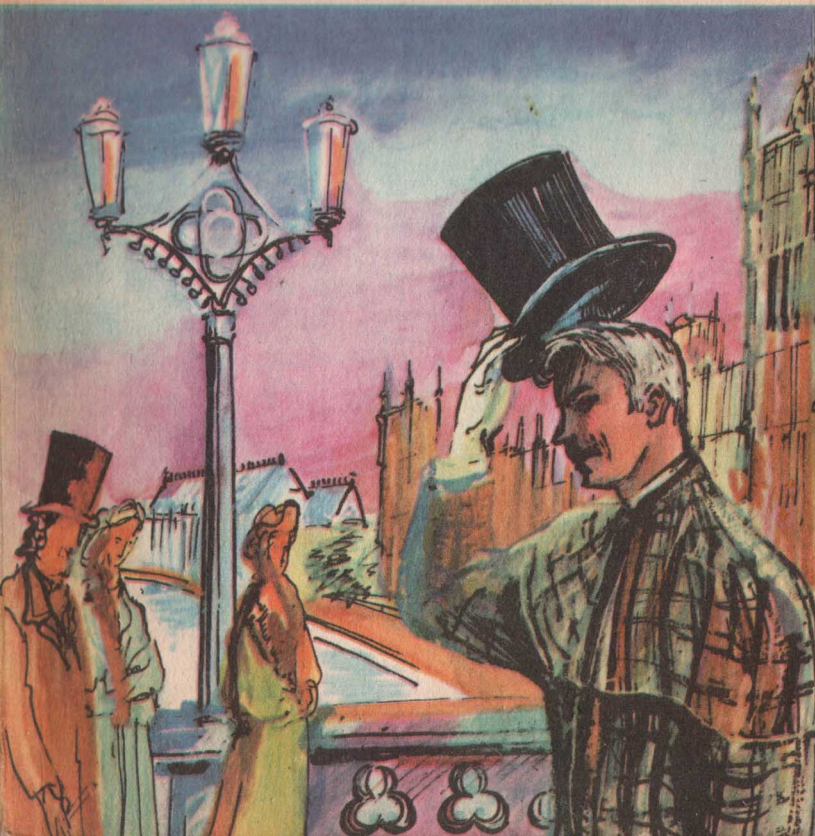
fondată în 1895
bpt
serie nouă

george meredith

unul dintre cuceritorii noştri

★

Ilustrația coperteI : *Adrian Ionescu*

george meredith

unul dintre cuceritorii noştri

ROMAN

*

TRADUCERE, PREFAŢĂ, TABEL CRONOLOGIC ŞI NOTE
DE ANTOANETA RALIAN

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI • 1986
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Pentru ediția de față toate drepturile rezervate Editurii Minerva („B.P.T.")

PREFAȚĂ

O privire aruncată cadrului dat, istoric social și cultural, în care s-au înscris cele peste opt decenii de existență a lui George Meredith ni-l relevă ca martor al uneia dintre cele mai efervescente perioade din istoria Angliei și a lumii. Seismograful prefacerilor sociale înregistrează convulsii de profunde reverberații, de la mișcarea chartistă, pînă la revoluțiile din 1848, de la Războiul de Secesiune din Statele Unite, sau organizarea Internaționalei Întîi, și pînă la revoluția burghezo-democratică din Rusia, din 1905 ; științele sociale și cele ale naturii cunosc fundamentale răsturnări gnoseologice și axiologice determinate de apariții — pietre de hotar : *Capitalul* lui Karl Marx, *Originea Speciilor* lui Charles Darwin și *Teoria Relativității* lui Einstein ; filozofia își orientează concepțiile de la „cultul eroilor" lui Carlyle, opus fariseismului societății victoriene, pînă la „supraomul" și filozofia „vitalității și energiei" lui Nietzsche, trecînd însă prin afirmarea singularității existenței umane și a neliniștilor existențiale ale lui Kierkegaard. Momente cruciale ale istoriei omului și ale gîndirii care nu puteau să nu găsească ecou în sensibilitatea și receptivitatea artistului însetat de cunoaștere, eruditului autodidact și etern rebelului George Meredith. În cultură, Meredith a fost contemporan cu aproape întreaga istorie a romanului realist englez și

universal şi, păstrînd gama generaţiilor, cu aproape toţi titanii sacri ai secolului nouăsprezece, ba chiar cu unii care au trecut pragul secolului douăzeci — de la Dickens şi Thackeray la Kipling şi Galsworthy, de la Walt Whitman şi Herman Melville la Upton Sinclair şi Henry James, de la Balzac şi Victor Hugo la Baudelaire şi Lautréamont, de la Gogol la Dostoievski şi Cehov, de la Oscar Wilde la Ibsen, Strindberg şi Caragiale, de la Emily Dickinson la Eminescu.

Faptul de a se fi impus ca romancier într-o Anglie saturată de realismul sentimental al lui Dickens, de realismul poetic al surorilor Brontë, de cel satiric al lui Thackeray şi de cel psihologic al lui George Eliot, şi de a fi reuşit să-şi croiască loc în bibliotecile posterităţii alături de contemporanii săi Flaubert sau Tolstoi, a însemnat pentru Meredith o performanţă foarte dificilă, parcurgerea unui drum spinos pînă la atingerea laurilor răsăriţi tîrziu, foarte tîrziu. Pentru că între debutul său ca poet în 1851 şi ca prozator, în 1856, şi pînă la apariţia în 1879 a romanului *Egoistul*, care-i aduce, în sfîrşit, recunoaşterea publică, s-au scurs peste 25 de ani de tăcere ignorantă din partea publicului, de ostilitate iritată şi iritantă din partea criticii contemporane, contracarate de răspunsuri şi afirmaţii sporadice ale acelei „elite de intelectuali" pentru care era acuzat că scrie. Numai că „elita" se alcătuia din spiritele cele mai alese ale vremii sau, mai curînd, din generaţia tînără a spiritelor alese : Swinburne, W. E. Henley, R. L. Stevenson, George Gissing, Arthur Symons, Oscar Wilde, care au recunoscut în el un iconoclast, un critic implacabil la adresa conformismului, convenţionalismului, pudibonderiei şi făţărniciei victoriene şi un apostol al modernismului. Fără să fi fost un avangardist, ci mai curînd un inovator şi un precursor, Meredith constituie un exemplu tipic al artistului care devansează mentalitatea contemporană şi se izbeşte de obtuzitatea şi incapacitatea de discernămînt a criticilor şi a publicului.

Într-un eseu scris la centenarul naşterii lui Meredith, Virginia Woolf avea să spună, adresîndu-se contemporanilor ei, că

„opera lui trebuie să fie, inevitabil, disputată şi discutată“ [1]. Ei bine, discuţiile şi disputele au constituit acompaniamentul permanent al operei prolifice, extinse a lui Meredith, al operelor care — din momentul debutului — îşi confundă, aproape, anii de apariţie cu anii lui de viaţă. Meredith a fost scriitorul cel mai controversat al literaturii engleze şi unul dintre cei mai comentaţi. S-au scris despre el sute de articole şi eseuri şi zeci de cărţi, în lumea întreagă, printre autorii cărora figurează nume ca G. M. Trevelyan, Virginia Woolf, Marcel Schwob, René Galland, J. B. Priestley, Siegfried Sassoon, L. Stevenson, Ernest Baker, Jack Lindsay, Cezar Petrescu şi mulţi alţii.

E incitant să urmărim cîteva dintre atacurile şi pledoariile contemporanilor şi chiar ale urmaşilor: ciocniri de idei extremiste, contradicţii ale judecăţilor de valoare privind uneori una şi aceeaşi carte sau una şi aceeaşi atitudine artistică. Argumente pentru ilustrarea unor teze diametral opuse, din care se pot reconstitui însă, mozaical, parţial, trăsăturile proeminente ale operei meredithiene. Astfel, în 1856, la apariţia primului său roman *Bărbierirea lui Shagpat*, o alegorie pe teme orientale, George Eliot scria în Revista *Leader* că este vorba de „o operă de geniu, de un geniu poetic“ [2]. Pentru ca la apariţia volumului *Modern Love (O iubire modernă)*, revistele *Spectator* şi *Athenaeum* să-l biciuiască pentru „intimismul indecent“ al sublectului. În revista *Spectator*, organ reprezentativ al victorianismului exacerbat, Richard Hutton, şocat, îi reproşează lui Meredith că scrie despre „pasiuni umane nude“, acuzîndu-l totodată că este „lipsit şi de imaginaţie originală şi de sentimente autentice“. Recenzie care va atrage un indignat răspuns şi o furtunoasă apărare din partea poetului Swinburne. În 1950, istoricul literar Ernest Baker avea să afirme, despre aceeaşi *Modern Love* că „suferinţa şi investi-

[1] Virginia Woolf — *Collected Essays*, Hogarth Press, London 1980.

[2] Citatele din criticile şi recenziile contemporanilor sînt extrase din volumul *George Meredith — The Critical Heritage*, edited by Joan Williams, London, Routledge and Regan.

garea unui suflet rănit sînt redate cu o forță pe care o depășesc doar sonetele lui Shakespeare" [1].

Shakespeare servește ca termen de comparație și referire în numeroase dintre pledoariile apologeților lui Meredith, întărîtați de negativismul criticilor din reviste. Scriitorul Robert Louis Stevenson, discipolul lui Meredith, își exagerează aprecierile, frizînd sacrilegiul, cînd declară unui reporter american : „*Rhoda Fleming* este lucrul cel mai puternic scris în literatura engleză de la Shakespeare încoace, și dacă Shakespeare l-ar putea citi, ar sări din mormînt și ar striga : «Iată un egal !»" Mai temperat, George Gissing scrie fratelui său, cu privire la romanul *Diana din Crossways* : „Este Shakespeare în engleza modernă, dar ia aminte, trebuie citit de două, chiar de trei ori". Și același Gissing scrie într-o altă scrisoare adresată aceluiași frate : „În ultimii treizeci de ani Meredith a realizat opere incontestabil superioare față de cele ale oricărui scriitor în viață, și totuși nimeni nu-l citește în afara unui cerc de intelectuali subțiri. E mare, fără îndoială, dar prea dificil pentru publicul englez." Concomitent, *Saturday Review*, printr-un recenzent anonim, îl consideră „scriitor de mîna a doua", iar cîteva zile mai tîrziu, J.A. Noble, în *Spectator* îl proclamă „scriitor nici măcar de mîna a doua", reproșîndu-i stilul afectat și manierismul.

Interesantă pentru ilustrarea eternului subiectivism al gusturilor ni se pare divergența de opinii în receptarea uneia și aceleiași cărți dintre doi giganți ai literelor care, paradoxal, se integrează, fiecare în parte, în „moștenirea lui Meredith", ambii fiind iradiați de suflul operei lui. Scriitorii sînt Henry James și Virginia Woolf, iar cartea meredithiană : ***Lordul Ormont și iubita lui***, ***Aminta***. Henry James, care în realitate îl admira și care declarase că lectura romanului *Evan Harrington* îl stimulase să îmbrățișeze cariera scriitoricească, se exprimă după lectura *Lordului Ormont* în 1894 : „Mă îndoiesc dacă a putut exista vreodată o asemenea cantitate de verbiaj extravagant, de afectări și de artificii, de fraze și atitudini... care să-i spună mai puțin cititorului".

[1] Ernest Baker — *A History of the English Novel*, Barnes and Noble Inc., New York.

Treizeci de ani mai tîrziu, Virginia Woolf notează în *Jurnalul* ei : „Am început să citesc *Lordul Ormont și iubita lui, Aminta* și am găsit cartea atît de bogată... de plină de viață și de viguroasă, după palidele și măruntele romane pe care le citesc de obicei, încît, vai ! mi-a trezit dorința de a scrie un nou roman... Mă impresionează strădania lui Meredith de a scăpa de proza banală." [1]

Tocmai această străduință de a scăpa de proza banală și de cotidianul limbajului a constituit una dintre direcțiile principale ale criticii contemporane orientate, îndeosebi, împotriva intelectualismului său, a prolixității stilistice, a deficienței de coeziune și de concentrare a construcției românești și a insolitului și cutezanței ideaticii sale. Criticii și recenzenții contemporani îi pun diagnosticul de „hipertrofie pernicioasă a intelectului". E acuzat de „supraînteligență", de „snobism intelectual", de „inteligență greșit orientată", de „dispreț filozofic pentru englezul de rînd", i se cere, ironic „să aibă milă de semenii lui mai slabi și să-și lase fluxul geniului să curgă mai puțin nebulos" *(Westminter Review, Examiner, The Times).*

Stilul lui, într-adevăr eufuistic, de extracție elizabethană, încărcat de metafore uneori criptice care se ciocnesc unele de altele, de fraze eliptice și asociații obscure, un stil îngreunat de excrescențe parazitare — aforisme, sentințe, aluzii la mitologie, ample digresiuni — a fost cravașat în fel și chip de cei ce nu i-au înțeles apartenența organică, corelația ireductibilă cu senzațiile noi pe care Meredith le-a infuzat romanului.

J. A. Noble consideră că stilul lui Meredith „are acea calitate exasperantă care, dacă nu e o afectare, înseamnă că e o perversitate" *(Spectator,* 1884). Pînă și Oscar Wilde, într-un articol în care-l socotește pe Meredith „un romancier incomparabil", îi definește stilul drept „un haos iluminat de fulgere" *(Fortnightly Review,* 1891). Bizareria limbajului său este socotită o dispoziție „de a scrie de dragul de a scrie", „de a transforma stilul într-un

[1] Virginia Woolf — *Jurnalul unei scriitoare*, Ed. Univers, București, 1980.

scop în sine", „o excentricitate și o obscuritate deliberată" (Lionel Johnson, *Academy*, 1891). Criticul J. M. Robertson închină stilului meredithian un întreg volum intitulat *Meredith's Preciosity (Preţiozitatea lui Meredith)*, în care îi apreciază limbajul ca „prea subtil pentru generația sa". Cea mai corectă caracterizare a extravaganței stilistice meredithiene ni se pare cea trasată de Marcel Schwob în *Spicilège*: „Limbajul lui George Meredith este de o extremă dificultate, din cauza complexității ideilor ce se grămădesc în frazele lui. Toate nuanțele de sentiment, toate antinomiile de spirit, toate construcțiile imaginației sînt exprimate cu o bogăție de metafore pe care de-abia de-o afli în operele epocii elizabethane." [1]

Romanul care a suscitat însă o vijelie de critici, o adevărată explozie de „pro" și de „contra" a fost *Unul dintre cuceritorii noștri*, apărut în 1891, și socotit drept o chintesență a manierei sau manierismului meredithian, punctul paroxistic al calităților și al cusururilor sale literare. *Saturday Review* acuză cartea, printr-un recenzent nesemnat, de „incoerență, prolixitate, slăbiciune a construcției epice, căutare cu orice mijloc a tot ce iese din comun, excentricitate deliberată". J. A. Noble afirmă în *Spectator*: „Un stil atît de grotesc afectat ar fi ruinat chiar și un roman bun, dar a defini *Unul dintre cuceritorii noștri* drept un roman bun e o imposibilitate". *The Times*, exprimă opinia unui alt recenzent nesemnat: „O poveste dramatică ce nu se lasă însă povestită. Lungi descrieri despre o turmă de personaje neinteresante, digresiuni despre națiune, cumpătare, box, totul și orice în afară de povestirea pe care vrea s-o urmărească cititorul". Recenzenții se arată profund șocați de relațiile dintre Victor și Nataly, nesancționate de biserică, și de șirul căsniciilor nereușite din roman, care par să ridice pretenția la generalizare.

Și iată-l pe scriitorul H. G. Wells, comentînd *Unul dintre cuceritorii noștri*, în 1911, în *The New Machiavelli*: „O carte care m-a stimulat imens, așa încît i-am obligat pe prietenii mei s-o

[1] Marcel Schwob — *George Meredith*, în vol. *De la Chateaubriand la Mallarmé* (Antologie de critică franceză literară), traducere și note de Perpessicius, Ed. Fundațiilor, București, 1938.

citească, în parte din spirit de propagandă, în parte ca să-mi verific impresiile prin comentariile lor. Este una din cărțile care m-au format și care n-a fost suplimentată decît de Kipling. În ea am găsit prima critică obiectivă la adresa englezului."

Celebrul lung monolog al lui Victor Radnor, cu care debutează volumul, sau mai curînd descrierea mecanismului mental, în care se ivesc, microcosmic, toate sensurile dezvoltării și desfășurării morale și psihice ale acestui fantastic personaj, este etichetat de J. A. Noble drept: „Narațiune lentă, păstoasă, în care firul epic e inexistent". Pe cînd Cezar Petrescu, vădit influențat de eseul lui Marcel Schwob, scrie în 1929: „Mecanismul inteligenței e atît de minuțios studiat în *One of our Conquerors*, încît cele dintîi cincizeci de pagini sînt consacrate ideilor care se nasc în creierul lui Victor Radnor la văzul unei pete de noroi pe o vestă albă. Atît ar fi destul pentru a descifra ce influență hotărîtoare a avut metoda sa (a lui Meredith, *n.n.*) asupra scriitorilor contemporani englezi și francezi. Prin acest monolog interior de cincizeci de pagini se explică monologul interior al lui Leopold Bloom din cele 800 de pagini ale romanului *Ulysses* al lui James Joyce..., prin el se explică cele 200 pagini în care Proust descrie supeul de la Guermantes; prin el monologul de 8 ore care constituie întreg romanul *Mrs. Dalloway* al Virginiei Woolf."[1]

Spicuirile, poate prea numeroase și ample, din critici, au urmărit oarecum o introducere la individualitatea literară și la forța de stimulare creatoare a unui Meredith reflectat pasiv, în viziunea contemporanilor și a urmașilor. Care a fost însă reacția *activă* a artistului în fața avalanșelor de invective care-l doborau de pe altitudinile shakespeareene în depresiunile submediocrității? Această reacție e cu atît mai interesantă cu cît, prinsă în vîrtejul unui cerc vicios, nu e numai un corolar, un factor determinat, ci totodată un determinant, o perpetuă cauză de exasperare și reînvigorare a atacanților.

De bună seamă, virulența criticilor și opacitatea publicului l-au afectat. Se pare că atacul vehement al lui Richard Hutton

[1] Cezar Petrescu — *George Meredith*, în volumul *Cezar Petrescu — Evocări și aspecte literare*, Ed. Facla, 1974.

la *Modern Love*, volum de adîncă dăruire de sine, cuprinzînd cincizeci şi cinci de sonete care concentrează — cu tramă şi succesiune epică — drama deznădejdii pricinuite de trădarea şi dezertarea primei sale soţii, l-ar fi obsedat pe Meredith pînă la sfîrşitul vieţii. Dar scriitorul a adoptat o atitudine de superioară indiferenţă, de agasant dispreţ, manifestare a orgoliului intelectual, faţă de critică şi de gustul publicului avid de o literatură sentimentaloidă, uşor digerabilă. Este autorul care a refuzat orice concesie, orice compromis cu piaţa literară comercială, chiar dacă operele nu i se vindeau sau erau eliminate din bibliotecile publice.[1] Şi-a păstrat pe tot parcursul carierei integritatea artistică, fidelitatea faţă de propria-i tehnică şi de standardul ideilor. Romancierul care la treizeci şi unu de ani a creat *Suferinţele lui Richard Feverel* — primul său roman adevărat — este acelaşi care la optzeci şi unu de ani a lăsat, spre apariţie postumă, romanul *Celţii şi saxonii*. Acelaşi, cu o singură mutaţie fatală, subliniată de istoricul literar Ernest Baker : „Pînă la publicarea romanului *Egoistul*, Meredith este Meredith, pentru ca după aceea să devină meredithian". Asemenea multora dintre scriitorii foarte prolifici, a căzut într-un manierism împins uneori pînă la stereotipie. Şarjele criticii nu făceau decît să-l provoace la o deliberată intensificare, la o accentuare a trăsăturilor atacate. Romanul *Unul dintre cuceritorii noştri* este de-a dreptul o sfidare, o mănuşă aruncată în faţa celor ce-l hărţuiseră timp de trei decenii pentru tehnica şi pentru stilul său supraelaborat. Dispreţul criticilor şi dispreţul său faţă de critici se condiţionau reciproc. După torentul anihilator stîrnit de acest roman, Meredith îi scrie în 1891 biografului şi exegetului său francez Constantin Photiadès : „Criticii bîjbîie orbeşte în propria lor beznă"[2]. Îi gratifică pe critici cu etichete ca : „predicatori de duminică", „fii ai stipendiului", „sclavi ai mulţimilor" „conducători de orbi". Îşi de-

[1] Oscar Wilde observă : „Cel ce a creat asemenea personaje le-a creat pentru propria sa plăcere... nu a permis niciodată publicului să-i dicteze sau să-l influenţeze" (Oscar Wilde — *The Soul of Man under Socialism, Fortnighttly Review, 1891).*

[2] *Letters*, Collected and edited by C. L. Cline, vol. III, 1968.

clară totodată și alienarea față de publicul britanic victorian, într-o scrisoare adresată în ianuarie 1883 lui R. L. Stevenson : „Disprețuiesc publicul englez ; cînd mă gîndesc la el mă simt asaltat de diavolii satirei“ [1]. Și diavolii satirei îl îmboldesc să-și toarne acizii în gura personajelor Colney Durance și Simeon Fenellan din *Unul dintre cuceritorii noștri* — cei doi cinici complementari : cinicul amar, pesimist, și cinicul optimist — ambii modelați, în bună măsură, după chipul și asemănarea autorului : „Publicul se dă în vînt după gustul bomboanei de zahăr candel pe băț. Asta îi stoarce lacrimile pe care adoră să le verse și îi procură căldura digestivă, necesară receptacolului său literar — o băsică gastrică uriașă și îngrozitor de leneșă.“

În chip paradoxal, sau poate că nu paradoxal, ținînd seama de apetitul american față de nonconformism și de dărîmarea convențiilor, Meredith se bucură de mult mai mult succes în America decît în Anglia. Publicarea romanelor sale în Statele Unite îi aduce venituri remarcabile ; în 1885, editura americană „Robert Bross“ din Boston în conjuncție cu editura „Chapman and Hall“ din Londra, pentru care Meredith lucra în calitate de consilier literar, încep să-i publice culegeri de opere. Consacrarea vine cu pași foarte lenți și în Anglia, după publicarea romanului politic *Cariera lui Beauchamp* în 1876 și, mai ales, a romanului *Egoistul* în 1879, iar popularitatea se instaurează din 1884, după apariția romanului *Diana din Crossways*, care trata o temă de mare vogă la public : emanciparea femeii (temă nelipsită, dealtfel, din țesătura tuturor romanelor sale).

I se decernează distincții și Ordinul de Merit. La Box Hill, în văgăuna unde s-a retras împreună cu cea de a doua soție a sa, din 1867 și pînă la sfîrșitul vieții, au loc adevărate pelerinaje ale tinerilor admiratori englezi și străini, veniți să cunoască și să stea de vorbă cu un scriitor care, „mai presus de orice, și-a rămas fidel lui însuși“.

La moartea lui, în 1908, publicul englez și criticii care-și întorc acum armele împotriva a tot ce reprezentase mentalitatea

[1] *Ibidem.*

victoriană, îl proclamă **„ultimul dintre giganți — un scriitor cu defecte și calități eroice — care marchează încheierea unei epoci".**

Se impune, firește, să înțelegem ce n-au înțeles și de ce nu l-au înțeles criticii victorieni. În dorința lui de a demola convențiile, Meredith sparge barierele prozei și-i lărgește sfera, introducînd elemente care nu întotdeauna fuzionează perfect cu epicul : poezia și filozofia. Pînă la el, romanul moralist își dăduse măsura cu Richardson, eseul în roman se consumase cu Goldsmith și Sterne, pateticul și umorul benign cu Dickens, drama psihologică cu Fielding și Jane Austen, satira cu Swift și Thackeray, poezia cu surorile Brontë. Romanul meredithian este o rezultantă armonioasă a tuturor acestora, asupra căreia acționează însă alte multiple raze : revoltele și aspirațiile spre progres, libertate și armonie ale lui Goethe, efuziunile lirice și ironia acidulată a lui Jean Paul — idolii lecturilor absorbante ale tinereții lui — ; radicalismul lui Carlyle — dascăl și profet ; afectarea esteticizantă a grupului prerafaelit, prieteni intimi a căror amprentă era inevitabilă chiar dacă nu se poate vorbi de afinități reale ; comedia de moravuri a lui Molière pe care Meredith însuși îl exaltă în chip de străbun literar și al cărui discipol se proclamă singur ; teoria evoluționistă a lui Darwin care-i generează un întreg sistem filozofic și, în sfîrșit, una dintre cele mai covîrșitoare influențe : umorul, cinismul vesel, extravaganța socrului său, scriitorul Thomas Love Peacock, ale cărui cultură și intelectualism se armonizau cu tendințele lui, și căruia Meredith îi este îndatorat pentru scepticismul concepțiilor asupra națiunii engleze.

Meredith este, poate, mai curînd un poet, un rapsod, decît un romancier. Nu un poet „de duminică", de recreație intelectuală, ca George Eliot sau chiar ca Dickens și Thackeray, care și-au încercat și ei lira, ci un poet autentic, grav, ca Emily Brontë, ca Thomas Hardy sau, cum aveau să fie mai tîrziu, Kipling și D. H. Lawrence. Ștergerea granițelor dintre poezie și proză a început odată cu surorile Brontë, cele două genuri devenind mijloace de expresie complementare, armonice, ale aceleiași con-

[1] *Ibidem.*

cepții asupra lumii. Dar Meredith nu e numai un romancier-poet ca Emily Brontë. Formația lui intelectuală este prea sofisticată ca să rămînă doar liric. Gîndirea lui e o combinație de poezie și filozofie și această dualitate temperamentală este atît de pronunțată, încît întreaga lui operă oscilează între realism poetic și poezie filozofică. Romanele *Suferințele lui Richard Feverel* sau *Evan Harrington* nu sînt cu nimic mai puțin poetice decît sonetele din *O iubire modernă* — roman în versuri în care personajul principal se introspectează în soliloc vii — sau decît *Balade și poeme despre viața tragică*, în care personajul principal plînge și comentează filozofic moartea celei de a doua soții a sa.

Poezia nu trebuie căutată numai în plastica peisagistică a romanelor, deși Meredith este un mare zugrăvitor de peisaj — romanele sale abundă în descrieri de mare frumusețe atît de peisaj englezesc cît și italienesc, german, francez, sau alpin, tirolez ; e suficient să ne amintim de splendoarea descrierilor din călătoriile lui Victor Radnor și alor săi în Normandia și în Alpii Tirolului, sau de cea a Tamisei din primul capitol al romanului de față. Dar, așa cum avea să apară și la Thomas Hardy sau la John Cowper Powys — alt succesor atins de morbul meredithian — peisagistica nu are valoare autonomă ci se află într-un raport mimetic cu starea de spirit a personajului, fie că reacțiile acestuia se adaptează decorului sau, viceversa, norii, munții, apele, pădurile îi reflectă efluviile și fluctuațiile psihice. În opera lui Meredith poezia e ubicuă : rezidă în însăși intensitatea lirică a viziunii sale asupra vieții ; în aura cu care-și înconjoară personajele ce încarnează poetica sa credință în perfectibilitatea umană ; poezia impregnează crezul său filozofic, naturist, de care ne vom ocupa separat. Și, mai ales, poezia, cu mijloacele sale specifice, îi invadează stilul romanelor, conferindu-i acea încărcătură metaforică, uneori obositoare și confuză. Cînd scrie în proză, emoțiile se materializează în imagini, abstractul se concretizează ; cu puternica sa forță senzorială, Meredith vede forma și culoarea unei idei. În poezie, procesul e răsturnat, vizibilul și audibilul din natură se sublimează în abstractul gîndului și al ideii. Stilul romanelor sale este agresiv poetic, profuziunea de

imagini insolite și de simboluri absconse violentează epicul, cerînd, parcă, eliberarea oferită de versul alb, după cum afluența ideatică ajunge la tensiuni congestive, dîndu-ți senzația că autorul nu poate ține pasul cu propriile sale idei, și cerînd din partea cititorului o gimnastică intelectuală. Obscuritatea lingvistică provine în parte din faptul că, în proza sa, Meredith tratează cuvintele întocmai ca și în poezie, conștient de valoarea lor ca factori stilistici și lăsîndu-le deschise toate valențele semantice și toate ambiguitățile. Personajele sale intelectuale, chiar și cele neintelectuale (de pildă Skepsey, chiar și Victor Radnor care doar mimează intelectualul) vorbesc un limbaj epurat de orice platitudine, de orice banalitate colocvială sau cotidiană, cu prețul artificialității și al neverosimilitudinii, creînd impresia unui snobism de estet al autorului.

Și totuși mult contestatul stil meredithian nu e o afectare (s-a afirmat de către un critic că Meredith stă la birou și își mușcă condeiul în căutarea modalităților de a spune lucrurile altfel decît oricare alt om). Contemporanii care l-au vizitat la Box Hill relatează că vorbea același limbaj poetic, eufuistic, ambiguu, ca și personajele sale : „... Dl. Meredith nu gîndește nici în englezește, nici în vreo altă limbă cunoscută ci : în *meredith*... Dl. Meredith traduce în cuvinte lucrarea sa cerebrală, oferind, în chipul acesta, spectacolul celei mai prodigioase funcțiuni intelectuale din ăst secol." [1]

„Lucrarea cerebrală" este cea pe care a urmărit-o cu stăruință Meredith în mecanismul care-i acționează personajele și intrigile în care funcționează acestea. Meredith nu este un romancier realist în genul lui Fielding sau Trollope, care zugrăvesc, ca într-un tablou academic, viața așa cum au văzut-o. Romanele lui nu sînt simple transcripții ale realității, deși pornește întotdeauna de la viață, ajungînd chiar să-și modeleze numeroase personaje după oamenii care-i populau viața sau după figuri bine-cunoscute. De pildă, cultivatul, spiritualul și epicurianul doctor Middleton din *Egoistul* este socrul lui, Thomas Love Peacock,

[1] Marcel Schwob — *op. cit.*

iar umorul acestuia, gustul rafinat pentru vinuri bune și cultura sa vinicolă fac obiectul capitolului *Un vin vechi și bun* din romanul menționat și al capitolului *Old Veuve* — conversația în jurul sticlei de șampanie veche — din *Unul dintre cuceritorii noștri*. Bunicul său, sociabilul croitor Melchizedek Meredith, introdus în cercurile înalte, i-a furnizat modelul pentru Marele Mel, galantul croitor din romanul *Evan Harrington*. Prietenul său, cunoscutul poet Swinburne, este retoricul, explozivul, impulsivul personaj Tracy Runningbrook din *Sandra Belloni*, iar scriitorul Robert Louis Stevenson e transpus în filozoful naturalist Gower Woodseer din romanul *O căsătorie extraordinară* (în aceste două cazuri personajele sînt caracterizate și prin simbolica numelor, *Runningbrook* înseamnă „pîrîu repede", iar Woodseer s-ar traduce, aproximativ, cu „proorocul din pădure". Meredith face adeseori uz de simbolica onomasticii). *Diana din Crossways* reproduce senzaționalul caz al doamnei Caroline Norton, nepoata dramaturgului Sheridan, care s-a separat de soțul ei și s-a dedicat carierei literare, dobîndind oarecare faimă. Revoluționarul italian din romanul risorgimental *Vittoria* este Giuseppe Mazzini, Alvan din *Comedienii tragici* este socialistul german Ferdinand Lassalle, iar Nevil Beauchamp din romanul *Cariera lui Beauchamp* este bunul său prieten, politicianul radicalist Frederick Augustus Maxse, „cariera" eroului bazîndu-se pe campania electorală întreprinsă de Meredith împreună cu Maxse în 1868, și pe teoriile acestuia din urmă, care preconizau regenerarea sistemului social din Anglia victoriană. Experiența personală penetrează permanent romanele lui Meredith. Șocul puternic provocat de trădarea soției sale, fiica lui Peacock, care l-a părăsit lăsîndu-i în grijă băiețașul lor de cinci ani este transferat aidoma personajului Austin Feverel, fatăl dezamăgit, care-și distruge fiul printr-un sistem de educație doctrinar, alcătuit din coduri morale pietrificate. Intensificînd dezastrul la care poate duce o educație greșită, Meredith face din Austin Feverel un „memento", un avertisment pentru tot ce s-a ferit el să devină. Drama sa conjugală, pe care a deshibat-o în culegerea de sonete *Modern Love*, s-a repercutat în toate romanele sale, prin motivul, leitmotivul, căs-

niciilor nepotrivite, care i-au scandalizat pe criticii victorieni. *Evan Harrington* e şi mai bogat în experienţe personale, fiind versiunea romanţată a propriei sale lupte de eliberare din mediul prăvăliaşilor din Portsmouthul natal şi a anilor de adolescenţă petrecuţi în Germania. Harry Richmond, eroul romanului cu acelaşi nume, e şi el, într-un fel, o întruchipare a tinereţii lui. Dealtfel, asemenea marilor pictori renascentişti care-şi marcau identitatea pictîndu-se pe ei înşişi într-un colţ de tablou, în masa figuranţilor, Meredith se transpune frecvent în cîte un personaj secundar, menit să-i debiteze ideile. Colney Durance din *Unul dintre cuceritorii noştri*, scriitorul acrit de ostilitatea criticilor şi de stupiditatea publicului, cinicul care-şi împroaşcă acidul asupra întregii naţiuni engleze, nu este decît încă o faţetă a lui Meredith.

Aşadar, porneşte de la personaje reale şi de la trăiri reale, dar nu este nici un moment preocupat să-şi convingă cititorul că priveşte la viaţă reală. Meredith nu este interesat de desfăşurarea faptică şi circumstanţială, şi nici măcar de plauzibilul acţiunilor şi intrigilor ; el urmăreşte doar studiul reacţiilor omului la circumstanţe. Încearcă să dea un sens nou, original, scenei umane, anatomizînd mobilurile intime, resorturile ascunse ale comportamentului şi manifestărilor exterioare ale personajelor. Nu urmăreşte firul vizibil al unei întîmplări, ci fluxul şi refluxul emoţiilor şi sentimentelor subterane, operaţiile şi cicatricile invizibile iscate de siajul întîmplării. Pînă şi romanul autobiografic *Evan Harrington* nu e atît o reproducere a faptelor de viaţă cît a emoţiilor şi reacţiilor unui tînăr la realitatea şi la societatea înconjurătoare. Meredith foloseşte relaţiile umane ca mijloc de explorare şi investigare în periplul interior pe care-l întreprinde în creierul şi în sufletul, în ego-ul personajului. I s-a imputat că nu ştie sau nu poate să construiască o naraţiune. În realitate, Meredith nu *vrea* să istorisească o poveste deşi, atunci cînd i se pare necesar, reuşeşte să confere o intensitate dramatică maximă unei scene, pornind tot de la stressul unui conflict moral (să ne gîndim doar la scena extraordinară a vizitei lui Victor şi a Nataliei la doamna Burman). Într-adevăr, în romanele sale substanţa epică se dizolvă în densitatea analizei psihologice şi în permanenta

interpretare intelectuală a faptelor. Pentru că Meredith e un analist, un interpretator, un spectator grav și un comentator adeseori ironic al propriilor sale povestiri. Acțiunea romanelor lui se desfășoară concomitent pe planul obiectiv și pe cel subiectiv-auctorial: Meredith lasă acțiunea să-și urmeze cursul dar o și expune în același timp. O întrerupe permanent prin abundente comentarii generalizatoare și abstractizatoare pînă la aforism, care invită comparația cu moraliștii francezi, sau particularizatoare pînă la mutațiile infinitezimale ale articulațiilor psihice sau mentale ale protagoniștilor. Personajele sînt lipsite pînă și de independența monologului interior, care este descris, obiectivat, interpretat (vezi primul capitol din *Unul dintre cuceritorii noștri* sau descrierea amplă a gîndurilor torturante ale Nataliei). Dialogurile sînt la rîndul lor frecvent întrerupte printr-un soi de subdialog, care expune gîndurile neformulate, în stare larvară, ale personajelor, mașinăria secretă a gîndirii, sau reacțiile, percepțiile subterane, tot nerostite, ale interlocutorului. Cititorul are adeseori senzația că personajele sînt împiedicate să acționeze sau să vorbească. Mai mult, pentru a-și descărca preaplinul de idei, în afara comentariilor, aforismelor, filozofărilor puse în gura personajelor, în afara propriilor sale comentarii care însoțesc cu mare conștiinciozitate acțiunea, Meredith apelează adeseori și la niște așa-zise cărți tutelare, un soi de eseuri care planează cu înțelepciunea lor asupra acțiunii romanelor și din care personajele se înfruptă și citează copios: *Poveștele pelerinului* în *Richard Feverel*, *Cartea Egoismului*, despre care se spune că înglobează întreaga înțelepciune umană, în *Egoistul*. Extrase din *Jurnale intime* în *Diana din Crossways*, *Maxime pentru bărbați*, scrise de tatăl Carinthiei în *O căsătorie extraordinară*, parabolicul foileton al lui Colney asupra rivalităților dintre limbi, în *Unul dintre cuceritorii noștri*.

Intervenția auctorială este o trăsătură caracteristică a romanului clasic englez, de la Fielding și pînă la George Eliot, care au urmărit să facă din opera literară un tratat asupra vieții, trăsătură exacerbată de Meredith, mai cu seamă în ultima perioadă a creației sale. Este unul din punctele în care se înre-

gistrează superioritatea realiștilor ruși sau francezi, care se detașează de acțiune, dînd libertate intrigii să se desfășoare și cititorului să interpreteze și să tragă concluzii.

Deci, deși menține linia realistă, asigurînd trecerea ștafetei de la Dickens pînă la Galsworthy, Meredith face din roman un instrument mai subtil și mai complex, introducînd în construcția narațiunii poemul, eseul filozofic, și minuția analizei gîndirii și sufletului uman, care-i anunță pe Proust și pe Virginia Woolf. Dar nu numai atît. În opera sa se desemnează un permanent joc secund : fenomenul social, critica societății, privite tot prin prisma viziunii sale filozofice naturiste și a celebrei sale teorii despre virtuțile terapeutice ale spiritului comic.

Sistemul său filozofic și teoriile sale sînt atît de adînc implantate în opere și atît de determinante pentru coordonatele personajelor și ale tramelor, încît se impune să le enunțăm succint.

Meredith nu a fost un metafizician și filozofia lui nu e de inspirație livrescă, ci intuitivă, mai curînd o filozofie poetică decît un sistem de doctrine. Nefiind un om cu convingeri religioase, nu i-a fost necesar un efort ca să înțeleagă evoluționismul darwinist. Spre deosebire de Tennyson și de Browning, care, după șocul darwinist nu și-au mai putut recăpăta echilibrul convingerilor. Browning afirmîndu-se chiar ca un antagonist al darwinismului, în cazul lui Meredith, evoluționismul i-a confirmat și a devenit parte din intuiția sa. A extins evoluționismul la rasa umană, la natura individului și la condiția umană. Meredith statuează o religie a naturii, o concepție nu propriu-zis panteistă, sau mai curînd de un panteism goethean. Natura este o entitate vie, în plină dezvoltare, din care omul este o parte vie, în plină dezvoltare, un fiu care nu trebuie să uite sau să rupă niciodată legătura cu mama sa, natura. Evoluția este drumul pe care-l parcurge omul de la pămînt, de la stadiul primitiv, către intelect și de acolo spre spirit. Procesul evolutiv este concretizat în triada „sînge — creier — spirit", pe care o înfățișează în primul capitol al romanului *Diana din Crossways*. Sîngele, adică simțurile și instinctele — de o importanță capitală, care

nu trebuie negate sau mortificate întrucît sînt însăşi emanaţia naturii — este controlat de creier, adică de intelect, împiedicat să predomine în triadă, (ceea ce ar însemna reîntoarcerea omului la stadiul animalic) şi orientat către stadiul cel mai greu de atins : spiritul. Spiritul semnifică idealurile înalte, sacrificiul de sine, devoţiunea omului pentru binele umanităţii. Dar atingerea esenţelor nu se poate realiza decît prin comuniunea filială cu natura.

Meredith are o încredere rousseauistă în perfectibilitatea omului, care se traduce la el prin echilibrul triadei, realizat nu prin educaţie ci prin însăşi strădania umană. Crede în preponderenţa binelui vizibil în istoria naturii. El nu se mulţumeşte să descrie faţa naturii, ci, ca şi în cazul personajelor pe care le crează, îi scormoneşte fiinţa intimă, încearcă să-i discearnă finalităţile şi direcţiile. Orice încălcare a legilor naturii e un păcat ; e un păcat să dispreţuieşti instinctele şi dorinţele cărnii, care trebuie însă dirijate, prin cooperarea intelectului, spre ţelurile înalte ale rasei. Victor Radnor, cuceritorul nostru, păcătuieşte şi îşi atrage dramatica pedeapsă a naturii nu pentru că trăieşte nemarital cu Nataly şi pentru că a adus pe lume un copil bastard (acuzaţiile pentru acest fapt sînt puse doar în gura filistinilor satirizaţi), ci pentru că a jignit adînc natura cînd s-a căsătorit cu o femeie bătrînă, care putea să-i fie mamă.

Filozofia inviolabilităţii legilor naturii apare încă din *Suferinţele lui Richard Feverel :* sistemul educaţional al lui Austin Feverel este dezastruos pentru că e împotriva naturii, şi aceasta din urmă repurtează o victorie cînd Richard cel îndoctrinat se îndrăgosteşte de Lucy, ultima persoană pe care ar accepta-o tatăl său.

Natura este însă mereu viciată de circumstanţe, cu care se află într-o relaţie antagonică şi care trebuie şi pot fi depăşite ; iar balanţa triadei ce marchează dinamica evoluţiei este dezechilibrată de tarele umane : egocentrismul, în primul rînd, care constituie frontispiciul întregii galerii de personaje meredithiene anti-eroice ; obtuzitatea, conformismul, laşitatea socială, ipocrizia, sentimentalismul pe care Meredith nu conteneşte să-l vestejească.

Poezia lui filozofică predică „divina uitare de sine", non-egoismul, condiție a perfectibilității.

Care este remediul potrivit să înlăture aceste obstacole ? Spiritul comic. În faimoasa lui prelegere ținută în 1877 *Ideea de comedie și modalitățile spiritului comic* ca și în „Preludiul" la romanul *Egoistul*, Meredith afirmă : „Ea (comedia, *n.n.*) ne propune să corijăm pretențiile, suficiența, îmbufnarea, ca și resturile de brutalitate și mîrlănie rămase în noi. Este civilizatorul suprem, care șlefuiește obiceiurile..." [1]. Spiritul comic „compensează, echilibrează extravaganța, remediază platitudinea, aruncă lumină asupra chestiunilor publice. Combate nebunia care ia forme multiple într-o societate dominată de avere și huzur" [2]. După Meredith, comedia merge mînă în mînă cu poezia : comedia e un corectant, un remediu, iar poezia îți indică drumul pe care trebuie să-l urmezi ; ea discerne perfecțiunea spre care se îndreaptă etern natura. Filozoful și poetul comic se întîlnesc în privirea pe care o aruncă vieții. Dușmanii umoristului sînt puritanii care nu știu să rîdă, ca și excesivii bacanali care rîd prea mult, precum și sentimentaliștii. Rîsul este arma intelectului împotriva prostiei și mărginirii, e un instrument al civilizației și rațiunii împotriva barbariei. Aristofan, Rabelais, Voltaire, Cervantes, Fielding (aflat în totală disgrație în epoca victoriană și reabilitat de Meredith) și Molière „știau să-i dezvăluie lumii ceea ce o doare" și să-i indice „sensul vieții în societate".

Meredith, autoconsiderîndu-se un discipol al lui Molière, ține să facă „comedie de idei". Are o viziune comică asupra lumii, după cum urmașul său imediat, Thomas Hardy, are o viziune funciarmente tragică asupra lumii. Meredith își vede romanele ca pe niște „comedii umane", chiar cînd au un sfîrșit tragic. Evenimentele tragice fac parte integrantă din comedia vieții, care nu

[1] George Meredith — *Egoistul* — Preludiu, Editura pentru Literatură Universală, București, 1966.

[2] George Meredith — *Ideea de comedie*, citat reprodus după Phyllis Bartlett — *George Meredith*, Longmans, Green and Co London 1963.

trebuie să te facă să rîzi la tot pasul. „A rîde de orice înseamnă a nu ști să apreciezi spiritul comic" [1].

Acest comic pe care Meredith îl detectează în evenimentele tragice, ca și morțile gratuite, absurde, care-i populează romanele : Lucy Feverel moare stupid de teamă că soțul ei va muri în duel, luptătorul, politicianul Beauchamp moare la fel de stupid salvînd un puști vagabond de la înec, supraomul, invincibilul Alvan din *Comedienii tragici,* moare de mîna unui băiat care nici nu știe cum se mînuiește pistolul, — acest comic tragic, imprevizibil, irațional ne duce cu gîndul, poate că hazardat, mai puțin la teatrul lui Molière cît la teatrul absurd.

De Molière îl apropie dilatarea caracterelor, îngroșarea și reducerea lor la o pasiune dominantă, la o manie, un viciu, stamparea lor în concepte, în prototipuri : în loc de *Avarul, Tartuffe* ipocritul sau *Mizantropul,* îl avem pe Willoughby *Egoistul,* Richmond Roy, megalomanul, Nevil Beauchamp, politicianul donchihotesc, Victor Radnor, optimistul găunos, amăgitorul de sine însuși. Operele pe care Meredith le consideră a fi „comedia vieții", sînt de fapt comedii de moravuri, lipsite de amploarea și amplitudinea frescei sociale ale *Comediei Umane* balzaciene.

În calitate de slujitor al spiritului comic, Meredith folosește mai ales atitudinea ironică, dar face o distincție netă între comic și satiră, adică între umor și ironie. Meredith realizează adeseori comicul de caracter și de situații, ba chiar și pe cel de replică. Cîteva dintre personajele lui au dimensiuni comice de-a dreptul antologice : Contesa de Saldar din *Evan Harrington,* fiica de croitor, lansată în aristocrație, care recurge la cele mai hazoase tertipuri pentru a-și ascunde originea umilă, Richmond Roy, tatăl eroului titular din *Harry Richmond* care se crede fiu de rege și reușește să-i halucineze pe cei din jur cu megalomania lui ; însuși Sir Willoughby Patterne, *egoistul,* a fost conceput ca un personaj comic ; să nu-i uităm pe ridicolul preot îndrăgostit Barmby sau pe sfrijitul Skepsey, cel care vrea să regenereze na-

[1] *Apud* Phyllis Bartlett, *op. cit.*

țiunea britanică și să salveze soarta Angliei prin pugilistică, personaje din *Unul dintre cuceritorii noștri*. Distinctă de comic, satira își amplifică obiectivul, vizînd societatea engleză. Principiile sociale ale lui Meredith sînt în consonanță cu viziunea sa asupra naturii, iar etica lui e complementară sociologiei. Prejudecățile de castă, inegalitatea socială, concentrarea averilor în mîna unor puțini, risipa marilor case, răsfățarea pînă la idiotizare a vlăstarelor de părinți bogați, imuabilitatea codurilor morale sînt tot atîtea atitudini contrare naturii și rațiunii, care împiedică evoluția socială, și care sînt tratate cu o satiră corozivă.

În romanul său politic, *Cariera lui Beauchamp* — publicat după prima înfrîngere a lui Gladstone în 1874, cînd conservatorii erau în ascensiune și în țară se declanșaseră mari nemulțumiri — nu cruță pe nimeni ; conservatori, liberali, radicali, republicani, toți sînt gratificați cu aceeași ironie. Nevil Beauchamp este înfățișat ca un idealist naiv, sortit eșecului, deoarece crede că schimbările sociale pot fi realizate doar prin dezvăluirea tarelor ordinei existente și prin înfățișarea avantajelor unui sistem superior. Alimentat de radicalismul lui Carlyle, Nevil luptă, cu elanuri romantice, rupte de realitatea dată, pentru sufragiul universal, limitarea averilor particulare, justiție egală pentru toți, puncte care figurează și azi în programul partidului laburist. Teme care vor fi reluate de Meredith și în volumul de versuri satirice *Punga goală (The Empty Purse)*, publicat în 1892, la peste cincisprezece ani după apariția *Carierei lui Beauchamp*. Meredith a tratat problemele socialiștilor în *Comedienii tragici* (viața lui Lassalle, privită însă mai puțin prin prisma politică și mai mult prin cea psihologic-erotică) iar cele ale spiritului revoluționar în *Vittoria*, romanul Risorgimento-ului italian, și singurul în care a dovedit că știe să fie și epic, ba chiar din abundență.

Departe de a avea accentele sociale ale romanelor contemporanei sale Elisabeth Gaskell, sau chiar ale romanelor lui Disraeli — pentru că estetul din Meredith elimina din cărțile lui „tot ce-i urît", de la aspectele mizeriei pînă la limbaj — Meredith, pornind de la marele lui regizor, natura, și de la recuzita spi-

ritului comic, infiltrează în conglomeratul său de idei și o accentuată vînă socială.[1]

Nu credem că se poate vorbi de o viziune politică profetică a lui Meredith, ci mai curînd de o viziune satirică, dar, oricum, a reușit să vină cu problematici sociale noi, ultragiind opinia publică. În primul rînd, problema emancipării femeii, preponderentă în toate romanele sale. Să nu uităm că Meredith e contemporan cu Societatea Fabienilor, pentru care cauza femeii constituie un punct programatic, să nu uităm că e contemporan cu *Nora* lui Ibsen și cu dramele lui Strindberg, să nu uităm că vastele lui lecturi franceze nu au putut-o exclude pe George Sand, cu campania ei feministă. Dar profeminismul lui nu e numai rezultatul unor influențe exterioare. Pentru Meredith femeia este mult mai apropiată și mai direct legată de natură decît bărbatul — poate din pricina fertilității ei, a capacității de a absorbi natura și de a o transmite direct prin nașterea de viață. Femeia oferă un cîmp mult mai sensibil pentru împlinirea triadei sînge — creier — spirit și e mult mai aptă să atingă stadiul spiritual al evoluției : dăruirea de sine. Femeia este mult mai receptivă și mai permeabilă la spiritul comic — drept care acesta nu-și poate îndeplini salubra și salutara misiune decît într-o societate în care femeile sînt pe deplin libere, ca în Franța lui Molière, și nu ca în Anglia victoriană în care femeile erau niște captive, subordonate bunului plac și tendințelor dominatoare ale unor soți care le insultau demnitatea, precum și unor convenții sociale potrivnice naturii. Condiția femeii în Anglia lui Meredith

[1] În monografia sa de coloratură sociologistă, scriitorul Jack Lindsay afirmă : „Dintre toți romancierii care s-au dezvoltat după 1850, Meredith a înțeles cu cea mai mare profunzime calea pe care merge omenirea. Desigur, nu a putut prevedea criza războiului în forma precisă în care s-a produs, dar a pătruns și a definit conflictele care au determinat-o. Avea viziunea optimistă că, în ciuda indivizilor, masele vor înfăptui o viață mai fericită și mai armonioasă pe pămînt." Totodată, Lindsay expediază critica vremii prin concluzia : „...Sîntem obligați să credem că... protestele ridicate împotriva romanelor sale nu au constituit decît o formă de a ocoli problemele majore ridicate de conținut". (J. Lindsay — *George Meredith — His Life and Woork*, The Bodley Head, London, 1956.)

este poate cel mai bine definită de Sir Willoughby Patterne din *Egoistul*, care o alege pe Clara Middleton pentru că e „esențial feminină, cu alte cuvinte un parazit și un potir." Meredith afirmă dreptul femeii la dezvoltare intelectuală egală cu a bărbatului, la alegerea unei cariere (vzi *Diana din Crossways* și *Sandra Belloni*), la un loc independent în organizarea socială. Lungul șir de femei eroice din romanele lui sînt surprinse în plină dezvoltare dialectică, în dinamica ciclului de evoluție de la sînge la spirit și, toate, după ce reușesc să se descătușeze din tirania și îngustimea de vederi a soților, părinților, societății, după ce parcurg un dureros proces de autocunoaștere, se dedică unor acțiuni cu caracter social, „divina uitare de sine" menită să proiecteze mai multă lumină asupra existenței umane. Clara Middleton din *Egoistul* se smulge din mrejele acaparatoare ale lui Sir Willoughby Patterne, în urma transformării morale generate de îndelungi acumulări intuitive traduse în înțelegeri intelectuale, și își hotărăște singură destinul, alături de omul ales de ea ; cîntăreața Sandra Belloni are puterea de a se elibera de iubirea nutrită conformistului, sentimentalului Vilfrid Pole și, în romanul-suită *Vittoria*, devine renumita divă care va lua parte directă la mișcările de eliberare a poporului talian ; Diana Warwick — *Diana din Crossways* — părăsește un soț mărginit pentru a milita prin literatură pentru mai binele societății ; Carinthia din *O căsătorie extraordinară* se desprinde din dragostea înrobitoare, umilitoare nutrită efemerului soț, Lordul Fleetwood, și pleacă împreună cu fratele ei să slujească în calitate de infirmieră în revoluția burgheză din Spania. Nesta Radnor din *Unul dintre cuceritorii noștri*, depășește aspirațiile de arivism social ale părinților, respinge îmbietoarele cereri în căsătorie care ar fi putut-o plasa în rangurile aristocrației și se dedică, alături de soțul pe care și-l alege singură, luptei pentru drepturile și emanciparea femeii. Iar Aminta, din *Lordul Ormont și iubita lui, Aminta*, trece prin același proces de conștientizare, rupe înjositoarea căsătorie cu Lordul Ormont, și pleacă în Elveția împreună cu un prieten din adolescență, pentru a pune bazele unui nou sistem de educație școlară. Sistem care, la rîndul său, reprezintă una dintre ideile revoluționare ale lui Meredith — fiind bazat

pe o cît mai mare apropiere între sexe — o prefigurare a şcolilor mixte de azi — menite să stabilească, încă din copilărie, relaţiile de egalitate între bărbaţi şi femei.

Şi mai scandalizantă pentru puritanismul victorian este pledoaria lui Meredith în favoarea aşa-ziselor femei decăzute, victime ale prejudecăţilor de castă sau ale convenţiilor sociale : Dahlia din *Rhoda Fleming*, cea sedusă de aristocratul Edward Blancove, doamna Marsett din *Unul dintre cuceritorii noştri*, cea care-şi atrage oprobriul „societăţii bune", sau chiar Nataly, al cărei curaj de a trăi peste douăzeci de ani în concubinaj cu un bărbat căsătorit este privit ca „un act eroic", în conformitate cu natura.

Toate aceste eroine — eroine în sensul propriu al noţiunii — ilustrează apoteotica transcendenţă a condiţiilor sociale alienante şi dinamica devenirii spirituale, sub egida naturii, pînă la atingerea stadiului de cunoaştere şi realizare de sine, al unei „autenticităţi" sartriene *avant la lettre*. Toate însă, supradimensionate ca statură morală şi intelectuală, nu sînt decît nişte variaţii pe aceeaşi temă.

În faţa acestor splendide eroine, universalizate la rîndul lor pînă la concept, se ridică cele două galerii de opozanţi, bărbaţii care au pierdut legătura funciară cu natura şi deci nu pot răspunde spontan, firesc, la impulsurile spontane şi firești ale vieţii.

Pe de o parte galeria „cavalerilor refuzaţi", soţii sau pretendenţii respinşi, înlăturaţi, majoritatea aristocraţi mumificaţi în codurile castei sau progenituri ale familiilor foarte bogate, închistaţi în rigidul sistem de valori ale unei etici filistine : Wilfrid Pole, cel care iniţial o respinge şi apoi e respins de Sandra Belloni alias Vittoria, Edward Blancove, seducătorul Dahliei Fleming, Lordul Ormont, Lordul Fleetwood, sau anostul şi limitatul Dudley Sowerby, pretendentul Nestei Radnor. Comportamentul şi traiectoria acestor personaje nu sînt însă liniare, ca în cazul superbelor şi elevatelor eroine. Meredith crede în puterea transformatoare a iubirii : dragostea este piatra de încercare, testul la care e supus caracterul uman. Şi exemplarele conservatoare enumerate reacţionează la test printr-o lentă şi treptată flexibilizare. Cu toţii pînă la urmă, realizează ce comoară au pierdut, trăiesc momente de redempţiune şi sînt gata de orice pentru a redobîndi iubirea dis-

prețuită : șovăielnicul Wilfrid Pole trădează tabăra austriacă în care s-a înrolat, pentru a o recuceri pe Sandra-Vittoria, militantă în rîndurile revoluționarilor italieni ; Edward Blancove se roagă în genunchi de implacabila Rhoda Fleming să-i îngăduie să repare prin căsătorie jignirea de neiertat adusă surorii ei, Dahlia ; Dudley Sowerby, după toate fluctuațiile sale de atitudine, este hotărît să ceară mîna Nestei Radnor și să-i accepte frondele sociale, chiar cînd aceasta nu mai e moștenitoarea unei averi fabuloase. Numai că toate aceste prefaceri sînt zădărnicite de factorul „prea tîrziu", încă unul dintre motivele meredithiene.

Și acum titanica galerie a celorlalți fii renegați ai naturii : marii egocentrici. Egoismul înseamnă pentru Meredith una din principalele obstrucții ale perfectibilității individuale și ale progresului social. Egoistul, spune el, este bătrînul Adam care se află în noi toți, adică omul primitiv, renăscut în condiții noi, care poate fi foarte șlefuit, rafinat, chiar simpatic, dar nu se mai bucură de nimic decît de barbaria naturii lui originare. Prin procedee subtile, rafinate, egoistul îi subjugă pe cei din jur, anulîndu-le personalitatea și determinîndu-i să se supună voinței lui. Înstrăinat de natură, deci de sine însuși, egoistul își extrage seva vitală din adulația mulțimilor, din subordonarea lor, din imaginea lui răsfrîntă în privirile publicului. E uneori despotic, ca Sir Austin Feverel, care-și ruinează fiul, încercînd să-l adapteze la dogmele lui procustiene, dar de cele mai multe ori e fermecător, spiritual, galant ca Sir Willoughby Patterne, care jonglează cu personalitățile celor două femei asupra cărora acționează forța lui strivitoare, sau ca sexagenarul Lord Ormont, anihilatorul Amintei ; histrionic și captivant ca impostorul Richmond Roy, alt părinte care-și devitalizează fiul, transformîndu-l pe Harry Richmond într-o marionetă idolatrizatoare ; sau rafinat, cu gusturi artistice, culant, sanguinic ca Victor Radnor.

Victor Radnor este poate cel mai complex și mai ambiguu dintre „sultanii" lui Meredith.

Victor, cuceritorul, magnatul uriașelor succese materiale și sociale, ale cărui dorințe se concretizează automat în înfăptuiri, este omul ce nu cunoaște nereușita, eșecul, pe care-l disprețuiește

la alții. Însuși numele său, Victor, este emblematic. Ca și cel al fiicei sale, Nesta-Victoria, perfectă proiectare a ambițiilor, tenacității, inteligenței creatoare și vitalității tatălui ei. Numai că în cazul Nestei Victoria, aceste însușiri sînt orientate în sensul naturii și, deci, al progresului social, ceea ce o va conduce inevitabil spre victorie, pe cînd Victor, care-și cîrmește corabia în sensul opus, va naufragia, ineluctabil.

Jack Lindsay, în monografia sa, vede în Victor un reprezentant tipic al burgheziei expansioniste, colonialiste (referindu-se la marile sale investiții și speculații legate de minele de aur și diamant din Africa Centrală și de căile ferate din America de Sud). Iar „ideea" lui obsesivă, cea care îi scapă la începutul cărții și pe care o regăsești abia la sfîrșit, ideea confuză a salvgardării Angliei pe baza unei uniuni naționale, a unui soi de socialism național fundamentat pe imperiu și pe starea de lucruri existentă, idee aliată cu xenofobia lui Victor în materie de comerț și de piețe comerciale, i se pare lui Lindsay, în mod exagerat, că anunță nazismul.

Spre deosebire de *Cariera lui Beauchamp, Unul dintre cuceritorii noștri* nu este un roman politic ci un debușeu pentru ampla desfășurare a teoriilor filozofice, a luxuriantei de analize psihologice, a acțiunii terapeutice a umorului și satirei, a simbolisticii poetice și a tendințelor moralizatoare ale lui Meredith. Fundalul marii burghezii acumulatoare în plin proces de dislocare a aristocrației oferă doar scena grandioasă necesară evoluției unui personaj atît de grandios, și nu are dimensiuni de frescă socială. Ideile politice ale lui Victor sînt corolare, manifestări definitorii ale demagogiei și autoamăgirii sale ireductibile, ale dualității temperamentale și ale depresiunii sale lăuntrice. Procesul psihic care îl cariază existența nu are rădăcini ci numai conotații sociale ; este acțiunea de lentă descompunere generată de o permanentă stare conflictuală subconștientă și de impactul revelației treptate a unicului dar devastatorului său eșec : virajul spiritual al Nestei, destinat să-i răstoarne întreg edificiul înălțat cu atîta deliberare. Semnificativul incident cu care debutează romanul, căderea cu valoare simbolică, pe Podul Londrei, și scurta încăierare, oripilantă pentru Victor, cu oameni din gloată, probabil muncitori răzvrătiți,

constituie într-adevăr punctul din care începe dezagregarea lui psihică, dar nu pentru că i se trezește spaima de clasa muncitoare, după cum afirmă Lindsay ; ci pentru că expresia „afurisitele astea de convenționalisme", lansată de unul dintre oamenii din gloată, expresie care-i va reveni obsedant în minte, însoțită de un junghi imaginar la baza craniului, și care se va desprinde din zonele obscure ale subconștientului chiar cînd Victor își va pierde luciditatea, îi stîrnește angoasa propriei sale dualități inconștiente, vecină cu schizofrenia. Victor Radnor se consideră în sinea lui și se flatează a fi un răzvrătit, un spărgător de convenționalisme, pe cînd, în realitate, este un pilon al normelor societății convenționale. Diviziunea lui lăuntrică și pendulările pe care le generează aceasta au rădăcini adînc implîntate în trecut. În tinerețe, dorința parvenitismului social îl face să se însoare cu o bătrînă văduvă bogată. Dar Victor răspunde ca un fiu disciplinat la chemarea naturii-mumă, părăsindu-și soția și trăind iubirea firească pentru tînăra și frumoasa Nataly. În umbra amenințătoare a unei Nemesis întruchipate de soția abandonată. Vertiginoasa carieră și uriașa avere pe care o acumulează, ca și aspirațiile de parvenire socială, rod și subțiază în el legătura filială cu natura — deși Victor o invocă necontenit în chip de avocat pledant pentru cazul său și cu toate că accese de răzvrătire împotriva societății îl zgîlțîie din cînd în cînd conștiința. Dar Victor idolatrizează societatea pe care a sfidat-o, vrea să o cucerească și o cucerește, o cumpără cu magnificența, cu averea, cu farmecul său personal. Societatea care ignoră însă suprema insultă adusă de Victor. Echivocul situației sale de delincvent față de societate și de ardent apărător și sprijinitor al normelor ei de conduită constituie unul dintre factorii desfiguratori ai lui Victor Radnor. Ca și permanentul joc dublu între eul său natural și cel confecționat pentru public. Mecanismul alienării lui Victor are însă articulații mult mai fine. Odată cu gigantica sa ofensivă de cucerire a societății, de pătrundere printr-o alianță matrimonială a Nestei în rîndurile aristocrației, de cățărare pînă pe băncile Parlamentului, Victor se alienează implicit de natură ; se înstrăinează de omul simplu din el, care răbufnește din cînd în cînd doar prin capacitatea de a gusta plăcerile simple ; se înstrăinează

de singurul lucru pur și frumos din viața lui : dragostea pentru Nataly, care, înspăimîntată de spectrul dezvăluirii publice a tainei lor și total despersonalizată de covîrșitorul egocentrism al lui Victor, nu poate fi partenera de luptă și de ascensiune dorită de acesta ; înstrăinare care-l face pe Victor să accepte fără scrupule frivola aventură cu mondena Lady Grace. Tentaculele alienării se înfig însă și mai adînc. Victor se înstrăinează treptat și de adorata lui Nesta, realizarea realizărilor sale : dragostea orgolioasă pentru fiica sa se transformă gradat și inconștient în teamă față de intuiția acesteia, cînd îi curmă, subtil, legătura cu Lady Grace ; în spaimă față de îndărătnicia — reflectare a propriei sale îndărătnicii — cu care Nesta persistă în continuarea scandaloasei ei hotărîri de a ocroti o femeie decăzută ; în zguduitoarea decepție în fața refuzului ei de a se căsători cu Dudley Sowerby și, în tragicul final, în ură agresivă față de fata care i-a năruit întreg turnul de năzuințe mărețe. Procesul de alienare psihică a lui Victor culminează, dramatic, cu alienarea mintală.

Nu mai puțin sinuos este drumul parcurs de Nataly, una dintre puținele eroine tragice ale lui Meredith. Nataly a fost inițial plăsmuită din substanța de rebelă a Clarei Middleton. Chiar mai curajoasă decît aceasta, nu pregetă nici o clipă să sfideze societatea și să urmeze omul iubit. Pentru ca treptat, spre deosebire de Clara sau de Aminta, să se lase total aplatizată, aneantizată de tăvălugul voinței lui Victor. Revoltele ei împotriva acestuia se consumă lăuntric, devorant, sub masca tăcerii și a supunerii placide. Sau se transmută, genetic, în răzvrătirile Nestei. Un singur act de curaj e capabilă Nataly să mai întreprindă, cînd îi dezvăluie lui Dudley Sowerby rușinosul secret legat de ilegitimitatea nașterii Nestei. Dar și acest act e dictat mai puțin de onestitatea ei originară, cît de spaima de un scandal public. Nataly își petrece existența — ca și Victor dealtfel — măcinată între așteptarea morții soției abandonate, care se încăpățînează să nu moară — și mustrările de conștiință mai mult sau mai puțin ipocrite pentru faptul că dorește moartea unui om.

Dar spre deosebire de Victor care nu deviază, decît prin prăbușire, de la marșul lui optimist și năvalnic spre succes, Nataly

înregistrează o dramatică și spectaculară mutație. De îndată ce află că Nesta și-a compromis reputația împrietenindu-se cu o femeie dubioasă care, asemenea ei, trăia în concubinaj cu un bărbat, Nataly, terorizată de opinia publică, împanicată ca nu cumva sfidarea Nestei să fie interpretată ca o trăsătură ereditară, trece brusc în tabăra adversă, se raliază concepțiilor conformiste, gustînd chiar dureroasa voluptate că, o dată în viață, se poate transforma din acuzată în acuzatoare. Se simte dezamăgită și frustrată de însăși luminoasa înțelegere a Nestei față de propria ei dramă.

Extras și înădit din pasta nonepică, firul povestirii se deapănă în momente de dramatism intens, de umor, de omenesc tulburător, chiar dacă supradimensionarea și conceptualizarea unora dintre personaje frizează uneori neverosimilul. Dar așa cum am mai arătat, Meredith e fidel doar adevărului psihologic. Și acesta este supus la o autentică „lecție de anatomie". Vom cita doar două dintre scenele ilustrative pentru adîncimea nivelurilor la care sînt urmărite reacțiile umane. Admirabila descriere a vizitei lui Victor și a Nataliei la, în sfîrșit, muribunda doamnă Burman — unica apariție concretă în roman a acestei umbre amenințătoare atotprezente. În timp ce Nataly se lasă sincer copleșită de emoțiile purificatoare pe care le insuflă apropierea morții, Victor mimează emoția și reculegerea, numărînd însă în gînd minutele pînă la sfîrșitul întrevederii, analizînd cu ochi critic chipul muribundei sau mobilierul, lăsîndu-se năpădit de asociații odioase și autoconvingîndu-se în tot acest timp de propria-i cucernicie. Asemenea preotului Barmby, care, chemat, în momentele culminante ale tragediei bunilor săi prieteni Victor și Nataly, își lasă tristețea și conștiința profesională perforate de speranța și gîndul vesel că, în sfîrșit, acum va putea probabil obține mîna mult rîvnită a Nestei.

S-a afirmat că orice carte a lui Meredith trebuie citită cu toate puterile de percepție și facultățile de penetrare conjugate: creierul gîndește, simțurile simt, imaginația vede, inima înțelege.

Cititorul trebuie să fie pregătit să cunoască nu un romancier obișnuit, ci un gînditor, un eseist, un poet, un critic al societății, un dascăl, care îmbină poezia, comedia și drama vieții reale, intuiția și fantezia, armonizîndu-le într-un tot fidel adevărului la toate înălțimile și adîncimile sufletului omenesc. Un scriitor care, în ciuda pulberii de vetust care s-a lăsat peste opera lui, a știut să scoată la lumină universul uman, și a știut să creadă în mai bine.

ANTOANETA RALIAN

TABEL CRONOLOGIÇ

1828 La 12 februarie, se naşte la Portsmouth, George, fiul lui Auguste Urmston Meredith, croitor şi furnizor de echipamente pentru marină, meserie devenită tradiţională în familie. Bunicul, Melchizedeck Meredith îşi cîştigase faimă pentru relaţiile amicale cu clienţii săi, aristocraţii, amiralii şi înalţii ofiţeri navali ai vremii.

1833 Moare mama lui George, o femeie splendidă, de origine irlandeză. Imaginea ei va deveni modelul noblefii feminine — fizice şi morale — întruchipate de numeroase din eroinele romanelor sale. Tatăl său, om egoist şi uşuratic, pentru care George nu a nutrit niciodată prea multă afecţiune — portretizat la rîndu-i în repetatele figuri de egocentrici ce-i populează opera — se mută din Portsmouth la Londra şi, ulterior, în Africa de Sud, lăsîndu-şi copilul sub tutela unor mătuşi.

Anii treizeci ai secolului al XIX-lea au constituit pentru Anglia una dintre cele mai efervescente perioade de lupte social politice, ca urmare a schimbărilor în structura de

clasă a societății, determinate de Revoluția Industrială din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și de Revoluția din Franța din Iulie 1830. „În 1830 mișcarea pentru reforma parlamentară părea să fie generată de un proces firesc, născut din împrejurările prezente — reîntoarcerea vremurilor grele, violența cu care se manifesta disperarea clasei muncitoare în orașe și sate, gravitatea temerii pe care o nutrea clasa mijlocie față de o răscoală socială ce s-ar aprinde sub tălpile ei, și credința că accasta nu mai putea fi împiedicată printr-o simplă represiune." [1]
În 1833 se votează reforma parlamentară, care lărgește oarecum sfera acordării dreptului de vot, departe însă de a satisface deziderateie proletariatului.

1834 Se constituie în Anglia Marea Unitate Națională a Sindicatelor *(Grand National Consolidated Trades Union)*

1836 Apar *Documentele postume ale clubului Pickwick* de Dickens.

1837 Urcă la tronul Angliei regina Victoria
Epoca victoriană coincide cu declinul aristocrației, dezvoltarea și stabilizarea economică a burgheziei industriale, pauperizarea proletariatului și, implicit, radicalizarea conștiinței de clasă. Propulsarea vertiginoasă a clasei de mijloc și penetrarea acesteia, prin alianțe matrimoniale, în structurile aristocratice, duce la prefaceri pregnante în mentalitatea publică : dorința de „respectabilitate", care se manifestă prin pudibonderia, convenționalismul și conformismul exacerbat, proprii epocii victoriene. Literatura, marcată de efervescența socială, cunoaște o înflorire extraordinară. Este epoca titanilor romanului realist englez care „... au dezvăluit lumii mai multe adevăruri politice și sociale decît toți politicienii, publiciștii și moraliștii de profesie la un loc." [2]

[1] G. M. Trevelyan — *Istoria ilustrată a Angliei*, p. 715, Ed. Științifică, București, 1975.
[2] K. Marx, F. Engels —*Despre artă și literatură*, Ed. Politică, 1954.

În același an 1837, apar : *Oliver Twist* de Dickens ; *Istoria Revoluției Franceze* de Carlyle.
Se naște Algernon Charles Swinburne (m. 1909), poet, adept al mișcării prerafaelite, care va fi prietenul de o viață și apărătorul reputației literare a lui Meredith.

1838 Mișcarea chartistă, pentru revendicarea drepturilor politice ale proletariatului.
Primul tren intră în Londra.
Se stabilește legătura maritimă între Anglia și Statele Unite.

1839 Carlyle publică pamfletul *Chartismul* în care pune problema drepturilor și a amploarei nemulțumirilor muncitorimii.

1841 După ce a urmat timp de patru ani la școala St. Paul din Southsea, George Meredith intră ca intern la o școală particulară din Petersfield, unde primește o educație spartană. Lovitura de nuia, abstractizată în simbol, este una dintre imaginile care traversează toate cărțile sale. Tînărul Meredith învață boxul și natația, sporturi pe care le va practica întreaga viață. Încep lecturile literare, baza extraordinarei sale erudiții.

1842—1844 Nemulțumit de internatul din Petersfield, abandonat de tatăl său și dispunînd de oarecari fonduri financiare administrate de tutori, decide singur să plece în Germania, la o școală condusă de secta moravă Herrenhütte din Neuwied. Cei doi ani petrecuți la Neuwied constituie cea mai înaltă formă de învățămînt pe care a urmat-o. În realitate, eruditul Meredith este un autodidact. În Germania, unde ajunge la zece ani după moartea lui Goethe, este pătruns de opera acestuia, despre care va spune că „a dat formă tinereții lui". Dar in-

fluența cea mai puternică asupra formației sale o are Jean Paul Richter, cu amestecul său de efuziune lirică și ironie corozivă. Citește Fichte, Novalis, Heine, Spinoza. Peisajul romantic al văii Rinului impregnează imaginația viitorului adulator al naturii. Totuși, întreaga viață, Meredith se va simți mai apropiat de cultura franceză, în special de enciclopediștii secolului al XVIII-lea.

1842 Apar : *Note din America* de Dickens, în Anglia ; *Suflete moarte* de Gogol, în Rusia.

1843 Carlyle publică pamfletul politic *Trecutul și Prezentul* ; Kierkegaard publică *Ori... ori*, în Danemarca.

1844 Apar : *Barry Lindon* de Thackeray, *Martin Chuzzlewit* de Dickens, *Coningsby* de Disraeli, în Anglia ; *Eseuri* de Emerson, în Statele Unite ; *Cei trei muşchetari* de Al. Dumas, în Franța.
Morse organizează prima companie de telegrafie.

1845 Meredith, reîntors la Londra, intră în slujba avocatului Charnock, un tip original, extravagant, pentru a-și face ucenicia în avocatură. Prin acesta îl cunoaște pe poetul și romancierul satiric Thomas Love Peacock, cu care se împrietenește, și care-i infuzează gustul pentru umor.

Prima reprezentație a operei *Tannhäuser* de Wagner. Meredith este, în general, fascinat de dramatismul muzicii wagneriene, și referiri la operele acestuia revin frecvent în romanele sale.

1846 Apar : *Bîlciul deșertăciunilor* de Thackeray, în Anglia ; *Typee* de Melville, în Statele Unite ; *Verișoara Bette* de Balzac, în Franța ; *Oameni sărmani* de Dostoievski, în Rusia ; *Puterea armată și arta militară de la întemeierea Princi-*

patului Valahiei pînă acum, de Bălcescu, în Țara Românească.
1847 Apar : *La răscruce de vînturi* de Emily Brontë și *Jane Eyre* de Charlotte Brontë, în Anglia ; *Povestea vorbei* de Anton Pann, în Țara Românească.

1848 Revoluții în Franța, Germania, Austria, Ungaria, Italia, Țările Române. Intensificare a mișcărilor proletariatului englez.
Pictorul și poetul Dante Gabriel Rossetti, mare prieten al lui Meredith, întemeiază „Frăția Prerafaelită", care preconizează întoarcerea la puritatea înaintașilor lui Rafael — reacție estetică la sordidul societății contemporane. Rosetti îl folosește pe Meredith drept model pentru unul din tablourile sale.
John Stuart Mill publică *Economia Politică.*

1849 George Meredith se căsătorește cu fiica scriitorului Peacock : Mary Ellen Nicolls, o văduvă cu cîțiva ani mai în vîrstă decît el, mamă a unui băiețaș. Renunță la avocatură și începe să colaboreze la diverse periodice, publicînd poeme, recenzii literare, articole. Scrie la *Fortnightly Review,* în care, mai tîrziu, cele mai multe dintre operele sale vor apărea în foileton, înainte de a fi editate. Ulterior, preia rubrica de critică literară și artistică pe care o deținuse George Eliot la *Westminster Review,* condusă de soțul ei, H.G. Lewes, critic literar, adept și prieten al lui Spencer și Stuart Mill, ale căror principii pozitiviste le aplică în critică. În timpul liber, Meredith își continuă lecturile din clasici și traduce din Goethe și pasaje din *Iliada* lui Homer.

1849 Apar : *David Copperfield* de Dickens și *Pendennis* de Thackeray, în Anglia : *Nesupunere civică* de Thoreau, în Statele Unite.
Moare Edgar Allan Poe.

1851 George Meredith debutează ca poet. Primul său volum, intitulat *Poeme* este dedicat socrului său, Thomas Love Peacock. Cuprinde poezii cu subiecte clasice, pastorale, cîntece.

Apar : *Casa cu şapte frontoane* de Hawthorne şi *Moby Dick* de Melville, în Statele Unite.

1852 Napoleon al III-lea se proclamă împărat al Franţei.
Apar : *Casa Umbrelor* de Dickens şi *Henry Esmond* de Thackeray, în Anglia ; *Povestirile unui vînător* de Turgheniev, în Rusia ; *Poezii populare* de Alecsandri, în Moldova.

1854 Războiul Crîmeii, purtat de Anglia, Franţa şi Piemont împotriva Rusiei.
Apar : *Timpuri grele* de Dickens, în Anglia şi *Walden* de Thoreau, în Statele Unite.

1855 Apar : *Mica Dorrit* de Dickens, şi *Nord şi Sud* de Elisabeth Gaskell, în Anglia ; *Fire de iarbă* de Walt Whitman, în Statele Unite.

1856 Meredith publică *Bărbierirea lui Shagpat* primul său volum de proză, roman alegoric de inspiraţie orientală, pe care George Eliot, într-o recenzie extrem de favorabilă, îl compară cu *O mie şi una de nopţi*. Publicul şi critica literară îl primesc însă cu răceală.

Se nasc Oscar Wilde (m. 1900), fervent admirator al lui Meredith şi Bernard Shaw (m. 1950).

1857 Publică romanul *Farina*, o carte despre Rinul adolescenţei sale şi despre legendele Rinului. Eroul principal este Farina, inventatorul apei de colonie.

Apar : *Virginienii* de Thackeray și *Silas Marner* de George Eliot, în Anglia ; *Doamna Bovary* de Flaubert și *Florile Răului* de Baudelaire, în Franța.

1858 În viața lui Meredith se petrece un eveniment dramatic care îl marchează profund : soția sa Mary îl părăsește pe el și pe copilul lor în vîrstă de cinci ani, și pleacă în străinătate cu pictorul Henry Wallis. Trădarea soției sale se va reverbera aproape în toate romanele apărute ulterior, alterîndu-i concepția despre căsătorie.

1859 Publică romanul *Suferințele lui Richard Feverel*, care înfățișează roadele unei educații conformiste asupra unui tînăr. Pentru prima dată Meredith se bucură de popularitate în rîndurile criticii și ale publicului. Se definesc vîna ironică și subtilitatea de psiholog ale lui Meredith. Romanul e atît de curajos în ce privește analiza pasiunilor extraconjugale, încît este eliminat dintr-o bibliotecă publică.

Apar : *Povestea a două orașe* de Dickens și *Adam Bede* de George Eliot, în Anglia ; poemul *Mirèio* de Frédéric Mistral (pe care Meredith îl va traduce direct din provensală), în Franța.

Charles Darwin publică *Originea Speciilor*. Impactul concepției evoluționiste va impregna întreaga gîndire și operă a lui Meredith care, în general, se dovedește foarte receptiv la toate teoriile și descoperirile științifice.

1860 Meredith, mînat de lipsuri bănești, se lansează în jurnalismul cotidian. Colaborează un timp la *Ipswich Journal*, o gazetă a partidului conservator care susține o ideologie cu totul contrarie vederilor sale politice, și la gazetele *Household Words* și *Chambers' Journal*. În același an se angajează ca lector de ma-

nuscrise la editura „Chapman and Hall", funcție pe care o va deține timp de 35 de ani. În calitatea sa de consilier al unei mari edituri, încurajează și lansează scriitori tineri ca Thomas Hardy, George Gissing și R. L. Stevenson (ultimii doi devin admiratorii săi fervenți și prieteni buni). Respinge însă romanul *Erewhon* de Samuel Butler.

Herbert Spencer publică *Primele principii.*
Apar : *Moara de pe Floss* de George Eliot și *Femeia în alb* de Wilkie Collins.

1861 Publică *Evan Harrington,* roman autobiografic, cu tentă comică, în care personajul fin satirizat, Marele Mel, este copiat după galantul său bunic, Melchizedeck Meredith.

1861—1862 Meredith se mută pentru un an de zile, împreună cu prietenii săi Swinburne și Dante Gabriel Rossetti, într-o vilă în Chelsea. Aici află de moartea fostei sale soții.

Abraham Lincoln este ales al 16-lea președinte al Statelor Unite. În S.U.A. izbucnește războiul civil între Nord și Sud.

1862 Publică volumul de versuri *Modern Love and Poems of the English Roadside (Iubirea modernă* și *Poezii de la marginea drumurilor din Anglia). Iubirea modernă,* o culegere de cincizeci de sonete, este o deshibare a emoțiilor provocate de trădarea soției sale. (Publicarea a avut loc după moartea acesteia.) Sonetele, pornite de la concepția lui Goethe despre afinitățile elective, au un caracter atît de personal și de intimist, încît provoacă reacții furtunoase din partea criticii victoriene. Una dintre criticile cele mai destructive, semnată de R. H. Hutton în revista *Spectator* din 24 mai 1862, îl afectează

profund pe Meredith, care nu avea s-o uite pînă la sfîrșitul vieții. Swinburne scrie în aceeași revistă un articol de răspuns, în apărarea lui Meredith. Timp de 21 de ani, Meredith nu va mai publica nici un volum de versuri.

Apar : *Mizerabilii* de Victor Hugo și *Salammbô* de Flaubert, în Franța.

1863 Biologul Thomas Henry Huxley, propagator al darwinismului, publică lucrarea *Locul Omului în natură.*

Moartea lui Thackeray.

În S.U.A. Proclamația de emancipare a sclavilor, emisă de Lincoln.

Înființarea la Iași a societății literare românești „Junimea".

1864 Meredith se răcăsătorește cu Marie Vulliamy, o tînără de origine franceză, care-i va fi o soție perfectă și cu care va avea trei copii.

Publică *Emilia în Anglia,* reîntitulat mai tîrziu *Sandra Belloni,* romanul unei cîntărețe, în care unul dintre personaje este plăsmuit după modelul lui Swinburne.

Organizarea Internaționalei Întîi.

Apar : *Atlanta în Calydon de* Swinburne, *Enoch Arden* de Tennyson, în Anglia ; *Război și pace* de Tolstoi, în Rusia.

1865 Publică romanul *Rhoda Fleming,* o pledoarie pentru demnitatea și drepturile femeii.

Apar : *Alice în Țara minunilor* de Lewis Carroll, în Anglia ; *Ion-Vodă cel Cumplit* de Hasdeu, în România.

Are loc premiera operei *Tristan și Isolda* de Wagner, în Germania.

1866 Meredith pleacă în Italia, în calitate de corespondent al cotidianului *Morning Post,* pentru relatarea

evenimentelor războiului italo-austriac. Strînge material pentru viitorul său roman *Vittoria.*

Apar : *Poeme și balade* de Swinburne, în Anglia ; *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski, în Rusia ; *Florile Bosforului* de Bolintineanu, în România.

1867 Publică *Vittoria,* roman istoric în care unul dintre personaje este revoluționarul Giuseppe Mazzini — portret considerat de istoricul Trevelyan drept „cea mai cuprinzătoare viziune asupra acestei personalități."

Se mută din Londra, împreună cu soția sa, la Flint Cottage, Box Hill, în Surrey, unde rămîne pînă la sfîrșitul vieții.

Apare *Capitalul* de Karl Marx

1868 Meredith participă împreună cu bunul său prieten, F. A. Maxse, radical de nuanță pozitivistă, la campania electorală din Southamton.

1870 Publică *Aventurile lui Harry Richmond,* roman cu tentă autobiografică, scris la persoana întîi.

Asediul Parisului și izbucnirea războiului franco-prusian, care-l mîhnește profund pe Meredith, legat afectiv atît de Germania cît și, mai ales, de Franța. În scrisorile adresate, în această perioadă, prietenul său John Morley își exprimă încrederea în triumful rațiunii, adică în victoria finală a Franței.

Apar : *Poeme* de Dante Gabriel Rossetti, în Anglia ; *Demonii* de Dostoievski, în Rusia.

1871 Comuna din Paris.

Apare *Originea Omului* de Charles Darwin.

1872 Apar : *Middlemarch* de George Eliot și *Erewhon* de Butler, în Anglia ; *Originea tragediei* de Nietzsche, în Germania ; *Prima verba* de Macedonski, în România.

1874 Disraeli este numit prim ministru.
Apare *Autobiografia* lui John Stuart Mill.

1875 Mișcarea pentru independența Irlandei.

1876 Publică romanul social politic *Cariera lui Beauchamp,* care constituie o culme a gîndirii radicaliste meredithiene. Prototipul personajului principal, Nevil Beauchamp, este prietenul său, politicianul radicalist Maxse.

Apar : *Daniel Deronda* de George Eliot, în Anglia ; *Tom Sawyer* de Mark Twain, în Statele Unite ; *Teoria ondulațiunii universale* de Vasile Conta, în România.

1877 Meredith ține prima și singura sa prelegere publică, invitat de „Institutul Londonez pentru Propășirea Literaturii și Difuzarea Cunoștințelor folositoare", pe tema : *Ideea de comedie și modalitățile spiritului comic,* în care își dezvoltă ideea sa despre importanța spiritului comic în formarea mentalității unei societăți și despre lipsa de receptivitate a publicului englez, în comparație cu cel francez, în fața comicului. Molière este considerat idealul creației de comedie.
Prelegerea este publicată în 1877 în *New Quarterly Magazine* și editată sub formă de eseu în 1897. Studiată în școli din diverse țări ca o contribuție clasică la înțelegerea comediei.

1878 Apar : *Întoarcerea băștinașului* de Th. Hardy, în Anglia ; *Daisy Miller* de Henry James, în Statele Unite ; *Cuvente den bătrîni* de Hasdeu, în România.

1879 Publică ***Egoistul,*** romanul considerat drept capodopera creaţiei meredithiene, şi care, după 25 de ani de carieră literară, îi aduce, în sfîrşit, consacrarea.

Apar : *Fraţii Karamazov* de Dostoievski, în Rusia ; *Camera roşie* de Strindberg, în Suedia ; *Nora* de Ibsen, în Norvegia (Strindberg şi Ibsen exercită o puternică influenţă asupra teatrului şi romanului realist englez, implicit asupra lui Meredith, mai cu seamă asupra concepţiilor sale legate de drepturile femeii) ; *O noapte furtunoasă* de Caragiale, în România.

1880 Publică *Comedienii tragici,* cel de-al doilea roman istoric al său, în care înfăţişează viaţa socialistului german Ferdinand Lasalle.

Gladstone este numit prim ministru.
Apar : *Muncitorii în zori* de Gissing, în Anglia ; *Bulgăre de seu* de Maupassant, în Franţa ; *Despot Vodă* de Alecsandri, în România.

1881 Apar : *Balade şi sonete* de Rosetti, *Mary Stuart* de Swinburne, în Anglia ; *Portretul unei doamne* de Henry James, în S.U.A. ; *Crima lui Sylvestre Bonnard,* de Anatole France, în Franţa ; *Strigoii* de Ibsen, în Norvegia ; *Amintiri din copilărie* de Creangă, în România.
Moartea lui Carlyle.

1882 Apar : *Insula Comorilor* de R. L. Stevenson, entuziast admirator şi apărător al lui Meredith, în Anglia ; *Prinţ şi cerşetor* de Mark Twain, în S.U.A.
Moartea lui Darwin şi a lui Dante Gabriel Rossetti.

1880 Publică *Comedienii tragici,* cel de-al doilea roman *tului,* un nou volum de versuri în care se defineşte atitudinea sa de poet filozofic al naturii.

Apar : *Așa grăit-a Zarathustra* de Nietzsche, în Germania ; *Viața pe Mississipi* de Mark Twain, în S.U.A. ; *Poezii* de Eminescu, în România.

1884 Publică *Diana din Crossways*, romanul său care cunoaște cel mai mare succes de public. În acest roman, Meredith își reafirmă credința în necesitatea emancipării femeilor.

În Anglia se înființează Societatea Fabienilor, care are drept obiectiv instaurarea socialismului pe calea reformelor treptate. Unul dintre punctele programului fabienilor îl constituie apărarea drepturilor și emanciparea femeii

1885 Moare Marie, soția lui Meredith, după o boală chinuitoare și îndelungată.

Scriitorul William Morris și Eleonora Marx-Aveling, fiica lui Karl Marx, înființează în Anglia Liga Socialistă.

1886 Apar : *Primarul din Casterbridge* de Thomas Hardy, *Doctorul Jekyll și domnul Hyde* și *Răpit de pirați* de R. L. Stevenson, în Anglia ; *Iluminări* de Rimbaud, în Franța ; *Etymologicum Magnum Romaniae* de Hasdeu, în România.

1887 Publică *Balade și poeme despre viața tragică*, volum care adună poemele lirice și filozofice scrise în timpul bolii chinuitoare a soției sale și după moartea acesteia.

1888 Publică *O citire a pământului*, volum de versuri în care își reafirmă concepțiile naturiste.

1889 Apar : *Stăpînul din Ballantrae* de Stevenson și *Trei într-o barcă* de Jerome K. Jerome, în Anglia ; *Un yankeu la curtea regelui Arthur* de Mark Twain, în S.U.A.

Moartea poetului Robert Browning, cu care Meredith a fost asemuit de întreaga critică a timpului şi, mai cu seamă, de admiratorul său Oscar Wilde.

1890 Apar : *Portretul lui Dorian Gray* de Oscar Wilde, în Anglia ; *Poeme* de Emily Dickinson, în S.U.A. ; *Hedda Gabler*, de Ibsen, în Norvegia ; *Năpasta* de Caragiale, în România.

1891 Publică *Unul dintre cuceritorii noştri*, romanul cel mai complex şi mai controversat din creaţia lui. Este romanul în care sînt demonstrate toate crezurile şi teoriile lui, în care se concentrează toate defectele şi calităţile manierei şi stilului meredithian.

Apar : *Tess d'Urberville* de Thomas Hardy, *Noua stradă Grub* De Gissing, şi *Sherlock Holmes de Conan Doyle, în Anglia.*

1892 Publică *Punga goală*, volum de versuri satirice.

1893 Publică *Lordul Ormont şi iubita lui, Aminta*, roman care reia tema egoismului masculin şi al demnităţii feminine.

Apar : *Cărţile Junglei* de Kipling şi *Profesiunea doamnei Warren* de Bernard Shaw, în Anglia.

1895 Publică *O căsătorie extraordinară*, roman în care se repetă aceleaşi idei despre căsătorie, robia femeii şi necesitatea emancipării ei. Prototipul unuia dintre personajele masculine, un filozof al naturii, a fost R. L. Stevenson.

Marconi transmite primul mesaj prin telegrafie fără fir. Roentgen descopere razele X.
Apar : *Importanţa de a fi onest* de Oscar Wilde, *Maşina timpului* de H. G. Wells, *Poezii* de Yeats, în Anglia şi Irlanda.

1898 Publică *Ode ; o contribuţie la cîntarea istoriei Franţei,* subiect pe care l-a studiat ani de zile. Volumul cuprinde patru ode, dintre care una, cea mai bună, a fost scrisă cu prilejul asediului Parisului. În acest an care marchează cea de a şaptezecea aniversare a lui Meredith, numeroşi .francezi vin la Flint Cottage, Box Hill, să aducă omagiu scriitorului care a venerat Franţa.

Soţii Curie descoperă radiumul.

1899 Războiul Angliei împotriva burilor din Africa de Sud.

1901 Publică volumul de versuri *O citire a vieţii şi alte poeme.*

Apar : *Kim* de Kipling în Anglia ; *Casa Buddenbrock* de Thomas Mann, în Germania ; *Trei surori* de Cehov în Rusia ; *Patriarhale* de St. O. Iosif, în România.
Moartea reginei Victoria. În istoria Angliei începe epoca edwardiană.

1903 Congresul social-democraţilor la Londra.
Apar : *Taifun* de Joseph Conrad, *Om şi supraom* de Bernard Shaw, în Anglia ; *Ambasadorii* de Henry James, în S.U.A. ; *Hagi Tudose* de Delavrancea, în România.

1905 Revoluţia burghezo-democratică din Rusia.
Einstein formulează teoria relativităţii.

1906 Apar : *Forsyte Saga* de Galsworthy în Anglia ; *Jungla* de Upton Sinclair, în Statele Unite ; *Mara* de Slavici, în România.

1908 Publică *Milton,* volum de versuri scrise cu prilejul tricentenarului naşterii lui Milton.

1909 Publică volumul *Ultimele versuri*

1910 Apare, postum, *Celții și saxonii*, roman istoric. [1].

18 mai Moartea lui George Meredith.

A. R.

Tabelul a fost întocmit pe baza consultării lucrărilor :
G. M. Trevelyan — *Istoria ilustrată a Angliei*, Ed. Științifică, București, 1975 ;
C. Hugh Holman — *A Handbook to Literature*, The Odyssey Press, New York, 1960 ;
Phyllis Bartlett — George Meredith, Longmans Green and Co, London, 1969 ;
Robert Sencourt — *La vie de Meredith*, Gallimard, Paris, 1931 ;
Dan Grigorescu — *Dicționar cronologic — Literatura americană*, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1977.

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

TRAVERSÎND PODUL LONDREI

Un domn, care îți reținea atenția atît printr-o față înfloritoare cît și printr-o vestă imaculată, ce rivaliza în strălucire cu figura, traversa Podul Londrei, într-o zi vîntoasă de aprilie, pe la ceasul prînzului ; deodată fu întrerupt ca prin farmec din încleștarea sa cu vîntul de o perfidă fîșie de ghețuș, din cele care abundă prin piețele noastre și care jucase pînă atunci renghiuri, mai mult sau mai puțin reușite, unor numeroși trecători. De astă dată, îl trînti pe domnul nostru la pămînt, plat și nemișcat, în mijlocul învălmășelii de pași ai pietonilor, asemenea unui înotător care s-ar fi scufundat sub valurile umflate de flux. Nu se lovise, nu pățise nimic, era doar puțin zguduit de șoc,răspunse el la întrebările primului binevoitor care-l ajută să se ridice ; și, într-adevăr, se părea că așa stăteau lucrurile. Rîse, își scutură cozile redingotei, își pipăi atent baza craniului, primi cu mulțumiri, din mîna cetățeanului, pălăria care o luase razna în cădere, dădu din cap, împărți cîteva zîmbete în dreapta și-n stînga și, fără să dea atenție amprentelor de noroi pe care i le lăsase pavajul, lansă o nouă ploaie de zîmbete radioase și de semne din cap pentru a-i asigura pe bunii săi prieteni din jur că era teafăr și că

se putea ține bine pe picioare. Era gata să pornească, după ce mai aruncă o privire mirată familiarului fund al pantalonilor, cerîndu-i parcă să-i explice cum de asemenea regretabilă păţanie i se putuse întîmpla tocmai lui, dintre toţi oamenii din lume, cînd, mutîndu-şi privirea spre pîntec, făcu o mutră lungă de un cot.

— Oh, bătu-l-ar Dumnezeu de individ ! exclamă cu franchețe, scos din fire la priveliştea unor absurde urme de degete murdare, distribuite pe toată suprafaţa vestei lui virginale.

Exclamaţia nu fusese decît o comunicare intimă între un spirit jovial şi acel anume articol vestimentar care-i aparţinea. În acelaşi timp însă, dorind să-şi împărtăşească bazlia iritare prietenoşilor spectatori din jur, întoarse brusc capul, încruntîndu-şi sprîncenele, spre mica ceată de buni samariteni care-l priveau. Un om din mijlocul acestora, care-şi ştia mîinile necurate — într-o manieră onorabilă însă — auzind că unul dintre ei e înjurat, şi încă de purtătorul unei veste extrafine, de o sclipitoare albeaţă, se simţi îndeajuns de afectat încît să seziseze lipsa de gratitudine atît a expresiei gentilomului cît şi a buzunarului său. Cînd nu ceri nimic ca să ajuţi cuiva care a căzut să se ridice pe picioare, te aştepţi la puţină politeţe. Pe de altă parte, există raţiuni firești care te fac să răspunzi morocănos cînd cei foarte bogaţi ţin să te convingă că rinjetele lor condescente ar fi cordiale.

Privirea gentilomului fusese urmată de o grimasă care-i crispase faţa într-o expresie ce sugera un orgolios dezgust ; ceea ce ne-ar putea evoca lecturile din ziare cu privire la ţanţoşul prinţ regent şi la suita lui, laolaltă cu dispreţuitoarea lor atitudine faţă de trădătorii cinstiţi, chiar dacă le erau oarecum îndatoraţi acestora ; precum şi cele referitoare la valul de ură şi revendicări democratice care înflăcărau capetele mulţimii în această a doua jumătate de secol nouăsprezece.

— Eu sînt individul la care vă referiți, domnule ? întrebă omul.

I se răspunse, nu fără oarecare amabilitate :

— E-n ordine, omule.

Balanța stăpînirii de sine tinde să încline spre ieșiri violente, împungătoare, în ocazii în care, de pildă, un veșmînt ostentativ emblematic pare să-ți sfideze rangul social și personal, sau cînd o monedă oficială a regatului nu a căzut pe celălalt taler, spre a restabili echilibrul. De aceea, un răspuns care se voise prietenos și convingător, a pricinuit următoarea ripostă :

— Vă-nșelați, domnule, nu-i în ordine, și nici nu va fi.

— Ce vrei să spui ? răsună întrebarea melodioasă a domnului.

— E limpede, așa cum nu este capul dumneavoastră, replică omul.

— Ei, asta-i, nu fi obraznic, îl povățui domnul pe un ton de blîndă dojană, înainte de despărțire.

— Și dumneavoastră lăsați-vă de afurisitele astea de convenționalisme, răspunse omul.

Replicile se încrucișară clincănind ca săbiile, dar fără ostilitate fățișă, și domnul porni mai departe. Cei din mulțime observară că, după ce făcu cîțiva pași, își duse din nou două degete la ceafă.

Presupuseră că se mîngîia astfel pentru nefericita întîmplare. Dar, de fapt, se petrecuse ceva care-l supăra pe domn mai rău decît o cădere pe trotuar sau macularea vestei imaculate : detesta gîndul unei încăierări cu un ins din gloată ; gîndea că gloata, această fiară cu milioane de capete, își găsea utilitatea numai cînd îl aplauda. Îi dorea tot binele din lume ; îi dorea tot ceea ce i-ar fi fost de folos : mese îmbelșugate, excursii la țară, bare puternice ca la menajerie, muzică, un dans, și la culcare ! El era dintre aceia care țin să dezmierde gloata, s-o bată pe umăr, s-o scarpine pe spate, să-i arunce bucățele de pîine ; să n-o zgîndăre ca să-și arate vreun dinte și, cu

atît mai puțin, colții. Și, străduindu-se să-și amintească de unde pornise ciocnirea cu individul acela cu pumni murdari, îi reveni în minte cuvîntul *„conveționalisme"*, însoțit de un junghi dureros în ceafa devenită acum atît de susceptibilă. Îl amenința o migrenă, tocmai pe el dintre toți oamenii din lume. Dar mai existase vreodată un cuvînt atît de teribil care să-ți ciocănească în craniu ? În zilele noastre ni se prezintă din cînd în cînd enigme ce se cer dezlegate ; și, cu cît sînt mai mărunte, cu atît mai sîcîitoare ; sosesc în cutii cu pîrîitoare, ca niște jucării lipsite de noimă ce sînt, și-ți pîrîie, și-ți bîzîie la porțile înțelegerii, stăruind să le sfărîme, pe ele sau pe tine ; în orice caz, continuă să huruie asurzitor și să sune a gol. Sau asta se întîmplă numai cînd cazi pe spate ?

Încercă o clipă să-și suspende eforturile minții, dar cuvîntul zăngănea întruna ca limba unui clopot stricat, zornăind prin făptura lui, cu reverberații care prindeau formă de întrebări : cum de tocmai el, dintre toți oamenii din lume, nimerise și se lăsase prins într-o gîlceavă, într-o ciondăneală, tocmai pe Podul Londrei, dintre toate locurile din lume ? El, care era atît de popular, atît de renumit pentru afabilitatea lui, pentru amabilitatea lui ; el care nu-i ura pe mizerabilii ăștia ordinari și murdari, ba dimpotrivă, ținea la ei și făcea tot ce putea pentru ei ; el care era obișnuit să le primească ovațiile ? Și prin ce anume stîrnise acuzația de conveționalism ?

— Ce naiba m-a apucat să iau toate astea în serios ? murmură, aranjîndu-și un nasture al redingotei.

Faptul că lua asemenea lucruri în serios îi furniză subiectul următor de meditație. Și de astă dată, ajunse la concluzia fermă că era vorba de o tulburare fizică, pricinuită de șocul căderii. Avusese loc o defecțiune de mecanism care-l trăgea mereu în jos, la nivelul gîndurilor puerile și, foarte curînd, cuvîntul „conveționalisme" începu din nou să-l tortureze. Încerca să dezlege ghicitoarea în ce fel se aplica asemenea noțiune la persoana lui ; era

furios că lăsase ca acesta să fie ultimul cuvînt, dealtfel un cuvînt grozav pentru încheierea unei dispute. Îi izbea în creier cu bubuieli de tobă ; îi asurzea raţiunea. Să fi fost ultimul cuvînt la modă în jargonul periferiilor londoneze, sau îi rămăsese individului înfipt în minte, în urma lecturii fituicilor lui de doi bani ?

Mai mult, faptul că trebuia să recurgă la scuza unei căzături, şi la aceea a unui şoc provocat de căzătură pentru a-şi justifica neputinţa spiritului, era umilitor pentru el, care pînă atunci nu făcuse niciodată vreun pas greşit şi nu săvîrşise cea mai mică abatere de la linia ascendentă.

Această recunoaştere a unei deficiente prezenţe de spirit în oferirea replicilor — pentru a folosi termenii în care un prieten al lui definea darul promptitudinii în răspunsuri — era o veche şi amarnică suferinţă a lui Victor Radnor. Ursitoarea sa îl văduvise de acest har. Şi i-l dăruise, în schimb, prietenului său, Fenellan ; asta, şi nu mare lucru în plus. Simeon Fenellan se pricepea să pună căluşul în gura unei mulţimi colţoase ; reuşise să amuţească zarva şi răcnetele unor nemulţumiţi, pur şi simplu urlînd mai tare decît ei, pînă ce oamenii începuseră să-l aclame. Şi această scenă, la care Victor Radnor asistase, avusese asupră-i efectul de a-l face să preţuiască promptitudinea replicii mult mai mult decît talentul oratoric dulceag, de care ştia că dispune el şi care, chiar dacă nu curgea, pica. Ah, dacă s-ar fi bucurat de o replică promptă şi energică : bomba cu explozie bine calculată, acul care înţeapă balonul, ecoul mugetului de corn ! Fenellan ar fi descărcat un extinctor peste „convenţionalismele" individului, de cum se declanşaseră. Victor Radnor nu era în stare să le înfrunte pe calea reflecţiei. „Da, dar nu-i plăcut să te ştii înfrînt", răspunse el unei mustrări pornite din partea mai raţională a cugetului său, în timp ce-şi ducea la ceafă cele două degete, evident mai suspicioase decît restul mîinii, şi îşi frîna sau îşi stăvilea fluxul unei spaime. Pentru că nu se mai recunoştea : se

frămînta atîta pentru un fleac, o nimica toată, un mărunt incident de stradă. Şi, cu toate că nu reuşea să simtă vreun cucui sau vreun indiciu de vînătaie, trecu peste mîndria lui personală în favoarea orgoliului intelectual şi se asigură singur că suferise un şoc ; drept care continuă să judece la fel de infantil.

„Da, şi dacă o căzătură ne distorsionează concepţiile de viaţă şi un cuvînt bizar expandează în speculaţii, înseamnă că nu sîntem decît nişte biete creaturi", se adresă el în gînd, de astă dată altui prieten cu care se afla în fundamentală divergenţă de păreri şi care se numea Colney. Şi, sub presiunea numelui, i se redeşteptară în minte vechile disensiuni dintre ei asupra stadiului actual al umanităţii şi asupra destinelor ei probabile ; mai cu seamă asupra grandorii, vitalităţii şi stabilităţii Angliei, a sensibilei aprecieri privind locul ocupat de Anglia în univers ; ca să nu mai vorbim de istorica demnitate a Londrei. Lui Colney trebuia să-i închidă gura pe loc şi Radnor se eschiva cît putea, dar uneori reuşea să procedeze ca sepia, împroşcînd două-trei fraze amare, care-l puneau temporar în umbră pe învingătorul său : „*Un punct Lambert* [1] al tuturor oraşelor, un oraş rentier al tuturor naţiunilor" şi alte asemenea aiureli nimerite să-l descumpănească pe Colney Durance, dar cărora le facem vînt, rîzînd, cînd ne aflăm în plinătatea facultăţilor intelectuale. Toate acestea pot fi sintetizate într-un disprețuitor „Pfui !" emis din vîrful buzelor şi o înălţare din umeri care pun capăt dispepsiei verbale.

Gîndurile înnegurate se risipiră un minut mai tîrziu. Leacul n-a provenit din evocarea menirii lui de a salva străvechea şi glorioasa patrie ; şi nu s-a datorat decît parţial spectacolului vapoarelor ancorate în dreapta parape-

[1] Hartă proiectată de matematicianul J. H. Lambert (1728—1777), în care toate meridianele sînt reprezentate ca radiind în linie dreaptă de la un punct comun aflat în afara hărţii, iar paralele sînt reprezentate ca cercuri, avînd în centru acelaşi punct comun.

tului, și pădurii de catarge care se înalță în această parte comercială a Tamisei ; nici incomparabilului aspect de gravură în mezzotintă a Londrei, ori neobositei retorici a orașului. Tămăduirea s-a datorat cerințelor imperioase create de un însuflețit cadru de noi impresii. De obicei, cînd traversa podul, Radnor era prea preocupat de afacerile și de abstractele lui fantezii, pentru a mai putea admira, sau percepe măcar minunile pe care i le oferea peisajul, deși, uneori, cîte un crîmpei de frază le putea trezi la viață : o sugestie privitoare la Străinul gelos de înflorirea noastră comercială, osîndit să ne invidieze fără să ne poată vreodată întrece, asemenea diavolului înfrînt ; sau vreo afirmație dintr-un discurs al primului ministru, a cărui fină oratorie dilata atmosfera banchetelor din City — o afirmație răscolitoare cînd o auzeai, și caraghioasă cînd ți-o aminteai ; sau vreo trîmbiță a veneratului Poet al Curții, figura literară numărul unu, cînd acesta sufla în foale ca să-i pompeze pe vasali.

Trebuie să mărturisim, însă, că și fraze referitoare la alte subiecte înrudite puteau avea același efect asupra domnului Radnor, care se înflăcăra foarte ușor. Oricum, pentru moment, privelișteа exercita o puternică atracție asupră-i. Chiar dedesubt, la arcadele podului, se învolburau valuri orizontale, ca niște coloane înspumate, ce se spărgeau, la oarecare distanță, în apele repezi ; o navă roșcată, venind dinspre nord, pufnea nervos între Pod și Casa Vămii, șfichiuind și încreținд fluxul care, la rîndul lui, plesnea un remorcher ce cobora și un convoi de șalupe goale, ancorate, care-și izbeau pupele una de alta : un vapor cu aburi adulmeca lenevos pe lîngă troliurile de pe debarcader, pregătindu-se să-și desfășoare cablul ; și bărci cu botul împlîntat în apă și pupa înălțată în aer dansau pe lîngă el ca harpoanele în jurul balenei ; de-a lungul unei alei vag aurii de drapele reprezentînd toate națiunile, o adevărată pădure înfiorată de vînt, fiecare pavilion se umfla trufaș și filfîia către cer ; trîmbe și fuioare de

abur alburiu şi colaci de fum negricios se despleteau, se ondulau, se subţiau şi se topeau ; un cer de azur glacial deasupra, cu o cavalcadă de nori în plină şarjă.

De bună seamă, un decor ce avea pretenţia să atingă sublimul ?

Cînd priveşte la această grandioasă cale străbătută de pădurea călătoare, cetăţeanul nostru londonez, legat de bunurile lui imobiliare, îi reproşează poetului naţional că nu toarnă în stihuri, succint şi melodios, puzderia de emoţii larvare pe care i le stîrneşte privelişte a. Sînt anumite momente cînd ar fi gata să plătească pentru ca să le audă cîntate ; simte că sînt măreţe ; simte că sînt umane ; sînt londoneze ; nu le lipseşte decît forma şi harul poetic pentru a fi înscrise pe lista versurilor bune de citat la întruniri festive. Aşa ceva le-ar putea făgădui poeţilor. Cît despre alte petreceri decît cele festive, zeiţa Comerţului ar trebui să-şi umple nările cu duhoarea rîgîielilor participanţilor şi, oricît de sublim ar fi poetul şi cetăţeanul londonez, după două sau trei fraze volatile cu privire la comerţ, s-ar trezi împinşi spre plonjonul în castronul cu supă. Plonjon cu capul în jos, întîi poetul, pe urmă cetăţeanul, ca un bolovan.

Şi n-ar fi fost cu putinţă pentru cetăţeanul nostru, transportat pe aripile meditaţiei, să-şi îndrepte privirea dincolo de pod, de-a lungul malului, spre nord-est, fără să zărească, strălucind în asfinţitul de vară, cale de o leghe sau două, ferestrele arcuite ale dughenelor cu peşte ; acolo vede, inhalînd în memorie arome apetisante, sfîrşitul paradisiac al Comerţului : frontispiciile unui basm care face să reapară nepieritorul spectru al lui Apicius [1] ; şi care-l îmboldeşte pe Crispin [2] să-şi vîre punga în viteză, la piaţă, ca să cumpere peştele cel mai fin.

---

[1] Celebru gastronom roman, din vremea împăratului Tiberiu.
[2] Nume de valet din comediile italieneşti, simbolizînd tipul servitorului şmecher şi serviabil.

Dar oare se infiltrează într-adevăr Străinul, vrînd să devină regele-despot al Comerțului ?

În acest caz nu-i mai cerem bardului național să compună vreo strofă de osanale — dimpotrivă. Da, dimpotrivă, ne silim să ne aducem aminte ai cui fii sîntem ; și în loc să ne desfătăm cu roadele Comerțului, trecem ca săgeata pe lîngă vitrinele ademenitoare ale ospețelor scăldate în arome ; ne îndreptăm furioși dincolo de Tamisa, spre văgăunile unde trăiesc pescarii, străvechiul element băștinaș al Angliei, acolo unde truda strămoșească a unei rase încă și deapururi viguroasă, călită-n încercări, ne cheamă îndărăt la splendidul efort muscular ; acolo unde spuma mării împroașcă norii, și oameni cu inimi brave călăresc peste dealuri și văiugi scorțoșate de sare, acolo unde Moartea și Omul se încleștează pentru prinderea peștelui.

Acolo ne regăsim identitatea, acolo ne regăsim poezia.

Așa e ; cel puțin, de acolo am plecat. Ca să ne reîntoarcem sau nu, asta rămîne de văzut. Hengist [1] ghebosul și Horsa bondocul, părăsindu-și lespezile de mormînt și jerbele de îngropăciune, s-ar putea să-și regăsească picioarele încovoiate de lupta cu marea, și bărbile roșii țepoase, și prelatele impermeabile ; s-ar putea să-și reînvigoreze bărbăția în bătălia pentru pescuirea codului ; cu Harald și Hardiknut în frunte, s-ar putea să rostogolească valuri, măturînd din cale orice străin care-ar rîvni să ne domine. Șefi în străvechea noastră concepție, ei ar putea să-l convingă pe Străin să se lepede de păcat, să se pocăiască, turnîndu-și cenușă în cap, asemeni celor ce jinduiesc după juvaeruri, după titluri, parfumuri, banchete, asemeni celor ce se bălăcesc în mîzga și icrele slinoase ale banului. L-ar seca ei pe Străin de poftele lui libidinoase !

Și cum am sta atunci cu legea ? Ei, dar legea este întotdeauna, și așa trebuie să fie, de partea celor mai tari.

[1] Conducător germanic (n. 488), împreună cu fratele său Horsa, al invaziei anglo-saxone în Anglia.

Vai, dar mintea e mai puternică decît brațul, și dacă Străinul are o minte ageră ? O ipoteză vrednică să stîrnească temeri. Ei, în cazul ăsta ne reîntorcem la răzvrătiții oameni de mare saxoni (cu nume în două silabe și accentul pe prima), și la căpeteniile lor daneze și, îndărătul lor, poate vom regăsi o rămășiță a semețului Norman Lord de Warenne ; în acest timp, Străinul pufăie dintr-un trabuc uriaș, pe un balcon din care admiră panorama unei spînzurători. Da, vom încerca această contrapondere : de partea noastră, moralitatea, umanitatea, fraternitatea, stîlpi ai unei bravuri înnăscute — drepturile firii. Aha ! și cine le înfruntă ? De partea lui, o trupă de mercenari.

— Și asta mă duce cu gîndul la Republicanii Roșii, murmură domnul Radnor, ricanînd la ideea cotiturii naturale pe care o făcuse mintea lui. Și de la ei, doar un pas, o săritură, pînă la socialism ! Totuși, asta-i evoca o idee...

Ușorul efort de a recupera ideea fugitivă sfîrși cu un junghi dureros în ceafă, lîngă locul unde obsesivul cuvînt „convenționalisme" se agăța de orice pretext ca să poată țipa.

Totuși, nu putem renunța la o idee care ne aparține ; sîntem sortiți să o urmărim pînă o prindem. Domnul Radnor porni pe urmele ideii, deviind însă printr-un gînd în care-l evocă pe domnul Inchling, partenerul lui de afaceri, și ura acestuia față de evrei. Inchling nu-i ura numai pe evrei, ci și pe scoțieni, pe americani, pe armeni și pe greci ; în ultima vreme și pe nemți. Teama lui ca nu cumva Comerțul să fie absorbit de străini care să ne domine, fusese adeseori însoțită de o deplorabilă înălțare din umeri, în care Victor Radnor detecta acum contururile ideii sale ; ba chiar se întreba dacă înălțarea din umeri a lui Inchling nu era reacția la aceeași idee. Ideea fiind... poftim, din nou îi scăpase ! Definiția părea a fi dușmanul nimicitor al acestei idei, ori poate că era extrem de timidă din fire. O idee foarte feminină ; apărea cînd avea chef și se volatiliza cînd avea chef.

Abia spre sfîrșitul istoriei sale a regăsit Victor Radnor ideea, de astă dată clar formulată, în termeni concreți.

CAPITOLUL II

PLUTIND PRIN VAG CĂTRE LUCRURI INFINITEZIMALE

Onestitatea față de cititori ne cere ca povestirea noastră să nu înainteze mai lent decît pașii omului în mers ; și ne aflăm încă tot pe la mijlocul Podului Londrei. Dar dacă ținem seama că gîndirea unui om face parte integrantă din el însuși, reproducerea acestei gîndiri, în chip de introducere în sînul unei întregi oștiri de emoții gata să pornească o campanie năvalnică, ne va servi drept scuză pentru întîrzierea și încetineala mișcărilor noastre ; avînd în vedere, mai ales, cu ce cantitate de material trebuie să vă familiarizați pînă să puteți spune că-l cunoașteți pe omul nostru. Asemenea lucru nu e necesar cînd autorul vă urcă de-a dreptul în șa pe calul fermecat al Povestirii, lăsînd acasă gîndurile personajului și urmărindu-i doar isprăvile : în acest caz, narațiunea se poate desfășura iute ca săgeata. Dacă noi ar trebui să fim mai rapizi sau nu, depinde de concepția dumneavoastră asupra elementului dominant în alcătuirea unui om, și de actuala lui misiune aici și acum. Povestirea ne reînsuflețește elanurile de odinioară, cînd pornisem la drum liberi de orice bagaj și încărcătură ; cînd Imposibilul ne înaripa imaginația, cînd dalta noastră nu putea ciopli altceva decît eroicul. Povestirea nu înaintează repede, e drept ; se învîrtește în cerc, ca un titirez, în jurul singurului punct central existent ; dar e însoțită de aplauzele băieților și fetelor de toate vîrstele din țara noastră ; și toți criticii englezi se vor întrece în elogii în fața bra-

vei, străvechii ei Simplităţi : stindardul nostru literar naţional, care ne semnalizează prezenţa în timp ce plutim prin înălţimi, şi flutură emfatic deasupra golului de dedesubt. Oftăm după simplitate. Dar menestrelul nefericit, pe care o soartă vitregă l-a făcut să vadă cu claritate că omul nu poate fi înfăţişat, precum maimuţa, doar prin trăsături exterioare, îşi va lua oricînd misiunea unei portretizări lăuntrice, adînci.

După zădarnica sa strădanie intelectuală de a prinde ideea care-i tot scăpa, domnul Radnor îşi oferi un răgaz de odihnă, gîndindu-se la fiica sa şi la scumpa ei mamă. Amîndouă îl imploraseră să îmbrace un pardesiu în această zi muşcată de vînt, sau să-şi înfăşoare gîtul într-o eşarfă de mătase. Dar fidel primăverii, se deprinsese încă din adolescenţă să-şi împodobească persoana cu nuanţele anotimpului feciorelnic, cu albul cîmpurilor smălţuite de margarete şi, cu toate că avea un pardesiu uşor, care-i flutura de pe umeri în serile de înghesuială la ieşirea de la operă, refuzase să apeleze în acea dimineaţă la ocrotirea lui. Gestul lui de înlăturare şi respingere a tandrelor presiuni făcute asupră-i, însemna împotrivirea fizică la controlul îmbrăcăminţii. În timp ce se gîndea cu mare afecţiune la cele două femei care-l copleşiseră cu rugăminţile lor, îşi descheie, cu o mişcare mecanică, nasturele vestei pîngărite, expunînd un piept de largi dimensiuni rafalelor unui vînt ghimpat cu ţepii nordului şi îmbibat cu sămînţă de tuse şi guturai — făpturi oribile, şuierătoare, stipendiate de medicii noştri. Dar el le brava ; în ce-l privea pe domnul Radnor, medicii puteau să moară de foame. El era acel *un* om la cincizeci de mii care, deşi înfrunta cu dispreţ elementele ostile ale naturii, scăpa nepedepsit ; şi păşea ţanţoş şi calm printr-o hoardă de oameni scuturaţi de strănuturi şi smiorcăieli, neclintit ca un far deasupra valurilor învolburate de vînt. Circulaţia sîngelui său avea o natură electrică : pentru domnul Radnor frigul nu era decît o încercare a naturii de a-l stîrni ;

şi, sub acest impuls, simţea, gîndea şi acţiona cu asemenea repeziciune, încît aceste trei funcţiuni succesive apăreau ca o reacţie unitară, simultană şi nedeliberată, asemenea mişcării spontane a unui jucător, în ochii celor care nu-l cunoşteau îndeajuns şi nu-i ştiau precizia aritmetică în a cumpăni, a cerceta şi a decide.

Firește, Victor Radnor se număra printre cele mai fericite făpturi omenești ; așa dorea el să fie și avea consimțămîntul circumstanțelor ; un consens gălăgios, ca atunci cînd voturile se îndreaptă toate către un candidat favorit : cu excepția unui mic corp de dizidenți întunecați dintr-un colț, un minuscul grup opac, diabolic de îndărătnic, care se străduia necontenit să creeze discordie, strigîndu-i mereu unica greșeală săvîrșită în tinerețea lui, singurul pas strîmb din antecedentele sale. Dar ascultăm vreodată glasul unor asemenea dizidenți ? N-ar trebui să-i izgonim ? Încerca el să-i izgonească ; și îngăduia elementelor gălăgios fericite din el să le înăbușe glasul ; povestea prietenilor că, de fapt, nu fusese ceea ce se numește o greșeală, ci o rătăcire. Dați-mi voie să vă explic dumneavoastră, prietenii mei de suflet : era vorba de un pas pe care nu-l regreta, dimpotrivă, îl glorifica ; un pas pe care-l făcuse în mod deliberat și pe care l-ar fi repetat dacă timpurile s-ar fi întors vreodată. Era un pas devenit necesar (în mod emfatic), în urma altui pas care-l precedase. Se putea invoca tinerețea drept scuză. În primul rînd tinerețea și ignoranța ei ; și, în al doilea rînd — o, cît de profund adevărat ! — dragostea. Dragostea adîncă, sinceră, pusă la încercare de timp, este cel mai bun avocat.

Și își spunea, aplecînd urechea la exordiul avocatului și la o frază favorită a lui că, judecat de Înaltele Forțe (numai în fața acestora ar fi putut el expune toate tainele ascunse ale cazului), judecat de acele înalte Forțe clarvăzătoare, va fi achitat.

A fi achitat de acele Forțe cumplite înseamnă a fi aprobat.

Din acest punct de vedere, nu încape îndoială : cînd Forţele atotvăzătoare şi discriminatoare te achită, înseamnă că te justifică.

Şi pe cel pe care-l justifică, îl elogiază. Ele, care văd totul, nu sînt insensibile în faţa unor anumite deosebiri, aşa cum sînt oamenii.

Şi atunci, care era pentru ele esenţa greşelii, admiţînd că ar fi fost o greşeală ? Ele ştiu prea bine că era vorba de un lucru care ţinea de convenţii şi nu de Natură. Dar noi ne ridicăm şi ne pledăm cauza sub lumina aderării la legile naturii ; afirmăm că, departe de a fi un lucru înjositor, a fost o iluminare, o marcă de noblețe. Şi pentru fiinţa iubită care împarte vina cu noi e o marcă a celei mai înalte nobleţi. Lumea noastră are multe mijloace de a-şi exprima nemulţumirea ; dar nu poate înfiera un înger.

Aceasta era altă frază favorită din marea pledoarie susţinută de Iubire. Şi atît de seducătoare se dovedea fraza pentru Înaltele Forţe adunate în complexul de judecată, încît, la auzul ei, întorceau cu toatele ochii către înger şi-i zîmbeau.

Ori celui ce urmează a fi osîndit, nu-i zîmbesc niciodată.

Şi atunci ea, chiar dacă el va fi dojenit, va avea puterea să-i insufle curaj. Şi care om, ştiind că ea îi aparţine, s-ar putea socoti altfel decît în primele rînduri ale celor fericiţi ?

Domnul Radnor putea afirma, în deplină cunoştinţă de cauză, că fusese construit pentru fericire ; absorbea, respira, emana fericire. Cine ar fi putut concepe că acele Forţe celeste, clarvăzătoare, i-ar putea contesta vreodată dreptul de proprietate asupra domeniilor fericirii ? Cu neputinţă ! O ştia şi el prea bine pentru că, de fapt, ţinea Forţele bine ferecate în taineţa din inima lui, de unde îi serveau răspunsuri supuse şi umile. Lumea, sau mai curînd membrii puritani ai Lumii, îl chemaseră o dată sau de două ori la judecată — ori se prefăcuseră că-l cheamă ;

și-i creaseră o vremelnică neplăcere, care sfîrșise însă de fiecare dată printr-un vesel duet cu fiica lui, Nesta Victoria. Sau într-un glorios trio, cînd li se alătura și mama ei, Natalia ; crin diafan ce era, își scutura stropii de ploaie din caliciu și urma bunul lor exemplu de a străluci în soare.

Acum, domnul Radnor avea o surpriză pentru ele. Promițătoarea voce de soprană a Nestei, timbrul de contralto al mamei ei și glasul lui baritonal — un bariton autentic, chiar dacă nu atît de bine antrenat ca ele în ce privește acuratețea notelor — se vor înălța la unison odată cu ridicarea cortinei asupra surprizei pe care le-o pregătea : le oferea un grandios prilej de cînt și de concerte, de triumf și celebrare.

Totuși, în timpul cît a traversat podul, gîndurile nu i s-au îndreptat nici măcar o dată spre secretul atît de palpitant, pricina expediției lui din această dimineață, materializarea unui proiect care încolțise cu mai bine de un an în urmă. S-ar fi zis că secretul fusese complet dislocat din mintea lui, că fusese *„desconvenționalizat"*, cum ar fi spus Fenellan. Și nu-l dislocaseră alte combinații legate de afacerile lui. Pînă cu o clipă înainte de căzătură, întreaga scenă a dezvăluirii surprizei i se desfășurase în fața ochilor, strălucitoare ca la teatru.

Nu reușea să simtă vreo contuzie la cap, dar gîndea că ar putea să o simtă, ceea ce, virtual, nu era decît o senzație a gîndului. Sau, cum ar fi spus prietenul lui, doctorul Peter Yatt, însemna să simți un germene mișcînd în colțișorul curativ al globulei homeopatice. O fantezie nostimă ! Numai că, în problemele de sănătate, lucrurile infinitezimale nu au puterea de a ne zgîndări.

Domnul Radnor încercă ciudatele efecte ale lucrurilor infinitezimale, în timp ce se îndrepta spre un magazin de galanterie, ca să-și cumpere o altă vestă albă. Oprindu-se în umbra reprezentativului monument al Corporațiilor din

City [1] şi al măreţiei Londrei, figura monarhică, impresionantă prin abundenţele-i rotunjimi dăltuite-n marmură, figura care privește spre pod, pe panta unde valurile de peşte şi de fructe se îngrămădesc în mormane, lăsînd dîre subţiri în urmă-le, domnul Radnor contemplă înfăţişarea guelfică ce răspîndea o calmă voioşie, începînd cu falca uşor căzută şi pînă la genunchiul îndoit. O examină de parcă o vedea pentru prima oară ; pentru că nu-i venea să o pornească pe strada pe care o străbătuse de sute de ori şi, pe de altă parte, pentru că nu dorea ca ezitarea lui să fie remarcată. Dacă ar fi fost dotat cu mai multă imaginaţie, ar fi putut aproape să-şi închipuie că figura fumurie, cu obezitatea ei, îi bara calea spre City. Ar fi putut să rîdă singur de ipocrizia care se ascundea îndărătul contemplării lui liniştite, asemenea admiraţiei unui provincial în faţa operei sculptorului londonez. Pe de altă parte, se simţea vag incitat de neobişnuitul acces de timiditate care-l copleşise. Şiruri de care, omnibuze, trăsuri, camioane, roabe, căruţe trase de măgari se scurgeau în convoaie, întrerupte cînd şi cînd, fără ca el să-şi poată convinge picioarele să profite de o pauză în circulaţie. Avea sentimentul că, dacă ar încerca să traverseze, s-ar pomeni din nou trîntit la pămînt, de astă dată printre roţi. Nervii îl ţineau încleştat, ca tot atîtea mîini de soţii şi de fiice, apărîndu-l de hazardul de a fi măcinat sub roata nemiloasă ca dinţii de tigru ; şi adevărul este că, din momentul în care te îndepărtezi de făgaşul trotuarului, devii hrană pentru lei şi şacali — forţele lumii mecanice abia aşteaptă să te devoreze în mandibulele lor.

Pe undeva, îl bîntuia şi o idee ; numai că refuza să se lase prinsă.

— Nori de furtună deasupra capului ? îi şopti o voce la ureche.

— Azi cel puţin, da, răspunse domnul Radnor, cu afabilitate, străinului care îi vorbise. Dar, întorcîndu-se, văzu

[1] Partea comercială a Londrei.

fața prietenului său Fenellan, îi recunoscu vocea și-l întrebă rîzînd : Tu ?

Își adună pe dată curajul de a traversa strada, scuturîndu-se de nervozitate ca de un nor de praf și, între o trăsură și un camion, îl întrebă :

— Ai ceva treburi în City ?

Pentru că sediul domnului Fenellan se găsea în partea de vest a orașului.

Răspunsul fu amînat pînă cînd aterizară cu bine pe trotuar, și domnul Fenellan îi spuse :

— Am să-ți povestesc, și îi aruncă o privire îndoielnică, după cîte i se păru domnului Radnor.

Dar privirea nu oglindea decît mirarea la constatarea petelor de noroi de pe haină.

— O să luăm prînzul împreună, simt nevoia să mănînc bine, și atunci ai să-mi povestești, îi zise domnul Radnor, adăugîndu-și în sinea lui : „Gol în stomac ! Nevoie de mîncare !", încercînd să-și explice și prin aceste senzații recentele lui tulburări și neliniști. În fond, nu mai pusese nimic în gură de mai bine de patru ore.

Tonul lui Fenellan îi sugerase, în sensibilitatea lui febrilă, că-i vorba de o chestiune personală. Și orice aluzie la problemele lui familiale îi pricinuia prăbușiri în golul său lăuntric, de parcă i se scufunda inima.

Îi pomeni despre căzătura pe pod, și-i arătă vesta mînjită ca să-i explice necesitatea de a se opri la un magazin de galanterie.

Domnul Fenellan compătimi cu : „Sărmana virgină din orașul îmbîcsit de glod !"

— Știi, în prăvăliile astea au veste de gata, poate că nu cu croiala la modă, dar n-are a face, pentru azi o să meargă, zise domnul Radnor, nerăbdător să mănînce, acum că vorbise despre masă. O tocană de porumbel ! Îmi lasă gura apă ! În primul rînd o să-mi perie bine haina, cred că noroiul s-o fi uscat. Porumbel fript mai bine, cu o

sticlă de *Old Veuve* [1]. Sper că n-ai veşti proaste pentru mine ? Îţi place *Old Veuve* ?

— Mult prea mult ca să-ţi dau veşti proaste în preajma ei, răspunse domnul Fenellan, intenţionînd să-şi liniştească prietenul. Şi n-ai putea să întîmpini primăvara decît cu o vestă neîntinată ?

— Cam aşa stau lucrurile.

Cu aceste cuvinte, domnul Radnor intră în prăvălie, unde primi omagiile patronului, în timp ce vînzătorii se căţărau pe scări, la rafturile de sus, în căutarea cutiilor cu veste albe, el fiind prima pasăre care vestea anotimpul. Lucru care îi făcu plăcere să-l audă. Căci acest domn jovial din fire se simţea fericit la auzul celui mai neînsemnat compliment.

CAPITOLUL III

OLD VEUVE

Erau cunoscuţi la casa cu porumbei fripţi şi cu atracţioasa Bătrînă Văduvă : o şampanie de o dulceaţă temperată, dintr-o recoltă respectabilă, de o vîrstă respectabilă, care se apropia de maturitatea extremă atinsă de vinurile scumpe din tăcutele adîncuri ale pivniţelor. Meritorie rudă a acestora, în ciuda jucăuşelor ei băşicuţe, reuşea să creeze aceeaşi stare de euforie şi de reverenţioasă uimire ca şi un vin vechi. Ştiţi dumneavoastră cum vine asta. Prospeţimea de fetişcană crudă şi prostuţă cedase locul suavităţii de femeie, gravităţii de matroană, păstrînd însă băşicuţele sprinţare ; acestea se ridică la suprafaţă ; dar culoarea şi savoarea ne vorbesc despre un suflet care şi-a făcut lăcaş acolo, în profunzime. Pe

[1] Marcă de şampanie. Se traduce prin : Bătrîna Văduvă.

băutorul tînăr îl conduce spre templele gîndirii crepusculare ; iar filozoful care o gustă își simte gîtul încolăcit de brațele catifelate ale nimfelor împodobite cu ghirlande, care-l călăuzesc în insondabilele și incomprehensibilele adîncuri ale cunoașterii. Ne dăruiește un glob de cristal, pentru dobîndirea lucrului la care rîvnim cel mai mult. Și cu cît îmbătrînește, cu atît mai vioi clocotește ; cununîndu-se cu Timpul, își extrage individualitatea din esența zahărului : printr-un miracol, am spune, dacă n-am cunoaște roadele nobile care se nasc din împreunarea timpului cu lucrurile bune. Trebuie să existe pe undeva vreo legendă despre unirea dintre timp și sticla de vin. Trebuie să existe în mitologie tîlcuri ascunse, care nu așteaptă decît să fie dezvăluite. Căci subiectul are izvoare mai adînci decît pivnițele, e un arbore cu rădăcini larg ramificate și crengi răspîndite peste mari întinderi, pe care jumătate, dacă nu întregul corp de zei din mitologie, inferiori sau superiori, infernali sau cerești, sălășluiesc în deplină armonie, cîntînd în cor, primind cu generozitate ofrandele și jertfele albilor și negrilor ; și negrii nu-i eclipsează cu nimic pe cei mai bălăiori. Cînd timpul îmbrățișează butelia de vin, se poate că Bacchus, cel născut sub auspicii favorabile, ne determină să ne închinăm și unor zeități mai înalte.

Luați-o cum vreți ; feriți-vă să vă gîndiți la exemplul bolnavilor de malarie în care pătrunderea acestor raze aurii iscă cețuri ; dar gîndiți-vă, din moment ce v-ați lăsat antrenați în căutarea de tîlcuri, gîndiți-vă cu îngăduință la acea ebrietate ditirambică a povestirilor noastre (tremurul reverențiosului condei) ori de cîte ori ne apropiem de cercurile cu polaritate magnetică. Ca de pildă acum, cînd acompaniem acordurile corale, în ritmul domnilor Victor Radnor și Simeon Fenellan, care sorb din venerabilul vin.

Așezați într-un colțișor intim, lîngă fereastra care încadrează priveliștea cenușie din City cu labirintul ei de

străzi înnegrite de funingine, amîndoi ridică în slăvi băutura, în termeni de gen neutru şi feminin ; neutru pentru pahar, feminin pentru sticla cu banderola de văduvă îndoliată. Nu-i înalţă imnuri, asemenea poeţilor ; ci o slăvesc în maniera obişnuită în City, concis, oarecum meditativ, ca doi oameni ce călătoresc spre graniţa extremă a savorii evanescente (o vîlcea în eterul infinit), dar care se simt încă stăpîni pe ei înşişi, şi la ei acasă.

Un asemenea vin, cînd ne permeabilizează făptura cu seducţiile sale, se impune, un timp, ca subiect de discuţie în sine.

— Mă întreb ! exclamă domnul Radnor, acum pe deplin refăcut, privind la cel de-al doilea pahar pe jumătate golit, şi la partenerul lui de libaţiuni.

— Puţine, răspunse domnul Fenellan, scuturînd din cap.

— Juma' de duzină or mai fi avînd ?

— Jumătate din jumătate. Şi cine-i vinovat ?

— Hei, vremurile de odinioară ! Acum nu m-ar mai lăsa să iau cu mine o duzină de sticle.

— N-ar mai găsi asemenea cantitate în toată pivniţa, decît dacă i-ar descoperi un al cincilea colţ.

— Nu-i condamn că-i pun un preţ prohibitiv. Şi mai stabil ca oricînd.

Domnul Radnor urmări ascensiunea bulelor prin transparenţa de topaz trandafiriu. Pe urmă bău. Ideea porumbeilor fripţi fusese o inspiraţie fericită ; va trebui să ţină minte că era hrana cea mai potrivită în momente cînd un om ca el îşi pierde cumpăna. Ultimele experienţe cu privire la reacţiile lui personale erau de-a dreptul incredibile ; dar se spulberaseră ca undele pe oglinda apei. Goli cel de-al treilea pahar. Sticla, ca şi pivniţa, era pe terminate ; spre deosebire însă de pivniţă, sticla mai putea fi încă stoarsă. Începu să pălăvrăgească, fericit ca tot omul care o face de bună voie.

— Fenellan, adu-ți aminte, am dreptul să beau — ba încă cel mai bun vin. Și această Bătrînă Văduvă, mai mult decît oricare alta, e o șampanie nupțială ! Am aflat că Giulia Sanfredini se căsătorește cu ducele spaniol, așadar beau pentru fericirea nașei micuței mele Nesta. Ți-am mai povestit. Am dus odată fata la Operă, cînd era doar atîtica — și, ce să-ți spun, a fost minunea minunilor ! A doua zi dimineața, după micul dejun, fetița s-a înfipt în mijlocul camerei, și-a luat o poză de cîntăreață și, crede-mă, aproape cu vocea lui Sanfredini — numește-o iluzie, dacă vrei — a început să cînte mai mult decît aș fi putut gîndi vreodată că-i în stare să rețină un copil. Dar ți-am povestit toate astea. Și din ziua aceea am botezat-o Fredi. Și acum i-am trimis divei, cu scuze și cu complimente, un dar de nuntă : un colier, lucrătură în aur italienească, cu un medalion conținînd o buclă aurie a fetei, și dedesubt o perlă scumpă ; foarte drăguț. Și i-am explicat într-o scrisoare motivele pentru care ne-am îngăduit această libertate. Ne-a răspuns, acceptînd responsabilitatea de nașă. O scrisoare impresionantă, așa ni s-a părut. Am înrămat-o și am pus-o în camera lui Fredi, sub fotografia nașei ei. Numai că Fredi are acum altă eroină, deși o adoră încă și pe cea veche ; nu-și abandonează niciodată vechii prieteni. Dar ai auzit și ai răsauzit toate astea !

Domnul Fenellan încuviință din cap ; avea o slăbiciune pentru volubilitatea Bătrînei Văduve, ca și pentru tînăra fată. Pălăvrăgeala pe asemenea teme se desfășura plăcut.

Domnul Radnor mîzgăli ceva, apoi expedie la biroul lui fila de carnet cu dispozițiile sale. Redevenise el însuși, binevoitor, activ, vesel, gata să se amuze, să sondeze orice plan pînă-n măduva oaselor, să cîntărească ce e bun și ce nu e bun în el, cu finul său simț al proporțiilor.

— Sezon mort în City ! Un refren monoton, dar necesar ca atunci cînd îţi tragi respiraţia după ce-ai alergat. Numai că-ţi mănîncă prea mult timp, şi nu-i sănătos ! Skepsey o să-mi aducă îndată scrisorile de la birou. Azi de dimineaţă am fost la ţară cu Taplow, arhitectul meu, ca să ne uităm la casă ; mi-a vorbit foarte frumos despre constructori. Da, şi azi am văzut primul fluture galben de pe domeniul meu, într-o mică vîlcea însorită, ferită de vînt, şi era cît pe-aci să-l prind pentru Fredi — voiam să-l prind cu mîna mea ! Adevărul e că noi toţi trei ne-am născut şi am crescut la ţară ; aerul din Londra ne ofileşte. Londra-i bună pentru un sezon ; ştii doar cum gîndesc eu. Mîine vor afla secretul despre „Ţara Lacurilor", aşa se numeşte casa. O să fie grozav ; amîndouă cred că eu n-am observat că de cîtva timp încoace au unele bănuieli. Tu spuneai, sau nu ştiu cine a spus, că femeile lasă să le scape din secretele lor atîta cît încape în urechea unui ac ; în schimb, pătrund în secretele tale cu vîrful acului. Dar nu-i aşa ; sufletele mele dragi nu înţeapă şi nu te sîcîie. Şi apoi au de-a face cu un om în armură. Mîine le duc la „Ţara Lacurilor", dacă totu-i în ordine în City.

— Tu, cînd vrei să păstrezi un secret, eşti ca un capac peste oala care dă în clocot, spuse domnul Fenellan, lingîndu-şi buzele în jurul cărora stăruia parfumul şampaniei.

— Ba îl păstrez.

— Îl păstrezi pînă-i gata să-ţi erupă din piept.

— De pildă îl păstrez faţă de Colney.

— Aşa cum Vezuviul îşi păstrează secretul faţă de oraşul Palmieri cînd e gata să-l zgîlţîie din ţîţîni.

— Ştie bătrînul Colney ceva ?

— A prezis erupţia unui edificiu.

Rîseră amîndoi, apoi căzură pe gînduri.

Întîrzierea domnului Fenellan de a da drumul noutăţilor lui era grăitoare pentru faptul de care se temea

domnul Radnor. Şi cînd îşi dădu seama de acest lucru, simţi cum, cu fiecare secundă, i se dilata spaima, şi fu nevoit să facă apel la prudenţă.

— Ei, haide ! îi spuse la un moment dat domnului Fenellan.

Provocarea fu înţeleasă de acesta.

— Nimic special. Am venit în City să văd un depozit la care vor să înfiinţeze un sistem dublu de pază. Ideea ta cu patrulele de pompieri de noapte şi cu sîrmele a făcut minuni.

— Dacă toate indicaţiile mele vor fi urmate, pot să garantez securitatea în City.

Afirmaţia domnului Fenellan cum că n-ar fi avut nimic special de spus, reduse proporţiile chestiunii pînă la cele ale unei noutăţi neplăcute, din categoria acelora pe care urechile noastre trebuie să le îndure din cînd în cînd ; oricum, suferea amînare. Aşadar, domnul Radnor îl încurajă să vorbească despre Oficiul de Investiţii pentru Asigurarea Bunurilor. Căzură de acord că într-un loc unde nu-i decît noroi şi pîclă, aşa cum e în City, orice pas e inutil. Dacă acest lucru putea fi atribuit unei supraproducţii neconsumate care inunda pieţele, sau unui început de panică, rămîne de văzut.

Amîndoi domnii erau furioşi pe păsările de pe steagurile naţiunilor străine, care nu voiau să imite Leul britanic de mucava, şi să se culce liniştite. Dimpotrivă, ţipau întruna şi îşi ascuţeau ghearele.

— La cea mai mică întîmplare, cîrîie şi croncăne în City, zise domnul Fenellan. Dar dacă o să îngăduim ca ziarele englezeşti să profite de ele, transformîndu-le în falsi şoimi care planează în văzduh, o să plătim pentru mica lor plăcere de vînătoare cu toate stolurile noastre. O Londră instabilă nu poate fi o piaţă internaţională.

— Nu, nu ; nu jurnalele sînt de vină ci cîrpănoşenia pungii noastre naţionale, protestă domnul Radnor. Jurnalele fac comerţ cu bombe. Pentru ele, panica e o mană

cerească ; tot așa și războaiele. Dar își fac datoria avertizîndu-i pe contribuabilii cinstiți și stîrnind Parlamentul. Doctorul Schlesiel are dreptate : noi continuăm să credem că bunul nostru zeu Neptun va face totul pentru noi și nu ne dăm seama că Aburul i-a paralizat tridentul. Tu și Colney sînteți aspri cu Schlesien, sau mai curînd la adresa lui. Dar are dreptate : dacă n-o să ne intre în cap că am devenit și noi o națiune continentală, carul istoriei o să treacă peste noi. Lene, lașitate, asta ne mănîncă, zice el...

— Oh, las-o baltă ! îl întrerupse Fenellan. Lene, într-adevăr, cîtă vrei ! Are dreptate cînd spune că „individualismul" nostru nu-i decît o formă a egoismului, și cînd arată deficiențele manifestărilor lui exterioare. E individualismul celor de aceeași factură, și cînd mulțimea e lăsată în voie, atunci fiecare se comportă după cum îl taie capul. Mă rog, haide să introducem serviciul militar obligatoriu, și atunci vor atinge o factură mai înaltă. E singurul lucru pe care-l putem face, și cel mai ieftin. Pe Dumnezeul meu ! E singurul lucru onorabil.

Domnul Radnor protestă din nou :

— Nu poate fi vorba de serviciu militar obligatoriu la noi.

— Nu, pînă cînd n-o să simți picătura de otravă în sîngele tău, sub forma unei armate de uscat. Atunci ai să înveți că trebuie înghițită pilula amară.

— Nu, Fenellan ! Și-apoi e nevoie de-o armată de uscat. Uite, eu pot să garantez instituirea unei armate de uscat și a unei flote, ambele cu contract, la două treimi din costurile de azi. După ce va trece primul val de panică, vom înființa o Companie de Asigurare a Apărării Naționale.

— Ba în timpul panicii, răspunse domnul Fenellan, chicotind la umila sugestie de a o surprinde pe Doamna Anglie într-unul din momentele ei de proastă dispoziție.

Amîndoi oftară.

— Vino şi tu mîine cu noi la „Ţara Lacurilor", încercă domnul Radnor să schimbe subiectul, alegînd unul mai vesel. Încă n-ai văzut tot ce-am făcut acolo. Şi e un castel cu pod mobil. Nu mai vrem tot felul de schimburi de vizite, ca la Ferma Craye sau la Creckholt ; ne retragem acolo ca să respirăm aer curat ; nu ne interesează vecinii, poate doar cîţiva aleşi. Va depinde de dorinţele lui Nataly. Avem loc pentru partenerii noştri de concerte, şi pentru încă treizeci-patruzeci de prieteni, care pot sta cu noi oricît le face plăcere. Vezi tu, intenţionez să ducem o viaţă independentă de societatea vecinilor. Madame Callet ne promite dineuri sau supeuri calde pentru optzeci de persoane — şi Armandine e ultima persoană care să nu se ţină de cuvînt. De ce m-am gîndit oare acum de curînd la Armandine ? se întrebă singur, în timp ce-şi freca ceafa.

Domnul Fenellan, potrivit atitudinii critice a prietenilor intimi care ştiu mai multe decît aud, citea gîndurile comeseanului său dincolo de frivolitatea remarcilor lui. Dar cum şampania îi dansa în vine, lua totul uşor, ca pe o flecăreală plăcută.

Expresia feţei lui, însă, era un permanent memento ; şi domnul Radnor strigă în cele din urmă :

— Spune odată, orice-ar fi !

— Am avut o întrevedere, începu domnul Fenellan pe un ton liniştitor, te asigur că-i vorba de un fleac, ceva ce era de aşteptat. Totuşi am socotit că e bine să te informez — am avut o întrevedere cu avocatul ei. Chestiuni de afaceri, sporirea mijloacelor de pază la unul dintre depozitele ei din City.

— Spune-i numele, rosteşte numele femeii ! S-ar zice că discutăm ca doi conspiratori, exclamă domnul Radnor.

— Avocatul m-a informat că doamna Burman ştie despre noua ta reşedinţă.

— Despre „Ţara Lacurilor" ?

Ochii limpezi ai domnului Radnor căpătară o duritate de piatră cînd trecură în revistă consecinţele faptului că doamna Burman aflase de casă.

— A aflat repede de astă dată, adăugă el, bătînd darabana cu degetele pe masă. Dar eu mă stabilesc la „Ţara Lacurilor" pe viaţă. Şi nici un muritor n-o să mă clintească de acolo.

— Valetul acela al ei...

— Vrei să spui Jarniman ; da, el e valetul ei, potlogarul — hm ! — în sfîrşit ! Dumnezeu să mă ierte ; ea, cel puţin, e o femeie onestă ; nu i-aş nega vreodată puţinele calităţi de care se bucură. Cincizeci şi nouă de ani, sau mai curînd şaizeci, la cincisprezece septembrie, şi şubredă ca o sticlă plesnită, biata de ea. Află totul prin Jarniman ; el le prinde pe toate din zbor. Dar am prevăzut, Fenellan, totul a fost prevăzut. Mă stabilesc la „Ţara Lacurilor" şi drapelul meu va fîlfîi acolo pînă ce va fi coborît şi aşternut peste corpul neînsufleţit al lui Victor Radnor. Londra le ucide pe Nataly şi pe Fredi — ca şi pe mine dealtfel. Asta-i, faţă de tine pot folosi expresia cea mai potrivită : ne reîntoarcem la inocenţa primară. Asta-i ceea ce simţim noi. Tu ne poţi înţelege. Voi avea vitele mele, florile mele de cîmp, gardurile vii şi stelele mele. Ca poeta favorită a lui Fredi. Ape tăcute în care te oglindeşti. La fel de liniştit m-aş simţi şi la Paris, cu toate că în pădurile lor nu au privighetori. Simt nevoia să mă scald în rustic ; o nevoie pe care o simţeam încă de pe vremea şcolii, cînd îl toceam pe Horaţiu. Ei bine, asta-i mica mea fermă, pe care o pun la dispoziţia prietenilor. Vino, şi bucură-te de aerul cristalin, de apa izvoarelor, de cărările şi potecile de pe cîmp, de dunele de nisip. Nataly le adoră. Fredi îndră-

geşte rădăcinile noduroase ale copacilor bătrîni : le numeşte strîmbături ale plaiurilor ierboase şi nisipoase. Gîndeşte-te, Fenellan, la cele două suflete scumpe, proprietare ale unui domeniu ! Şi păsările de casă, vacile, smîntîna ! Şi o anumită influenţă socială pe care o ai la ţară ! Se va baza pe o proprietate, nu va fi un simplu convenţionalism...

Domnul Fenellan repetă cuvîntul „convenţionalism", fără să-i dea prea mare importanţă.

— Nu zbiera ! îi ceru domnul Radnor, în urechile căruia cuvîntul bubuise ca o tobă. Aici, în City, femeia aceea n-are nici o putere ; şi nici aici, adăugă, bătîndu-se cu pumnul în piept. Dar rănindu-mă pe mine, poate lovi şi răni pe altcineva. Ah, ticăloasa !... sărmana epavă... suflet nefericit ! Numai că-i malefică. Pot să jur. Colney are şi el o dată dreptate cînd vorbeşte despre legăminte... „scapi din mînă găleţi goale"... sau aşa ceva.

— „Găleţi goale, şi le ridici apoi pline de diavoli neputincioşi, pe care însă trebuie să-i plăteşti la fel de scump ca pe dracu-n persoană", îl ajută domnul Fenellan să-şi amintească fraza. Numai că atunci cînd bătrînul Colney începe să moralizeze, devine ceea ce criticii numesc „sentenţios". Cu toţii avem o doză prea mare de „predică de la amvon" în vorbirea noastră.

— Ei, Fenellan, nu cred că...

— Ba da, e adevărat şi în ce mă priveşte.

— Rezervi observaţia numai pentru vrăjmaşii tăi.

— Mi-ar plăcea să ţin obiectul ăsta departe de vrăjmaşii mei cei mai tari, spuse, arătînd cu degetul spre inimă.

— Uite-l pe Skepsey ! exclamă domnul Radnor, observînd înaintarea rapidă a unui omuleţ scund şi slab, care ajunse de la uşă pînă la masa lor cu o iuţeală de bolid.

CAPITOLUL IV

CEA DE-A DOUA STICLĂ

Omulețul se opri la o distanță respectuoasă de patronul său, dînd impresia unei rotițe care se înțepenise brusc într-un mecanism. Petecul lui îngust de față era o izbucnire de cenușiu, pornind de la ochii vioi, proeminenți. Așeză pa masă hîrtiile patronului și-și luă o atitudine de atenție concentrată, alert pe picioarele încordate și cu mîinile ca doi cățeluși ce se jucau între ei.

Skepsey aștepta ca domnul Fenellan să-l ia în seamă.

— Ce mai e cu școlile de box ? îl întrebă, în cele din urmă, acest domn.

Mîhnit de anunțul pe care urma să-l facă, Skepsey răspunse :

— Întîmpin greutăți ca să-i conving pe oameni să ia planul în serios ; eu nu sînt o persoană cu rang social... și planul nu pare să prezinte importanță națională. Se opun doamnele. Refuză să-mi dea semnăturile lor ; ori doamnele au mare influență. Le sperie sîngele ; cu toate că noi știm prea bine cît de puțin sînge se varsă, și e sănătos să mai pierzi puțin sînge din cînd în cînd. Se poate dovedi că e un sport în avantajul sexului slab. S-ar zice că doamnele nu-și cunosc propriile interese. Controversele care ne înconjoară vădesc numai ignoranță. Planul meu e așternut pe hîrtie, negru pe alb. L-am arătat și am obținut semnăturile multor gentlemeni, cei mai mulți dintre ei figuri notabile din City — majoritatea susțin planul, mai ales domnii de la Bursă. Mai am de partea mea clericii și medicii.

— Chirurgii, probabil.

— Și ei. Dar clerul mă susține cu tărie.

— Pe ce temeiuri, Skepsey ?

— Pe temeiul moralității. Le-am explicat cu lux de amănunte : după o zi întreagă de muncă la birou, tînărul funcționar din City simte nevoia de puțină destindere. E o necesitate, și trebuie să i se ofere. Eu îmi propun să-l întorc pe tînăr din drumul către music-hall sau către alte locuri de petrecere și să-l duc la unul din stabilimentele noastre. O scurtă perioadă de instruire, și va începe să îndrăgească mănușile de box ; îl vor atrage mai mult decît excesele — decît berea sau tutunul. Femeile își păstrează locul lor în ierarhie, bineînțeles.

Skepsey se bizuia pe interpretarea corectă a ascultătorului său și, după o pauză, urmă :

— Boxul îi va întări forța fizică și, în același timp, îi va spori simțul demnității personale.

— Și ai de gînd să le înveți și pe fete să boxeze, ca să le îndepărtezi de la preocupările lor frivole ?

— E un lucru la care va trebui să ne gîndim, domnule. În orice caz, e mai bine pentru ele să-și folosească pumnii decît unghiile.

— Nu știu, Skepsey ; din punctul ăsta de vedere, eu sînt un conservator.

— Da ; în ceea ce le privește pe femei, domnule, vă mărturisesc că nu sînt incluse în planul meu. Fetele tinere dansează, și ăsta e un exercițiu sănătos. Doar că nu contribuie la întărirea forțelor naționale, în caz de urgență. O să mă gîndesc și la acest lucru. Eu țin să propun un exercițiu independent de... — cum să spun ? — de sex. Nu că sexul ar fi dăunător. Dar noi sîntem pentru antrenarea forței fizice. Sper că mă fac bine înțeles ?

— Foarte bine. Dorești ca boxul să devină un mijloc de recreare monastică.

— Recreare, ăsta-i cuvîntul, domnule ! L-am admirat de multe ori, răspunse Skepsey clipind, nu prea sigur de semnificația cuvîntului „monastic".

— Şi eu am făcut puţin box pe vremuri, spuse Domnul Fenellan îl cunoştea îndeajuns pe omuleţ ca sa, faţă-n faţă cu sfrijitura de om care-i vorbea.

— Aţi mai putea fi recuperat, domnule.

Skepsey îi făcu acest compliment după ce-i cercetă dintr-o singură privire respectuoasă calităţile fizice. Domnul Fenellan se înclină curtenitor.

Domnul Radnor îşi înălţă capul din notele pe care le făcea, în urma parcurgerii corespondenţei :

— Nebunia lui Skepsey : regenerarea rasei engleze prin box, nucleul unei armate naţionale ?

— Care să lupte corp la corp cu inamicul, asta i-am învăţa, domnule. Eu am fost întotdeauna de părere că curajul e ceva care se învaţă. N-aş spune acelaşi lucru despre eroism. Şi, făcînd abstracţie pentru moment de ideea unei armate, am reuşi să creăm o generaţie de cetăţeni mai valoroşi. Care să asigure protecţia celor slabi pe stradă şi în locuri lăturalnice — avem atîtea exemple scandaloase de brute care maltratează femeile, sub ochii unei mulţimi pasive.

— Un individ puternic e mai tare decît toată mulţimea dumitale, spuse domnul Fenellan.

Skepsey îşi ajustă răspunsul după subtila intuiţie care ne semnalează apariţia unei vagi poziţii adverse, ce-şi suflă provocarea ca un sunet de corn foarte îndepărtat.

— E mai tare pentru că el îşi cunoaşte intenţiile, în timp ce mulţimea e ignorantă. Puternic, aţi spus, domnule ? Pun rămăşag că un băiat cinstit, care cunoaşte principiile boxului, l-ar doborî la pămînt. E o chestiune de teorie şi de practică a principiilor iniţiale.

— Şi dacă dumneata ai vedea o brută uriaşă maltratînd o fată ?

Skepsey îşi imaginä scena, aplecîndu-şi capul şi privind în gol, ca şi cum s-ar fi uitat peste ramele unor ochelari.

— L-aș implora să înceteze, dacă ține la pielea lui.

Domnul Fenellan îl cunoaște îndeajuns pe omuleț ca să fie convins că nu se împăunează.

— După cîte știu, fratele meu Dartrey a învățat de la dumneata principiile inițiale, într-o lecție sau două.

— Căpitanul Dartrey e un atlet, domnule ; extrem de sprinten și de priceput, un boxer greu de învins.

— N-ai să-i mai spui „căpitan" cînd ai să-l vezi ; s-a retras din armată.

— Imi pare rău, domnule, foarte rău, că l-am pierdut din rîndurile boxerilor. Căpitanul Dartrey Fenellan era și un admirabil scrimer. M-a instruit și pe mine în arta scrimei ; din păcate, însă, trebuie să mărturisesc, prea tîrziu. Nobilă artă ! Căpitanul Dartrey îmi spunea că francezii excelează la scrimă. Dar ai nevoie de o armă, cu care nu te-a înzestrat natura ; pe cînd pumnii...

— Așaa, făcu domnul Radnor, înmînîndu-i lui Skepsey notele și scrisorile. Vreun semn de viață ?

— În City, nici un semn, domnule.

— Principiile inițiale ale activității comerciale au intrat în labirintul din măruntaiele pămîntului, unde nu există flux și curs schimbător, așa-i Skepsey ? spuse domnul Fenellan a cărui spontaneitate și exuberantă elocință fuseseră frînate de ușoara jenă a celui care se știe invitat ; mai cu seamă a invitatului aflat în stadiile preliminare ale amplificării și iluminării provocate de un vin vechi ; și, mai ales, cînd știe că veștile pe care urmează să le comunice pot isca o grămadă de neplăceri.

Buzele umede și ochii strălucitori din fața rotofeie ca un felinar de dovleac, își proclamau acum dreptul la vorbă :

— Afacerile atîrnă pleoștite și se leagănă pe fiecare ușă din City, ca niște păpuși de cîrpă, gîtuite de supraproducție. Acțiunile și rentele sînt nuci găunoase pe care nici o veveriță n-o să se oprească să le rontăie, văzînd că miezul lăptos s-a închircit. Procentajele, asemenea

unui vizitiu lipsit de mușterii, s-au dus să tragă un pui de somn în trăsură. Dividendele pot fi zărite doar de acționarii care se înalță în vîrful picioarelor, ca să le vadă călcîiele strălucind la orizont. Ăsta-i adevărul ! — și negustorii, agenții de bursă, bancherii, directorii de companii se plimbă țanțoși prin City, ca să ne reamintească de nefericiții mecanici asfixiați de aburi care se tîrau afară din sala cazanelor ce făcuseră explozie pe marea navă Leviathan, cu mulți ani în urmă. Arată ceva mai palizi decît mulțimea trecătorilor aparent vii și gata de conversație dar, în realitate, cadavre ; fiecare dintre ei urmînd să se prăbușească pînă-ntr-un sfert de oră.

— Și tu, Fenellan ? strigă gazda lui, pe care fabuloasele nonsensuri debitate de un prieten volubil, cu ceasornicul minții potrivit la secundă, îl inspiraseră să comande o a doua sticlă.

— Eu sînt medicul de bord ! Cel care dă rețete.

Domnul Fenellan își înălță paharul.

— E gol ?

Într-o clipă, domnul Fenellan îl făcu să fie gol.

— Pe cinste ! confirmă el.

I se aruncă chelnerului o nouă comandă și amîndoi domnii își țuguiară buzele de poftă, în fața greutății cu care se lăsă omul convins să mai extragă o sticlă din provizia atît de sărăcită.

— În patruzeci de minute vin și eu la birou, i se adresă domnul Radnor lui Skepsey și, salutîndu-l din cap, îi făcu semn că poate să plece, după care îl rechemă : O clipă, dacă mă caută cineva care se numește Jarniman, și cere să mă vadă, îl trimiți la plimbare.

Skepsey rèpetă : „Jarniman", și plecă.

— Un slujbaș bun, comentă domnul Radnor. Puțini dintre noi pun atîta la inimă binele țării, indiferent de specificul contribuției pe care vrea el s-o aducă. A fost teribil de impresionat de Colney. Încearcă să și scrie ; oricum, se străduie să progreseze. Un om de valoare.

Cea de-a doua sticlă își făcu apariția. Chelnerul, care se împotrivise să execute comanda, încerca acum să-i lămurească pe cei doi admiratori ai vinului.

— Liniștește-te, Benjamin, îl consolă domnul Fenellan. Numai învelișul de sticlă e cel care moare. Și noi sîntem sfinții de sus care-i primim sufletul.

— Mă gîndesc la faima localului, încercă din nou Benjamin să le explice.

— Pierdeți faima că dețineți asemenea vin, asta te doare. Dar, Benjamin, continuă domnul Fenellan, faima pătrunde și ea în cei care au băut vinul, și noi o vom răspîndi și o vom perpetua.

— Asta nu ține localul în picioare, se văicări Benjamin.

Domnul Fenellan murmură ca pentru sine :

— Perfect adevărat, e o elegie, deși noi o cîntăm la trompetă ; și nu încape îndoială că sîntem la pămînt, sau că am doborît lumea la pămînt.

Benjamin așteptă să zărească aprobarea pe buzele clienților : un vin de o anumită vîrstă, e la fel de capricios ca și o femeie. Cei doi încuviințară din cap, și chelnerul se retrase.

O a doua sticlă, la fel de bună ca și prima, ar trebui, după toate probabilitățile, să ne umple sufletele de calmul reconfortant și de bucuria înviorătoare a omului care zace tolănit pe spate și-și lăsă imaginația să se zbenguie ca un zmeu. Totuși, de astă dată, efectul a fost opus. Domnul Radnor bău în grabă și începu să vorbească înfierbîntat :

— Mi-ai spus totul ? Fii sincer.

Domnul Fenellan se concentră. Sorbi băutura, și încercă să destindă atmosfera. Într-adevăr, mai avea cîte ceva de adăugat ; nu foarte mult. Nu ceva care să fi adunat nori de furtună deasupra voluptuoasei indolențe a unui om purtat de Nereide [1] pe coame de valuri însorite, pen-

[1] Nimfele mărilor.

tru a lua parte la naşterea zeiţei plămădite din spuma mării.

— Din cîte spune Carling, avocatul ei... mai bine zis, a făcut o aluzie că ea plănuieşte o lovitură.

— Doamna Burman plănuieşte o lovitură ?

— Da.

— Şi avocatul îşi imaginează că eu mă tem... se gîndeşte la o lovitură cu o armă ? Sau la un pas ilegal... ? În sfîrşit ? Fenellan !

— Eu aşa am înţeles...

— Dar poate femeia asta să creadă că aşa ceva, o asemenea lovitură ne-ar răni, că ar fi o pedeapsă ? Doar unicul ei ţel este să ne pedepsească.

— S-ar putea să fie pradă unor halucinaţii.

— O lovitură... ce cuvînt ! Dar asta pentru noi ar însemna viaţa ! Viaţa ! E lovitura pentru care ne-am rugat. Cum, doar tu ştii prea bine. N-are decît să lovească, o vom binecuvînta. Noi n-am avut niciodată vreun resentiment faţă de femeia asta. Din contră, am nutrit pentru ea numai milă, milă, milă ! N-are decît s-o facă, sîntem la picioarele ei. Nataly şi cu mine. Dac-ai şti cît sufere biata de ea ! Nataly e o sfîntă pusă la stîlp. În primul rînd, din cauza familiei ei. Fenellan, s-ar putea ca tu să-mi cunoşti întinderea averii. Soarta a fost mărinimoasă cu mine, dar şi curajul şi chibzuinţa şi-au avut rolul lor...

— Ai fost întotdeauna un bastion pentru prietenii tăi.

— Ei bine, Fenellan, totul — acţiunile, dividendele, minele, companiile, industriile din ţară şi din străinătate — totul, sînt gata să dau totul numai s-o văd odată pe femeia asta trecînd la asemenea lovitură. După aceea o să încep, plin de voie bună, să-mi reclădesc averea... cîntînd ! Ha ! Ne-a mai ameninţat ea şi altădată. Se joacă cu noi ca o pisică.

Îşi rezemă bărbia în palmă şi se încruntă.

— Poate că ai impresionat-o.

— Nu se lăsă ea impresionată şi nu se lasă călăuzită. Care-i secretul ei ? Nu o pot înţelege, niciodată n-am înţeles-o. E o enigmă.

— Enigmele cu perucă şi dinţi falsi trebuie bine scuturate şi-şi dau pe dată secretul la iveală, glumi Fenellan.

Imaginea scheletului bine scuturat îl izbi pe domnul Radnor, care îşi întoarse ochii.

— Ah ! Farmecele ei ! Credea cu disperare în frumuseţea ei. Fără îndoială, are un suflet caritabil ; şi nu-i lipsită de inteligenţă — un anumit soi de inteligenţă : mă rog, o inteligenţă care nu-şi arată fisurile atîta timp cît n-o pui la încercare. Simţire ! Da, simţire are cîtă vrei, şi-i toată îndreptată împotriva mea. Se spune că pe vremuri ar fi fost foarte curtată. Îmi vorbea şi mie de „curtezanii mei, domnule Victor !" În această privinţă, Dumnezeu să mă ierte, nu mi-aş fi bătut joc de ea.

— Din cîte spui, rezultă că se comportă ca orice femeie, răspunse domnul Fenellan, sorbind o delicioasă înghiţitură din şampania care-i înspuma canalele gustului. Am citit despre baldachinul unui pat-criminal, care se prăbuşea şi-i turtea pe neştiutorii care se odihneau în el, prefăcîndu-i în clătite. Cînd întîlneşti ceva de felul ăsta, e scuzabil dacă dai bir cu fugiţii. Numai neputincioşii sau nebunii nu şi-ar lua tălpăşiţa.

Domnul Radnor era încîntat de această ilustrare a cazului său.

— A trebuit s-o fac, ca să nu-mi pierd minţile. Ca să-mi prezerv... nici un cuvînt nu poate exprima toată oroarea. Te întreb şi pe tine — crezi că aş fi putut... crezi că vreun om normal ar fi putut... tu erai în străinătate pe atunci, în zilele acelea cumplite... şi n-ai cunoscut-o. Te întreb din nou, ai accepta să rămîi legat... prin cununie, ceremonie, şi aşa mai departe... să fii legat de... şi eu care abia împlinisem douăzeci şi unu de ani. Te întreb, Fenellan, aşa ceva putea fi socotit drept o legătură raţională,

adică un schimb de jurăminte de fidelitate, făcute de bună credință ? Exista oare de ambele părți capacitatea de a respecta asemenea angajament ? O căsătorie între bărbatul care știi că eram eu în tinerețe și o femeie trecută bine de cea de-a doua vîrstă și aflată pe muchea nebuniei, așa cum spune Colney că sîntem cu toții, dar ea este cu certitudine, cînd o zgîndări puțin. Nu, Fenellan, nu-mi simt conștiința încărcată cu privire la această femeie. Era bogată ; și eu n-am sărăcit-o cu nici un bănuț, dar nu de asta-i pasă ei, știu. Poate să fie foarte generoasă, și chiar este, n-ar fi cruțat un ban ca să ne poată da lovitura de răzbunare. Știu că o coace de multă vreme, și dacă acum, în sfîrșit, s-ar hotărî s-o dea, nu numai că aș ierta-o, dar aș fi în stare să-i cerșesc în genunchi iertarea.

Imaginea unei asemenea situații extreme îl făcu să simtă înțepături în tîmple.

— Tu ți-ai purtat crucea cu bravură, prietene !

— Eu ? Domnul Radnor înalță din umeri la menționarea poverii lui. Pe Nataly ar trebui s-o ridici în slăvi ! Nu există două femei ca ea pe lumea asta ! Ne cunoști pe amîndoi și te mai îndoiești că ea e cea care merită toate laudele ? Amîndoi ar trebui să împărtășim păcatul... dar e deajuns să spun că eu sînt ea și ea e eu, și așa vom fi pînă la moarte, și dincolo de moarte. Asta e credința mea nestrămutată. Nataly mă învață religia vieții, pe care n-o poți înțelege decît atunci cînd te îndrăgostești cu adevărat de o femeie. Au trecut optsprezece... nouăsprezece... douăzeci de ani !

Două boabe de lacrimi i se desprinseră din ochi. Clipi, își limpezi gîtlejul, se uită la ceas și zîmbi :

— Paharul cel de pe urmă ! Dac-ar fi fost și Colney cu noi, ar fi trebuit să-l transportăm la culcare. Puțini oameni știu să-și suporte băutura. Tu și cu mine nu ne lăsăm înmuiați. Putem să bem și să ne vedem de treburi în același timp. Prima mea experiență în City m-a învă-

tat că puterea de a rezista la băutură, menținîndu-ți mintea limpede, este condiția succesului în activitate.

— O cale plăcută de a-i face pe oameni să se supună cuceritorului lor.

— Numai cînd băutura reușește să-ți dubleze energia, ține minte.

— Bineînțeles, nu dacă-ți joacă în sînge. Mărturisesc că asupra mea are asemenea efect. În mine, acuma, se dansează un vals, sau se învîrtejește ceva ca un șarpe care-și prinde mereu coada-n gură. Ceva care nu îngăduie vreun gînd legat de Investiții.

— Vino să discutăm mîine, spuse domnul Radnor, oarecum necăjit că, din nesocotință, greșise drumul cu omul acesta pe care, pînă atunci, îl îndrumase atît de bine. Te-ai uitat la depozitul acela de marfă ?

— Asta am făcut-o.

— Obișnuiește-te ca în primele ore ale dimineții să îndeplinești cît mai multe din treburile pe care le ai.

Domnului Radnor îi plăcea să dea sfaturi unei ființe neajutorate ; era îndulgent cu ea ; el, uriașul, îi vorbea cu bunăvoință. Ar însemna să exagerăm însă înțelesul spuselor lui, cu scopul de a-l zeflemisi, dacă am afirma că se considera o excepție de la slăbiciunea noastră comună, omenească.

Se opri din vorbă și întrebă rîzînd :

— Acum îți pompez eu o predică de la amvon, așa-i ? Vino mîine cu noi la „Țara Lacurilor". Le conduc pe doamne, cu trăsura, întîi la biroul meu, la zece fix — dacă-i vreme frumoasă. Trenul pleacă la zece și jumătate. Luăm și un coș cu merinde. Apropo, n-am mai primit în ultima vreme nici o scrisoare de la Dartrey.

— Și-a îngropat nevasta. Unora li se mai întîmplă și așa ceva.

Domnul Radnor îl privi cu ochi holbați. Îl întrebă de numele localității unde o înmormîntase. Îl auzi, fără să-i perceapă înțelesul. Un simulacru de speranță încolți în

imaginația lui, străluci o clipă, tremură plăpîndă, și se stinse la auzul silabelor olandeze din numele localității, lăsînd însă în urmă-i o undă de invidie absurdă.

Dartrey Fenellan își îngropase soția al cărei comportament îl scandaliza și îl dezonora ; și o îngropase în Africa ! Va să zică trebuie să pleci în Africa dacă vrei să te eliberezi de ceea ce-ți mănîncă sufletul. Dartrey plecase, și iată că acum era un om liber.

Cînd bizarele capricii ale emoțiilor noastre își scot capul și se dezmeticesc după o lungă somnolență, se întîmplă să ne joace asemenea feste în creier. Sînt vagi, dar sînt multe, și revin întruna, luîndu-ne prin surprindere. Nu vorbim despre ele : nu putem găsi cuvinte pentru a defini lucrurile nedefinite ; și chiar dacă am găsi cuvinte, tot le-am păstra sub tăcere ; știm că țin de zonele aflate dincolo de rațiune. Cu toate astea, ne bîntuie, ne zgîndăresc, ne frămîntă.

Dartrey liber ! În mintea unui om încătușat, apărea brusc eliberat de drama lui ucigătoare. Era un miracol, o intervenție divină, faptul că Dartrey se pomenise dintr-odată liber. Și încă la o vîrstă destul de tînără. Pe deasupra, era un om minunat, mîndria ținutului în ce privește vigoarea, galanteria, loialitatea, noblețea sufletească. Ursitoarele îl meniseră să fie un om prodigios.

— Nu cumva te-ai rănit la cap în urma căzăturii ? întrebă domnul Fenellan.

— Nu, nu ! Domnul Radnor își retrase mîna de la ceafă, ducînd-o spre pălăria pe care și-o trînti pe cap, rostind vesel : Și acum, la treabă ! așa cum spun oamenii care-și cunosc capacitatea de a-și concentra prompt atenția asupra lucrurilor esențiale. Vino la noi la cină. Va fi obișnuitul cuartet : Peridon, Pempton, Colney, Yatt, sau Catkin ; Priscilla Graves și Nataly ; reverendul Septimus, Cormin și soția lui, tînărul Dudley Sowerby și eu — flautiștii : „Are multă precizie", cum spune obraz-

nica de Fredi cînd cineva vorbește de talent. Pe parcursul serii, va veni poate și Lady Grace. Știu că-ți place.

— Slăbiciunile umane, plasate în rangurile de sus ale societății, sînt deosebit de atrăgătoare.

— Fenellan, urmă domnul Radnor, pe care gîndul la norocul lui Dartrey îl făcea să întrevadă o oarecare speranță și în soarta lui. Las la aprecierea ta ! Crezi că de astă dată se ascunde ceva îndărătul raportului prietenului tău Carling ?

Deși nu fusese prezentat drept un raport, totuși expresia feței și gesturile domnului Fenellan, precum și șuvoiul de cuvinte prin care răspunse, îi justificau etichetarea, spre satisfacția domnului Radnor.

Bătrîna Văduvă circulînd într-unul din ei, și sufletul bătrînei văduve în celălalt, se apucară să evoce zilele din trecut, în care atinseseră cel de-al nouălea cer ; veselia și fericirea din vremurile de odinioară păreau să țină o oglindă în fața prezentului, sau poate că reversul fericirii, pe care-l trăiau în prezent, exalta, prin contrast, frumusețea trecutului. Idei despre singularul destin pe care ni l-a hărăzit Doamna Soartă saltă la suprafață, ca bulele în șampanie. E scris că, oricît ai fi de puternic, cînd îl iei pe Bacchus la bord, nu-l poți trata ca pe un pasager oarecare. Poți să-ți conduci nava, poți s-o pilotezi după plac, să te ții de calculele tale, s-o cîrmești spre oricare port îți convine, să faci chiar comerț profitabil cu armenii și cu evreii, și totuși, întotdeauna, vei face și ceva în plus. Ceea ce dovedește că Bacchus se află la bord : și el este pilotul sîngelui tău, dacă nu chiar comandantul gîndurilor tale.

Domnul Fenellan nu era deprins, din partea domnului Radnor, cu asemenea capricioasă revărsare de confidențe asupra problemelor lui familiale. Și neobișnuita înflăcărare din spusele lui Victor Radnor l-ar fi nedumerit profund, dacă sîngele lui n-ar fi dansat un vals atît de înfocat...

Nota pentru porumbeii fripți și sticlele de *Old Veuve* a fost lichidată discret, între domnul Radnor și Benjamin, în timp ce Simeon Fenellan ieșea din local, întrebîndu-se în mintea lui tulbure ce fel de distracții ar putea oferi această City, la scurt timp după ora prînzului, unui om între două vîrste, care-și purtă în el sticla de șampanie, asemenea unui musafir venit de la un prînz de nuntă de pe vremuri ; în tinerețe, s-ar fi gîndit la dans, la flirt, la crailîcuri. Căci, deși rezista la băutură ca și prietenul său, totuși nu avea capacitatea marțială a acestuia ca, după un dejun bine stropit, la un semn al ceasornicului, să se reînhame la muncă. Asemenea lucru vorbea despre una din acele trăsături înăscute, făurite în atelierul naturii. Vorbea despre puterea de rezistență a adevăratei forțe, ceea ce explica în parte strălucita, uimitoarea carieră pe care o făcuse prietenul său, într-o lume care nu se gîndește decît la nevoile imediate și permanente, chiar dacă inegale, ale stomacului și ale capului.

CAPITOLUL V

DIRECȚIA SPRE VESTUL LONDREI

În acel interesant poem național, sau dramă satirică, intitulată *Rajahul la Londra (London, Limbo and Sons, 1889)*, îngropată acum sub colbul uitării, reflecția — cunoscută observatorilor noștri, și firească, poate, pentru gîndirea unui prinț oriental — generată de faptul că cetățenii londonezi pornesc în masă, dimineața, în direcția est, iar seara, în direcția vest, este atribuită rămășițelor unei forme de cult zoroastrian. Ministrul care-l însoțește pe Rajah, remarcă, din simpatie pentru londonezi sau dorind, poate, să încurajeze ideea stăpînului său, că lon-

donezii dau dovadă, în această periodicitate a schimbării direcţiilor, de o fidelitate mai mare decît cea a floriisoarelui faţă de zeul ei.

Se pare că, la auzul acestor cuvinte, Rajahul s-a încruntat într-o manieră princiară, cu o expresie interogatoare, acuzîndu-l pe ministru de prolixitate în vorbire ; deoarece prinţii, ca şi membrii publicului mijlociu, sînt gata să dispreţuiască şi să calomnieze ceea ce nu înţeleg. Ministrul îl lămureşte : nici măcar floarea-soarelui nu-şi schimbă atît de constant direcţia cum o fac ei, urmărind un zeu constant nevăzut, îmbrăcat în trei rînduri de zale care-l fac invizibil. Rajahul doreşte să ştie cum e cu putinţă ca acest neobişnuit popor să-şi păstreze credinţa, din moment ce nu poate atesta permanenţa existenţei obiectului căruia i se închină. Atunci unicul său slujitor îl informează că londonezii au deprinderea de a căuta cu sîrg pe pămînt urmele zeului lor ascuns în ceruri ; şi îngurgitează din plin în făptura lor doze din ceea ce ochii lor nu au îngăduinţa să vadă ; în felul acesta, îşi întăresc pe cale chimică puterea de a crede, ingerînd din abundenţă cărnuri şi licori ; mănîncă foc, beau foc ; şi, ca urmare, se îmbibă de foc. Drept care, în mod necesar, cred în foc. Şi crezînd în el, se închină focului. Şi ca să se închine, o pornesc către răsărit dimineaţa, şi către apus seara. Căci asta e traiectoria cheii de la cămara de provizii, combustibilul lor.

Potrivit indicaţiilor regizorale, Rajahul şi ministrul său intră în acest moment într-un Palat al Ginului [1], pentru a asista la o slujbă pe care s-au învăţat s-o considere ca făcînd parte din ceremonialul religiei anglicane.

În pragul reîntoarcerii în climatul lor indian, discută despre secta superioară, întreţinută şi pusă la îngrăşat de guvernul nostru pe pămîntul lor. Apoi îşi flutură mîinile,

[1] Joc de cuvinte bazat pe similitudinea fonetică dintre *Djin* — denumirea unor duhuri din mitologia islamică şi băutura gin.

luîndu-şi rămas bun de la insularii lor cuceritori, ca de la nişte „parşi [1] învăluiţi de un nor".

Cei doi sînt apoi văzuţi pe puntea vasului, studiind o broşură medicală alcătuită din statistici, schiţe, scheme, diagrame cu cifre care te trimit la note, în legătură cu feluritele boli pricinuite de o practică prelungită a acestei forme de cult.

— Dar cum de mai pot trăi cînd suferă atît de îngrozitor ? întreabă Rajahul, cuprins la rîndul lui, prin simpatie, de junghiuri şi înţepături care-l fac să tresară.

— Ştiinţa îi preia din punctul în care Natura, mişcată de martiriul lor, îi abandonează, îl lămureşte ministrul. De fapt nu trăiesc ; sînt nişte simple automate, nişte obiecte insensibile, mereu reparate şi cîrpăcite ; reglate să-şi urmeze cursul neabătut, de la capătul unde proviziile se împuţinează, la capătul unde le reînnoiesc ; ameninţate de pericolul suprimării dacă deviază sau se opresc din drumul lor. Ceea ce nu se întîmplă.

Rajahul are impresia că se întoarce acasă deţinînd cheia enigmei care stă la baza puterii acestor cuceritori. Îşi aminteşte de povestea indiană a unei perechi căsătorite care a întîmpinat în cale numai succese, şi are impresia că victoriile răsunătoare, care nu cunosc împotrivire, ale cuceritorilor săi, seamănă cu :

Soţul şi soţia prin lege cununaţi,
Juraţi unul altuia, împotriva întregii omeniri,
Prin reciproc devotament.

E plăcut să te gîndeşti la torentul de cetăţeni care se îndreaptă seara spre sud-vest, ca şi cum ar fi atraşi, printr-o cucernică veneraţie, de astrul care ne nutreşte. Şi, luaţi aminte, la ceasul cînd nordica regină a norilor, după o zi de pîrjolitoare invazie, se instalează pe culcuşul de azur înroşit ca obrazul lovit de o palmă, de deasupra districtului Whitechapel, şi spionează locurile în

[1] Adepţi ai cultului zoroastrian.

care ultimele răbufniri de suliți străpung și destramă caierele de aburi din jurul nimbului de foc care pogoară pe creștetul celui mai mare și mai înalt plasat dintre amiralii noștri [1], în capătul cartierului Strand ; și aprinde coșurile cu pene de fum la pălărie, acoperișurile, geamurile, giruetele, monștrii de pe monumente sau cei pedeștri, aruncînd, apoi, peste tot, un învăluitor baldachin de umbră.

Ai fi gata să crezi că oamenii înaintează admirînd priveliștea ; în orice caz, sînt înfrumusețați de aureola razelor. Nu mai sînt simpli atomi în furnalele afacerilor (de la praf de cărbune la scîntei, îngrămădindu-se pe căile respiratorii ale unei uriașe energii mecanice, centripete și centrifuge), ci pășesc agale către cina trandafirie, care contrabalansează întotdeauna prăbușirea zeului luminii ; și masca nobilului chip uman nu-i asprită de cutele și nodurile de plantă agățătoare care o brăzdau de la frunte pînă la bărbie, la ceasul prînzului, cînd omul are înfățișarea produsului acid al științei.

Din nefericire pentru portretul nostru național, în poemul citat, ministrul Rajahului alege un moment dintre ceasurile dimineții și miezul zilei sau, în orice caz, un moment de dinainte ca o grăbită masă de prînz să se fi sedimentat în stomac, cînd îi atrage atenția stăpînului său asupra bizarei asemănări de trăsături dintre membrii acelei congregații de furnici, pentru a cărei cunoaștere și cercetare făcuseră atîta cale :

Acești britoni poartă înfățișarea
Năucă și nedumerită a oamenilor concepuți
Grăbit, în timpul orelor de-muncă.

Nu, nu se poate să-i fi văzut spre sfîrșitul după amiezii ! În asemenea caz, cei doi i-ar fi urmărit pe londonezi,

[1] E vorba de statuia amiralului Nelson, plasată pe o coloană foarte înaltă în Trafalgar Square.

cu Victor Radnor printre ei, față-n față cu splendorile ceţoase ale asfinţitului. În aprilie, luna norilor pîntecoşi şi grăbiţi, se petrece deasupra capetelor o adevărată Răpire a Sabinelor, fiecare dintre vînturi fiind mai răpitor şi mai aprig decît celălalt ; şi Londra, fumegînd generos către cerurile deschise, alcătuieşte prăfuitul decor al epopeii unei încăierări pentru posesiunea acelor trupeşe doamne. Oferă ochiului imensitate, mişcare continuă, ciocnire, bogăţie de colorit crepuscular ; iar minţii, îi oferă idei. Londra îşi prezintă epopeea. Şi dacă ne putem îngădui o clipă de suspensie a scrupuloasei noastre continue căutări (şi o vom afla dacă inhalăm aromele acestui ceas al bucătăriilor în plină floare), vom descoperi o armonie între cer, pămînt şi creaţia omului, care ne vorbeşte într-un grai mai impresionant decît marea singuratică sau pădurea izolată sau sălbăticia naturii. Doar o clipă ; şi apoi se spulberă ; ca atunci cînd o flaşnetă de stradă, bine acordată, ne trezeşte nostalgice amintiri despre operă sau despre Italia, şi ceva pocneşte brusc cu zgomot, un poştaş ciocăneşte la uşă, un vînzător de fructe îşi strigă marfa terciuită, o cerşetoare îşi psalmodiază melopeea. Pentru că, în acelaşi loc, descoperim şi jigăriţii, nemîncaţii, sfrijiţii, prăsila şanţurilor, precum şi forţele care-i oprimă. Acest grai măreţ al giganticului oraş nu va inspira poetului nimic vrednic de preamărire, atîta timp cît dăinuie asemenea discordanţe. O amară Muză a Raţiunii îşi împinge victimele la scrierea eseului adulator sau al articolului de fond, doar pentru a-şi astîmpăra usturătoarea ironie la adresa celor ce plătesc ca să se ghiftuiască cu asemenea substanţă. Dar un *Cîntec de Laudă* nu îngăduie. Ni se acordă doar o clipă de armonie, într-un decor de vrajă, şi nimic mai mult. Căci această Londră, această Anglie, această Europă, această lume, dar mai cu seamă această Londră e un lucru demn mai curînd de operaţii chirurgicale decît de rapsodii poetice. Chiar şi ca aspect : împroşcată de bube şi ciupită de vărsat, sub cea mai stîn-

jenitoare dintre tiarele împodobite cu nestemate. O muncă titanică a unor pigmei îndelung **toleraţi** ; ai **căror** conducători, atîta timp cît nu-s roşi **de suferinţe** trupeşti sau de îndoieli sufleteşti, vor **cheltui bani şi muncă**, vor impune restricţii, ca să conserve starea de **boală**. Gîndirea este absentă, sau îngropată undeva atît de adînc sub maldărele de acumulări materiale, încît a devenit inexpresivă, incapabilă să stimuleze uriaşa masă la extirpările, purgările, purificările care ar putea — care pot, credem — s-o facă acceptabilă pentru Muza Raţiunii ca temă a unui imn de slavă ; un imn care să aibă, în sfîrşit, consimţămîntul ei şi să fie în spiritul Poeziei.

Dar, în primul rînd, ar trebui să vină epurarea. Cînd se lasă noaptea asupra Londrei, Rajahul remarcă :

Societăţile monogame prezintă
O faţă cuviincioasă şi un spate hidos.

Ministrul său (dintr-un impuls satiric, sau din conservatorism) ar dori ca oamenii să nu se mişte din loc, pentru a continua să prezinte doar atrăgătoarea lor faţadă. Totuşi, vine noaptea şi ei, deşi îşi adoră faţa cuviincioasă, trebuie să se mişte, şi expun ceea ce vede Rajahul. Îndărătul amabilităţii lui, Rajahul e un observator ostil cuceritorilor săi ; îşi împinge întrebările mai departe decît ar fi nevoie ; şi ministrul la fel. Aparent, pentru a-i menţine pe oamenii dezorientaţi în starea în care dezvăluie ce se ascunde în dosul faţadei. Rajahul şi ministrul, pînă cînd ajung să dezlege enigma pe puntea vasului care-i duce îndărăt în ţară, discută tot timpul (adică în drum spre Castelul Windsor, la recepţia primului ministru, în beciurile poliţiei, în prezenţa magistratului, a cărui bruscă schimbare a sentinţei, în clipa cînd află de titlurile şi rangurile sociale ale celor doi vinovaţi, le insuflă acestora curaj), şi dezbat misterioasele contradicţii ale unui popor care proclamă pe o stradă ceea ce înjură pe

o alta, și afișează ziua o seriozitate care, în timpul nopții, miaună cu pisicile în călduri pe acoperiș.

Trebuie să ținem seama de toate acestea, dar cum misiunea unui romancier trecător este aceea de a se face plăcut oaspeților săi de moment, care-i oferă unica lui șansă, sau poate că numai jumătate din ea, dați-i voie să se identifice cu ei, antrenîndu-se în cadrilul care se dansează la suprafață, și ocolind tot ce-i neplăcut și urît, dedesubt.

Norii puternic colorați de deasupra Londrei sînt ca lumina zeiței care face capetele să se înalțe deasupra a tot ce-i omenesc. Ei transfigurează glorios realitatea. Un cerșetor pictat de Murillo nu e mai spectaculos decît oricare altul de pe străzile Londrei scăldate în lumina irizată a norilor, cînd soarele își face simțită mîna pe furiș. Și dacă din întîmplare se aude o caterincă pe o alee și, în sunetele ei, copiii prind să-și miște picioarele în ritm, gîndurile noastre iau o coloratură pastorală. Oricît de mult îndrăgea viața la țară, Victor Radnor ar fi fost primul care să recunoască acest lucru. Ba l-ar fi afirmat cu emfază. Fă din Londra un subiect de discuție, oferă-i-l unui londonez care tînjește după aerul curat din afara ei, și pe dată vei crea din el un orator ; fără îndoială, ai apăsat pe trăgaciul unei reviste, și vei fi obligat să asculți tot ce-și amintește el din una din coloanele sau din paginile ei.

Siluetele norilor blonzi înghirlandau tricornul lui Nelson, cînd Victor, detașîndu-se prin fața lui strălucitoare de mulțimea trecătorilor iradiați de crepuscul, răsări din fluxul care traversa Trafalgar Square. Îi jucau prin cap gînduri despre artă, iscate mai curînd de sugestiva vecinătate a Galeriei Naționale decît de contururile și formele flamande ale norilor, vopsiți cu un penel venețian. Achiziționarea de tablouri fusese una dintre aventurile lui cele mai nefericite. Se bizuise în întregime pe sentințele criticilor de artă de la ziare care, uneori, se

întîmplă să fie unanimi în aprecierile lor, cazuri în care sînt luaţi drept ghizi, ceea ce înseamnă o greşeală fatală. Pînă la urmă, fusese nevoit să ajungă la concluzia că tablourile noastre moderne, atunci cînd sînt lăudate, sînt infructuoase. Numai cînd sînt înjurăte au şansa să devină investiţii profitabile. Dar cui îi trece prin minte să cumpere pictorii înjuraţi ? Exaltate de critici, tablourile au, atîta timp cît ţine expoziţia, o aură, o semnificaţie sau chiar un anumit haz, care se evaporă de îndată ce le examinezi îndeaproape şi constant, la tine acasă, şi de îndată ce trompeta criticilor îşi temperează ecoul pînă la subţirimea sumei cu care sînt plătiţi ca să sufle. Cît despre pictura străină, a marilor clăsici, punga lui Victor făcuse o dată explozie pentru un Rafael cu o întreagă istorie — care şi-a dovedit apartenenţa doar la şcoala maestrului — şi cu un roi de critici în jur : un Rafael al negustorilor de tablouri, condamnat de critici, ironizat de toată lumea. Un Rafael autentic în casa ta înseamnă aristocraţie pînă-n vîrful arborelui genealogic. Dar cumpărătorul înstărit saltă la titlu chiar înainte de a putea spera să pună mîna pe un Rafael sau pe un Tizian autentic. Şi totuşi, tot el este acela care, după ce se desfată cu valoarea tabloului, îl va dona naţiunii : „Donat Galeriei Naţionale de către Victor Montgomery Radnor." Scris cu litere de aur. Şi generozitatea lui îi gîdilă orgoliul ; căci puţine erau actele de generozitate pe care să nu fi putut el să şi le permită. Şi dacă îndărătul actului generos se ascunde vreun scop, acesta ţine doar de structura psihică a donatorului.

Se încînta cu proiecte generoase de daruri către naţiune, care, pe un om sensibil îl ung pe suflet. Să zicem, un părculeţ ornamental, cu flori, fîntîni arteziene, concerte de fanfară după-amiaza cu bănci confortabile, cu locuri de adăpost şi chioşcuri unde ţi se putea servi ieftin o cafea sau un ceai. Tutun ? De ce nu şi cîteva suluri de

tutun cinstit ? Nimic nu-l calmează mai mult pe muncitor. Maldăre de planuri, toate avînd în vedere bună-starea Londrei, ţîşneau din fiecare circumvoluţiune a creierului său. Noaptea, Londra e un fel de paria care se văicăreşte pe lîngă picioarele poliţistului. De ce să nu înfiinţeze o cafenea deschisă întreaga noapte, intimă, îmbietoare, bine iluminată, plăcut aromată, la îndemîna bogaţilor şi săracilor, după modelul spitalului din Padova ? Orice om cu un bănuţ în buzunar, ar înceta să mai fie un proscris...

Cei bogaţi se tonifiază uneori cu asemenea visuri, ca şi cum ar lua o băutură întăritoare la barul bunelor intenţii. Dar Victor nu era omul care să-şi ia băuturile pe furiş. El era hotărît să-şi traducă intenţiile în fapt, atît cît îi va sta în putinţă, ţinînd seama de imensa lor extindere. Şi, cu excepţia numelui de botez dublu, el era un om lipsit de duplicităţi, care urmărea scopuri unitare. Dînd să urce treptele din faţa unei farmacii, ca să ia un medicament pentru Nataly care-şi doftoricea singură slujnicele, se opri brusc, simţind că cineva îl loveşte peste cot. Se întoarse, dar nu văzu pe nimeni în jur. Şi totuşi lovitura nu putea fi pusă la îndoială, un ghiont destul de puternic, care-l cruţase de junghiul în os, dar se făcuse bine simţit. Capul îi răspunse printr-o durere ascuţită în punctul „convenţionalismului". Din care cauză, sau poate că din indiferenţa faţă de medicament, ca şi cum n-ar mai fi prezentat urgenţă, renunţă să intre în farmacie şi îşi văzu mai depare de drum ; cu o stare de spirit asemănătoare celui care hoinăreşte pe o plajă, în ceaţă, şi aude din depărtare, peste ape, lovituri de tun.

Simţise cu certitudine lovitura. Retrăia şocul uşor ; dar de vreo durere anume nu-şi amintea. Să fi fost un semn premonitoriu ? Întrebarea îl făcu să zîmbească.

Curînd, ghicitoarea se dezlegă de la sine. Ajunsese în dreptul micuţului cavaler de marmură, cel cu creierul

infantil [1]. Şi aducîndu-şi aminte de un cuplet al impertinentului satiric Peter, gîndul îi fugi la o căzătură bufă ; simultan, ceafa şi cotul răspunseră acestui gînd.

Totul era acum explicabil, în afară de faptul că nu mai avusese curajul de a intra în farmacie ; dar acest lucru aparţinea reacţiilor minore ale voinţei în faţa circumstanţelor. Amintirea se şterse ca o undă pe oglinda apei.

Ajuns în faţa Operei, citi afişele şi îşi aduse aminte de vremea cînd aceasta era unica Operă din Londra ; şi acum existau două sau trei. Avem şi un cuplu distractiv de clovni şi de Pantalone [2] în pantomimele noastre. Colney spune că multiplicarea de Pantalone este un semn distinct de întărire a reprezentării adevărului în artă. Ei, dă-l naibii de Colney ! Avem şi două Columbine. Ne abţinem să vorbim despre bărbaţi, dar unde-i tînărul care să se îndrăgostească de două Columbine deodată ? Victor îl simţi pe tînărul din el rămînînd absolut rece la amîndouă ; deşi în tinereţea lui îndrăgise mult această frumoasă solitară, cu piruetele şi cu paietele ei. Povestea gingaşei dansatoare care se desprinde din braţele lui Arlechin ca miezul dintr-o nucă, pentru a trece în îmbrăţişarea conjugală a unui berar bogat, şi se transformă, în ciuda trecutului ei înstelat, într-o cuviincioasă matroană cu picioare neînfiorate de dans, din cele date drept pildă într-o ţară în care asemenea exemplare sînt cultivate din belşug, îl încîntase întotdeauna. Părea un soi de reconciliere a stărilor opuse, o înfrîngere a puritanismului. Ah, şi bietele femei ! femeile aflate într-o condiţie şi mai jalnică sub ochii puritanilor ! E foarte posibil ca o femeie care a făcut un pas greşit să fie totuşi foarte cinstită. Da, şi să găsească bărbatul care s-o înalţe la adevăratul ei rang.

---

[1] E vorba de statuia lui Peter Pan, micul erou al piesei lui J. M. Barrie, care, după ce a fugit în „Ţara Niciodată-Niciodată", nu a mai crescut.

[2] Personaj ridicol din Commedia dell'Arte italienească.

Citiți istoria greșelilor. Dar ar trebui să-l învățăm pe puritan să se comporte după preceptele religiei sale. Pînă la urmă, însă, totul se sfîrșește cu bine, trebuie să sfîrșească bine. Naiba să-l ia pe Colney !

Aici, gîndul lui Victor se poticni de aluzia lui Fenellan cu privire la planurile doamnei Burman.

S-ar putea ca Nataly a lui să treacă printr-o scurtă perioadă de critici violente — o Lady Godiva [1] prădă bîrfelor.

Dar va ieși din foc, glorificată. Va avea loc reîmpăcarea cu familia ei. Și în fața acestei frumoase povești de devotament față de bărbatul care o adora, lumea va recunoaște în ea femeia eroică : o doamnă înăscută, prin înfățișare, prin maniere, o împărătească printre femei. Era vorba de o poveste ce putea fi pledată în fața oricărui tribunal, în fața publicului celui mai sever. Doamna Burman o zvîrlise în calea ispitei. Era o istorie mai mișcătoare decît tot ce se scrisese pînă atunci. Dacă străbăteai lumea în lung și-n lat, nu puteai găsi o a doua femeie ca Nataly a lui !

Și Nesta va avea o zestre care va face principesele să pălească de invidie. Va moșteni... numai în timpul cît făcu trei pași pe trotuar, înșiră în gînd o coloană aritmetică, terminată sub linia de adunare printr-un rezultat cu multe cifre. Dartrey Fenellan spusese odată despre micuța Nesta că avea o fire pură și jucăușă ca spuma din mijlocul mării. Fericit cel care o va cuceri ! Nesta făcea însă parte dintre tinerele care se înflăcărează ușor, dar se lasă greu subjugate. Tatăl ei se străduia să-și imagineze bărbatul care va izbuti asemenea ispravă. N-ar fi putut ghici dacă în căpșorul ei fecioralnic se conturase idealul unui astfel de tînăr. Nu era ea fata care să țeasă un pieptar pentru prințul vrăjit, și apoi să-l încerce pe

[1] O nobilă din secolul al XI-lea, care, conform legendei, a străbătut străzile călărind în pielea goală, pentru a-și manifesta protestul față de un bir greu, instituit de soțul ei.

toţi străinii care-i ieşeau în cale, în speranţa de a-l descoperi ; gest scuzabil, dealtfel, dacă vrem să nu ne înşelăm. Nesta era însă una dintre acele fiinţe alese care nu are nevoie de scuze. Probabil că va prefera un tînăr care cînta la flaut, pentru că tatăl ei cînta la flaut şi îl iubea atît de mult... fetele tinere au uneori asemenea raţiuni caraghioase.

O luă pe strada cluburilor, unde o fantezie deformată ar putea vedea că plouă cu bile negre, apoi pe drumul strîmt dintre reşedinţele ducale, care oferea priveliştea peluzelor verzi cochetînd cu razele asfinţitului.

Cîndva, în prima lui tinereţe, nutrise visul unei căsătorii cu una dintre aceste case somptuoase ; pe atunci, îl rodea pasiunea de a face avere, doar ca un simplu mijloc. Şi, trebuia să recunoască, îşi sacrificase o parte din tinereţe în încercarea de a cîştiga bani fără să muncească, ceea ce, de obicei, e o întreprindere foarte costisitoare. Încercarea sfîrşise dezastruos : o deraiere a locomotivei de pe şine, urmată însă de o rapidă restabilire a circulaţiei. Dar poate fi considerată drept pagubă acea pierdere care-l dusese la cîştigarea dragei lui Nataly ? Putem oare detesta un anumit pas făcut, cînd cel care i-a urmat în mod firesc a fost o adevărată binecuvîntare ? Cînd un medicament ne-a refăcut sănătatea, îi datorăm o respectuoasă recunoştinţă. Şi asta-i ceea ce simţim, în ciuda grimasei care ne crispează faţa şi a fiorului care ne străbate la amintirea suferinţelor din acele zile, din acele respingătoare zile, fir-ar să fie !

Şi chiar cînd nu mai rămăsese nimic vizibil din ele, începuseră să aibă ecouri sonore — şi el fusese nevoit să plece urechea şi să asculte. Colney Durance l-a acuzat că se băgase pe sub pielea bunicii nu ştiu cui, ca să-i pape milioanele. O descriere prea odioasă pentru ca Victor s-o poată accepta. Drept care alesese cealaltă extremă, aşa cum fac cei care au la îndemînă motive amestecate. Anume, declarase sus şi tare că făcuse tot ce făcuse doar

din milă. Şi acum, cînd analiza împrejurările, îşi recunoaşte poate, făcînd o concesie slăbiciunii umane, o dorinţă de îmbogăţire, dar considera că motivul principal fusese mila faţă de acea femeie. De cîte ori, în acele zile, nu-i preamărise ea generozitatea care-l făcuse să-şi unească tinereţea lui de aur cu veşteda ei vîrstă ! Chiar aşa sunaseră cuvintele doamnei Burman ! Şi era o femeie mărinimoasă, sau aşa fusese ; în orice caz, îşi dovedise generozitatea afirmînd acest lucru. Mă rog, îşi dovedise generozitatea şi angajînd ca însoţitoare o tînără de familie bună, bine crescută şi frumoasă ca Nataly, atunci cînd sărmana fată se aflase la strîmtoare. Şi insistase s-o angajeze, din milă, în ciuda mustrărilor lui, făcuse cu jumătate de gură. Şi cum de a putut asemenea femeie generoasă să se transforme... mă rog, cum de putea continua să se poarte ca o Furie răzbunătoare, persecutîndu-i fără milă, tulburîndu-le tihna, otrăvind toate fîntînile din locurile unde el şi draga lui îşi împlîntau cortul ?

Dar iată că acum avea motive să creadă că, în sfîrşit, devenise şi ea mai caritabilă. Şi nu era prea tîrziu ! Simţămîntul de gratitudine al lui Victor faţă de doamna Burman era autentic, datorită autenticei lui convingeri că, în sfîrşit, femeia se hotărîse să pună capăt urii incredibil de prelungite pe care i-o purtase. El, unul, fusese întotdeauna gata „să uite şi să ierte". O frază veche, dar atît de frumoasă ! Îl mişca adînc pe acest om atît de sensibil !

Secretul, bine păstrat, în legătură cu spaţioasa locuinţă de la ţară, îl făcea să danseze în sinea lui, în pofida înfăţişării sale sobre, în timp ce trecea dintr-un parc în altul, şi de-a lungul aleii de unde se zărea casa lui londoneză, neîndrăgită de locatarii ei, care recunoşteau totuşi, aşa cum îi îngîna nostim Fredi, dovedind că nu vrea să nedreptăţească locuinţa că e o „casă funcţională".

Nataly se găsea sus, fără îndoială. Era timpul să se îmbrace pentru cină. „Soarele apune la şase patruzeci", îşi spuse el şi privi spre cerul împurpurat, avînd în faţa

ochilor viziunea belşugului de primule care smălţuiau pajiştile umbroase de la „Ţara Lacurilor". Traversă drumul şi sună la uşă.

În prag, i se înfăţişă o cascadă de muselină, din care se înălţa scumpa lui Fredi, ca o dramatică Undină.

CAPITOLUL VI

NATALY

— *Il segreto !* [1], strigă fata cu o voce poruncitoare, înfigîndu-şi un deget în pieptul lui.

Victor îşi încrucişă braţele, şi răspunse pe acelaşi ton de recitativ :

— *Deve volare.* [2]

Glasurile li se îmbinară în cîteva replici de duet de operă. Apoi fata i se aruncă la piept, se îmbrăţişară şi se sărutară.

— Trebuie să-l aflu, vreau dezvăluirea secretului părintesc ! De cînd tot spionez pasărea în cuibul ei de pe gard ! Şi azi dimineaţă, scumpul meu tătic viclean, te-ai dat de gol, te-ai dezgolit precum crengile în iarnă, cînd ne-ai spus : „Poate că mîine vom petrece o zi la ţară". De ce, ca să vedem cuibul ? O singură rugăminte numai, să nu fie un cuib mare ! Vreau un cuibuşor modest, unde mama şi cu mine să purtăm toată ziua pălării de lăptărese şi şorţuri, aşa cum îţi place şi ţie ; şi să izbim cu piciorul în rădăcinile copacilor. Am mai avut de două sau de trei ori asemenea bucurii şi a trebuit să ne smulgem din ele ; numai eu m-am smuls de două ori.

[1] Secretul (it.).
[2] Trebuie să zboare (it.).

— De data asta, ne statornicim definitiv ; nimic n-o să ne mai smulgă, răspunse tatăl, îndreptîndu-se spre scară, cu un braţ petrecut pe după mijlocul fetei.

— Aşadar, asta e ?...

— Se miră prinţesa uimită de propria-i deşteptăciune.

— Un cuib pentru trei păsărele ?

— S-ar putea să mai încapă în el şi un prieten sau doi.

— Şi într-un decor frumos ?

— În ce priveşte decorul, să aibă fetiţa încredere în tăticul ei.

— Frumos pentru plimbări şi hoinăreli peste cîmpuri ? Şi fără puzderie de bogătaşi în jur ?

— Ei, cum poţi scăpa în Anglia de drojdia bogătaşilor ? după cum spune Colney. Dar e un loc în care poţi trăi în deplină independenţă faţă de vecini, liber ca pasărea în văzduh.

— O ! Bravo !

— Şi Fredi o să-şi aibă calul ei, şi mama o să-şi aibă trăsurica trasă de ponei. Şi Fredi o să poată înota în fiecare dimineaţă de vară.

— Înota ? Întrebarea exprima oarecare teamă. Vrei să spui că e un rîu prin preajmă ?

— O lungă fîşie de apă... ca-n basme, ca-n basme. Să zicem un lac ; cu cabine, umbrarele naiadelor. O frumuseţe de apă.

— Aha ! Şi casa are vreun nume ?

— „Ţara Lacurilor". Îţi place numele ?

— Tăticu e cel care i-a dat numele ?

— Nimic nu poţi ascunde de fata asta. Abia de-i mai poţi face din cînd în cînd o surpriză.

— Şi fata şi-a pierdut capul de atîta uimire. Spune-mi, te rog, cu cine ai împărtăşit secretul ?

— Fredi merge direct la subiect. E adevărat, drăguţo, a trebuit să am un confident : Simeon Fenellan.

— Nu domnul Durance ?

Victor scutură din cap, negînd categoric.

— Pe Colney îl las cu prezicerile lui. Ar fi fost în stare să prooroceasc un incendiu înainte ca edificiul să fi fost terminat.

— A, deci nu-i o casă veche, bătrînească, aşa cum a fost Craye sau Creckholt ?

— Aşteaptă pînă mîine şi ai să vezi.

Pe urmă discutară despre oaspeţii obişnuiţi care urmau să vină pentru micile lor seri de muzică instrumentală şi vocală : cuartete, duete, solo. Şi sfătuind-o pe fată să se grăbească, întrucît nu mai erau decît douăzeci şi cinci de minute pînă la sosirea musafirilor, intră în dormitorul lui, fredonînd şi făcînd triluri.

Nesta bătu, conform unui semnal prestabilit, la uşa mamei ei. Se strecură în cameră, se asigură că nu era de faţă camerista şi începu :

— Da, mamă, pregăteşte-te sufleteşte, este exact lucrul de care m-am temut. Eram convinsă.

Maică-sa scoase un geamăt slab.

— Nu-i vorba de o căsuţă modestă ?

— Nu s-a sfătuit cu domnul Durance, nici nu i-a pomenit măcar de casă.

— De ce ?

— Domnul Fenellan i-a fost confident.

— Draga mea, am procedat greşit lăsîndu-l să meargă înainte cu secretul lui, fără să intervenim. Dar nu eşti încă absolut sigură ?

— E vorba de o proprietate mare, mamă, şi de o casă mare, nou construită.

Nataly îşi lăsă capul în piept.

— Doamne, ce dezastru ! Ar fi trebuit să-mi dau seama. Şi acum e mult prea tîrziu. Dar niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap că o să se apuce să construiască.

Se surprinse privindu-se jalnic în oglindă, de parcă însăşi frumuseţea ei ar fi fost în joc. Închise ochii cu furie. Era o nebunie să se necăjească atîta pentru o simplă

bănuială. Dar presupunerile Nestei erau ca săgeţile unui arc ce nu-şi greşeşte niciodată ţinta. Şi-apoi, din partea lui Victor nu te puteai aştepta niciodată la ceva care să nu fie pe scară mare. Oh, draga de căsuţă la care trebuia să renunţe ! Se gîndea la ea aproape întinzîndu-şi braţele, asemenea unei femei care tînjeşte după prunc-ul cu care n-a fost binecuvîntată. Căci o căsuţă modestă, izolată, nu ar fi supus-o la tortura vechilor ei anxietăţi, nu ar fi asaltat-o cu suspiciunile celor din jur...

— Fetiţa mea, du-te să te pregăteşti pentru cină, îi spuse Nestei, îndepărtînd-o, după ce-i primi sărutul de consolare cu o expresie încordată, care izvora din adîncuri.

Îndoielile amarnice asupra atitudinii pe care o vor manifesta vecinii sînt începutul unei ostilităţi faţă de ei cînd, de fapt, sentimentele tale faţă de vecini ar putea fi binevoitoare, afectuoase. O poziţie falsă care ne deviază simţirea, ne-o perverteşte, ne înstrăinează de noi înşine.

Ascultă trilurile ca de clopoţel ale glasului lui Victor. Bărbaţii nu sînt sensibili la asemenea situaţii echivoce. Şi apoi nu au de îndurat ceea ce trebuie să îndure femeile. Ei simt în permanenţă uscatul sub tălpi, în timp ce femeile calcă pe mări agitate. Nesta ei nu cunoscuse altă durere decît aceea de a fi fost smulsă dintr-un cămin pe care-l îndrăgise. Dar fata crescuse şi, acum, cînd i se deşteptase imaginaţia, spontaneitatea şi firea ei foarte deschisă o vor îndemna să pună degetul direct pe rană ; o va bombarda cu întrebări, va precipita declanşarea acelei scene iminente, în mod necesar inevitabilă, de care Nataly se temea mai rău decît de moarte. Dar dacă scena ar putea fi amînată pînă cînd fata va atinge un stadiu de înţelegere mai matură, pînă cînd va avea mai multă experienţă de viaţă, ceva mai multă receptivitate faţă de un caz care putea fi pledat ?

Victor cînta ; el nu se lăsa niciodată afectat de vreun necaz, făcea vînt supărărilor. Şi în actuala ei frămîntare — pricinuită de perspectiva unei mari proprietăţi la ţară care presupunea noi relaţii sociale, noi anxietăţi, amabilităţile acre ale magnaţilor rivali, urmate de vechiul şi cumplitul nor de temeri pe care amîndoi trebuiau să le îndure în tăcere, deşi ştiau că-şi pot pleda cazul, cel puţin în faţa unor fiinţe caritabile, cu discernămînt, sau în faţa cerurilor — îndurerata doamnă era gata să se întrebe dacă soţul ei e teafăr la minte.

Vai, dar cine putea fi mai strălucit ca el ! Clipa de îndoială stîrni pe dată oştirile scăpărătoare ale entuziasmului ei. Victor o dovedise de atîtea ori ; o dovedea zi de zi pe parcursul conflictelor şi victoriilor lui, care reduceau tulburările emoţionale de felul celor care o răscoleau pe ea, la o nimica toată. Şi, totuşi, ea trebuia să le îndure ; şi erau greu de îndurat ; uneori chiar de neîndurat.

Dar acestea erau clipe de slăbiciune. Nu ! Avea dreptul să se îndoiască de orice în afară de buna orientare în viaţă a bărbatului ce însemna însuşi aerul pe care-l respira. Unde o va călăuzi el, într-acolo se va îndrepta ; şi nu numai supusă, ci chiar bucuroasă.

Aşa îşi spuse, ştiind prea bine că, dacă nu dorea să se lanseze în nişte conflicte de neconceput cu soţul ei, nu avea de ales, trebuia să accepte totul, în fapt şi în gînd.

Asta era concluzia clară a femeii înţelepte, dedusă din starea în care se găsea şi pe care o crease pasul făcut de femeia nebună din ea. În capitularea ei, Nataly putea fi asemuită cu o floare de pe malul rîului, smulsă de vîltoarea valurilor. Nu mai avea propriile ei rădăcini ; se lăsa purtată de flux, printr-un peisaj minunat, lovindu-se uneori de o piatră, prinsă de o învolburare, ieşind la suprafaţă dintr-un vîrtej, şi plutind din nou în soare. În mod ciudat, de la acel pas fatal încoace, mintea ei risipită

nu mai cunoscuse senzaţia de stabilitate, nici lăuntrică, nici exterioară.

Dar să nu vorbim de femeia nebună din ea, ci de femeia îndrăgostită. Dragostea e o nebunie care poartă în structura ei înţelepciunea divină — o scînteie. Dar chiar atunci cînd ne mînă la pierzanie, numiţi-o dragoste. Şi nu vă arătaţi nevrednici de ea, şi nu o lăsaţi să vă scape. Nataly şi Victor băuseră din filtrul vrăjit. Şi licoarea curgea încă în vinele ei, indiferent de direcţia spre care i se îndrepta raţiunea.

Fericită sau nefericită, trebuia să-şi urmeze calea, asemenea cuiva aflat într-un car de luptă condus de un războinic. Sau cuiva aflat într-un balon condus de un pilot mai mult decît temerar. Căci conducătorul se îndreaptă către o ţintă precisă ; şi cursa urmată de Victor era o ascensiune din înalt în mai înalt. El avea iniţiative şi ştia să stăpînească Soarta. O cucerise pe Nataly şi o menţinea în puterea sa, ceea ce era chiar mai presus de ambiţiile lui ; ambiţii care acum nu erau decît simpla hrană menită să-i menţină forţa. Pentru că adevăratul ţel al vieţii sale era acela de a dărui plăceri simple şi de a gusta plăceri simple. În pofida mijloacelor uneori iraţionale prin care încerca să le dobîndească — şi femeia care-l iubea putea detecta această iraţionalitate pînă la ultima ei fibră — idealul său de viaţă, blînd, inocent, prietenos, era dintre cele mai simple. Atît de sublim în raport cu forţele lui, încît Nataly, sigură de acest ideal aşa cum era sigură şi de persoana lui, se simţea mişcată, pînă la transmutarea sentimentelor ei, filtrate prin globurile cristaline ale admiraţiei şi tandreţei, în veneraţie.

Existaseră momente în care dorinţa ei ca întreaga lume să se convingă de măreţia, de mărinimia şi simplitatea cu care fusese el înzestrat, o făcuse să-şi arate entuziasmul pe faţă („E demn să conducă un imperiu" era fraza care pulsa în inima ei sfioasă). Şi asemenea momente o revelaseră în propriii ei ochi ca fiind încă

acea Nataly care băuse filtrul vrăjit împreună cu el, legîndu-şi soarta de soarta lui.

Şi de ce nu ? Avea pricini de regret ? Departe de aşa ceva. Ajunsă la maturitate, această femeie nu se simţea în stare să-şi condamne păcatul din tinereţe altfel decît printr-un gînd trecător sau printr-o vagă răbufnire de simţire neputincioasă, aşa încît indulgenţa părea să se fi extins peste aproape jumătate din viaţa ei. Cînd se gîndea la familia ei şi la părerea familiei în legătură cu ceea ce săvîrşise, judecata Nataliei nu le dădea dreptate nici lor şi nici ei însăşi, ci se învîrtea de jur împrejur pînă ameţea şi se lăsa păgubaşă.

Desigur, dacă tot trebuiau să locuiască într-o reşedinţă de ţară somptuoasă, ea şi Victor ar fi putut rămîne la Craye sau la Creckholt, locuri care le fuseseră, pe rînd, foarte dragi. Ăsta era gîndul simplu care plutea la suprafaţa minţii ei.

Şi cît de ciudat i se părea faptul că tocmai el, care era atît de sensibil şi de atent la tot ce-o privea, nu-şi dădea seama că o arunca în situaţii în care planau ameninţător asupră-i cuvintele grele ale celor din jur ; cuvinte care, într-o bună zi, s-ar fi putut face auzite. Situaţii în care, aşa cum se întîmplase cu doi ani în urmă, cuvîntul „impostoare" rostit de propriile ei buze, îi pălmuise ambii obraji.

Şi acum, odată în plus, vor trebui să treacă prin aceleaşi stări de alarmă ; să se aşeze de o casă nouă, cu spaima permanentă că vor trebui s-o părăsească. Alarme, spaime, suspiciuni de felul celor care-l încearcă pe drumeţul ce străbate o pădure bîntuită de duhuri, în care orice foşnet freamătă de înţelesuri ascunse, în care eşti văzut fără să poţi vedea, şi aşteptat fără să te aştepţi.

Nataly îşi scutură de pe frunte buclele bogate, castanii. Îşi înspăimîntă tărie, privindu-se în oglindă cu o expresie fermă, hotărîtă. Ştia că niciodată nu o va părăsi curajul.

Victor bătu la uşă şi intră în cameră ; purta la butonieră floarea albă a costumului de seară, peste o porţiune şi mai lată de vestă albă. Era calm şi avea o privire interogatoare. O auziră pe Nesta coborînd scările şi înălţînd către ceruri triluri din *Il Segreto* de Donizetti.

Depuse pe obrazul ei nelipsitul omagiu al îndrăgostitului. Nataly îl învălui într-un zîmbet cald :

— Şi, deci, o casă la ţară ? Mergem mîine s-o vedem ?

— Tînjeai după o casă la ţară, dragostea mea.

— După cele şase săptămîni de vară, casa din Londra nu te mai atrage să te reîntorci în ea.

— Şi a doua zi după ce va vedea casa, Nataly va scoate cinci mii de lire din bancă, pentru prima schiţă de mobilier.

— Dar avem mobila din Creckholt... îngăimă ea cu greutate.

— Parte din ea o să meargă. „Ţara Lacurilor" are însă nevoie... lasă c-ai să vezi mîine.

Nataly închise ochii şi întrebă :

— Nu-i o căsuţă simplă ?

— Nu, draga mea. Cînd Sclavul Lămpii Fermecate se apucă să construiască, nu se mulţumeşte cu o căsuţă simplă. Şi n-am înălţat-o prin farmece, ci prin munca unui an întreg ; ceea ce echivalează cu trucul vrăjitoresc al casei ridicate într-o noapte. O trase la pieptul lui. Şi cum de a ghicit fetiţa mea scumpă ce am de gînd să fac ? o întrebă.

— Cealaltă fetiţă scumpă a ghicit. Nesta e ghicitoarea.

— Aţi fost amîndouă mai mult decît drăguţe că nu m-aţi sîcîit cu întrebări. Aş fi fost nevoit să vă mint, şi aşa ceva nu-mi place nici mie şi nici vouă. Victor observă că Nataly îşi ferea privirile. Ca să fiu cinstit, urmă el, e mai mult decît ne îngăduie împrejurările. Dar acum putem vorbi şi despre acestea. Ai răbdare, şi lucrurile se vor schimba ; şi încă favorabil, aşa am aflat. E adevărat că aşteptăm de foarte multă vreme, şi că iubita mea a

trecut prin mari frămîntări. Oricum, acestea se apropie de sfîrşit. Pregăteşte-te ! Ştiu ce spun. Va trebui să te oţeleşti ca să faci faţă unui ultim mic cutremur — *femeia îşi bea doctoria,* cum spune Natata — după care totul se va termina.

Se uită în ochii ei, căutîndu-i înţelegerea ; dar cum nu întîlni în ei nici o întrebare, reluă :

— Exact la timp ca să ne putem muta la „Ţara Lacurilor". Şi de îndată ce se va pronunţa hotărîrea, prezentăm dispensa şi... am mai stat noi şi înainte în faţa altarului, în imaginaţia noastră... una dintre doamnele din familia ta ar putea să te însoţească la altar... de ce nu ? Ce, nici măcar acum ?

— Nu, Victor. Familia mea m-a izgonit.

— Atunci bizuie-te pe verişoarele mele, pe domnişoarele Duvidney. Să ştii că astea două fete bătrîne au vederi mai puţine înguste decît cei din familia Dreighton. Trebuie să-ţi mărturisesc, mă socotesc vinovat de faptul că am renunţat la casa din Creckholt. Dar cînd iubita mea sufere o jignire, urăsc locul unde s-a întîmplat fărădelegea. Tu şi Fredi o să bateţi din palme cînd o să vedeţi priveliştea de la „Ţara Lacurilor".

— Ai mai auzit ceva de la ea... despre ea... a survenit ceva, Victor ?

Nataly îl întrebă cu sfială, fără prea mare speranţă, dar gata în orice moment să se lase încurajată. Perspectiva mutării într-o casă mare, somptuoasă, în mijlocul unei societăţi noi, simţindu-se însă împresurată de aceleaşi vechi coşmaruri şi de aceiaşi diavoli fără de astîmpăr, îi dădea impresia că fusese plasată sub lumina necruţătoare a unui reflector.

— Doamna Burman s-a hotărît definitiv, răspunse Victor. Din milă faţă de noi ? Sau ca să fie în sfîrşit şi ea liberă ? Cine poate şti. Are şi ea o conştiinţă — într-o anumită măsură ; cam înceată, dar în cele din urmă i-a deschis ochii. O cunoşti doar, o cunoşti foarte bine. Fenel-

lan a aflat de la avocatul ei, de la propriul ei avocat. Un domn Carling, un om de absolută încredere.

— Parcă nu știi cîte spune Fenellan !

— Cînd e vorba de o chestiune serioasă, te poți bizui pe el. O înțeleg pe doamna Burman ; sănătatea ei e foarte șubrezită. Da, da. Biata femeie, biata de ea ! Desigur că ne pare rău. Și și-a dat, în sfîrșit, seama de datoria pe care o are față de cei pe care-i lasă în urmă. Gîndește-te, a folosit destul nuiaua. O mai fi obosit și ea... dacă e om. Și este. Trăsăturile bune nu i le putem uita.

Victor înșiră cîteva dintre trăsăturile bune ale doamnei Burman în fața ascultătoarei deprinsă să le audă. Portretul schițat de el era puternic colorat de șampania *Old Veuve*, de la prînz. Glasul și cuvintele lui aveau o notă convingătoare : răspîndeau tăria vinului într-o inimă însetată.

Histrionul care se autoamăgește poate fi convingător față de o altă persoană care, deși îi cunoaște caracterul, e tentată să-i înghită leacul ce face din el un om atît de plăcut. Maniera imperceptibilă în care joacă teatru, pe un substrat de sinceritate, ne determină să ne antrenăm în joc, ca să ne putem bucura și noi, ca și el, de un lucru rîvnit, prefăcîndu-ne că, în parte, l-am poseda. Și nici nu ne vine prea greu atunci cînd, privindu-l pe actor în față și văzîndu-i expresia, ne dăm seama că nu e intenționat fals ; și cînd sîntem captivați de teatralul său aer de încredere ; cînd ne săgetează gîndul că, poate, de astă dată nu se înșeală singur ; cînd o proiecție a lucrului mult dorit încolțește brusc și plutește în fața ochilor noștri, vagă, informă, abia profilată în ceață ; și cînd persoana dragă ne sărută și ne aprinde sîngele. În sfîrșit, în acest moment ca și în oricare altul din povestirea noastră, cînd simțurile stîrnite înecă rațiunea, devenim simple epave zvîrlite de valuri la țărm, devenim metal pentru magnet. Și, dacă sîntem și femei care, în general, încredințează bărbatului misiunea de a conduce — cu excepția acelora

care şi-o însuşesc doar prin perfidă viclenie sau din disperată aventură — atunci credulitatea, adică continua încredere în bărbat, constituie alternativa deznădejdii.

— Dar, Victor, reluă Nataly, tu ai aflat numai prin Simeon Fenellan ? Nu ai primit o scrisoare de la avocatul ei ?

— Lucrul pe care ştiu că-l va face, biata de ea, simţindu-se pe marginea gropii ? Da. Dar în curînd am să aflu şi oficial.

— Nu te gîndeşti să ne mutăm în casa nouă pînă... pînă cînd nu se termină cu toate ?

— Ne vom muta în casa nouă, dragostea mea, fără nici un fel de ceremonie. Acolo vom duce o viaţă absolut independentă, e ceva ce se poate realiza. Avem spaţiu destul pentru prietenii noştri. Da, la „Ţara Lacurilor" vom putea invita toată Londra cu soţia. Pe scurt, toţi prietenii noştri cu ceea ce am putea numi sateliţii lor. Mîine vei inspecta casa şi domeniul, şi te rog să fii dreaptă. Uită totul despre Craye şi Creckholt, în afară de amintirile plăcute. Începem o viaţă nouă. Nimic mai simplu. Îţi păstrezi casa din Londra şi, din cînd în cînd, te muţi la „Ţara Lacurilor", unde îţi primeşti prietenii şi îi înveţi să se bucure de farmecul naturii. Avem acolo tot ce ne trebuie. De două luni de zile am fi putut consuma la Londra lapte şi smîntînă de pe domeniul nostru. E rău că n-am făcut-o ? Ar fi însemnat să-mi anihilez surpriza. Ai să vezi, mîine ai să vezi totul.

Nataly încuviinţă, aşa cum era necesar să facă.

— Ceva veşti bune în legătură cu minele ? întrebă ea.

— Dartrey e — da, bietul de el — Dartrey e sigur, după cantitatea de pietre, că valoarea la care ne putem aştepta se numără în milioane. Acelaşi lucru şi cu minele de aur. Dar minele de aur sînt case cu chirie, nu căminuri.

— Ah, Victor ! Dacă banii ar putea... ! Dar de ce ai spus „bietul de el" despre Dartrey Fanellan ?

— Ei, știi tu cum e...

— Da, da, răspunse ea în grabă. I-a mai pricinuit femeia aceea necazuri ?

— Eroul Natatei pe acest pămînt nu poate fi numit „bietul de el", adăugă Victor, după ce răspunse printr-un semn negativ la subiectul pe care amîndoi se fereau să-l atingă.

Apoi își aduse aminte că Dartrey Fenellan era acum un om fericit. Ar fi trebuit să-i povestească ceea ce îi relatase Simeon, dar îl reținea teama subterană de a nu-și redeștepta dureroasa criză de invidie. Și-i mai trecuse prin cap o idee vagă, foarte îndepărtată, că ar fi mai bine să nu-i menționeze acum întîmplarea, dintr-o rațiune pe care n-o putea defini.

Își consultă ceasul. Camerista intrase ca să-și gătească stăpîna. Nataly se întorsese cu gîndul la căsuța modestă de țară care ar fi făcut-o atît de fericită. Își înălță privirile spre el. Nu-și putut înfrîna sentimentele : ochii îi erau ca apele unui rîu care poartă în ele clarul de lună pînă cînd se rostogolesc într-o micuță cascadă.

Lui Victor îi plăceau ochii ei, dar nu-i plăcea roua din ei.

Aruncîndu-i un iritat „Ei haide, haide !" și o privire afectuoasă, se retrase, spunîndu-și în sinea lui, cu vechiul nostru umor satiric, cît e de zadarnic să încerci a satisface sufletul unei femei, atît timp cît nu vii cu lucruri concrete, cu fapte. Chiar și cea mai bună dintre femei, chiar și cea mai frumoasă dintre femei, în momentele ei de supremă frumusețe, e devorată de această foame de fapte. Și nu le-o poți astîmpăra, pînă ce nu le oferi ceva solid. S-ar zice că bărbatul este alcătuit întru totul din fantezie și poezie ; în timp ce perechea lui, frumoasa, grațioasa, fermecătoarea, cu cea mai duioasă și mai pură

dintre inimi, nu poate fi altceva decît o înghiţitoare de realităţi materiale.

La rîndul ei, Nataly era muncită de gînduri.

CAPITOLUL VII

ÎNTRE UN OM DE LUME ŞI UN PROFESIONIST

În primele ore din după-masa aceleiaşi zile, Simeon Fenellan, gîndindu-se la multe lucruri lipsite de însemnătate, şi atît de melancolic din pricina lipsei de amuzamente demne să-i urmeze Bătrînei Văduve, încît se întreba dacă nu se află cumva în plină noapte, aşa cum privea ca o bufniţă la trecătorii din jur, înnebunit de toate ţipetele de claxon şi fîlfîirile de aripi şi ronţăielile de şoareci şi discurile selenare care se ascund îndărătul ipocritului aer justiţiar şi a morocănoasei gravităţi a celui care-a băut bine, se întîlni, din întîmplare, cu domnul Carling, avocatul. Întîlnirea avu loc în punctul în care Lincoln's Inn pompează avocaţi în Fleet Street, prin canalul Chancery Lane.

Domnul Fenellan se afla în acea stare vinoasă în care o uşoară suflare face ca scînteile cele mai mocnite să izbucnească în focuri de artificii. Întîlnirea cu consultantul juridic al doamnei Burman avu, instantaneu, asemenea efect asupra lui. Prietenia lui faţă de Victor Radnor, clocotitoare ca şampania, şi nevoia de a găsi o ureche doritoare să asculte vocea care i se zbătea în piept, fuzionară ca două valuri într-o singură creastă, pe care el ar fi putut apărea sub chipul unei bărcuţe. Prinse mîna domnului Carling în mîna lui cu mai multă căldură decît ar fi presupus stadiul prieteniei lor. Dar strîngerea de mînă şi privirea lui încîntată fură pe dată gratificate, căci domnul Carling, căruia îi plăcea conversaţia acestui domn plin de umor, se bucură

de căldura manifestată de el și se simți flatat la gîndul că-și va putea înveseli soția și prietenii, împărtășindu-le, din cînd în cînd, glumele lui.

— Chiar ieri îi povesteam nevesti-mi istorioara despre femeia contrabandist. Cred că și acum mai rîde, îi spuse domnul Carling.

— Da ? se miră Fenellan.

Apologia acelei anecdote cu o barbă de un cot, îl făcu pe Fenellan să miroase că avocatul era un om foarte bun ca om, dar ca om de lume rămăsese cu mulți pași în urmă. Își exprimă regretul profund de a nu fi putut să audă rîsul argintiu al doamnei Carling.

Avocatul întrezări pe dată o reală bucurie pe care i-o putea face soției sale.

— Poate că ne veți onora într-o zi cu vizita dumneavoastră ?

— Aruncați bolte de aur peste zilele ce vor să vină, domnule.

— Și dacă aș fixa ziua ?

— Ar însemna „să strîngeți tot aurul boltelor și să-l transformați în bănuți", zise roșind tînăra logodnică, cea care n-ar fi trebuit să se predea cu atîta nerăbdare, dar care-și uitase rolul de fată sfioasă, compromițînd întreaga scenă, deși, din fericire pentru domnișoară, drăguțul ei era iubăreț din fire și, descoperind-o în plină șarjă, îi fixă chiar ziua următoare și o sili să se țină de cuvînt, ca un tiran ce era.

— Atunci, pe mîine ! răspunse Carling plin de elan, deși i se zbînțuia prin minte un gînd îndoielnic cu privire la nevastă-sa și la bucătăreasă și la invitarea musafirilor de pe o zi pe alta. Ceea ce nu făcu decît să-i intensifice nerăbdarea cu care întrebă dacă poate avea într-adevăr bucuria de a fixa vizita pentru ziua următoare.

— Sînt de-a dreptul fericit, îl asigură Fenellan.

Așadar, soarta doamnei Carling fusese decisă.

— Deci mîine, la şapte şi jumătate. În ce priveşte compania pe care vă o vom oferi, vom face şi noi cît ne va sta în putinţă. Mergeţi în direcţia vest ?

— Ca să mă duc la culcare odată cu soarele, răspunse chefliul nostru.

— Treceţi cumva prin Covent Garden ? Trebuie să fac cîteva comenzi acolo.

— Comenzi făcute în piaţa Covent Garden zugrăvesc în faţa ochilor unui holtei tabloul unui paradis casnic, în care nu poţi pătrunde decît condus de un înger. Ah, Doamne ! Există pe lumè ceva care să poată fi comparat cu mîndria unei vieţi conjugale virtuoase ?

— M-am căsătorit la douăzeci şi patru de ani, spuse Carling pe tonul cuiva care recită partea enunţiativă a unui poem : fapte banale, dar temeinice şi necesare. Soţia mea avea pe atunci douăzeci de ani ; acum avem cinci copii ; doi băieţi şi trei fete, una dintre ele căsătorită şi mama unui bebeluş. Aşa încît eu şi soţia mea sîntem bunici. Şi n-am regretat niciodată pasul făcut. Cred că pot vorbi în numele amîndurora.

— Extraordinar ! Înseamnă că norocul şi înţelepciunea şi-au dat mîna, peste capetele voastre, în clipa în care aţi cerut-o pe doamna de soţie. Şi aş spune că doamna trebuie să vă fie foarte îndatorată, dar asemenea cuvinte ar diminua meritele sexului slab.

— Soţia mea ar fi ultimul om care să dorească aşa ceva, vă asigur.

— Ceea ce dovedeşte că e o femeie foarte bună. Mă încurajaţi să abordez o chestiune de mare interes, care nu vă este necunoscută. Inima caldă a doamnei va fi alături de noi. Probabil că o vizitează pe doamna Burman.

— Doamna Burman Radnor nu primeşte pe nimeni.

Nota de comică severitate a acestui amendament fu acceptată de Fenellan cu deferenţă.

— Scuzaţi-mă. Deci, ca o navă care îşi poartă pavilionul, fără să aibă însă un comandant. Şi, în mod paradoxal,

are acest drept. Aşadar, distinsa doamnă care nu primeşte pe nimeni, poate fi comparată cu o respectabilă carcasă de vas împotmolită într-un port, care are mai curînd o istorie în spate, decît onoruri în prezent. Dar, fără îndoială, are dreptul legal să se împăuneze, şi îşi proclamă acest drept ; pentru că mare lucru nu înseamnă.

— Dacă vă înţeleg bine, aţi vrea să renunţe la nume ?

— Nu-mi atribuiţi nici un fel de insinuare, vă rog frumos. Ah, domnule Carling, sînteţi cel mai abil din neamul oamenilor legii ! Dar şi eu sînt destul de şiret să nu mă las prins ! Fără îndoială, e o persoană vrednică de stimă.

— Mă rog, este ; în felul ei, e o femeie foarte bună.

— Ah ! Ştiţi, domnule Carling, nu mă puteţi convinge să o pun alături de o altă doamnă căreia acum cîteva minute i-am acordat acest calificativ. Şi iertaţi-mă dacă vă spun că, în cazul de faţă, caracterizarea dumneavoastră pare să se aplice doar la cele cîteva trăsături exterioare pe care le cunoaştem, ostentative ca un *grain de beauté* al unei cochete ; sau ca un ochi de piatră preţioasă la un idol de abanos. Deşi am auzit că e pasionată de acţiuni filantropice.

— Cred că investeşte în acţiuni filantropice trei sferturi din venitul ei, care-i foarte mare.

— Ceea ce înseamnă că-i rămîne un sfert foarte substanţial.

— Comparaţi-o cu alţi oameni bogaţi !

— Şi continuă să eclipseze celelalte femei prin farmecele ei personale ?

Carling, stimulat de laudele pe care le adusese soţiei sale, ţinu să se distanţeze de acea făţarnică ridicolă, care-i era clientă. Căută urechea lui Fenellan cea mai apropiată de gura lui şi emise în ea un „Hm !"

— Din alte puncte de vedere, impecabilă ?

— O, absolut !

— A fost odată o pescăriță din clasica Billingsgate[1] care a zdrobit nasul bărbatului ei cu un pumn cît un baros, și pe urmă s-a jurat în fața judecătorului că omul nu avea nici cea mai mică pricină să se plîngă de moralitatea ei. Sîntem condamnați, domnule Carling, ca uneori să suferim fizic din cauza inviolabilității acestor fortificații morale.

— Are un caracter puternic, da ! Ah, domnule Fenellan, regret că nu ați ales seara asta pentru a-mi face onoarea de a cina cu mine ! exclamă avocatul, pradă lăcomiei de-a asculta istorioare. Am un Pichon Longueville din 1865.

— Foarte bun vin. Mare atracție ! Dar astă seară iau masa la prietenul meu Victor Radnor. Și el se pricepe la vinuri... Există femei bune pe lume, domnule Carling, al căror caracter...

— Desigur, desigur că există ; și aș putea să vă numesc cîteva. Știți, noi, avocații...

— Aveți de-a face cu tot felul de femei.

— Asta rămîne între noi, zise Carling, scăzîndu-și vocea pînă se pierdu aproape în vuietul orașului.

— Așa e, nu ? Fenellan se hazardă să mizeze pe opiniile liberale ale avocatului privitoare la sex. Am dreptate ?

— Cu femei de toate felurile.

— Vă înțeleg, domnule Carling.

Avocatul își coborî vocea la un ton și mai confidențial, care atingea aproape limita inaudibilului : îi dădu exemple, îi povesti experiențe. Fenellan continuă să se arate la fel de înțelegător.

— Acționez numai în interesul clienților, mă înțelegeți, domnule Fenellan.

— Punctul de vedere profesional, dar și caritabil în același timp ; sînt întru totul de partea dumneavoastră.

— Bietele creaturi ! Noi — dacă le blamăm — trebuie să ne amintim că le și datorăm ceva.

---

[1] Piață de pește din Londra, vestită pentru vulgaritatea și limbajul trivial al celor care o populează.

— Iată un cuvînt generos în favoarea Mariei Magdalena, cînd toată lumea e împotriva ei. Nu are de multe ori prilejul să audă asemenea vorbe.

— Aduc și ele un serviciu real ; vocea lui Carling se îngroșă cînd rosti în continuare legalul „lăsînd la o parte prejudecățile". Sînt dator să recunosc că aduc un serviciu societății.

— Ah, bietele nenorocite ! Și ce răsplată primesc în schimb ?

— E un lucru pe care nu-l putem examina... o repartiție misterioasă... rolul nostru este tocmai să o îmbunătățim pe cît putem.

— În folosul acelor creaturi cărora societatea le este îndatorată ? Într-adevăr. Și trebuie să cred, dragul meu prieten, că există o organizație de oameni ai legii care vi se alătură la fondarea unei instituții pentru strîngerea de fonduri și pentru propovăduirea carității și atragerea compasiunii față de aceste ființe, figuri dintre cele mai importante ale zilelor noastre, cărora societatea le este îndatorată ?

— Nu-i vorba de o organizație, răspunse Carling, crispîndu-se.

— Dar sînteți un adept al marilor reforme ?

— Pe cale gradată, treptată.

— Atunci, poate că sînteți un adept al caselor de corecție, de reformare ?

— Nu cred că acestea aduc o soluție.

— Sînteți în căutarea unei soluții a problemei ?

— Dacă aș descoperi-o, ar fi o adevărată binecuvîntare.

— Dar ce s-ar alege de societatea noastră ?

— E o enigmă chiar și pentru cei mai inteligenți dintre noi.

— Istoria ne demonstrează, dragul meu domn Carling, că structura socială și moravurile statornicite cer sacrificii. Feriți-vă să interveniți.

— Treptat, treptat, am putea spera...

— Societatea ocolește în mod prudent acest subiect. Și așa vom face și noi. Pentru că, fără să vrem, fiecare dintre noi ar putea povesti despre celălalt că a vorbit despre asemenea lucruri, și atunci am șoca opinia publică. Ar trebui să citiți eseul asupra societății scris de prietenul meu Durance. Avocații sînt una dintre coloanele de sprijin ale societății. Dar, zău așa, pun rămășag că dumneavoastră, avocații, nici nu știți ce sprijiniți, atîta timp cît nu citiți eseul lui Durance.

Carling încercă un plăcut sentiment de ușurare văzînd că nu i se ceruse personal să citească eseul și că nu i se promisese trimiterea unui exemplar. Drept care, schimbă vorba :

— Domnul Radnor e un vechi prieten al dumneavoastră ?

— Tatăl meu era prieten cu tatăl lui : au servit ani de zile în același regiment. Eu mă aflam în India cînd Victor Radnor a comis greșeala aceea fatală.

— Urmată de o a doua, nu mai puțin...

— Dacă o interpretați prin optica unei moralități rigide, care vă înarmează pe dumneavoastră, oamenii legii, să o considerați astfel.

— Legea cere să fie răzbunată.

— Legea e o măciucă gata să-ți spargă capul.

— Noi socotim că legea este cel mai înalt efort al rațiunii umane, instrumentul practic al rațiunii.

— Ați putea-o compara cu degetul unui țărănoi pe o coardă de vioară, dac-ar fi să ne luăm după notele false pe care le scoate acest instrument.

— Eu am datoria s-o apăr, fie că-i măciucă sau nu.

— Dumneavoastră sînteți unul dintre uriașii care o mînuiesc, și încercați sentimente umane ori de cîte ori măciuca îi cade cuiva peste picior. Ah, iată aici o priveliște din vechea Londră, dacă obiceiul celor din trecut

era să nu-şi spele ferestrele ! Îmi plac străduţele astea vechi.

— Hm, răspunse Carling cu glas şovăielnic. Îmi aduc aminte de vremea cînd murdăria geamurilor era îngrozitoare.

— Şi-i atrăgea pe tinerii cu caş la gură spre lucrurile despre care am discutat mai înainte. Din punctul ăsta de vedere, legea dumneavoastră a făcut un lucru bun. Şi deci vă place vinul de Bordeaux ! Cum îi spuneţi aici vinului de Burgundia ?

— Falernian.

— Victor Radnor are cel mai vechi Falernian din întregul regat. Dar el are întotdeauna cel mai bun din tot ce-i bun. Ce Romanée ! Ce Mausigny are ! Cînd îl sorbi, ai impresia că îţi săruţi zeiţa preferată din Olimp. Te afli acolo sus, lîngă ea, şi nu vă mai desparte decît o gură de vin. Ah, şi ce Drury venerabil ! Îţi aminteşte de prima dragoste, de fata care nu avea nici cea mai pură faţă şi nici cele mai elegante maniere, dar care ni s-a înfipt în memorie, pentru că pe atunci eram foarte tineri, iar ea poartă nimbul de aur al tinereţii.

Ca om de lume ce era, Carling încuviinţă această amintire pe care el nu o împărtăşea. Adăugă cu repeziciune :

— Vă rog să nu mă înţelegeţi greşit. Vorbiţi despre domnul Radnor ; vă rog să mă credeţi că nutresc cel mai profund respect pentru capacitatea domnului Radnor. Este una dintre personalităţile noastre proeminente... care îţi inspiră mîndrie. Domnul Radnor are geniu. I-am urmărit cariera ; e un geniu ; acest lucru se vădeşte în tot ceea ce face. Unul dintre oamenii memorabili ai vremurilor noastre. Eu pot să-l admir, independent de... mă rog, de nenorociri de genul ăsta... un pas greşit făcut în tinereţe. Trebuie să-l definim drept o nenorocire. Vă rog să rămînă între noi — doar sîntem oameni de lume — dacă am putea găsi vreo cale !... Ea, uneori... după cum

v-am mai spus. Am încercat să-i dau cîteva sugestii. Şi aşa cum v-am mai spus, am impresia...

— Totuşi, domnule Carling, dacă doamna nu are de gînd să-i redea libertatea şi se încăpăţînează să-i poarte numele, ar putea măcar să pună capăt persecuţiilor ei laşe.

— Aţi putea să le concretizaţi ?

— Negreşit.

— Uitaţi-vă ce e. Doamna Burman Radnor e o femeie cucernică. N-aş spune că e răzbunătoare. Trebuie să facem o deosebire. Cred că ostilitatea ei este îndreptată, ca să fiu cinstit, împotriva... împotriva — citez cuvintele ei — stării de păcat în care trăiesc cei doi. Oamenii sînt fiinţe complexe, ştiţi.

Şampania din sîngele lui Fenellan făcu un salt.

— Dar, Dumnezeule, chiar dac-ar fi de cincizeci de mii de ori mai complexă, ar putea pune capăt stării de păcat, cum o numeşte ea, în orice moment ar dori.

— S-ar putea s-o facă. Dar ştiţi, judecătorii noştri intră la bănuială cînd e vorba de acţiuni îndelung amînate. Şi există unele persoane care consideră legătura căsătoriei ca indisolubilă. A trebuit, în repetate rînduri, să combată acest punct de vedere.

— Cei care cred că unirea de pe pămînt e dublată sus, în ceruri. Mă rog ! Dar ia strecoară-i un cuvînt naturii-mame despre „starea de păcat". Cum crezi că ar reacţiona ? Ai să-mi spui că natura şi legea n-au făcut niciodată casă bună. Ei bine, ar trebui să se împace.

— Cea de a doua supunîndu-se celei dintîi ?

— Modelîndu-se după poporţiile ei planturoase. Dragul meu domn, ar fi fost „stare de păcat" dacă ar fi continuat să trăiască sfidînd, disprețuind, violînd, degradînd legile naturii.

— Dar nu l-a obligat nimeni să facă jurămîntul în faţa altarului.

— N-a fost decît un băieţandru ademenit de o văduvă poleită cu aur şi avînd tone de zahăr candel în buzunar —

ea considerîndu-se mortarul sau liantul unor astfel de combinaţii odioase efectuate sub narcoză. Pentru cei tineri, văduvele de aur sînt echivalente cu decrete ale soartei. Pe cuvîntul meu, preotul care îi uneşte şi legea care sancţionează asemenea uniri sînt adevăraţii criminali. Victor Radnor este cel mai nobil dintre oameni, şi cel mai bun prieten pe care şi-l poate dori cineva. O să vă povestesc totul : pe mine, pur şi simplu, m-a salvat, după ce-am părăsit armata, de la o viaţă mizeră, bazată pe ceea ce produce condeiul meu. Şi chiar dacă ar fi produs ceva, ar fi însemnat să mă prostituez, coborîndu-mă la nivelul publicului mediocru. De la aşa ceva m-a salvat ! Da, domnule Carling, am făcut trotuarul literaturii, am fost o biată Maria Magdalena a condeiului. Şi datorită lui Victor Radnor pot astăzi să-mi pun ordine în gîndire şi să mă regăsesc pe mine ca individ, înainte de a înnegri din nou hîrtia. Datorită lui, îi pivesc pe mercenari cu duioşie ; pentru că m-am numărat printre ei şi ştiu că n-au încotro, sărmanii ! Victor Radnor e un zeu din Olimp, care se gîndeşte la cei de jos. Şi doamna lui e o femeie admirabilă din toate punctele de vedere. Amîndoi alcătuiesc o pereche foarte potrivită, aşa cum nu întîlneşti în zece căsnicii din toată ţara asta. Sînteţi la curent cu povestea lor ?

— O poveste situată în afara legii are întotdeauna două versiuni deosebite.

— Ascultaţi-o pe a mea. Şi, pe toţi zeii ! E ca un cal scăpat din frîu. Ba nu, e numai un cal nărăvaş, care poate să facă pozne. Dar în cazul de faţă n-ar putea călca în picioare decît lepădături.

— Cum ? Bine, s-auzim, spuse avocatul prudent.

— Iată inima pe care am vrut s-o stîrnesc şi s-o fac să mă asculte. Poţi fi sigur că un om căruia îi place vinul vechi de Burgundia are o inimă mare şi puternică, în ciuda practicilor judecătoreşti ; e un om preţios, celest ! Într-o zi, sper, veţi sta împreună cu noi în faţa unei sticle

duble de Romanée Conti, în vîrstă de treizeci şi unu de ani, din pivniţele lui Victor Radnor. Şi cînd veţi ajunge la cel de-al doilea pahar, veţi spune că acest vin e Marele Preot care oficiază rara cununie dintre trupul şi sufletul unui om.

— Mă atingeţi la coarda sensibilă, spuse Carling măgulit şi impresionat.

Simţurile îi erau aţîţate de buchetul ospitalităţii şi tovărăşiei lui Victor Radnor, care dădeau şi mai multă savoare complimentelor lui Fenellan. Acestea îşi atinseseră ţinta, căci Carling dorea să fie un om preţios, stimat. Asemenea diplomaţilor moderni, îşi făcea din franchete o armură, pe care o îmbrăca peste prudenţă, ţinîndu-şi abilitatea în rezervă. Urmărea o camaraderie onestă. Şi îmbinarea dintre predispoziţiile lui înăscute şi datoria profesională nu era deloc neprofitabilă. Totuşi prudenţa lui nu somnola, nici chiar atunci cînd răspunse :

— Ştiţi, cînd mă aflu în afara biroului meu, avocatul dispare. Rămîne omul de lume care se adresează oamenilor de lume ; şi niciodată n-am avut de pierdut prin această atitudine. Eu sînt consilierul legal al doamnei Burman Radnor ; şi dumneavoastră sînteţi prietenul dömnului Victor Radnor. Cei doi, după cum am văzut, nu sînt în termeni buni. Eu aş prefera — dac-ar fi să vorbim de afaceri — să-i ajut să ajungă la o înţelegere, şi nu pur şi simplu să trimit noté de plată clientei mele. În felul ăsta cîştig mai mult pînă la urmă. Sincer vorbind, vreau să dovedesc că interesul avocatului este să fie uman.

— Pentru că, urmă Fenellan, iată cum stă cazul : domnişoara Natalia Dreighton, o tînără dintr-o familie bună, dar strîmtorată, din Yorkshire, citeşte într-o gazetă anunţul că se caută o domnişoară de companie pentru o doamnă ; răspunde, şi se angajează fără să-l fi cunoscut pe tînărul soţ al doamnei. Domnişoara Dreighton este una dintre cele mai atrăgătoare făpturi din lume. Are o splendidă voce de contralto. Doamna Burman îi încurajează, pe

ea și pe Victor, să cînte împreună duete. Și rezultatul? Euclid l-ar fi teoremizat aruncînd doar o singură privire acestui trio. N-ai decît să te uiți la ei și-ți compui pe loc tragedia în trei acte, fără pauză. Dacă doamna Burman ține să facă acte de caritate, n-are decît să-și înfrîneze limba bifurcată de viperă, sau să-i ceară lui Jarniman al ei, cred că ăsta-i numele...

Carling înălță din umeri.

— Dacă-i cucernică, să nu mai lovească, adăugă Fenellan, și dacă-i bună, să se rezume la numele primului ei soț, care și-a făcut mai mult bine lui decît ei cînd s-a scuturat de lingourile de aur, ca să se poată înălța mai ușor, și a lăsat în urmă-i, pe pămînt, un suflet păcătos de femeie, cu farmecele și atracțiile diavolului — mii și mii în bancă, depozite și edificii în City. Dînsa i-a aruncat pe cei doi tineri unul în brațele celuilalt. Și prietenul meu Victor Radnor se înflăcărează foarte ușor. Închipuiți-vă cum ar fi reacționat oricare dintre noi în asemenea situație, domnule Carling.

— O grea încercare, într-adevăr, încuviință avocatul.

— Bietul băiat simțea că moare, nu alta, și dulceața unei femei l-a rechemat la viață. Și iată că am ajuns în grădina londoneză cu ananași, banane și portocale; găsești aici tot ce-a picăt din Grădinile Hesperidelor. Nu ne gîndim îndeajuns la asemenea lucruri, domnule Carling.

— Nu îndeajuns, nu îndeajuns!

— Simt în mine un asemenea jet de platitudini, încît aș putea așterne pe o foaie de hîrtie un articol de fond scris pe spatele dumitale, cît stai aplecat asupra coșurilor cu fructe. Cînd intru într-o grădină, am senzația că am făcut un circuit și m-am reîntors în paradis, numai că aici trebuie să plătim pentru fructele pe care le culegem. De fapt, lucrurile s-au petrecut întocmai și în adevăratul Paradis, și nu mai isprăvim odată cu plata. Plătim fără încetare. Apropo, masa de cină la domnul Victor Radnor e un adevărat spectacol. Gustul cu care doamna aran-

jează florile, îl echivalează pe cel cu care domnul ei alege vinurile. Îmi veți spune însă că timpul îmbunătățește vinurile și ofilește florile. Îmi veți argumenta, poate, că, în relația lor cu timpul, femeile se comportă ca florile și nu ca vinul. V-aș ruga, totuși, să nu uitați că femeia este un teribil intoxicant. Și ca să împăcăm lucrurile, domnule Carling, vom spune că vinul este spiritul femeii și floarea trupul ei. Sau poate că invers ? Ori mai curînd o întrepătrundere. Dar priviți la buchetele de flori și la ciorchinii de struguri și în mintea dumneavoastră va încolți pe dată imaginea femeii, ceea ce dovedește că e alcătuită din ambele. Eram pe cale să remarc, cu tot respectul pe care-l port influenței consilierului legal al doamnei Burman, că, probabil, pastorul unei păcătoase care se căiește sau nu, adică reverendul care-i potolește nevoile spirituale, trebuie să exercite, în acest caz, o influență mai mare asupră-i.

Carling murmură :

— Părintele Groseman Buttermore.

Dădu acest răspuns în chip de acoperire, ca să-și poată continua șuvoiul de gînduri care-l năpădise. Își spunea, de pildă, că ascultă ziua în amiaza mare și în plină stradă o logoree amețită de vin ; impresie care-l plasa pe el pe o platformă mult superioară în raport cu amuzantul domn ; față de care simțea o deosebită cordialitate, dîndu-și seama că exuberanța acestuia nu putea fi o mască ; și rarele indicii că ar fi dorit să-i întindă capcane izvorau mai curînd dintr-o precauție excesivă, firească pentru mintea unui om de înaltă gîndire, ale cărui incorijibile accese de impulsivitate trebuiau să fie stăvilite printr-o mereu vigilentă dibăcie.

— Buttermore ! exclamă Fenellan. Groseman Buttermore ! Confesorul doamnei Victor este părintele Septimus Barmby. Groseman Buttermore — Septimus Barmby. Oare numele au semnificații ascunse ? Zău așa, dacă acești doi clerici nu și-au cules numele la vreo răscruce de drumuri, multă vreme după ce s-au născut, s-ar zice că

numele reprezintă partea lor cea mai activă, iar ei nu sînt decît niște suporturi ambulante ale numelor, asemenea purtătorilor de placarde cu reclame. Deci eu cunosc un Septimus Barmby și dumneavoastră cunoașteți un Groseman Buttermore. Și, în afară de faptul că numele lor poartă un „părinte" în cap, pun rămășag că altceva nu mai știm despre ei. Fără îndoială, sînt cochiliile de melc în care societatea își depozitează secretele.

— Eu nutresc un respect adînc față de haina preoțească, răspunse Carling, apoi tuși ușor, pregătind calea pentru noi deducții. Dar, fie vorba între noi, preoții nu sînt oameni de lume.

Fenellan îl privi cu bunăvoință pe valorosul avocat al cărui spiriduș lăuntric scotea capul periodic, asemenea cucului dintr-un ceas cu cuc, pentru a-i proclama dreptul de a se considera membru al comunității oamenilor de lume. Apoi spuse :

— Roba avocățească ține, fără doar și poate, de altă garderobă. Așadar părintelui Groseman îi aparțin urechile doamnei.

— Numai una dintre urechi.

— Da ? Cealaltă aparține, probabil, unui om de lume.

— Îl ascultă pe el, mă ascultă pe mine, îl ascultă pe Jarniman, și pînă la urmă face ce vrea ea. E o femeie foarte curioasă, demnă de studiat. Crezi c-ai ajuns s-o cunoști, și a doua zi îți scapă printre degete. E sentimentală și dură în același timp ; e femeie și stîncă. Tot ce vrei, dar nu poți conta pe ea. Și încă ceva, care se aplică și la persoana mea — Carling se aplecă spre Fenellan peste o tejghea ticsită cu salată — nimeni dintre cei care-i sînt în preajmă nu are vreo influență asupra ei în chestiunea pe care am discutat-o.

— Probabil că puneți și puțină smîntînă în salată, în afară de untdelemn și oțet. Încercați odată s-o amestecați cu piftie de oaie.

— Îmi daţi o idee nouă. Eu sînt mare amator de salată, dar în ultima vreme am cam avut dureri de stomac. O s-o încercăm cu piftie.

— Ar trebui să luaţi o dată cina la Victor Radnor.

— Bucătărie franceză, desigur.

— *Cordon bleu.*

— Mie îmi place să fiu sigur de cotletul meu.

— Mie îmi place să fiu sigur de gustul legumelor.

— Şi sosuri picante !

— Şi patiseria delicioasă. V-am spus, *Cordon bleu.* Miracolul e că-i vorba doar de o femeie pe care a format-o Victor Radnor. Franţuzoaică, e drept, dar bucătăreasă, nu bucătar. Devotată lui trup şi suflet, ca toţi cei care îl servesc. Am spus că-i vorba „doar" de o femeie ? Nu există francez în viaţă care să se poată compara cu ea. Vatel [1] o aşteaptă în paradis cu braţele deschise ; şi, dă Doamne s-o aştepte mult şi bine !

Carling se lăsă copleşit de pasiunea lui pentru tot ce era autentic, făcînd să se întrezărească o undă de invidie :

— Cît de mult i-ar plăcea soţiei mele să cunoască o asemenea bucătăreasă franţuzoaică. Trebuie să fie un privilegiu să iei cina cu domnul Radnor... să-l cunoşti personal. Ştiu tot ce-a făcut penru propăşirea comerţului englezesc, şi pentru a-şi edifica o avere colosală. Are geniu, după cum am mai spus. Şi donaţiile lui către instituţiile publice ! E ciudat să citeşti pe listele de donaţii numele lui şi cel al doamnei Burman Radnor, scrise în locuri diferite, la distanţă unul de altul ! Mă rog, să nu ne pierdem speranţa. E un caz care necesită un compromis de sentimente şi de revendicări.

— Un prieten al meu, ale cărui cuvinte sînt întotdeauna împănate cu cinism, spune că oricînd se poate găsi o cale amiabilă de rezolvare a unei disensiuni, dacă ne descotorosim de Lupus şi de Vulpus.

[1] Şef bucătar al prinţului Condé, care s-a sinucis crezînd că a ratat un dineu oferit de stăpînul său lui Ludovic al XIV-lea.

Carling încercă să adulmece o capcană în citarea numelor Lupus şi Vulpus. Cum nu reuşi să găsească nimic, îi indică lui Fenellan adresa scuarului de pe strada Russell unde se găsea proprietatea sa, numărul casei precum şi ora la care îl aştepta a doua zi la cină. După care rămase tăcut un răstimp ; rupse apoi pauza cu un gest al mîinii şi cu un ascuţit „Biinee !", care răsună în capul său ca un zornăit de titirez. Întotdeauna îşi lua rămas bun de la oameni cu un rîs în *falsetto,* ca şi cum ar fi fost afectat de ciudatul sfîrşit la care ajung lucrurile.

Fenellan se mai gîndi la el un minut sau două, spunîndu-şi că era un om mai bun decît sînt avocaţii în genere. Şi care, fără îndoială, cunoştea multe despre partea nevăzută a lumii, aşa cum cunosc toţi avocaţii ; dar fiind „un om de lume" îşi păstra cunoştinţele pentru el. Aşa cum fac toţi cei care nu au în minte piscuri alpine pe care să le escaladeze pentru a avea o vedere generală asupra căilor parcurse de ei şi de toţi pietonii lumii.

— Aş putea să-l detectez uşor pe avocat în compoziţia ta, prietene, şi să-l disociez de om, murmură Fenellan. Dar ai dreptate în aprecierea pe care o faci asupră-ţi ; pentru un avocat, eşti un băiat de treabă, şi poate că, împreună, vom reuşi să marcăm un punct în favoarea lui Victor Radnor.

CAPITOLUL VIII

CÎŢIVA PRIETENI DE FAMILIE

Nesta încercă să citească faţa mamei ei, cînd doamna Victor coborî în salon ca să-şi primească musafirii. Văzu faţada frumoasă, destinsă, de care aveau nevoie ochii

tatălui ei, așa cum nările lui aveau nevoie de blîndul aer. Și era o față onestă, nu o înșelătoare mască feminină, cea care-l făcea fericit pe Victor, cocoțat pe vulcanul lui.

Nataly urma să primească prietenii cu care se simțea bine, și printre care își crease un statut social datorită talentelor ei muzicale. Acești prieteni o plăceau pentru ea însăși, o ajutau să se simtă împăcată cu ea însăși, să fie ea însăși ; o stare mai greu de dobîndit, de către noi toți, decît s-ar crede. Așa încît reușise să fie veselă în așteptarea unei seri în care, cel puțin, istovitul nerv-sentinelă al inimii ei, cel care-i dădea mereu de veste cînd se apropia primejdia, se va putea odihni. Nervul care adeseori îi colora fals gesturile și atitudinile părții adverse, dîndu-le o aparență care maimuțărea realitatea într-o parodie la fel de crudă. Una din micile înțelepciuni practice însușite de cei care suferă, este aceea de a se feri să scruteze orizonturile atunci cînd se găsesc într-o vîlcea liniștită. Asemenea momente sînt atît de tihnite, încît ne putem îngădui să visăm, să ne adormim temerile, și să gîndim că speranțele ni s-au și împlinit pe jumătate. Ceea ce înseamnă un armistițiu divin cu propriul nostru spirit frămîntat și sfîșiat de dorințe.

Nesta se întreba ce placide informații o fi cerut mama ei despre această „Țară a Lacurilor". S-o fi interesat de casă, de district, de oamenii din jur, de peisaj ? Cum Nesta nu se prea simțea în stare să-și manifeste regretele sub această nouă povară, care pe trei sferturi o încînta, se așteptase ca mama ei să se arate scandalizată, să rostească un cuvînt sau două pline de demnitate, care să-i trezească și ei mîhnirea celui de-al patrulea sfert. Și anume, să vorbească despre glacialitatea aristocratică a bogătașilor de la țară, care la început îi primeau cu căldură și pe urmă le întorceau spatele. Așa cum făcuseră, din cîte știa ea, la Craye Farm și la Creckholt. De acest ultim loc își amintea cu tristețe și revoltă, pentru

că îndrăgise mult casa din care fuseseră izgoniți de mîndria vecinilor înțepați ; nu, nu chiar a tuturor, dar a unora dintre ei. Dar ce anume le stîrnea această mîndrie ?

În căutarea unui motiv, lipsa ei de experiență în ce privește Anglia modernă, era suplinită prin lecturi privind Anglia altor generații. Astfel încît fata ajunsese la concluzia că totul pornea de la profesiunea de comerciant a tatălui ei. Acest lucru îi explica atitudinea trufașă a familiilor nobiliare din jur. Dar și unii dintre nobilii mai mărunți aveau firme în City, așa auzise ; iar unele dintre familiile de la țară aparțineau, fățiș, lumii comerciale. „Se iau unii după alții", spusese tatăl ei la Creckholt, cînd o găsise pe maică-sa plîngînd și se hotărîse pe dată să-și ia din nou zborul. Dar dacă într-adevăr se luau în asemenea hal unii după alții, atunci domnul Durance avea dreptate cînd spunea că societatea engleză e cea mai ovină dintre oi. Nesta refuzase să accepte asemenea verdict dur, pentru că ea își adora compotrioții. Mintea ei ageră îi oferise un răspuns care-i domolea oarecum nedumeririle, anume că tatăl ei, pe lîngă că era comerciant, făcea și speculații încununate de mare succes. Și poate că ceilalți comercianți îi disprețuiau pe cei ce făceau speculații, sau poate că erau pur și simplu geloși, sau poate și una și alta.

Ea îi ierta, chiar cu oarecare duioșie, spunîndu-și că, probabil, o rectitudine puritană cu guler scrobit și buzele strînse (Nesta gîndea numai în imagini) vedea în cel ce face speculații un soi de cartofor sau de obișnuit al jocurilor de noroc. O exagerată severitate morală este iertată cu ușurință de cineva care se entuziasmează pentru tot ce-i vechi englezesc. Încerca un conștient simțămînt de superioritate pentru că ea știa — ceea ce ei ignorau — că speculațiile tatălui ei, departe de a fi un joc de noroc, luau aspectul unor acțiuni de binefacere. Colonia Montgomery din Africa de Sud, relațiile lui comerciale cu băști-

naşii din India, căile ferate construite în America de Sud, instituirea unor oficii de asigurări care erau de fapt bănci pentru depozitarea economiilor, magazinele care distribuiau bunuri trainice şi ieftine pentru cei nevoiaşi, erau tot atîtea dovezi care atestau caracterul benefic al afacerilor lui. Şi apoi era atît de ospitalier, cel mai binevoitor şi mai săritor dintre prieteni, cel mai scump şi mai vesel dintre părinţi ; era tovarăşul de joacă al fiicei lui. Nesta îl judeca uneori şi cu un ochi critic, pentru ca dragostea pe care i-o purta să fie cît mai dreaptă ; şi dacă optica ei tinerească desluşea la el o dorinţă excesivă de a cîştiga stima oamenilor, trebuia să admită, în acelaşi timp, că tatăl ei făcea tot ce putea ca să o şi merite. Şi nimeni nu l-ar fi putut acuza că face mare caz de binefacerile şi ajutoarele pe care le conferea. Faptul că unii răneau deliberat, cu sînge rece, un astfel de om, îi apărea ca o josnicie de neînţeles. Şi ruperea relaţiilor sociale cu el, după ce gustaseră toate privilegiile unei astfel de prietenii, era atribuită, în lipsa altei explicaţii, unei manii de îngîmfare aristocratică. Ceea ce o împingea, în ciuda disprețului ei juvenil pentru politică, spre un radicalism care se nutrea cu satirele domnului Colney Durance, chiar cînd acestea îi depăşeau înţelegerea ; sau cînd nu-şi dădea seama că Durance ataca toate partidele din mult iubita ei Anglie, sub falsa aparenţă de a le elogia pe rînd. Tînărul aristocrat introdus la concertele din casa Radnor de către Lady Grace Halley, şi care purta numele de Dudley Sowerby, era nevoit să plătească pentru toate păcatele clasei lui. Cu toate că era înalt, cu trăsături regulate, corect ca ţinută vestimentară, ca înfăţişare şi comportament, cu toate că era cel de-al doilea fiu al unui lord foarte bigot, şi numele familiei lui nu era pătat de nici un scandal, Nesta îi acorda mult mai puţină atenţie decît celor mai vîrstnici şi mai banali. Tatăl ei o acuza că îl sfidează. Şi Nesta repeta atunci faimoasa-i imitaţie a expresiei dulci-acrişoare a domnului Dudley Sowerby, cînd îşi ţinea gura

închisă : un fel de dispreț blînd, umilința cu care suporți o constrîngere legitimă ; părea să deplîngă mîndria unei rase care-și masca tirania sub gluga cucerniciei. Admirabila mimică a Nestei purta strălucirea unei actrițe înăscute, și maică-sa nu-și putea împiedica rîsul, ca și tatăl ei dealtfel, dar acesta din urmă nega orice asemănare cu originalul. O mai învinuia pe Nesta că-l încurajează pe Colney Durance să-l antreneze pe acest vlăstar de nobil în carapacea găunoasă a unor discuții asupra primejdiei pe care o reprezintă pentru Anglia, sau a ruinei la care e împinsă țara prin faptul că nobilii cu funcții de răspundere și-au pierdut inițiativa și capacitatea de conducere pe care le deținuseră în trecut. Colney perora de zor, iar fața Onorabilului Dudley exprima prin toate trăsăturile ei un „Vai ! Vai !", asemenea unei ținte pătrunse central de o săgeată. Și totuși, Colney recunoștea că „ținînd seama de clasa și de țara cărora le aparține" individul nu-i prost ; și adăuga : „Am tras cu arcul în gîndirea lui și s-a declanșat". Dacă ne referim la Victor Radnor, trebuie să spunem, cu părere de rău, că atunci cînd se trage în gîndurile cele mai ascunse ale unui om, acesta trebuie să fie cît se poate de atent să nu se declanșeze.

— E foarte neplăcut, e o încălcare a ospitalității, le mustra Victor pe Nesta și pe Nataly, referindu-se la felul ironic în care-i trata Colney pe musafiri, în special pe tînărul Dudley, atacat și de Nesta și lipsit de apărarea Nataliei.

În schimb amîndouă erau gata, la cel mai mic semn, să-i protejeze pe ceilalți. Domnișoara Priscilla Graves, mare amatoare de carne, era ridicolă în furioasa ei campanie antialcoolică ; domnul Pempton, mare amator de vin, ridica în slăvi puritatea vegetarianismului. Doctorul Peter Yatt își bătea joc de pilulele homeopatice ; doctorul John Cormyn jelea ființele umane tratate cu doze mari de medicamente, asemeni vitelor. Părintele Septimus Barmby fuma cu plăcere ; domnul Peridon socotea fuma-

tul drept un rău mortal. Doctorul Schlesien avea concepții germanice, Colney Durance avea concepții ironice, Fenellan era liberalist și trăsnit. Unul era optimist, altul pesimist ; nu lipseau nici radicalii violenți, nici conservatorii rigizi. Fiecare dintre ei era opusul celuilalt, într-o măsură extraordinară pentru o societate atît de restrînsă. Dar acest lucru le provoca gazdelor un zîmbet tandru, însoțit de exclamația : „Sînt niște drăguți !" Erau cu atît mai drăguți cu cît aveau mai multe manii și slăbiciuni. Dar muzica îi armoniza. În chip straniu, muzica îl vrăjea pe Colney Durance, emițătorul de fraze amare, aruncătorul de mingi ghimpate, care luau forma mărului discordiei. Fenellan spunea despre el că suge muzica așa cum un băiețaș supărăcios își suge batonul de zahăr candel : bombănind și mîrîind. Toți acești oameni atît de diverși se întîlneau și se amestecau în sala de concert a lui Victor, recunoscîndu-și reciproc, cu căldură și, uneori, chiar cu entuziasm, calitățile muzicale ; divergențele lor firești și ciocnirile întîmplătoare confereu grupului un plus de savoare, care o făcea pe Nesta să spună : „Mamă, a mai existat vreodată o asemenea colecție de suflete dragi și frumoase, cu spirite atît de contradictorii ?"

Mama ei avea cele mai întemeiate motive să-i îndrăgească, și să nu dorească cea mai mică schimbare în spiritele lor, pentru a putea menține senzația de tihnă și de intimitate pe care i-o imprimau trăsăturile lor de caracter cu care se obișnuise, comicul micilor antagonisme nostime și puerile, urmate apoi de concordanța armoniei : cu excepția, poate, a îndărătniciei perverse cu care Priscilla Graves își exprima disprețul deschis față de gustul inocent al domnului Pempton pentru două, trei pahărele în plus. Acest domn vegetarian era prea politicos pentru a atrage atenția asupra hălcilor de carne pe care le consuma Priscilla și pentru a-și exprima dezaprobarea altfel decît la modul general ; dar și el nutrea sentimente la

fel de războinice față de obiceiul Priscillei „de a bea sîngele animalelor". Ironia întregii dispute consta în faptul că Priscillei îi plăcea domnul Pempton și-i admira talentul de violoncelist, iar el îi lăuda fără nici o rezervă puritatea timbrului de soprană.

Nataly era un fel de peţitoare poetică. Astfel, urmărea să-l căsătorească pe domnul Peridon cu Mademoiselle de Seilles, tînăra profesoară franţuzoaică a Nestei. O domnișoară cu maniere impecabile, care-i privea pe cei de alt neam cu ochi placizi, îngînduraţi, și cu o muţenie foarte grăitoare, ce-i ondula uneori linia buzelor strînse.

Singura persoană puţin discordantă din grup era Lady Grace Halley. Educaţia provincială, tradiţionalistă, a Nataliei în ceea ce privește conduita în societate, o făcea să dezaprobe anumite libertăţi pe care și le lua Lady Grace. Ca de pildă, atunci cînd a comentat o căsătorie între veri, care unise domeniile conţilor de Southweare cu cele ale conţilor Cantor, din care provenea și domnul Sowerby ; Lady Grace și-a pus în mișcare evantaiul și gura, subliniind deosebirile ca de la cer la pămînt dintre cele două familii. Era o femeie joasă de statură, și toate trăsăturile ei vorbeau : sprîncenele, umerii, vîrfurile degetelor, silueta unduioasă ; avea o expresivitate de balerină. Prin și printre aceste hieroglife, gura ei emitea doar jumătăţi de frază, de o neîngrădită și picantă candoare. Nu ascundea de nimeni că se lansase în speculaţii în City, că se împotmolise rău de tot cînd, din fericire, îi ieșise în drum Victor Radnor care, dintr-o mișcare a degetului mic, o scosese la suprafață, acest om miraculos ! Și îi jurase solemn ca niciodată în viaţa ei să nu se mai hazardeze în afaceri fără îndrumarea și aprobarea lui. Expunerea cauzelor care o determinaseră să facă ce făcuse, era acompaniată de încruntări din sprîncene, zîmbete fugare, ridicări din umeri, ţuguieri de buze, foiri în scaun. Povestea că e măritată cu un centaur : partea de peste șa aparţinînd unui bărbat de lemn, dar „un om excelent." Pen-

tru că persoanele de clasă nu utilizează expresii compromițătoare. Dar o femeie se așteaptă să găsească și puțină viață într-un soț. La acest punct, apela la mișcarea de pendul a capului, care atesta o situație absolut contrarie. Soțul ei nu avea nici un pic de viață ; coborît din șa, era total adormit — „ușă-n ușă cu somnul de veci", adăuga Colney Durance, ajutînd-o să descrie adîncul somn în care îi căzuse soțul de îndată ce ea jurase în fața altarului să i se încredințeze. Lady Grace îi recunoștea talentele înșelătoare și naviga alături de el, ovaționîndu-i frazele, cînd scotea vreuna inteligentă. Și prezenta societății, într-o manieră frivolă, o natură flexibilă, care știa să se amuze într-o lume devoratoare, printre măști, spre oroarea moraliștilor afectați. O distra să-i învioreze pe cei din jur scufundîndu-i pînă la brîu într-o baie de adevăr și șocîndu-și ascultătorii prin revelații care o discreditau. Dar nu o făcea dintr-un cinism malițios ci dintr-o înclinație a firii ei. „O femeie trebuie să guste și senzații tari", obișnuia să spună. Cea mai nevinovată dintre senzațiile tari i se părea Bursa cu speculațiile ei. Părerile soților care nu sînt chemați să plătească nu au importanță ; și apoi acestea variază.

Colney o împingea din cînd în cînd să sară peste cal, dar pentru că o făcea cu umor, îl ierta. Și cînd reușeau împreună să-i sperie pe preacuviincioși, considerau că marcaseră un succes. Silueta suplă, buzele frumoase, eleganța persoanei ei, constituiau un permis de liberă trecere pentru uimitoarele-i confesiuni, destinate numai urechilor masculine, indiferent de sexul celor care o ascultau. Nataly putea fi de față, dar prezența femeilor nu-i stimula expansivitatea. Cel puțin nu femeile cu prejudecăți care participau la concertele din casa Radnor : domnișoara Graves, doamna Cormyn și altele. Avea o considerație deosebită pentru Mademoiselle de Seilles, și o punea pe seama francezei desăvîrșite pe care o vorbea aceasta. Se poate să-i fi plăcut limba, dar în realitate

aerul aristocratic al tinerei îi cîştigase stima. Fetele însemnau pentru ea zăpezi de primăvară. Faţă de Nesta îşi arbora zîmbetul litografiat sau mai curînd zîmbetul gravat, cu nota lui de indulgenţă. Cu excepţia momentelor în care fata cînta. Iubea muzica şi pretindea că muzica e salvarea bietului Dudley. Muzica era trăsătura care-l distingea de clanul nobilimii evanghelice a familiei Cantor, trăsătura care-i oferea un subiect sigur de discuţie în societate şi care, în mod bizar, contribuia la graţia persoanei lui. Cînd era cu flautul în mînă, gura lui cu buzele ţuguiate, gata să sufle, îşi pierdea obişnuita grimasă de mîhnire. În timp ce cînta, păstra o ţinută foarte distinsă, cu totul diferită de insistenţa cu care Victor Radnor puncta aproape fiecare notă printr-o mişcare, asemenea unui Apollo strălucitor urmărind nimfa sunetului dulce. Cel dintîi era prea metodic, iar cel de-al doilea prea înflăcărat. Cînd executau ductele de Hauptmann, acompaniaţi de Nesta la pian, contrastul dintre claritatea incoloră a unuia şi suprasolicitarea conţinutului emoţional la care se preta celălalt se făcea simţit, în ciuda acurateţei şi echilibrului imprimate de degetele fetei. Cum şi ea cînta la flaut, era în măsură să-i critice — cu toate că în ultima vreme flautul fusese alungat de la buzele ei, care se dedicaseră exclusiv cîntului. Canto fiind una dintre ambiţiile cele mai recente ale domnişoarei. Nu găsea nimic de corectat la modul de execuţie al domnului Sowerby, în timp ce interpretarea tatălui ei era susceptibilă de toate criticile ; şi totuşi tatăl ei era cel care cînta cu vitalitate, cu pasiune. După vehementele-i exhibiţii, Victor Radnor îşi bătea joc de propriile sale performanţe. El se considera un ascultător fericit, fie al gungurităului „dragului de Corelli", fie al măreţiei cerurilor răsunătoare şi pădurilor unduitoare ale lui Beethoven.

Expresia lui cînd asculta muzică era un lucru demn de urmărit ; o înfăţişare total spiritualizată ; lumina din ochi părea să-i fi izvorît din adîncuri, şi vibraţia acestei lu-

mini era cea a unui suflet care cunoaşte seninătatea. Ochii lui iscodeau plăcerile şi revelau bucuria cu care se nutrea din esenţa lor : erau ca două porţi ce zăvorau un soare lăuntric, dar se deschideau larg spre toate edenurile din afară. Puţini dintre noi deţin această dublă semnificaţie a luminii din ochi. Pe Lady Grace o captiva. Îi şopti lui Fenellan :

— Iată un om în stare să cunoască extazul.

Fenellan nu avea nevoie să-i urmărească direcţia privirii, pentru că-i spusese acelaşi lucru, pe un ton similar, şi cu o seară înainte. Şi era curios pentru o femeie ca ea să se repete, folosind aceleaşi accente. Lady Grace era şi ea în stare să cunoască extazul ; dar trăsăturile şi membrele ei îl trădau printr-o continuă mobilitate, care se situa între instinct şi deliberare. Avea instinctul labilităţii, instinct pe care nu-l controla nici un moment, ba, dimpotrivă, era încîntată de efectele pe care le crea. Numai cînd observa că scînteierea înaripată din ochii lui Radnor îi inspira o invidie aproape inconştientă, îşi dădea seama că fusese depăşită. Şi e posibil să fi fost depăşită în capacitatea de a simţi pînă dincolo de putinţa exprimării. Asemenea reflecţie referitoare la un bărbat, le face pe femei dureros de sensibile la faptul că ele sînt doar femininul lui.

— Fiică-sa a moştenit numai frumuseţe, răspunse Fenellan.

Lady Grace aruncă o privire Nestei, apoi îşi întoarse ochii spre Nataly.

Era adevărat, chipul unei mame care nu deţinea nici pe departe vitalitatea tatălui, eclipsase oarecum această însuşire în copilul lor. Mama îi transmisese fetei bogăţia de tonuri şi de nuanţe ale vocii, ţinuta majestuoasă, buclele dese castanii, care la fiică se transformaseră în şuviţe de aur pe lîngă tîmple. Îi dăduse fetei o stăpînire de sine pe care Victor nu i-ar fi putut-o transmite. Dar

nu-i dăduse nimic care să se poată confrunta cu temperamentul lui exploziv. S-ar putea spune că o înzestrase cu diferite calităţi morale, dacă doriţi. În clipa de faţă, însă, vitalitatea era meteorul care o orbea pe Lady Grace ; nu putea percepe valoarea competitivă a unor lumini mai potolite. Vrăjită de farmecul timbrului de contralto al Natalici, într-un duet cu Priscilla Graves, Lady Grace îşi gesticula extazul, îl exprima prin exclamaţii profund sincere. Dar dacă reflectai asupra reacţiilor ei, constatai că nu aveau nici o greutate, şi că graiul nu avea nici o putere de expresie în comparaţie cu privirea de încîntare a lui Victor, în timp ce asculta nobila curgere a muzicii.

Nataly auzise invitaţia pe care Victor o adresase oaspeţilor, să viziteze a doua zi „Ţara Lacurilor".

Primele ei gînduri se îndreptaseră cu îngrijorare spre coşurile cu merinde pentru picnic. În pat, îi vorbi lui Victor despre acestea, dar soţul ei soluţionase totul, încredinţîndu-i misiunea lui Madame Callet. Şi ştia prea bine că Armandine va face tot ce era de făcut.

— Dacă nu poate aduna din cămară cîte ne trebuie, te asigur că la şapte dimineaţa va fi la prăvălia din Piccadilly. Vei avea de două ori mai multe provizii decît numărul oaspeţilor.

Nataly se reconforta cu gîndul că toţi cei invitaţi îi erau prieteni, cînd Victor îi menţionă că trimisese în cursul după amiezei o invitaţie şi domnişoarelor Duvidney, poftindu-le să-i aştepte a doua zi la gară, pentru o deplasare la casa pe care o construise el pe noul său domeniu.

Nataly era uimită. Ştia prea bine că domnişoarele Duvidney făceau parte din categoria fiinţelor friabile pe care le menţine numai cimentul obiceiurilor statornicite ; fiinţe care nu au în ele forţa de a recunoaşte ceea ce nu e universal recunoscut. Femei bune la suflet, nelumeşti, care erau poate mai dure decît lumea, pentru că aveau orizonturi mai înguste şi erau speriate.

— Dar, Victor, eşti convins că vor refuza.

— E posibil să fi plecat din nou la Tunbridge Wells. Apropo, au acolo o societate pe care aş dori-o pentru Fredi. Ai spus că „sînt convins", draga mea ? Sînt perfect convins. Dar acumularea de invitaţii şi de refuzuri le va înmuia pînă la urmă, ai să vezi. Trebuie să le cîştigăm şi le vom cîştiga în interesul lui Fredi.

Nataly cunoştea planurile lui cu bătaie lungă, febrilitatea cu care-şi făurea proiectele. I se părea zadarnic să-i mai spună ce gîndea, anume că ingeniozitatea lui era ineficace într-o situaţie dictată de prudenţa pură ; şi cu atît mai bine pentru ei.

Discutară apoi despre doamna Burman, pînă cînd Nataly se simţi obligată să rostească o rugăciune pentru a se elibera de anumite gînduri sinistre, extrem de prolifice, pe care nu le putea înfrunta. Jumătate din rugăciunea ei cerea tot binele pentru doamna Burman : „să-i dea Domnul viaţă lungă, dacă sărmana doamnă se agăţa de viaţă, şi dacă era într-adevăr caritabil să i-o doreşti. Şi cerul e în măsură să ştie acest lucru : cerul are milă de cei suferinzi."

Nataly simţi ipocrizia rugăciunii ei. Şi încetă să se mai roage.

CAPITOLUL IX

VIZITA LA „ŢARA LACURILOR"

S-ar putea să nu fii îmboldit de dorinţa ostentaţiei, şi ţi se poate ierta aparenţa unei ostentaţii cînd exclami, cu un gest regesc, în chip de creator şi de proprietar al locului :

— Vă prezint „Ţara Lacurilor" !

Mijloacele de locomoție care făceau legătura cu gara îi depuseseră pe toți pe o pantă a drumului, în fața unui teren ondulat, pe care se avîntase fantezia arhitectului nostru englez modern, concretizată în cărămidă roșie luxuriant distribuită de la frontoanele centrale pînă la aripile laterale, în nișe, unghiuri, curbe, creneluri, portaluri, balcoane, firide, proeminențe, extinzîndu-se pînă la cătunul roșu al grajdurilor și dependințelor ; un loc armonios în neregularitatea sa ; și colorat îmbietor de verdeața din jur, de pinii din spatele clădirii, de noii de deasupra ei. Nu multe palate se puteau mîndri că ar fi mai somptuoase. Faldurile și rotunjimile și desfășurarea clădirii pe terenul văluros îi dădeau înfățișarea unui steag imens fluturînd în vînt.

Nataly o privi. Următoarea ei privire se îndreptă spre Colney Durance. Apoi făcu așteptatele semne de încuviințare în direcția trăsurii în care se găsea Victor. Ar fi fost oricînd gata să schimbe întreaga măreție a priveliștii pe solitudinea intimă a cămăruței ei. O multitudine de senzații contradictorii, și un nod în gît pe care-l detesta, o sileau să-și forțeze o furie lipsită de temei, îndreptată împotriva nimănui și a nimic, o furie nebunească, ce constituia însă unica ei resursă pentru a-și stăvili valul care-i năpădea ochii.

Victor înota printre exclamațiile care-l înconjurau, ca un scăldător într-o mare încălzită de soarele dimineții. Îi conduse pe aleea dreaptă către holul încercuit de galerii, oferindu-le două splendide priveliști la ferestrele din față și la cele din spate, unde pajiștile coborau pînă la lacul lui Fredi : un spațios dreptunghi de apă, cu totul remarcabil într-un ținut care nu abunda în asemenea binefaceri. Victor voise să transforme lacul într-o trăsătură distinctivă a ținutului ; îl adîncise și-l extinsese, construise izvoare și săpase canale de aducție. Grațiosul pavilion al lui Fredi, de pe malul lacului, avea o temelie de marmură, înaltă de un metru și jumătate, peste care

se înălța o cabană de lemn sculptat. În față, o trambulină care-i îngăduia un salt de la doi metri și jumătate ; alături, un debarcader la care se legăna o elegantă barcă cu vîsle. De jur împrejur, verdeață ; o pădurice de fagi mărginită de mesteceni drapa ca o cortină verde latura dinspre nord. Soarele de dimineață și soarele de asfințit poleiau pe rînd partea lor de lac. A mai făcut vreun om așa ceva pentru a satisface o domnișoară cu gusturi poetice ? Căci așa era domnișoara Fredi, cea mai rece, pînă în prezent, din întregul grup, visînd la preferința ei pentru „casele vechi", cum fuseseră Creckholt și ferma Craye. Victor urmărise „s-o capteze și s-o vrăjească", potrivit cu idealul bărbatului în ce privește binefacerile acordate sexului slab. Fata strîngea mîna tinerei ei preceptoare franceze, Louise de Seilles. Ca în orice lucru pe care-l făcea pentru fiica sa, Victor Radnor scotea cît mai mult în evidență grija lui prevenitoare pentru comoditatea și gusturile fetei : pereții panelați în interior cu lemn de pin, rafturile pentru cărți, cîrligele pe care urma să-și atîrne tablourile preferate, canapeaua așezată sub o fereastră, ca să ascundă persoana care se odihnea și, totodată, să-i ofere din plin lumină pentru lectură ; căminul pentru focul de butuci, cînd ar fi dorit căldură, pentru că Fredi înota în toate anotimpurile ; lada de stejar pentru prosoape ; lemnul sculptat al cabanei, pe care se deslușeau porumbițe, căluți, pești, galeriile ce așteptau draperiile de mătase înflorată pe care urma să le aleagă ea și prin care, de pe culcușul de odaliscă, va întrezări apa însorită.

— Acesta va fi ascunzișul de naiadă al lui Fredi, cînd va dori să scape de Herr Sträuscher și de Signor Ruderi, adăugă Victor, petrecîndu-și brațul pe după umerii fetei recunoscătoare. Și dacă profesorii vor plonja după ea în apă, pun rămășag c-or să rămînă cu buzele umflate : Fredi înoată ca un delfin. Lacul e alimentat de trei izvoare care-i aduc toată apa de pe înălțimile din jur.

Am ales locul ăsta tocmai din cauza lacului şi a pinilor. Iubesc pinii.

— Dar, omule minunat! Ce nu iubeşti dumneata? întrebă Lady Grace, surprinzînd momentul cel mai potrivit pentru emfază răsunătoare.

— Asta-l împiedică să acumuleze grăsime, îi dădu Colney replica.

— Ce anume îl împiedică? întrebă plină de interes soţia medicului homeopat Dr. John Cormyn, o doamnă sentimentală, cu predispoziţii spre îngrăşare.

— Prostii, nu-l asculta pe Colney, strigă Victor.

Doamna îl ascultă totuşi pe Colney vorbind despre un remediu încercat, mult mai eficient decît renunţarea la cartofi şi la zahăr. Maladia ei o obliga să-l asculte, deşi îl detesta pe acest om ireverenţios şi răutăcios, care recomanda, pe un ton solemn, siluetelor cu tendinţe de expansiune să se îndrăgostească; să iubească pe oricine şi orice; iubire violentă şi universală. În felul acesta, se topeşte grăsimea acumulată printr-o rapidă asimilare a hranei. Obezitatea e cea mai sensibilă dintre maladii; probabil pentru că e conştientă de faptul că legitima-i chemare spre pasiune e întotdeauna înecată în foile de plăcintă ale grotescului. Doamna se simţea jignită, şi arăta acest lucru, şi se ruşina de ea însăşi că nu se putea înfrîna; ceea ce aproape că îi aduse lacrimi în ochi.

— Gazda noastră este un exemplu concret, urmă Colney.

Îşi flutură mîna în direcţia casei. Cuvintele lui aveau un înţeles ascuns. Evident, era în căutare de victime. Priveliştea „Ţării Lacurilor" îi aţîţase vîna satirică. E pasionant să înţepi şi să sfîşii cînd ai temeiuri raţionale. Dar faţa lui, care păstra resturi de frumuseţe, arbora un surîs adormit, ascuns parcă sub un văl. Numai cei care-l cunoşteau bine îi deslueau, pe sub pleoapele lăsate, ghearele gata să se repeadă.

Nota comună era admirația, exprimată pe diverse tonuri. Situarea spre sud-est a edificiului cu frontoane roșii și terasa ca o scoică albă, profilat pe o plantație de pini înalți care se cățărau pe o colină în dreptul aripii stîngi, era admirată individual și în masă. Minunată, de-a dreptul miraculoasă era povestea legămîntului făcut de Victor să termine toată construcția într-un singur an ; și greva muncitorilor și discuțiile purtate cu ei, metodele de convingere și reîntoarcerea unanimă la lucru ; urmată de dublarea, întreirea numărului de muncitori. Glorioasa privelişte a englezilor muncind de bună voie ! Așa cum fac englezii cînd, în sfîrșit, se încălzesc ; și atunci cuceresc, nu există nimic care să nu poată ei cuceri. Așa vorbea cuceritorul. Și cît de admirate erau serele care se întindeau pe trei rînduri lungi. Una dintre ele începea din salon și sfîrșea într-un dom central al plantelor tropicale. Și straturile de flori din grădină erau admirate ; și ienuperii irlandezi, proaspăt plantați, care mărgineau șoseaua spre vest ; și cele trei șiruri de scări care coborau majestuos de la cele trei pajiști verzi, terasate, pînă la pantele ierboase care înconjurau lacul. Și din nou fu admirat lacul, și fu admirată casa.

Și acum, să vizităm grădina bucătăriei. Aci admirația îmbracă forme joviale, legate de nevoile practice. Sînt admirate straturile spațioase de sparanghel și metoda franceză de sădire a plantelor comestibile la intervale largi, precum și sistemul francez de plantare a pomilor fructiferi : piersici, peri, pruni, de-a lungul zidurilor, pentru a cîștiga spațiu și a le oferi mai mult soare. Elogiile se îndreaptă către grădinar. Oaspeții sînt determinați să admire, temporar, metodele franțuzești. Cîtă înțelepciune practică în dispunerea livezilor ! E drept, francezii nu au o constituție care să se poată compara cu aceea a Angliei, dar cînd sădesc o livadă se gîndesc la fructe, și nu — Victor citează aici cuvintele unui prieten — nu la lemn, cum fac bravii englezi. Ascultă cu toții și studiază exemple

de raționalism fructifer. Mai departe, firul expunerii ajunge, în mod logic, la vechea mărturisire că englezii nu știu să gătească. La acest punct, expandează spiritul caustic al lui Colney Durance : englezii nu au simțul mirodeniilor și al aromelor ; sîntem împinși îndărăt, pas cu pas, și simțim nevoia să ne retragem precipitat în tainițele în care lumînările de ceară vegheate de scriitorii noștri ne iluminează imagini misterioase ale caracterului național englez, demne și ele să stîrnească admirație. Ceva facem și noi, englezii, altfel nu ne-am afla unde ne aflăm. Dar ce anume facem (cu excepția jocului de cricket, desigur), ce anume facem care să nu fie făcut și de alte popoare ? întrebă Colney, excluzînd fotbalul și cricketul.

Un om cu un ascuțit spirit satiric, aflat într-un cerc de englezi care nu recurg la pumn ca să-i închidă gura, își poate potoli furia excesivă iscată de un popor ilogic sau de o prosperitate de-a dreptul provocatoare, constatînd doar cît sînt de muți, sau ce limbă de plumb au cei din jur cînd e vorba să-i răspundă. I se oferă nenumărate prilejuri de acest fel. Îi vede mînioși, dar neputincioși ca buturuga care scrîșnește sub fierestrău. Impulsul lor de a riposta printr-o franchețe încorsetată însă de haina strîmtă a bunei creșteri, e amuzant, stimulator. Colney Durance îi ademenea pînă la marginea mocirlei, în care apoi îi scufunda, lăsîndu-i să se zbată cu patriotism. Și trebuie să spunem că, deși cei vizați sufereau mai puțin decît suferea el de pe urma veninului stîrnit de dînșii, îi trata cu cruzime ; le crea momente stingheritoare. Toți acești prieteni din jurul lui simbolizau nația, o națiune absurdă. Și cum nu-și putea ataca gazda, pe Victor Radnor, un om total irațional, alegea entitatea abstractă a națiunii pentru a-și revărsa asupră-i disprețul lui cinstit. Prietenul irațional îl înfuria în mult mai mare măsură decît absurda patrie-mumă. Casa asta denumită „Țara Lacurilor", stupiditatea cu care prietenul lui o clădise și intenția de a locui în ea, după toate experiențele care-i dovediseră inca-

pacitatea de a stabili raporturi normale cu lumea pe care o provoca necontenit, incitau viespea din mintea lui Durance. Dar furia care clocotea sub înfăţişarea lui împăciuitoare, fu pedepsită prin faptul că se pomeni secondat de doctorul Schlesien. Şi de astă dată, nu persoana doctorului, ci nepotrivirea îi aţiţă mînia. Un german aflat pe pămînt englezesc trebuie să ţină totuşi seama de îndatoririle lui de musafir. În acelaşi timp, însă, Colney spunea lucruri menite să dezumfle apologiile unui teuton cu spirit de observaţie, care nu se mai găsea în faza primului entuziasm pentru carnea de vacă englezească sau pentru tenul rumen al englezoaicelor.

— Ah, *ja*, e adevărat ce spui, începu să-i ţină isonul doctorul Schlesien. Englejii ze dezvoltă la vel de repede ca ji alde popoare, numai gă în log să li ze desvolte creierul, li ze dezvoltă coarnele. Sînt tauri. Voarte adevărat.

Ultima parte a frazei o rosti cu un rîs mugit.

Colney îi înregistră cuvintele în memoria lui răzbunătoare. Cu Fenellan, însă, avea numai ciocniri vioaie, lipsite de răutate. Rămînea doar cu regretul, cînd spada lui Fenellan îi străpungea scutul, că prietenul lui dorise să-l atace. În persoana Priscillei Graves ar fi întîlnit o ardentă apărătoare a Angliei, dacă domnişoara n-ar fi fost preocupată în momentul de faţă să observe comportarea Lady-ei Grace Halley faţă de Victor Radnor. O supăra din pricina doamnei Victor. Prin obîrşie şi clasă socială, era ostilă libertăţilor pe care şi le îngăduiau aristocraţii. Cruţîndu-l pe Colney, îşi vărsa necazul pe domnul Pempton, pentru că nu scotea o vorbă cînd auzea cum e ridiculizată patria lui. Domnul Pempton susţinea întotdeauna că mişcarea vegetariană e mai avansată în Anglia decît în alte ţări, dar se îndoia că asemenea dovadă în favoarea compatrioţilor săi s-ar bucura de aprobarea Priscillei.

— Satira nu a constituit niciodată un argument, îi răspunse el, evaziv.

În schimb, părintele Septimus Barmby fu răsplătit cu zîmbetul ei, cînd rosti cu vocea lui adîncă de bas, îndreptîndu-şi ochii spre Victor :

— Ne putem lăuda, cel puţin, că din sînul nostru se ridică oameni meniţi să conducă oamenii.

Invitaţia la masă, făcută de Arlington, feciorul lui Victor, sosi la ţanc, conferind observaţiei preotului fericita recunoaştere a binefacerilor pe care le primim din mîinile cuceritorilor noştri. Pînă şi doctorul Schlesien, care nu era un antagonist al Angliei, ci numai un observator critic, asemenea lui Colney Durance, făcu reflecţia, cînd se găsi în faţa merindelor de picnic bogat etalate în domul de sticlă, că, orice s-ar spune, în ce priveşte comerţul, englezii au reuşit să se smulgă din ţărînă sub îndrumarea unora dintre spiritele lor cele mai luminate — în cazul de faţă, un mare comerciant. Şi se întrebă în sinea lui dacă geniul, de care englezii ăştia dezorganizaţi dădeau uneori dovadă în chip cu totul surprinzător, nu e superior Metodei. Chit că, pînă la urmă, metoda este cea care învinge, oricît de tîrziu ar fi pornit în cursă.

Prînzul a fost vesel, avîndu-i pe Victor şi pe Nataly drept gazde, iar pe Fenellan, Colney Durance şi Lady Grace Halley drept animatori. Un nor pîntecos care plana peste dom, împroşcă sticla acoperişului cu o rafală de stropi reci, apoi se retrase spre apus, unde se prefăcu într-un radios lanţ de munţi, stîrnind simţul poetic al lui Victor :

— Iată, avem Alpii elveţieni în văzduh.

— Cu peruci Ludovic al Paisprezecelea în creştet, adăugă Colney.

Iar Fenellan îl completă :

— Sau mai curînd un uriaş tribunal de judecători cu peruci, la procesul unei celeste Phryne [1].

[1] Curtezană greacă, model al lui Praxiteles pentru statuile lui Venus. Acuzată de impietate, a fost achitată pe temeiul extraordinarei ei frumuseţi.

Masivul nor alb se topi de pe albastrul cerului, parcă pentru a informa comparaţia.

Dar Victor şi Lady Grace respingeau orice glumă făcută pe seama naturii. Asemenea comparaţii li se păreau falsuri grosolane şi oribile din partea celor cărora li se oferea aur pur. Îl detestară pe părintele Barmby cînd declară că el văzuse „Capitole întregi din *Vechiul Testament* în grupările norilor".

Dar pentru Nesta, însăşi privirea preotului însemna un capitol din *Vechiul Testament*. Vocea acestui cleric avea o adîncime care sugera cele mai vibrante profunzimi de gîndire sau de rostire ; şi frageda tinereţe a Nestei fusese atît de impresionată de sanctitatea a ceea ce Fenellan numea „tonul pe care Barmby se tîrguieşte cu Dumnezeu", încît îl privea adeseori cu gratitudine numai cît îi auzea glasul. Şi Nataly încerca o senzaţie de siguranţă cînd asculta asemenea voce venind din asemenea veşmînt. Drept care, ori de cîte ori Fenellan sau Colney îl atacau pe preot, trăgîndu-l care-ncotro pentru că sentimentele şi sonorităţile lui aveau iz de catedrală, Nesta şi Nataly proiectau asupră-i raze protectoare ; pînă într-acolo, încît preotul ajunsese la plăcuta concluzie că ieşirile pripite sînt sursa unei adevărate delectări.

Să ajungem acum la vecinii „Ţării Lacurilor" ; aceştia erau în cea mai mare parte negustori îmbogăţiţi, pare-se. Printre ei, ici-colo, cîte un filon de aristocraţie ; şi un singur descendent al unei familii care locuise în acel loc din moşi-strămoşi, avînd mentalitatea şi ducînd viaţa răzeşilor din secolul precedent. Domnul Pempton ştia cîte ceva despre acest Conte de Hefferstone, Beaves Urmsing pe nume : un om roşcovan, saxon din cap pînă în picioare ; o flacără care încă pîlpîia în cenuşa „Celor şapte regate ale anglosaxonilor". Avea şi un cîntec, *Gălbinelele,* pe care era gata să ţi-l cînte oriunde şi în orice ocazie.

Să locuieşti atît de aproape de metropolă şi să ai totuşi în vecinătate pe cineva din venerabilul buric al ţării, era

o adevărată raritate. „Nu mai spune !“ exclamă Victor, fermecat de pitorescul unui vecin care-i purta imaginația către originile Angliei. Și-i aruncă lui Nataly o privire care o chema să se mîndrească. Dar fața ei nu trăda nici un fior. Îi percepu rezistența și continuă :

— Am întîlnit în tren vreo doi-trei dintre vecinii noștri, oameni simpatici : Gladding, bancherul, un general Fanning ; omul ăla, Blathenoy, renumitul agent de schimb. Dar realitatea este că, fiind atît de aproape de Londra, nu avem nevoie de societatea vecinilor. Intenționăm să unim practic „Țara Lacurilor“ cu Londra.

— Metropola devenind o suburbie, murmură Colney, referindu-se la unire.

— Totuși trebuie să vă așteptați la invaziile vecinilor, interveni domnul Sowerby.

— Ne-am luat măsuri de precauție, răspunse Victor, înălțînd din umeri.

— Ușile ferecate par o puternică măsură de precauție, pînă cînd auzi pe cineva afară, încercînd mînerul ușii la miezul nopții, aruncă Fenellan o remarcă aeriană, ca și cum n-ar fi spus nimic.

Cuvintele lui îi merseră Nataliei drept la inimă.

— Așadar, n-o să ne lăsați singuri aici, se adresă ea musafirilor.

Părintele Septimus Barmby se făcu purtătorul de cuvînt al congregației. Ca un ecou al unor torente subterane cu o vuitoare cascadă la orificiu, clericul o informă despre „adînca fericire pe care le-o dădea acest privilegiu“.

Cuvintele lui o reconfortară pe Nataly, iar Nesta îi trimise un surîs recunoscător.

— Să nu-ți imaginezi, doamnă Victor, că într-o casă ca asta te poți izola de vecini, comentă Lady Grace ridicîndu-se de la masă. Au și ei drepturile lor.

— Ca șoarecii la cămară.

— Ca gîndacii la bucătărie, spuseră, pe rînd, Fenellan și Colney.

— Nu, nu, nu ! protestă Victor scuturînd din cap, indignat să audă că niște oameni cumsecade pot fi comparați cu viețuitoare atît de murdare, și apărîndu-i în maniera lui regească. Făcînd acest lucru, risipi ca pe un nor duhurile rele care-i întunecaseră în ultima vreme exaltarea. Nu, continuă el, dar e o adevărată beatitudine să poți respira aerul de aici !

Pieptul lui umflat și nările dilatate o invitau și pe Nataly să soarbă aerul. Ea își adună vitejește rămășițele zîmbetului și încuviință din cap.

Victor se adresă în șoaptă lui Lady Grace :

— Biata de ea, are nevoie de timp ca să-și revină după o asemenea surpriză.

— Da ? Eu cred că mi-aș reveni foarte repede. Ce suprafață de pămînt ai ? întrebă.

— În principiu, o sută optzeci sau o sută nouăzeci de pogoane... dar în realitate trei sute șaptezeci, dacă includem plantațiile, lacul, dependințele.

— Destul de mult, ținînd seama de profiturile pe care le aduce pămîntul, sau, în cazul de față, de profiturile pe care nu le aduce. Va trebui să facem speculații sistematice în City ca să-l menținem.

— Nu vreau să vă aud vorbind de asemenea lucru, nici măcar în glumă.

Venind de la un astfel de om, cuvintele purtau o amenințare ca de tunet. Doamna răspunse jucăuș, țuguindu-și buzele într-un botic și ridicînd din umeri, conștientă însă de solida lui autoritate asupră-i.

— Proprietatea noastră din Worcestershire nu atinge nici jumătate din suprafața voastră, urmă ea, adresîndu-se Nataliei. Dar e destul de mare, cînd nu sîntem paralizați de gută, și deci putem primi oaspeți. Sper ca într-o zi să ne faceți și voi o vizită.

— Noi contăm pe dumneavoastră aici, Lady Grace.

Subînțelesurile răspunsului fuseseră supraaccentuate. Lucru neobișnuit pentru această femeie bine crescută. Și cuvintele nerostite ne pun întotdeauna pe gînduri. Lady Grace-reluă discuția :

— Prețuiesc această favoare. La noi, acolo, ne învîrtim într-un cerc de amatori de cai-ciini-vulpi. Plicticos. Ah, de-am avea muzicienii și vorbitorii de aici !

Nataly îi zîmbi cu amabilitate, negăsind un răspuns potrivit la complimentul acestei persoane pe care o aprecia.

Lady Grace era, la rîndul ei, un critic de amabilă ostilitate. Fiecare dintre noi poate observa la alții prezența unor defecte aparținînd specimenelor inferioare ale rasei umane, alături de o calitate sau două cu adevărat superioare ; calități pe care le poți exalta pînă la epuizare ; și dacă apologia calităților se dovedește a fi prea eficientă, o poți atenua insistînd asupra lor, dar sugerînd că faci apel la bunăvoința celui care te ascultă. Cînd nu ne place o persoană, deși nu avem nici un motiv ca să ne displacă, sîntem foarte nepărtinitori în aprecierile noastre.

În timpul turului admirativ prin camerele de la parter, Colney Durance se pomeni alături de doctorul Schlesien. Acesta din urmă mergea fumînd și elogiind, însă în mod suportabil, nu ca un om cu gura perpetuu căscată de uimire. Colney remarcă la un moment dat :

— Fără îndoială, germanii sînt rasa cea mai puțin amestecată din Europa. Din acest punct de vedere se pot lua la întrecere cu aborigenii. Ciudat, ei au inventat enciclopedia pentru cunoaștere, și cîrnații pentru nutriție. Cum îți explici lucrul ăsta ?

Doctorul Schlesien răspunse întrebării infantile printr-o vagă înălțare din umeri, ca un Atlas înțepat de o muscă. După care vorbi :

— Domnul meu, citatele pe care le volozești de obicei zună într-o latină voarte englezească. Pe viitor va

trebui să te rog să le ajterni în zgris. Zînt neinteligibile pentru noi, cei de pe gontinent.

— Noi sîntem insulari, răspunse Colney cu plictiseală.

— O, vaceţi şi voi lucruri mari... adăugă doctorul Schlesien cu politeţe, sugerînd prin muzicalitatea tonului micimea lucrurilor făcute de englezi.

— Facem case mari, ca să ne folosim cărămizile.

— Ba nu, Colney, ca să locuim în ele, interveni Victor.

— Case pe care nu sîntem în stare să le însufleţim.

— Ce tot învîrteşti limba-n gură ?

— Nu sînt palatele familiei Hohenzollern !

— Asta-i adevărat, replică doctorul Schlesien. Nu, dar îngepeţi şi voi să învăţaţi disciplina : gonstruiţi. Zînt de agord gu dumneata, nu gonstruiţi palate Hohenzollern. Dar trebuie ză priviţi înainte. Capul sus. *Ire necesse est.* [1] Trebuie ză urcaţi : veţi ajunge la ceva. Trebuie ză aveţi idei !

— Mă rog, dar cînd vom reuşi să ajungem la nivelul vostru ?

— Domnule, nu voi zbune mai mult degît gă noi nu avem nevoie ză primim lecţii de la zdrăini.

— Într-adevăr, ne aflăm în raportul discipol-maestru. Voi deţineţi supremaţia în muzică, jurisprudenţă, chimie, învăţămînt, bere, arme, maniere.

Doctorul Schlesien pufăi o trîmbă de fum şi trecu mai departe.

— Cioplește în blocul de piatră teutonică în căutarea spiritului, spuse Colney, întorcîndu-se spre Fenellan.

— Poţi să-i acorzi şi statuia terminată.

— Crezi că au maniere ?

— Ei, asta-i o cravată prea strînsă pentru beregata teutonă... Dar el se pricepe s-o lărgească.

Victor se apropie de cei doi cu o privire întrebătoare.

— Ce tot puneţi la cale ? Vă rog, nu tulburaţi pacea şi buna înţelegere. Schlesien e un tip minunat. Cunoaşte

[1] E inevitabil să mergeţi înainte (lat.)

politică mai bine ca noi toţi la un loc. Înţelege muzica. Şi e bine intenţionat, asta puteţi vedea şi voi. Vă legaţi de un om cu desăvîrşire serios. Şi e un cărturar. Care nu plictiseşte însă pe nimeni cu ştiinţa lui.

— Dacă s-ar apuca să ne scalde în atmosfera grădinilor Academiei, l-am face să-şi înghită nuiaua de profesor şi să-i rămînă în gît, spuse Fenellan.

— Tu, da, zise Victor recunoscînd vechiul antagonism al lui Fenellan faţă de doctor ; dar Colney îi ridică întotdeauna pe germani deasupra noastră.

— O face ca să-şi antreneze muşchii braţelor.

Victor îi conduse mai departe, în alte apartamente, gîndindu-se cu plăcere că părintele Septimus şi tînărul Sowerby, care reprezentau însăşi vechea Anglie, nu luau în seamă hărţuielile celor doi ironişti. Va trebui să-şi instruiască prietenii ca să-i fie de ajutor în campania pe care urma să o întreprindă. Pentru că urma o campanie, şi încă una de proporţii. Îşi aminti de întregul plan pe care-l ticluise, de toţi factorii lui, de felul cum răsucise totul în minte, chiar cu cîteva clipe înainte de a fi căzut pe Podul Londrei. Măreţia acestei iniţiative îl copleşise pînă într-atît, încît cel mai mărunt obstacol lua în ochii lui aspectul unei mîrşăvii. Şi cînd, aşa cum se aşteptase, Colney şi Fenellan se prefăcură în muşte agasante care înţepau pe oricine puteau, Victor rămase surd la absurdităţile care lui Fredi îi aduceau lacrimi în ochi, iar pe Lady Grace, aflată lîngă el, o făceau să se prăpădească de rîs.

Tînărul Sowerby părea gata să ierte totul ; era un gentleman perfect. Dar şi el, la rîndul lui, era pus, probabil, la grea încercare de îngrozitorul umor al lui Fredi. Tinerii de felul lui sînt adeseori mai răniţi de rîsul nepăsător al unei fete decît de dispreţul unui bărbat. Nataly ar fi trebuit să-l ocrotească. O privi. Faţa ei avea o mină de satisfacţie surîzătoare, bucurie care se situa însă sub nivelul aşteptat de Victor ; semn, totodată, că

partenerul lui de bătălie era moleşit. Pînă şi în superba bucătărie, cu bolţi susţinute de stîlpi (unde Nesta avu, în sfîrşit, explicaţia frecventelor absenţe din ultima vreme ale doamnei Armandine Callet şi a faptului să tatăl ei nu se supăra deloc cînd îl aştepta o cină inferioară), pînă şi în bucătărie, Nataly a lui răspunse la entuziasmul musafirilor cu o binevoitoare indulgenţă.

— Mamă ! strigă Nesta, gata, în febrilitatea ei, să se lase fermecată şi de bucătării.

Îi atrase atenţia mama ei asupra conspiraţiei urzită de Victor.

— Nici una dintre voi n-a ghicit ce meşterluia Armandine ! strigă Victor cu o veselie exagerată, menită să-i adoarmă dezamăgirea. A fost plecată şi la Paris. Am trimis-o să investigheze care sînt cele mai noi invenţii. Mintea franţuzească e mereu alertă ; şi, iată, sobele astea de bucătărie cu gaz şi cu cărbuni şi aparatul pentru încălzirea farfuriilor şi a mîncărurilor, întreaga garnitură a fost comandată după modelul folosit de Ducele d'Ariane, cel mai modern din Europa. Mă rog, conchise el, punîndu-se de acord cu Colney, cînd spui Franţa, ai spus tot.

Domnul Pempton îi vorbi domnişoarei Graves despre misiunea grea, pentru o femeie, de a conduce o asemenea casă. Şi, întocmai ca atunci cînd un drumeţ neştiutor calcă, fără să vrea, pe lîngă un cuib de viespi, bietul domn Pempton se trezi că declanşase femeia din ea şi ideile ei bătăioase, cele autentice şi cele false, asemenea unei explozii cu praf de puşcă.

Victor exclamă : „Armandine !". A te îndoi de capacitatea ei, înseamnă a nu o cunoaşte pe Armandine ; şi a nu o cunoaşte pe Armandine, înseamnă a nu cunoaşte capacitatea unei femei.

Rostindu-i numele, revăzu deodată în faţa ochilor fişia aceea alunecoasă de pe podul Londrei, şi Turnul, catar-

gele şi coşurile vapoarelor de pe Tamisa scufundîndu-se dintr-odată, ca să reapară cînd se ridicase din nou în picioare. Îşi aduse aminte că în chiar clipa cînd căzuse se gîndise la Armandine. Şi ea avea un rol de jucat; Fenellan şi Colney sus, la suprafaţă, iar ea, dedesubt. Şi ospitalitatea avea un rol de jucat, şi muzica — nevinovatele lui concerte. Întreaga lui avere, întreaga lui inventivitate urmau să-l servească; anume, să atragă şi să cucerească gusturile oamenilor, pentru a-şi crea un suport social la „Ţara Lacurilor". Numai atît? Nu, mult mai mult, dacă răceala pe care o manifesta Nataly faţă de casă avea să-i îngăduie măcar să aprecieze cît de multe dorea. În acelaşi timp, împuns de gheara dezamăgirii actuale, descoperea în reacţia ei la strădaniile lui o meschinărie care-l uimea şi-l îndurera. Niciodată pînă atunci nu-şi simţise inima secătuită în faţa unui succes. Victor Radnor avea încă de învăţat; şi anume că omul care urmăreşte un scop material, este robul acestui scop; şi cu cît se apropie de ţintă, cu atît se îndepărtează de eul său lucid; devine mai curînd săgeata arcului său, decît arcul săgeţii sale. Ăsta-i preţul pe care-l plătim pentru uneltirile noastre; şi succesul ne costă scump, constatăm că am pus în joc tot ce era mai bun în noi ca să-l putem cuceri; am sacrificat ceva ce nu putem răscumpăra cu întreaga răsplată a eforturilor noastre.

Oricum, Victor învăţa din mers, în felul lui. Lipsa de receptivitate a Nataliei îl făcea să vadă lucrurile prin prisma ei. O umbră a ideii care-i scăpase pe Podul Londrei păru să-şi fluture aripa foarte aproape de zona conştientă a minţii lui — gata să se lase prinsă. Simţea că dacă ar reuşi s-o capteze, ar găsi răspunsul la gîndul care-l frămînta.

Nataly îl determină din priviri pe Colney Durance să vină lîngă ea, cînd coborau pe terasă.

În depărtare, se ivi micul Skepsey, apropiindu-se rapid ca o barcă purtată de flux.

CAPITOLUL X

SKEPSEY ÎN MIȘCARE

Purtătorul curierului de prînz al patronului țîșni în spatele Nataliei, aproape pîrîind cînd trecu pe lîngă ea. Se îndreptă, scoțînd aburi de grabă, spre capătul terasei și depuse pachetul de corespondență în mîinile stăpînului, apoi se întoarse cu aceeași viteză ca să-și prezinte omagiile doamnei pe care o respecta atît de mult. Venise de la gară pe jos și nu cu o trăsură, deoarece calculase că, tăind drumul pe scurtături, economisește trei minute. Și nu le pierduse nici cînd îl prinsese rafala de ploaie. „Ba dimpotrivă", îi asigura Skepsey : ploaia îi accelerase cursa. Și acum, pălăria îi picura, pardesiul îi lucea de umezeală, iar el își freca mîinile ude, vesel ca o mierlă cînd se ivește din nou soarele.

— Multe coroane zdrobite în ultima vreme în cea mai virilă dintre arte ? îl întrebă Colney.

Skepsey îi răspunse cu precizia bunei cunoașteri :

— Coroane, nu, domnule ; nasuri, poate că da. Dar nu s-ar putea spune că e o regulă.

— Și ești de părere că practicarea pugilismului științific ne oferă o compensație pentru un nas zdrobit ?

— Cred că da, domnule, pentru că duce la o creștere a respectului de tine însuți.

Skepsey era intimidat de mușcăturile acestui domn, dar își spunea că apărarea lui fusese corectă. Văzînd însă o arcuire a buzelor domnului Durance, adoptă pe dată o atitudine de atentă îndoială.

— Dumnezeule, ești ud leoarcă, strigă Nataly mustrîndu-se pentru că descoperise atît de tîrziu acest lucru.

Nesta se apropie în grabă de ei, îl copleși cu o mie de compasiuni pe „dragul ei Skips", îl trase sub domul de sticlă unde se găseau resturile picnicului, și îi turnă o

cupă de șampanie „ca nu cumva soția lui să aibă de îngrijit o răceală." Cînd îl văzu că se supune, îi turnă și o a doua cupă „ca s-o bea dragul de Skepsey în cinstea «Țării Lacurilor»". Imposibil să-i reziste : așadar bău, și clipi din ochi, și iar bău. Apoi i se spuse că, înainte de a-și pune în acțiune furculița și cuțitul, trebuie să se apropie de locul unde se aprinsese un foc de surcele pentru prepararea cafelelor ; ca să-și usuce hainele. Dar Skepsey nici nu voi să audă ; el avea obligații, trebuia să ducă înapoi corespondența patronului ; s-ar putea să fie nevoit să prindă un tren în ultimul minut, doar dacă trenul nu avea cumva întîrziere ; trebuia să plece dintr-o clipă în alta. Rugat, implorat, comandat, Skepsey i se adresă cu compasiune lui Colney Durance :

— Doamnele nu înțeleg niciodată, domnule.

Nici un turc din Constantinopole n-ar fi avut o părere mai haremizantă în legătură cu nepotrivirea femeilor în lumea cutezătoare a afacerilor. Perseverența acestor femei care se încăpățînau să-l împiedice de la împlinirea datoriei ar fi fost poate încununată de succes, dacă la fiecare cuvînt al lor el n-ar fi răspuns cu alte două și dacă n-ar fi fost de două ori mai prompt decît ele în acțiune. Le explică, pe tonul cu care vorbești unor copii, că cinci minute pierdute pot duce la pierderea unei slujbe, la pierderea a mii și mii de lire, la pierderea prestigiului unei firme. Și ieși din nou pe terasă, dar Nesta îl trase îndărăt. Ea și mama ei îl dojeniră, îi spuseră că e lipsit de rațiune.

— Skips, dacă te îmbolnăvești, va trebui să te îngrijim ! îl certă Nesta.

Omulețul îi răspunse vesel că existau și spitale, apoi rîse de ideea că dacă ești murat de ploaie trebuie neapărat să răcești, și dacă răcești e musai să ai febră, și dacă ai febră e inevitabilă tuberculoza. În cazul lui, nu se aplica așa ceva. Astfel încît doamnele fură nevoite

să-şi stăvilească îngrijorarea şi să-i îngăduie să rămînă în hainele lui ude în timp ce mînca plăcintă rece cu salată.

Domnişoara Priscilla Graves îşi făcu apariţia şi deveni martora încercărilor celor două ademenitoare de a-l face să bea vin, şi încă un vin spumos.

— Vrem să-l încălzim un pic, se scuzară gazdele.

— Drumul l-o fi încălzit destul, ripostă Priscilla.

— Dar e ud leoarcă, protestară ele.

— Atunci daţi-i să bea apă caldă.

Skepsey se crispă de parc-ar fi fost obiectul unei lecţii de anatomie sau subiectul unei rivalităţi între femei, ori al consideraţiei umane. Domnişoara Graves văzu în crisparea lui făgăduinţa unui eventual prozelit. Observă pe un ton încurajator :

— Sînt convinsă că nu-i place alcoolul ; şi-a păstrat gustul pentru lucrurile naturale.

Cuvintele ei îi puseră simţul politeţei la grea încercare, pentru că Skepsey ţinea încă paharul în mînă şi era conştient de aversiunea domnişoarei, bazată pe înalte principii etice. Ori el era omul care se închina în faţa principiilor, socotindu-le stîlpii pe care se sprijinea Anglia lui. Şi această doamnă părea să fie purtătoarea de stindard a principiilor. Cînd ne pălmuim poftele, şi le închingăm şi le înfometăm, ideea că o facem în numele unui principiu ne e de mare ajutor. Dacă subscriem la un principiu, simţim că ne sporesc energiile ; căpătăm încredere în ţara care, înainte de acest act, nu fusese de partea noastră. Şi o încredere temeinică în ţara noastră generează gîndurile elevate care ne vizitează din cînd în cînd : gînduri despre Anglia care e în fruntea tuturor naţiunilor, atunci cînd mireasma unei pajişti englezeşti stropite de ploaie se ia la întrecere cu parfumurile paradisului sau cînd strigătele şi zgomotele discordante ale unei mulţimi londoneze în mers ne amintesc de măreţia muzicii de orgă într-o catedrală.

S-ar putea ca prin renunţarea la orice băutură care se apropie de alcool, omul să ajungă la o gîndire mai limpede, pusă în slujba ţării. E de aşteptat să aibă şi o memorie mai bună, şi să nu trebuiască să se întrebe, fără nici o posibilitate de a decide, dacă patronul lui i-a vorbit de un domn *Journeyman* [1] sau *Jarniman*, cînd i-a numit persoana pe care nu dorea s-o primească. Oricare dintre aceştia doi s-ar prezenta, va fi oricum trimis la plimbare din cauza similitudinii numelui. Dar ce e trist, e neputinţa memoriei de a reţine un nume ; fapt care ne acuză condiţia fizică şi, prin ea, deprinderile noastre.

Asemenea gînduri se învolburau în mintea omuleţului care nu cerea decît să audă cuvîntul potrivit pentru a-l converti, transformîndu-l într-o cunună a prozeliţilor.

Din nefericire pentru cauza pe care o apăra, domnişoara Priscilla întinse mîna cu un gest poruncitor, cerîndu-i să se lepede de ispită chiar acolo, pe loc. Şi îşi însoţi spusele de o urîtă contractare a trăsăturilor, pentru a sublinia implacabilitatea Moralităţii faţă de hidoşenia vinului, oricît ar părea acesta de plăcut unui gust corupt de toleranţa faţă de poftele senzuale.

Dar paharul cu vin îi fusese pus în mînă de doamna pe care o respecta atît de mult şi care i-l oferise cu o înfăţişare angelică, în divin contrast cu urîţenia. Şi n-ar fi putut să se arate nepoliticos faţă de această doamnă, nici măcar pentru a aduce omagiu reprezentantei unui principiu. Drept care se înclină în faţa domnişoarei Graves, bău paharul pînă la fund, şi plecă precipitat. Auzi strigăte în urma lui.

Patronul îi pregătise un pachet cu corespondenţa semnată, numai bun ca să-i încapă în buzunar.

— Apropo, Skepsey, îi spuse, dacă mă caută la birou un om care se numeşte Jarniman, doresc să stau de vorbă cu el.

[1] Journeyman înseamnă în limba engleză amator de voiaje, om care călătoreşte mult.

Ochii cenuşii ai lui Skepsey dădură să-i sară din orbite.

„Oare pe *Journeyman* nu dorise să-l vadă patronul lui, şi în schimb, pe *Jarniman* îl dorea ?

Deprinderea lui de supunere, orgoliul promptitudinii şi ora apropiată la care sosea trenul îl împiedicară să mai pună întrebări. Dealtfel ştia de mult că lucrurile pe care nu le înţelege e mai bine să rămînă nedezlegate.

Ritmul paşilor îi imprimă curînd şi ritmul gîndurilor.

Jarniman, un om pe care patronul lui nu dorise să-l vadă ieri şi dorea să-l vadă azi, trebuia să fie un soi de conciliator ; probabil o problemă de abilitate politică. Dar să-l lăsăm în pace pe Jarniman. Journeyman, pe de altă parte, se dovedea a fi nimeni, o fantomă plăsmuită de imaginaţia lui. Totuşi, acest Journeyman era foarte important, o realitate înfricoşătoare. Şi cu atît mai important cu cît Skepsey îl privea prin optica sa de patriot. Numai sub această optică îi permitea conştiinţa lui scrupuloasă să se gîndească la sine însuşi, cînd de fapt subiectul imediat era interesul patronului său. Pentru că acest Journeyman nu avea nici o scuză să existe pe buzele domnului Radnor. El se născuse din vîjîitul unei urechi tulburi, provenit dintr-un creier tulbure, consecinţă nemijlocită a unui stomac tulburat, care, oricît şi-ar fi clamat o relativă nevinovăţie, ar fi fost pus la stîlpul infamiei de ochiul necruţător al unei doamne cu principii.

Vai, ce valoare avea pentru ţara lui un slujitor care nu-şi putea aminti cu exactitate cuvintele patronului ! Domnişoara Graves din conştiinţa lui îl întreba dacă aceste idei îi aparţineau într-adevăr, după ce dăduse pe gît atîta şampanie.

Gîndurile aţîţate şi înfierbîntate de mersul lui grăbit, planau în zbor vibrant asupra unei Anglii cumplite faţă de vrăjmaşii ei dinafară, dar dansînd vesel pe pajiştile-i verzi dinăuntru. Aşa şi trebuie să fie. Dar ca să ne putem menţine dansul, trebuie să fim fier înroşit în foc pentru

oricine ne-ar atinge. Şi cel care luptă pentru a cuceri, trebuie să aibă un creier limpede : iată un punct împotriva alcoolului. Da, şi dacă domnişoara Graves ar stărui, păstrîndu-şi însă faţa ei naturală, ar fi plăcută şi convingătoare. Şi ar fi bine să i se spună că trebuie să se mărite, pentru propăşirea ţării. Femei care beau băuturi alcoolice ! Skepsey avu o viziune a soţiei lui, aşa cum îi apăruse într-o zi, cu ochii lăcrimoşi şi gura gata să miorlăie. Oh, femeile au nevoie de disciplină, nu aşa trebuie să arate mamele tinerilor noştri englezi. Categoric, femeile cu principii trebuie să se mărite ; ar trebui obligate prin lege. Dacă ar fi existat şi o lege inversă, care să oblige femeile lipsite de principii să rămînă celibatare, atunci Skepsey ar fi fost scutit de necesitatea de a impune disciplină unei reprezentante a sexului slab, şi progenitura lui ar fi fost salvată de asemănarea cu un strujan de porumb, gata să se prefacă în bălărie. Nu avea decît un singur fiu pentru apărarea Angliei ; un fiu pe care-l puteai doborî cu un deget, sau cu un răpăit de tobă. Curajul lui William Barlow Skepsey n-ar fi putut face faţă nici măcar unei oi : stimula iepurii să se repeadă la el în cîmp. E, dacă ar fi fost vlăstarul unei femei cu principii!... Dar faptele de viaţă nu pot fi şterse cu radiera. Ce rost are să visezi la ce-ar fi putut să fie ?

Să ne gîndim o clipă şi la revers — să ne amintim de lecţia iudeilor în captivitate, de strigătul lepădării de credinţă şi de cel de căinţă — iată un neam de oameni concepuţi în onoare : bărbaţi musculoşi, dispreţuind desfrîul din care totuşi, uneori, se înfruptau cu condescendenţă. Ca şi unele triburi din Grecia : boxeri, vîslaşi, alergători, căţărători pe munte ; căliţi, neîmblînziţi, mărinimoşi, aşa cum numai cei puternici pot să fie. O oştire care se adună la un singur cuvînt, cîştigînd dintr-o singură lovitură dubla bătălie a braţului şi a inimii. Oameni care ştiu să păşească pe cărările din grădina plăcerii. Şi asemenea oameni îşi găsesc perechi pe măsură, cu trupuri

care făgăduiesc vlăstarelor lor umeri puternici şi braţe care se pot întinde pînă departe.

În faţa lor se închină lumea.

Şi ne dăm seama în ce măsură ar putea contribui la această măreţie o brigadă de femei ca domnişoara Graves, dacă nu li s-ar îngădui să rămînă fete bătrîne. Domnişoara Graves are, probabil, vreo douăzeci şi opt de ani — prea mult ! Ar trebui să i se spună că bărbaţii reuşesc — deşi femeile nu sînt în stare de aşa ceva — să calce ordonat şi disciplinat pe cărările din grădina plăcerii. Admiterea femeilor în această grădină, chiar cu restricţii, pe baza unui bilet pe care ar scrie *„cu moderaţie"* (ceea ce ar vrea să însemne că au şi ele voie să mai culeagă ici-colo cîte o floare sau un fruct de la marginea cărării pe care înaintează), le-ar face să dea iama în răzoarele cu flori. Pentru că femeile nu cunosc moderaţia. Nu se pot abţine de la excese, nici de dragul lor şi nici de dragul posterităţii. Şi asta din pricină că mintea lor nu e capabilă de gîndire abstractă, aşa cum este mintea bărbatului.

Dar există temeiuri să credem că exemplul sexului tare, care ştie să-şi impună autocontrolul, le va îndruma şi pe femei spre un simţ similar de abnegaţie, de înţelegere a datoriei lor faţă de generaţiile viitoare. Şi atunci, ideea Posterităţii va pătrunde şi în mintea acestui principal agent al ei.

E clar însă că bărbaţii trebuie să pornească salutara mişcare de pregătire a posterităţii. Lor le revine misiunea. Aşadar s-ar cuveni să purceadă de îndată la o riguroasă antrenare fizică. Femeile o vor face prin constrîngere ; bărbaţii o vor face de bună voie, mînaţi de generozitatea, de simţul lor patriotic.

Domnişoara Graves trebuie să fi intuit felul lui de a gîndi, aşa bănuia Skepsey. Fapt ce crea între ei doi un conflict pe care simţea că nu-l poate soluţiona din cauza

sărăciei vocabularului său. În lipsa cuvintelor, se simți nevoit să facă apel la cifre ; construi în minte o întreagă serie de tabele statistice, ca să-și dea seama dacă fusese înfrînt sau nu. Dacă fusese înfrînt, însemna că, din punct de vedere moral, era captivul ei. Și nimic nu-i repugna mai mult lui Skepsey. Statisticile, la care patronul lui ținea atît de mult, îl speriau. Dădea înapoi în fața rezultatului unei împerecheri de cifre care-l aveau pe el drept obiect și se rușina văzînd că încearcă în fața statisticilor sentimentul pe care-l încearcă o femeie în fața unui uriaș. Se simțea scandalos de feminin în fața statisticilor.

Și domnul Durance le disprețuia ; îl combătea pe domnul Radnor numind cifrele : „chestiile alea atît de emoționale", lucru pe care Skepsey nu-l înțelegea prea bine. Dar domnul Durance, un gentleman foarte inteligent, nu putea să aibă dreptate în orice domeniu. De pildă, făcea niște observații foarte ciudate asupra țării. Doctorul Yatt le atribuia unei digestii leneșe.

Și domnul Fenellan spusese despre domnul Durance că „fiind un avocat fără procese, vorbirea lui zăcuse atît de mult timp îmbuteliată, încît acum era ca un vin fermentat care lasă să se scurgă picături oțețite". Domnul Fenellan spusese lucrul ăsta rîzînd, adică fără răutate. Skepsey era sigur că-l auzise vorbind astfel. El nu auzea mai mult decît alții, dar ținea minte fraze întregi și numeroase. În cursa lui rapidă, acest mic automat atît de activ, încins de mișcare pînă la limita exploziei, reînvia în amintire lucruri auzite cu ani în urmă. Și toate ideile care i se păruseră interesante într-un anumit moment sau într-o anumită dispoziție, reveneau acum în mintea lui cu mare viteză. Afacerile și prietenii patronului său, bunăstarea și propășirea țării, acestea erau temele lui curente de gîndire : ilustrate de imagini înregistrate în memorie, informații, așteptări și speranțe, toate hăcuite, scuturate și amestecate într-o salată potrivită cu fervoarea velocității lui. Dacă doriți o notă

definiţie a geniului, denumiţi-l o formă a vitezei. Creierul geniului este strănepotul acelei forţe mobile pe care matematicienii au imprimat-o hîrtiei printr-o coloană de cifre, făcînd ca pămîntul să se învîrtească în spaţiu ; pînă la generarea căldurii prin orice multiplicare, prin orice frecare, din orice materie depozitată, aşa cum e propriul dumneavoastră haos, labirintul dumneavoastră semiobscur, neîncetata dumneavoastră nevoie de dezvoltare ; şi apoi lumina, creaţia, ordinea, şi acestea sînt operele geniului. Ce părere aveţi ?

Fără să aibă o minte mare, doza posedată de Skepsey pulsa acum plină de viaţă, sub o puternică iluminaţie. În sinea lui era convins, făcînd însă penitenţă pentru asemenea îngîmfare, că ar putea comanda oştiri întregi. Nu era chiar generalul armatelor, ci aghiotantul generalului, cel care, din cînd în cînd, se hazarda să-i dea comandantului cîte un sfat. Pe regimentele lui particulare, bine instruite, comandantul se putea bizui ; ca şi pe cunoştinţele lui asupra ţării în care se desfăşura campania, asupra drumurilor, terenurilor mlăştinoase, dealurilor îndărătul cărora poţi piti armatele, rîurilor care despart ţinuturile. Înregistrase în minte marile bătălii ale cuceritorilor din romanele lui istorice favorite. Şi înţelegea valoarea unui plan de luptă, pericolul de a te crampona de el, avantajele unei armate mari care să te flancheze ; şi manevra deocamdată o armată mică, pe ascuns, care, la momentul potrivit, avea să pice ca o lovitură din cer.

Căpitanul Dartrey Fenellan îi explicase ce a însemnat atacul pieziş al lui Frederic cel Mare, folosirea artileriei de către Napoleon în pregătirea atacului care s-a năpustit ca o cataractă peste locul cel mai slab apărat, marşul lui Wellington paralel cu cel al lui Marmont pînă în momentul decisiv cînd, spărgînd oastea acestuia din urmă, a atacat la Salamanca. Skepsey îşi trata inamicul după aceste modele, raportînd, deferent, unui co-

mandant pe care modestia lui îl situa pe locul suprem, unde primea toate onorurile.

Şi Anglia noastră, deşi redutabilă pentru duşmani, e cea mai minunată ţară pentru locuitorii ei.

Capul îi căzu în piept, înainta acum ca un berbec. Îi veniră în minte spusele domnului Durance despre draga lui Anglie : că „rămăşiţele ei de energie sînt canalizate toate în acţiunea bolilor care o macină" ; că „s-a hrănit atîta cu terciul compromisurilor, încît nu mai poate concepe vreo soluţie de rezistenţă fizică" ; că „are în ea atîta viaţă cît hoitul mîncat de muşte", şi aşa mai departe. Acest gentleman îşi permisese chiar să spună că istoria recentă a Angliei noastre e „ca expoziţia unui farmacist de provincie care vrea să demonstreze lupta dintre otravă şi antidot". Fără îndoială, domnul Durance nu putea gîndi cu adevărat cele ce spunea. Dar ce-i puteai răspunde cînd îţi vorbea despre lîncezeala poporului şi cînd compara succedarea guvernelor cu schimbarea lacheilor — lacheii băierelor pungii ? Spunea că vechea Anglie a înţepenit de-a binelea în fotoliul ei şi gîndeşte că unica ei treabă e să-şi dea cu presupusul şi să se asculte singură ; şi că, în faţa unei Europe înarmate, această mare naţiune va supravieţui doar prin îngăduinţă. Oh !

Skepsey scoase exclamaţia cu glas tare.

— Nu vă simţiţi bine ? îl întrebă vecinul.

Strategul oştilor înarmate pentru apărarea ţării se găsea acum în tren, într-un vagon de clasa a treia, şi se apropia de prima staţie în drum spre Londra. Se situă brusc la nivelul lumii exterioare şi se pomeni antrenat într-un schimb de păreri cu un bărbat voinic şi foarte comunicativ. Care-i povesti că era domiciliat în Londra, dar născut în nord, într-un loc de unde se vedea catedrala Durham, lucru pentru care îi mulţumea zilnic lui Dumnezeu. Făcea parte din ordinul măcelarilor ; profesiune lucrativă, care-l adusese pînă la graniţele

comitatelor Surrey și Sussex, la cîteva mile de casa cea mare pe care o clădise un domn al cărui nume îl uitase, deși îl auzise de curînd menționat de o cunoștință a lui care se interesa de treburile acestui domn. Dar obiectivul vizitei sale fusese inspectarea unei crescătorii de porci, unde se prăsise o rasă foarte rară, care meritase din plin deplasarea. O rasă care dădea o carne slabă dar extrem de gustoasă ; porci cu picioare mai lungi și rîturi puternice, care le frăgezeau șuncile. Își aveau originea în Spania, se pare. Și proprietarul crescătoriei voia să-i vîndă pentru că îi găsea prea sălbatici. Dar cunoștința despre care vorbise, și care fusese pe acolo ca să vadă casa cea nouă în timp ce se construia, avea o mamă, care fusese bucătăreasă la o familie bună și era acum văduva unui bucătar ce ținuse un restaurant. Șuncă, friptură de vacă, chiftele, cîrnați, plăcinte clasa-ntîi, la comandă. Și ea însăși o femeie foarte planturoasă. Dacă stafia ei o să apară vreodată la capătiiul fiului, nimic altceva n-o să mai încapă în camera respectivă — presupunînd că ne păstrăm formele și pe lumea cealaltă. Dar fiul era un om de treabă, care se îngrijea de restaurantul maică-si ori de cîte ori se ivea vreo ocazie, mai ales un chilipir. Și porcii ăștia de rasă străină, care îi pricinuiseră dezamăgirea importatorului, ar putea să constituie un chilipir, mai ales că au o carne delicioasă.

Gîndurile lui Skepsey erau încă axate pe războiul pentru apărarea Angliei, și omul îi vorbea despre porci.

Îl informă pe interlocutorul său că aflase de la un învățat faptul că porcii, mai mult decît oricare alt animal, fuseseră pricina unor bătălii sîngeroase.

„Cum așa ?“ îl întrebă măcelarul, și-i spuse că el nu era prea învățat, și porcii s-ar putea să provoace invidie, dar nu auzise în viața lui că ar fi fost o pricină de luptă între om și om. S-au luptat pentru posesiunea lor, îl lămuri Skepsey. Ah ! Posesiunea ! Mă rog, auzise de bătălii sîngeroase pentru posesiunea femeilor. Mă rog, oa-

menii sînt în stare să se lupte pentru tot ce-ar dori să fie al lor, conchise măcelarul. Apoi începu să laude bătrîna Anglie pentru că se pricepea să evite războaiele. Skepsey încuviință din cap. Dar dacă am fi forțați să facem război ? Atunci am lupta. Și dacă n-am fi pregătiți ? Ne-am pune repede la punct.

Skepsey îi ceru să declare ce rezistență crede că ar putea opune unei perechi de pumni pricepuți, într-un loc ferit de intruziunea poliției.

— *Dumneata* să-mi spui asta, răspunse măcelarul zîmbind cu superioritate, pentru că era un om corpolent.

— Eu îți dau două minute, i-o trînti Skepsey, după ce-l măsură atent, cu bunăvoință ; atît cît să se vadă că n-avea chef de glumă.

— Cam puțin, maestre, replică omul mai voinic. Ia pune mîna aici !

Își încordă brațul și-l îndoi, scoțînd la iveală un mușchi vîrtos cît un pod.

Skepsey îi aduse omagiul național, impus de forța musculară.

— Dar chiar dac-ai fi de două ori mai puternic, observă el, nu-ți ajută la nimic dacă n-ai știință.

Și își încordă brațul la rîndul său.

Gîtlejul măcelarului lăsă să-i scape o serie de zgomote, ca niște virgule sau două puncte, care ar fi fost punctuația reflecțiilor lui, în timp ce degetele sale pipăiau mușchiul de fier.

— Vînjos. Ești slab și vînos, nici vorbă.

Era, fără îndoială, un elogiu. Împănat cu disprețul robustețe i față de sfrijeala care n-a învățat încă lecția umilinței ; ceea ce-l făcu să adauge :

— Dar pînă la urmă, tot greutatea corpului își spune cuvîntul.

— Într-o luptă corp la corp, admise Skepsey. Dar dă-mi voie să-ți spun că n-ai reușit să mă atingi.

— Şi de unde ştii, mă rog, că nu mă pricep şi eu la cafteală ?

— Scuză-mă că-ţi spun, dar dacă te-ai pricepe ar fi şi mai rău.

Măcelarul se lăsă pe spate.

— Eşti profesor, dacă-mi dai voie să te întreb ?

Skepsey respinse titlul.

— Mă pot angaja să-i învăţ pe tineri să boxeze, după ce-şi însuşesc cum se cuvine principiile iniţiale.

— Ia-n auzi ! strigă măcelarul zgîndărit. Pot să-ţi spun că bătăuşii noştri cei mai buni nu şi-au învăţat meseria din cărţi. Ia spune-mi... ai dumneata un fel de-a vorbi foarte dichisit... ia spune-mi, fără fanfaronadă... desigur că cel mai tare cîştigă, dacă asta vrei să spui... dar dac-aş fi eu unu' din ei şi te-aş pocni zdravăn, ce-ai face ? Ai veni cu un profesor ?

— Aş cere o partidă dreaptă, sună răspunsul modest.

— Şi te-ai aştepta să mă dobori cu principiile alea ale dumitale ?

— M-aş aştepta.

— M-ai dat gata ! urlă voinicul.

După ce cîntări din priviri silueta pricăjită din faţa lui şi chipul cu ochi mari, cenuşii, înfundaţi în orbite, măcelarul reluă :

— Dacă eşti într-adevăr aşa cum spui, atunci eşti omul potrivit pentru prietenul meu Jarniman şi pentru mine. El e mort după partide de luptă şi eu aşijderea. Ce poate fi mai frumos ? Şi dacă ai să vrei într-o zi să ne oferi o demonstraţie, o să ştim şi noi să ne achităm corespunzător, fie că dumneata o să fii cel mai bun, conform aşteptărilor, sau viceversa. Că o chelfăneală bună nu-i niciodată de ruşine, cum zice şi cîntecul. Adică dacă ştii cum s-o primeşti şi s-o faci să pară dreaptă. Şi dumneata eşti desigur un adversar cu care nu-i de glumit. Ai fost vreodată învins, domnule ?

— De multe ori, domnule.
— Atunci e-n regulă. Şi nu ţi-a clătinat încrederea ?
— Dimpotrivă, mi-a sporit-o.

Ajuns la acest punct, Skepsey simţi nevoia stringentă de a-şi părăsi atitudinea de lăudăroşenie în care se lăsase antrenat în mod nechibzuit şi se grăbi să pună o întrebare, „cu referire la cazul de faţă", pe care el o socotea a fi o ilustrare ; anume cum ar trebui să reacţionăm dacă ţara ar fi atacată prin surprindere de o armată bine instruită, inferioară numeric forţelor noastre, dar cunoscînd metodele ştiinţifice de luptă. Ar trebui să măsurăm securea, să măsurăm copacul, îşi continuă el simbolistica, şi să ne gîndim care din două o să cadă mai întîi ?

— Vorbeşti de o invazie, da ? Şi vrei să spui că nu trebuie să lovim la rîndul nostru ? răcni măcelarul, stîrnind un murmur de aprobare din partea celorlalţi trei ocupanţi ai compartimentului, care începuseră să înţeleagă despre ce e vorba şi-l încurajau pe campion să-i dea lui Skepsey o lecţie, şi anume că-i o prostie să apelezi la analogii prea îndepărtate ca să clarifici un punct de interes imediat. Acum nu mai avea nici o şansă de reabilitare, era înfrînt, identificat cu fatalul invadator, respins, făcut fărîme şi zvîrlit în Canalul Mînecii ca să fie înghiţit şi să nu mai rămînă o unghie din el, în timp ce John Bull [1] stătea pe ţărm, suflecîndu-şi mînecile şi pregătindu-se pentru o a doua şi a treia demonstraţie ; strigîndu-le că n-au decît să mai încerce o dată.

Încălzit de victoria lui englezească şi mărinimos faţă de învins, măcelarul îi spuse lui Skepsey că i-ar plăcea să-l revadă şi-i întinse o carte de vizită : Benjamin Shaplow, la o adresă în apropierea băncii.

Se despărţiră la staţia terminus, unde urechea le fu spartă de trei ţipete de locomotivă, sunînd ca nişte vesele mesaje ale sufletelor damnate cătrei cei de un neam cu

[1] Personaficare a englezului tipic.

ele, pentru a le oferi un gust anticipat al bucuriilor care-i așteptau acolo sus ; își simți auzul alterat. Sau poate că ecoul unui anumit nume care i se imprimase în minte era cel care-l determina pe Skepsey, în timp ce cobora strada și traversa podul, să-și închipuie că domnul Shaplow, atunci cînd își repetase dorința ca el și prietenul său să asiste la o demonstrație de box, rostise numele Jarniman. Un nume neobișnuit ; totuși s-ar putea să existe mai mulți Jarnimani. Nu era de crezut că un prieten al măcelarului putea fi una și aceeași persoană cu omul pe care domnul Radnor întîi nu voise să-l vadă și apoi voise să-l primească. Dar nu avea importanță. Ce-ar fi dacă — oricît ar părea acum de incredibil — flota olandeză s-ar ivi plutind pe Tamisa, în chiar această arteră centrală a vechii Anglii ? Ce-ar gîndi Turnul Londrei ? Skepsey se uită cu simpatie la turn, întrebîndu-se dacă-i văzuse vreodată pe olandezii aceia nerușinați ; care la ei acasă sînt destul de cumsecade, așa i se spusese. Înclina să creadă că Jarniman al domnului Shaplow era tot unul cu cel al domnului Radnor. În orice caz, acum era sigur de nume.

CAPITOLUL XI

ÎN CARE PERECHEA OCROTITĂ DE IUBIRE ÎȘI ÎNTREZĂREȘTE OSÎNDA

Aflat într-o dispoziție meditativă, Fenellan portretiză printr-o exclamație spontană silueta lui Skepsey care se îndepărta, așa cum le apărea celor aflați la capătul terasei de sus de la „Țara Lacurilor" :

— Leit o codobatură !

Lady Grace Halley, domnișoara Graves și doamna Cormyn, cuibărite în mătăsurile lor uscate, fură atît de

încîntate de comparație, după ce-l auziseră pe Victor definindu-l pe amărîtul acela murat și muiat de ploaie drept „omul cel mai fericit din Anglia", încît și-o depozitară în minte ca o fericită parte finală a capitolului „o plăcută zi la țară". Conferea zilei un caracter într-adevăr rural.

Le sîntem îndatorați celor care ne definesc concis ; în ce privește înțelegerea generală a personalității noastre, sîntem ca niște frunze risipite-n vînt pînă cînd nu se găsește cineva care să ne sintetizeze și să ne eticheteze. Și chiar dacă definiția nu-i prea corectă din cauza conciziei și a repeziciunii cu care a fost încropită, noi, în schimb, devenim bunii ei purtători ; și sub acest chip intrăm în concepțiile prietenilor noștri, în amintiri, în posteritate.

Pe terasa de la „Țara Lacurilor" s-au povestit anecdote despre cel mai fericit om din Anglia, s-au cerut amănunte despre istoria vieții lui. Categorisirea lui printre tradiționalii insulari veseli nu a fost prea afectată de relatarea faptului că-și alesese ca tovarăș de viață o femeie bețivă — ceea ce confirma versiunea lui Durance asupra fericirii compatrioților săi. Dar comparația cu codobatura cîștigase teren : Skepsey pășise în memoria oaspeților. Domnișoara Priscilla Graves își concretizase meditațiile asupra lui Skepsey, lucru important pentru el.

Nevoia de tutun îl făcu pe părintele Septimus Barmby să se îndepărteze de Nesta. Fata se strecură lîngă Louise de Seilles și-i murmură dulce-dulce în ureche că o iubește. Prezența doctorului german, deși nu-i stîrnise animozitatea, umbrise plăcerea tinerei franțuzoaice, pînă în clipa cînd laudele lui Victor la adresa Franței îi redeșteptaseră sentimentele de mîndrie, rănind-o în același timp prin obiectul la care se referëau. Fata purta cicatricea națională, care nu era decît semnul exterior al unei răni adînci, de netămăduit atîta timp cît țara ei zăcea răpusă și dezmembrată. Colney Durance îi putea

scuza iraţionalitatea, pentru că ştia să şi-o controleze şi o afişa cu demnitate, suferind în tăcere şi punîndu-şi toată încrederea în idealul ferm, neobosit, concentrat al Franţei ei. În spiritul galic al zilelor noastre, Franţa apare ca o glorie prematur înmormîntată, care încearcă fără încetare să străpungă tumulul ce-i înăbuşă răsuflarea. Şi strigă întruna, uneori strident, pentru ca omenirea să n-o dea uitării şi s-o elibereze de suferinţă şi de sub movila de ţărînă a mormîntului blestemat.

Mademoiselle era prietenă cu Colney. Nu se înţelegeau numai cînd ea vorbea despre *revanche,* iar el îşi asuma rolul de moralist, propovăduind de la catedră şi trecînd astfel de partea duşmanilor ; în acele momente, predicile lui aveau un parfum teutonic. Felul nostru de a menţine ambele talere ale balanţei în echilibru e de neînţeles pentru oamenii dublu răniţi, trupeşte şi sufleteşte.

Mademoiselle de Seilles avea sînge breton. Nesta, sub un impuls destul de celtic, îi sezisa orice schimbare de dispoziţie şi îşi însuşea toate stările ei de spirit, fie că erau vesele sau triste. Tot ce pornea de la draga ei Louise purta, fără îndoială, o amprentă de nobleţe.

Nataly era mai puţin participativă. Numai cei cu sînge veleş sau irlandez comunică spontan cu francezii de origine celtică. Ori Nataly se trăgea dintr-o tulpină de Yorkshire. Era însufleţită de curajul, omenia şi generozitatea nordului nostru civilizat ; îi plăceau manierele şi buna creştere a domnişoarei şi îi displăceau aerul de superioritate şi rezerva inexpugnabilă în care se învăluia ori de cîte ori se făcea simţită lipsa de fineţe a comerciantului. Îi vorbi lui Colney despre Mademoiselle de Seilles, în timp ce coborau treptele spre lac :

— Nesta se pricepe s-o extragă din negurile ei. Cred c-o supără prezenţa doctorului Schlesien. Şi eu am simţit acelaşi lucru după ce-am ascultat o seară întreagă muzica lui Wagner.

— Richard Wagner ridiculizează în mod germanic poporul francez, cînd acesta se află la pămînt. Ea vine dintr-o rasă care nu iartă niciodată.

— Care nu iartă niciodată — ăsta-i un lucru oribil! Eu credeam că-ţi plac „kelţii", cum îi numeşti dumneata.

Colney se agăţă de acest subiect, ca să amîne altul mai neplăcut, a cărui apropiere o simţea.

— Voi, englezii, refuzaţi să înţelegeţi ceea ce nu vă seamănă. Francezii se află în momentul de faţă într-o stare de patriotism febril. Voi refuzaţi să le aplicaţi tratamentul unei boli cu febră. Li s-a amputat un picior; voi îi sfătuiţi să se odihnească.

— Ştii bine că eu ţin la francezi.

— Şi kelţii, aşa cum li se spune, nu pot şi nu vor să uite insultele. Uită-te la Irlanda, uită-te la Ţara Galilor şi la Scoţia keltică. I-ai auzit vreodată vorbind? Ce s-a întîmplat, s-a întîmplat în anul 1400, dar pentru ei totul e proaspăt de parc-ar fi fost ieri. Pe cînd pentru englezi, istoria e moartă ca tata-Adam. Ei cerşesc privilegiul de a se bate pe burtă cu moştenitorii numelor şi titlurilor celor care le-au smuls pămînturile şi le-au folosit ca să-şi crească vitele. Englezii saxoni au încasat, fără îndoială, mai multe ciomăgeli decît orice alt popor care are dreptul să subziste sub soare. Zvîcnirea capului, ori de cîte ori aud rostindu-se un nume de lord, este azi negată şi camuflată, dar e ceva ce continuă să existe şi să-şi trădeze efectele. E manifestă în toate jurnalele lor, în toată literatura lor. Acolo unde nu apare, înseamnă că e vorba de o altă rasă. Kelţii n-ar accepta niciodată asemenea formă de sclavie. Oricît ar fi un kelt de servil, de flexibil, viclean, înşelător, şi aparent ataşat, el îşi va aminti întotdeauna de ziua cuceririi independenţei neamului său, şi de cei care le-au răpit-o. Keltul este fiara poetică a raselor umane moderne.

— Îi dai o coloratură cam păgînă.

— Îi dau coloratura naturală. Cînd îl pălmuiești, el nu-ți întinde niciodată și celălalt obraz. În loc de a-i cere să uite, lucru pe care nu-l va izbuti nicicînd, ar trebui să-l învățați să admire. Dar o societate mercantilă, ghidată de o politică economică, de la registrul de contabilitate și pînă la banchetele prezidate de Dragonul Capitalului, nu se pricepe la așa ceva. Oricum, asta-i taina keltului și asta respect eu la el. Și totuși se lasă cucerit de admirație față de un dușman sau de un opresor care se dovedește capabil de fapte mărețe. Keltul are un spirit activ, nu cunoaște pasivitatea negativă a insensibililor voștri, care se țin de litera *Evangheliei*. Și cusururile lui, cu excepția ferocității, sînt amuzante.

— Dar cum califici accesele de ferocitate ?

— Sînt inconștiente, adevărate accese. Provin din impulsivitate. Dar se poate discuta cu el și e lucid chiar și cînd sîngele i se încarcă. Cît despre francezi, sînt națiunea cea mai amestecată din Europa ; de aceea vei întîlni la ei numai contraste : sînt robii sentimentelor și totodată de un raționalism perfect ; sînt liber cugetători și cucernici ; afectuoși și fioroși ; frivoli și plini de tenacitate ; pasiunile vremelnice operează ca soarele sau ca luna asupra acestor însușiri ; și reușesc să extragă idealismul din senzualitate. Deși sînt sub nivelul vostru, vă sînt totuși superiori ; paradoxul e la el acasă cînd e vorba de francezi.

— Prietene, vorbești cu multă seriozitate, ăsta e un compliment cu totul neobișnuit pentru dumneata, spuse Nataly, apoi continuă, cu ingratitudine : Dar știi foarte bine că pe mine mă preocupă altceva. Vreau să cunosc părerea dumitale. Deși o ghicesc, vreau să o aud, poate că e o dorință meschină și știu că ai să-mi faci o mie de complimente, numai ca să eviți subiectul. Dar lasă-mă să-ți cunosc părerea : casa asta !

Colney înălță din umeri, resemnat.

— Victor se pune singur la încercare, răspunse el.
— Iar o luăm de la început ?
— Ce să-ţi fac, dacă nu ai forţa să-l stăpîneşti.
— Cum l-aş putea stăpîni ?
Umerii lui Colney se înălţară din nou.
— Poţi vedea în faţa dumitale tot ce-o să se întîmple. Vedere deschisă, ca de pe dealul lui La Roche Guyon.
Colney se uită la Nataly, ca să constate dacă îşi mai aminteşte.
— Ah, hoinărelile fericite din acel an ! oftă ea. Şi Nesta care avea doar şapte anişori. Am locuit şase luni la Craye. Acum, cînd privesc în urmă, fiecare zi din acele şase luni mi se pare frumoasă, deşi ştiu bine că fiecare zi îşi avea necazurile ei. Eu nu cred că sînt lipsită de curaj ; dimpotrivă, cred că aş putea înfrunta... dar poziţia falsă în care mă găsesc mă sleieşte. Cînd e vorba să primesc lume la mine sau să fac vizite, mă simt copleşită. Mi s-ar părea mai uşor să înfrunt tot ce-i mai rău... primejdia, moartea, orice. Scuză-mă că-ţi vorbesc în felul ăsta. Poate că n-ar fi trebuit să fugim de la Craye sau de la Creckholt... Cuvintele ei păreau să conţină o întrebare. Deşi, urmă Nataly, n-aş putea spune că regret plecarea. Nu poţi rămîne în locul unde ai simţit gustul veninului. Şi aici s-ar putea să fie la fel de îngrozitor, ba chiar şi mai rău. Prietene drag, mă bucur că-ţi aminteşti de La Roche Guyon. Era simpatizat de francezi.
— În ciuda accentului pe care-l avea.
— Casa nu-i chiar atît de rea.
— Fii gata s-o aperi.
— Gîndeşte-te un pic : vecinii ăştia în mijlocul cărora am intrat... se poate să fi auzit...
— Porneşti de la simple presupuneri.
— Uiţi personajul principal. Victor e plin de proiecte mari. Ai fi zis că a învăţat o lecţie la Creckholt. Şi uită-te ce casă a clădit ! Cum aş putea eu... cum ar

putea vreo femeie..: să-l stăpînească ? El are nevoie de societate.

— Ca să facă paradă.

— Trebuie să fie întotdeauna în frunte. Ne-a vorbit şi de candidatura în Parlament.

Ficatul lui Colney simţi împuşcătura unui fus de frigăruie. Vorbi cu tonul meditativ al cuiva care rosteşte un panegiric :

— Intrarea în Parlament o să-i propulseze pe el şi pe ai lui, goi puşcă, chiar deasupra turnului cu ceas din faţa palatului.

Nataly gemu.

— Chiar în cele mai grele momente, nu pot regreta ce-am făcut... oricît aş avea de îndurat. Sînt în stare să îndur suferinţa reală. Ce mă ucide, însă, e suspiciunea celor din jur. O simt, de parc-aş fi un vinovat mîrşav. Ori eu nu încerc nici un sentiment de vinovăţie. Dacă stau să mă gîndesc, aş proceda şi azi la fel. Sînt convinsă că l-am salvat. O cred, o cred, o cred ! Firește, nu pot să mă aştept ca şi familia mea să vadă lucrurile cum le văd eu. Îi cunoşti doar — fratele şi surorile mele gîndesc că i-am dezonorat. Faptul că l-am salvat pe Victor nu are nici o valoare pentru ei. Sună pueril, ştiu, dar e un adevăr. Căzuse într-o stare de cumplită depresiune psihică.

— A avut şi el un ceas de amărăciune.

— Un ceas !

— Pentru Victor un ceas înseamnă enorm.

— Ah, înţeleg ce vrei să spui. Dar să ştii, cînd e doborît, e doborît de-a binelea. Cruţă-ne un timp de ironiile dumitale. Trebuie să chibzuim, să vedem ce e de făcut în împrejurările date. Îţi cunosc răspunsul. Dar lucrul cel mai important pentru mine este să-l studiez pe Victor. M-ai acuzat cîndva că prin mine vorbeşte glasul femeii îndrăgostite. Îl urmez întru totul, ştiu ;

încerc să-i dau sfaturi, dar constat că e mai înțelept să mă supun. Familia mea mă acuză de slăbiciune sau de nebunie. Dar eu știu că l-am salvat. Mi-am unit soarta cu a lui. Îi sînt tovarășă de viață ca să-l ajut, nu ca să-l înfrunt sau să-l distrag de la preocupările lui. Eu am făcut tot ce-am putut ca să-mi asigur o existență retrasă. El, însă, are nevoie de spectatori. Crede-mă, sînt îndurerată din pricina lor — a surorilor și a fratelui meu. Și acum că surorile mele s-au căsătorit... Fratele meu are toată duritatea masculină.

— Cînd l-am întîlnit ultima oară, colonelul Dreighton nu a vorbit prea dur.

— Ți-a vorbit de mine ?

— Pe tonul unui frate.

— Victor e plin de proiecte mari ; n-am să mai repet lucrul ăsta. Da, mă uit la casă. S-ar zice că există o perspectivă, o speranță, dar nu mă pot referi la ea. Poate că totuși a învățat ceva din experiențele de la Craye și de la Creckholt... Selwin a vorbit cu blîndețe despre mine ? Da, știu, familia mea pretinde că Victor mi-a ruinat viața ; poate că în felul ăsta vor reveni la sentimente mai bune față de mine. Și pe de altă parte, rudele lui, domnișoarele Duvidney, au făurit din mine imaginea femeii care-l duce la pierzanie. Mă vezi pe *mine* sub chipul unei aventuriere fără inimă ? La acest punct, Nataly își denatură gîndul care-i încolțise în minte, adăugînd : Mă rog, nu pretind că sînt un înger de nevinovăție.

Cuvintele din urmă erau o concesie făcută inamicului omniprezent, pe care pînă și un bun prieten poate oarecum să-l servească, chiar dacă nu e decît un respectuos emisar. Cei mai dragi dintre prietenii ei aparțineau acelei lumi ostile. Singur Victor, și nimeni altul, îi era alături, împotriva omenirii întregi. Da, și copilul ei ; se bucura de dragostea fiicei ei. Dar destinul acestui copil era o fantomă potrivnică, și o fixa cu ochi mai necruțători

decît cei ai familiei ei. Nu, nu afirma că era total nevinovată, nu îndrăznea să spună așa ceva. Ceea ce ar fi dorit să spună, un lucru care i-ar fi insuflat puțin curaj, era doar că existau multe argumente în favoarea cauzei ei.

Dar expresia feței lui Colney nu o invita la confesiuni, deși nu era propriu zis ostilă. Nataly oftă dureros ; și, ca să dea discuției un caracter mai practic, se întoarse la „perspectiva" care se anunța timid.

— Victor vorbește cu certitudine de eliberarea lui.

Eliberarea lui ! Limbajul ei era menit să atîțe fierea unui om cu spirit satiric. Colney se feri să vorbească de teamă să nu o ofenseze, dar tăcerea lui era și mai jignitoare.

— Vezi vreo posibilitate ? Doar o cunoști foarte bine, continuă Nataly cu răceală în glas.

— Dacă ținem seama că Victor așteaptă de atîta timp și că s-a bizuit de atîtea ori pe această eliberare, e direct obligat să creadă că se apropie cu pași repezi.

— Dar dumneata nu crezi ? îl întrebă.

Pieptul i se înălță de nerăbdare, în așteptarea răspunsului ; dar după o jumătate de minut, ar fi putut să-și răspundă singură.

Colney percepu îndărătul măștii ei calme tortura nerăbdării pe care o disprețuia, deși îi era milă de biata femeie.

— Nici dumneata nu crezi, îi răspunse el. Te agăți de amăgiri, ca să-ți justifici comportamentul. Îmi ceri să îmbrac eu ochelari trandafirii, ca să-ți înșel ochii dumitale ? Vezi la fel de limpede ca și mine : dacă te muți în casa asta, va trebui să treci din nou prin tot ce-ai trecut la Creckholt. Și primul care o să se sperie va fi Victor.

— Nu !

— Te va găsi plîngînd ; şi cum îţi este foarte devotat, va renunţa la tot, ca s-o protejeze pe Nataly a lui.

— Nu ; eşti nedrept cu el. *Ar* renunţa la tot...

— Dar Nataly a lui preferă să fie tîrîtă prin foc. Cum doreşti.

Nataly se înclină în faţa pedepsei pe care i-o aplicase. Unul dintre motivele pentru care îi ceruse sfatul, era tocmai această cunoaştere a capacităţii lui de a o pedepsi şi a onestităţii cu care o trata. Dorea să se autoflageleze auzind adevărul de pe buzele lui ; dar ştiind totodată, în adîncurile sufletului, că era un tip excesiv şi caustic, aşadar cuvintele lui nu trebuiau luate literă cu literă. În consecinţă, îi suporta biciuirile, consolîndu-se că exagerează, şi mîngîindu-se cu plăcere pentru frustrările suferite.

În realitate, însă, Nataly era o femeie căreia îi plăcea să audă adevărul. Era făcută să iubească adevărurile pe care poziţia ei o obliga să le violeze ; considera că ascultarea adevărului e o doctorie şi îl alegea ca povăţuitor pe cel despre care ştia că avea să-i prescrie doctoria. Pînă la acest punct, urma calea dreaptă. Pe de altă parte, însă, dorinţa de a-şi menţine amăgirile prin cuvintele unui om de mare luciditate, o făcea să se agaţe de spusele lui cu speranţa înfrigurată că va auzi contrariul a ceea ce se aştepta să audă, a ceea ce ştia şi ea ; speranţă care îi accelera bătăile inimii şi-i îngheţa mîinile şi picioarele. Şi asta nu din pricină că ar fi fost laşă sau absurdă sau paradoxală ; dar trăirile ei se ridicau la o intensitate emoţională mai înaltă decît şi-ar fi închipuit cei din jur sau chiar ea însăşi şi, uneori, tăria o părăsea şi se prăbuşea, fapt în care Colney vedea cu dispreţ doar inconsecvenţa, dacă nu chiar isteria sexului ei.

Ar fi vrut să-i ceară sfatul şi asupra altui subiect, dar ori de cîte ori se gîndea la acesta se simţea parali-

zată de un fior rece care o împiedica să deschidă gura : era asaltată de temeri grave într-o anumită direcție, în care proiectele lui Victor o aveau drept obiect pe Nesta. Temeri la care se adăuga spaima obscură că simplitatea și generozitatea firii lui Victor erau destinate să se altereze pînă la urmă, sub impactul necesității pe care și-o impunea singur, anume de a-și preîntîmpina soarta, de a pune toate lucrurile la cale, de a constrînge omenirea să servească țelurilor lui, pentru protejarea celor dragi.

Noaptea, în pat, se simți obligată să-i țină isonul lui Victor în duetul de slavă a „Țării Lacurilor". El o chinui cu tot felul de întrebări legate de casă, pentru a-i scoate cu sila dulcele acord. Stărui asupra alegerii marmurelor scumpe, asupra formei șemineurilor și a consolelor de pe șemineuri, asupra holului atît de spațios, și-i dădu sugestii pentru cumpărarea unei mobile impunătoare și frumoase ; ardoarea lui pentru somptuozitate, măreție și bogăție de culori îi cuceri pînă la urmă entuziasmul, copleșindu-i orice dorință de rezistență. Lucru ciudat pentru un bărbat care adoptase în ultima vreme, însușindu-și-l, tonul modern, cu implicații sociale și literare, referitor la justa utilizare a bogăției și la datoria, îmbinată cu plăcerea, de a duce o viață simplă.

— Fredi a fost mulțumită.

— Da, iubitule, a fost.

— E fiica noastră, dragostea mea. Am auzit-o spunînd : „Aici aș putea trăi și muri !" Să trăiască oricît poftește ! Spațiu este destul.

Nataly văzu în această remarcă portița spre o comunicare tainică între ei doi. Își adună curajul pentru a se lansa în bătălie.

— E încă un copil, Victor.

— Dar timpul aleargă. Trebuie să privim în perspectivă. S-ar zice că eu sînt mama grijulie a lui Fredi.

— Lasă fata să mai aştepte ; nu o face să se gîndească la... E fericită cu tatăl şi cu mama ei. Asta e perioada cea mai frumoasă din viaţă, înainte ca sentimentele de altă natură să-ţi tulbure mintea.

— Dar dacă îi iese în cale norocul, n-o putem lăsa să treacă pe lîngă el.

Impulsul de a discuta cu Victor, care făcea necesară aducerea pe tapet a lucrurilor în genere evitate şi impunea ridicarea cortinei asupra întregii lor istorii trecute şi viitoare, se ciocni în pieptul lui Nataly cu recunoaşterea amară şi nemijlocită a faptului că nu era în măsură să-i facă faţă. Dacă discutau, ştia prea bine că se va da bătută ; şi era ruşinos, după atîta efort ; şi dacă se lăsa înfrîntă de el, nu mai exista nici o speranţă. Nu putea încerca sentimentul de anticipare a unei lupte drepte, care însufleţeşte bravura firească a unei femei. Era prea puternic pentru ea ; vitalitatea lui o înghiţise de mult pe a ei, îi fascinase şi îi îngheţase sensibilitatea. La început, cînd îl cunoscuse, îi inspirase doar simpatie ; pe care o aţîţase el, aprinzînd-o în pasiune, împingînd-o la o hotărîre exaltată ; îşi amintea perfect cum şi cînd. Avea pricini dureroase de a-şi aminti ziua fatală în care săvîrşise pasul, pentru că în dimineaţa acelei zile primise o scrisoare de la sora ei căsătorită, în care nu-i adresa nici un cuvînt afectuos, nici o propunere de a se revedea. O zi pe care nu ar regreta-o, dacă Victor ar şti ce şi cît să ceară de la alţii. Dacă ar şti să vadă situaţia lor, aşa cum se reflecta ea în ochii celorlalţi, în loc să le-o impună sub scuza adevărului onorabil al iubirii prin care se autojustificau ei, revendicînd şi înşfăcînd toate onorurile pe care lumea le acordă numai supuşilor ei preaplecaţi.

E drept că nu făcuseră nimănui vreun rău, pînă acum. Aşa gîndea Nataly, făcînd abstracţie de lamentările fe-

meii bătrîne și ofilite care purta numele lui Victor Radnor ; față de care, ținînd seama de nuiaua cu care-i amenința întruna, inima ei atît de tandră nu putea încerca nici un sentiment. Și chiar dacă exista vreo fărîmă de emoție, aceasta nu putea străpunge zonele subconștientului. Simțea doar că-i poate ierta zbîrcita răutate : mila și remușcarea se îmbinau și se dizolvau în efortul de a ierta. Era glacială față de văduvă pentru că știa, pe bună dreptate, că dacă ea ar fi fost cea care deține puterea, n-ar fi lovit niciodată atît de meschin. Dar sursa principală a indiferenței și a lipsei ei de căință o constituiau cîteva remarci întîmplătoare scăpate de Victor, cu privire la aversiunea fizică pe care i-o inspirase văduva. Remarci pe care nu le putuse înfrîna în cel de-al doilea pat nupțial, în care masculul exuberant din el găsise în sfîrșit dulcele răspuns al perechii lui, o oază de fericire celestă, divina desfătare. Cuvintele lui, împreună cu gîndurile nerostite ale lui Nataly care-i pledau cauza, o înarmaseră pentru a răzbuna natura.

Și atîta timp cît nu făceau nimănui rău, Nataly își putea argumenta cazul în propria-i conștiință — acolo, în adîncurile tăcute, unde femeile aflate în afara legii își pot descărca sufletul. În această tainiță, ea lupta în numele Naturii, împotriva instituțiilor create de om. Era o femeie căreia nu i se potrivea ipostaza de rebelă, în care o împinseseră împrejurările. Ea, destinată de natură să fie o podoabă a instituțiilor create de om, li se împotrivea. Și cînd se gîndea la drepturile și la conduita decrepitei soții legitime — atît de violentă în vindicativitatea ei pe care o proclama sfîntă — Nataly acționa cu logica naturii, și glasul naturii vorbea în apărarea ei. Un glas al elementelor care îi amuțea toate celelalte glasuri din conștiință, izvorîte din îndatoririle către fa-

milie și către societate, către civilizația care ocrotea femeile : fraze ce roiau în romanele moderne și în ziare.

Dar amintirea acestor stări de exaltare, cînd natura, căreia îi dăduse numele de dragoste, înălțase în inima ei coruri de slavă ce înăbușiseră orice alt sunet, se găsea în perpetuă luptă cu un abis, și o sprijinea numai atîta timp cît ea și Victor erau uniți. Senzația că se afla de fapt singură pe marginea unei prăpastii, o făcea să se clatine, amețită ; și gîndul la diferendele dintre ei o determina să se teamă cumplit de hău.

Făcea apel, cu toate forțele, la viața lui publică, pentru a-și demonstra cu cîtă înțelepciune și afecțiune guverna el de atîta vreme. Și, ovaționat de lumea oamenilor publici, era firesc să se aștepte din partea unei femei să-l urmeze orbește. Ne putem răzvrăti oricît împotriva epocii noastre și a legilor ei ; dar, atîta timp cît slujim cu adevărat natura, nu sîntem oameni fără de lege. Scrupulele inconștiente ale Nataliei, alături de abilitatea cu care își pleda cazul, o împiedicau să fie complice la prinderea în capcană a unui tînăr cu rang aristocrat, care să ia de soție pe fiica unui cuplu de insurgenți sociali — un cuplu pătat, conform mentalității comune, un cuplu care trebuia denunțat. Natura care o susținea, fugea de viziunea unui străin atras și prins în mreje. Nu era unul din lorzii aceia aventurieri care vînează moștenitoare bogate și pe care o țară tolerantă ca a noastră îi felicită cînd pun mîna pe pradă. Cum putea fi prevenit tînărul ? Cum, chiar în cele mai fericite presupuneri, putea fi îmblînzită familia lui ? O asemenea familie, dacă ar fi consimțit la căsătorie în deplină cunoștință de cauză, ar fi făcut-o numai de dragul banilor. Însemna să pescuiești cu o momeală la fel de murdară ca și cea a lordului aventurier. Era un proiect umilitor ; dureros la sînge numai cît te gîndeai la el. Și întuneca în ochii ei caracterul lui Victor.

Nu-i ceru să specifice la cine se gîndise cînd spusese"... dacă îi iese în cale norocul", pentru că dorea să-l lase în voia obişnuitei lui vorbiri evazive, salvîndu-se de la o discuţie îngrozitoare.

— A fost o zi plăcută pentru toată lumea, poate cu excepţia sărmanei Mademoiselle, spuse în cele din urmă, schimbînd vorba.

— Ar fi trebuit să vină Peridon ?

— Prezent sau absent, mi-e teamă că tot nu are mari şanse.

— Şi Pempton cu Priscy ?

— Parcă s-au mai temperat.

— În obiecţiile groteşti pe care şi le fac unul celuilalt la masă ?

— Crezi că putem spera să le depăşească vreodată ?

— Cînd Priscy o să bea vin de Porto şi Pempton o să molfăie carne de vacă, aşa zice Colney.

— Eu aş spune că atunci cînd o să ţină îndeajuns de mult unul la celălalt, încît să nu se mai gîndească la deosebirile dintre ei.

— Da, căldura netezeşte fisurile ; şi căldura le lipseşte la amîndoi. Deşi Priscy are destul patos în voce, nu are nici un pic de joc de scenă, iar tonurile pe care le scoate Pempton din violoncel, şi care mi-au mers uneori la inimă, se datorează, cred, numai arcuşului. Nu-mi spune că ar putea forma vreodată un cuplu sudat, care să rîdă de deosebiri. Bun, deci a fost o zi reuşită ?

Se lipi de ea, închinîndu-i-se şi Nataly îl acceptă, cu un zîmbet mai deschis decît îi înflorise pe buze în tot cursul acelei zile.

Povara comună pe care o purtau în inimile lor — simpla discuţie care ar fi rezultat din necesitatea de a-i comunica inocentei Nesta odioasele realităţi — fu lăsată deoparte.

MOSTRE ALE MUȚENIEI CE POATE LOVI MEMBRII UNUI CĂMIN, UNIȚI PRINTR-O SINGURĂ INIMĂ

Un bărbat și o femeie, legați printr-o anumită uniune, nu ar trebui să aibă nimic de ascuns unul față de celălalt. Mai ales cînd iubirea este liantul și cînd problema care le stă la inimă îi preocupă pe amîndoi în egală măsură, deprinderile de familiaritate ar trebui să anuleze orice rezervă între ei. Cum să ne gîndim la tăcerea pe care și-o impune tocmai partea cea mai vorbăreață și mai slabă a cuplului, tăcere ascunsă sub masca de totală supunere exterioară și provenită dintr-o lungă și repetată experiență a inutilității oricărei împotriviri. În regatele constituționale, guvernămîntul nu are nevoie să fie tiranic pentru a putea oprima, deși servește doar interesele unui grup restrîns și nu pe cele ale țării. Tot astfel, în cazul unei alianțe dintre o femeie și un bărbat, cînd unul dintre ei e un torent de persuasiune, celălalt va avea soarta buturugii prinse de curent. Se lasă doar purtat de val; visînd la ungherul îndepărtat unde se va opri și va putea cunoaște în sfîrșit odihna; și acceptă vîrtejul în anticiparea ceasului necunoscut cînd se va afla în stare să renunțe la atitudinea-i pasivă.

Dat fiind că fiecare dintre ei deține cheia sufletului celuilalt, s-ar putea să intervină o reciprocă sensibilitate nervoasă, care protestează împotriva oricărei intruziuni de lumină și sunet. Norul care plutea asupra numelui fiicei lor, îi reducea la mutenie pe Nataly și pe Victor, în încercările lor de a ține sfat. Nataly ghicea că aluzia făcută de el îl încuraja să se apropie de momentul crizei, iar Victor știa că mintea ei stătea la pîndă, tremurînd. Și, cu atît mai mult, dădeau amîndoi îndărăt în fața nevoii de a discuta deschis. Ocoleau orice subiect de conversație care

le adumbrea sau le întuneca perspectivele luminoase, și cînd se pomeneau lunecînd în conul de umbră al spaimei lor, schimbau instinctiv vorba, ceea ce era o atitudine explicită, care proiecta lumină asupra subiectului interzis, chiar dacă ei nu-l recunoșteau.

Cu atît mai mult, Victor, care apela întotdeauna la acoperirea acțiunii pentru a evada din neputință, era hotărît să pregătească terenul pentru căsătoria fiicei lor — o căsătorie sigură, care s-o protejeze pe fata asta scumpă și s-o pună la adăpost de lumea devorantă din jur. Știa foarte bine de ce Nataly își luase aerul ei de boltă ferecată (amenințînd, în cazul că ar fi desferecată, să tune și să fulgere asupra omenirii), de îndată ce lui îi scăpaseră primele aluzii. Prefera să-și spună că atitudinea ei se datora unei inconsecvențe feminine, la o persoană care de obicei purta pe braț un coș cu legături matrimoniale, străduindu-se să-i împerecheze pe toți cei din jur. Știa tot atît de bine că, în curînd, Nataly va trebui să reveleze fiicei lor sumbrele realități ; și, numai la această idee, Victor simțea că i se pune un nod în gît. Firește, pe Nataly o îngrozea misiunea ei maternă. Dar cînd e vorba de o fiică ,mama este cea chemată să-i vorbească. Victor o delega cu mare ușurință pe mamă, pentru că se vedea pe el lichidînd problema cu un eventual fiu. Și, în acel caz, ar fi încheiat cu următoarele cuvinte : „Și acum, dragul meu băiat, începînd de azi vei primi un venit de cinci mii de lire pe an, care se va dubla în momentul cînd te vei căsători ; și ai libertatea de a locui la «Țara Lacurilor» sau oriunde îți face plăcere".

Dorința lui de a-și vedea fiica ocrotită prin numele uneia dintre cele mai nobile familii din țară, îl îmboldea s-o pună pe Nataly în mișcare, sub pretextul că era preferabil pentru fată să afle întreaga poveste acum, în anii fragedei adolescențe, cînd credea orbește în părinții ei, lucru care avea s-o împingă pe dată la pasul următor, anume să-și încredințeze mîna în cea a unui soț. Se temea

însă că Nataly trebuia învățată cum să-și depene povestea, reabilitîndu-se cu demnitate, într-un fel în care să nu apară nici un element degradant și care să nu dea impresia unei acceptări a degradării.

Întreaga lume atîrna de ponderea acestei confesiuni, care privea ponderea lumii. Nataly trebuia stimulată și tonifiată, dacă îi apreciai capacitatea de rezistență la greaua încercare după recentul ei comportament. Și cum o putea tonifia ? Nu se putea imagina pe el confruntîndu-se cu înțelegerea șocată, tremurătoare, înfiripată în ochii puri, tiviți de gene lungi, brune, ai Nestei. Îi era milă de biata mamă. O îndruma, în gînd, să-i spună fetei cutare și cutare lucru, și să nu-i spună alte lucruri, pînă cînd simțea că mintea i se rupe de inimă și plăsmuiește numai cuvinte goale, lipsite de sens. Perspectiva unei expuneri similare făcute în fața fericitului viitor ginere, misiune care, fără îndoială, îi revenea tatălui, îl făcea să simtă o gheară în măruntaie, atît de intens era orgoliul lui de a apărea neștirbit și neîntinat în ochii oamenilor, o suprafață netedă, imaculată, ca aceea a sănătății pure. Totuși, își concentra povestea la cîteva linii esențiale, asemenea unui conferențiar care arată cu bagheta pe hartă numai locurile importante, pentru a ne explica, pe scurt, cum a ajuns la punctul principal, de mare interes pentru noi toți. În cazul lui Victor, punctul principal era specificarea zestrei de care dispunea Nesta. Sărea cît mai repede la această problemă : „Fiica mea va avea zece mii de lire pe an, începînd din ziua în care se căsătorește". I se mai oferea ginerelui și latitudinea de a locui la „Țara Lacurilor".

Asemenea declarație îl ajuta să treacă peste partea neplăcută a întrevederii. Și, în același timp, îl făcea să simtă un ciudat dispreț față de ginere. Avea nevoie să-și evoce imaginea tînărului în persoană, pentru a-și alunga sentimentul de dispreț ; care persista însă ca o rană incomplet vindecată.

Domnul Dudley Sowerby nu era genul de tînăr a cărui prezență să poată rectifica asemenea apreciere abstractă. Acum venea frecvent serile, ca să exerseze împreună cu Victor un duet pentru flaut ; un Mercadante fluent și suav ; prea suav ca să se potrivească unui stil care, așa cum îl caracterizase Fenellan, se plimba prin muzică asemenea unui turist curios într-un oraș străin, doritor să epuizeze, conștiincios, tot ce-i de văzut. Dar în ultima vreme, notele îi deveniseră mai familiare și semănau cu pasul măsurat al unui polițist pe străzile unui oraș, cufundat în noapte, un polițist care se ciocnește însă de un scandalagiu cu capul în nori. Omul ordinei și omul pasiunii, fiecare dintre ei fidel măsurii sale, păreau să fie în dezacord, aproape să se certe, în felurile lor diferite de a executa melodia, și aceasta de la început pînă la sfîrșit. Victor era, fără îndoială, cel mai tînăr dintre cei doi. Dar interpretarea lui vehementă s-a dovedit a fi totuși o școală. Domnul Sowerby începu să progreseze. Pînă și Nesta și Mademoiselle recunoscură că dobîndise oarecare simțire. Învățase că e nevoie de simțire. Ce înseamnă pasiunea, nu avea habar. Altminteri n-ar fi amînat atîta acea întrevedere, dramatizată de Victor. Ar fi cerut în căsătorie bobocul de fată, și mutarea la „Țara Lacurilor" ar fi avut loc, spre consolarea Nataliei, sub egida familiei Cantor. Cînd e vorba de o familie suspusă, muștele bîrfei zboară la depărtare și bîzîitul lor e aproape inaudibil ; ca și zumzetul țînțăresc pe care plebea îl emite pentru urechile plebei ; deprinderile aristocrației noastre o fac să supraviețuiască. Victor Radnor nu avea nevoie de scutul unei familii mari, dar situația lui specială i-o impunea. Și Nataly ar fi trebuit să fie conștientă de acest lucru. Dintr-o singură lovitură, le-ar lua piuitul tuturor dușmanilor. Cununia Nestei i-ar ușura pe părinții ei de imposibila lor povară.

Gîndurile lui Victor, îndreptate mereu spre instrumentul cu care urma să dea această lovitură, îl făceau

să presupună că domnul Sowerby ar putea fi interesat de extinderea averii ce-i revenea Nestei. Aşa încît vorbea tot timpul de bani, într-un fel care zdruncina părerile Nataliei despre el. Discuta la masă despre afacerile lui din City, subiect pe care, de obicei, îl ocolise deliberat ; vorbea în cuvinte răsunătoare despre minele lui, ale căror acţiuni crescuseră pe piaţă ca spinarea unui şarpe care se înalţă ; şi, prin asemenea discuţii, vrăjea sensibilităţile mercantile. Dorea să-i arate domnului Sowerby „diamantele lui Fredi din propria ei mină".

Nataly îl respecta pe tînăr pentru că nu trăda aviditate cînd i se flutura momeala pe sub nas, oricît ar fi fost de impresionat. Îşi imagina că o studiază pe fiica ei, temeinic şi cinstit, pentru a-şi da seama dacă există o potrivire între ei, înainte de a o cere în căsătorie. Nataly se pricepea mai bine decît Victor la ghicirea caracterului uman, ferindu-se să se ghideze după liniile mari de conduită, care nu sînt elocvente pentru individ — decît dacă dăm, din întîmplare, peste un caz tipic, făţiş, de pungăşie sau de nebunie sau de simplă bunătate. Comportarea domnului Sowerby faţă de Nesta nu părea să fi fost aprinsă de licărul dimantelor. La vizita următoare se înfăţişă mai curtenitor, mai vioi, mai proaspăt ; dar aşa se întîmpla de fiecare dată la începutul unei vizite, ca şi cum reflecţiile asupra vizitei precedente se încheiaseră cu o concluzie satisfăcătoare ; pe parcurs, însă, noile eforturi de a o studia pe fată făceau să-i pălească iar strălucirea.

Că era un gentleman nu încăpea nici o îndoială. Recunoscîndu-i calitatea de om cu educaţie şi principii, Nataly se gîndea la viitorul Nestei şi se întreba dacă, în cazul cînd ar fi existat înclinaţii de ambele părţi, era bine să se interpună, prin vorbe sau fapte, între fiica ei şi un gentleman adevărat. Se sfătui singură, ca şi cum de un sfat avea nevoie, să păstreze o atitudine pasivă. Dar în această pasivitate îşi dădea seama, mai acut decît Victor — cu excepţia rarelor lui scînteieri de luciditate — în ce măsură

poziția falsă în care se găsea îi denaturase firea. Și nici măcar panaceul ei universal, mult visata căsuță modestă, nu ar fi putut-o salva ; și în căsuța modestă ar fi nutrit aceeași dorință ca soțul Nestei să fie un om de educație, de onoare și poziție socială. Poate că în căsuță, avînd răgaz să aleagă, nu și-ar fi dat cu ușurință consimțămîntul ca strălucitoarea ei fiică să se mărite cu cel mai bun dintre bărbații anoști, decît dacă fata i-ar fi cerut-o. Pentru că Onorabilul Dudley îi semăna în mod lamentabil Nataliei în ce privește lipsa de vitalitate. Îți evoca un om surd, care cere în mod constant să i se repete observațiile făcute ; sau pe cel mai inteligent dintre animale, pe care nu-l vom numi, pentru că ne displace să observăm că-i semănăm. Și totuși, asemănarea, sau aparenta asemănare, o făcea pe Nataly să-și spună că nu trebuie să se teamă atîta de ziua explicației cu el. Ceea ce însemna un cîștig. Vai, ce gînd abject ! Nataly se silea să-și enumere ocaziile și împrejurările în care tînărul Sowerby dăduse dovadă de calități autentice, pe care orice mamă le-ar dori la un ginere. Se descoperi jucînd rolul mamei grijulii, nu prea fericit pentru fiica ei în alegerea unui soț. Îl intuia foarte clar pe domnul Sowerby, totuși nu contenea să-i împodobească imaginea cu cele mai deosebite însușiri morale, sperînd și rugîndu-se, în același timp, să nu se lase ademenit s-o ceară pe Nesta în căsătorie. Pe de altă parte, supunerea ei în fața puterii de persuasiune a lui Victor — tumultuoasă ca o conflagrație — o determina să considere drept realizabil oricare dintre proiectele lui obscure. Împotrivirea ei ar fi semănat cu rezistența opusă de o scîndură în fața focului. Colney Durance îi făcuse răul pe care ni-l fac pesimiștii cînd sîntem copleșiți de amărăciune : îi atrăsese atenția că, atunci cînd te lași covîrșit de voința altuia, nimeni și nimic nu te mai poate ajuta. Victor reușeă s-o facă să-și trădeze propriile dorințe, să se revolte împotriva lor, deși inima ei protesta. Îi cucerise în primul rînd trupul și prin aceasta îi slăbise orice

spirit de rezistență. Supunerea este ca o vrajă aruncată asupra celor cu inima toropită de dragoste : îi desbobinează, le destramă voința.

Nataly hotărîse categoric că va veni o zi în care va vorbi, și își crease un suport moral din această hotărîre. Totodată, era chinuitor de conștientă că-și extrăgea suportul moral din gîndul că acea anume zi nu era apropiată, ba putea fi chiar foarte îndepărtată, sau poate că nu va veni niciclnd. Poate că eliberarea lui Victor se va produce mai curînd ? Asemenea perspectivă se putea asemui cu speranța tămăduirii unei boli printr-o operație radicală.

Astfel de gînduri se învîrtejeau în mintea ei, dincolo de mască ; cuprindeau probleme vitale pentru ea și obsedante pentru el, asemenea spiritului care supraviețuiește în amintire și după ce carnea nu a mai lăsat decît o urmă în țărînă. Dar la suprafață, discuțiile lor se învîrteau doar în jurul mobilei care urma să fie cumpărată, a expedițiilor la „Țara Lacurilor", a muzicii, a chestiunilor domestice, a slăbiciunilor prietenilor, menite să-și amuze semenii, a eroilor și eroinelor din opere, a expozițiilor de pictură, a necazurilor capetelor încoronate, servind ca avertisment pentru cei prea ambițioși și ca balsam pentru cei invidioși — în sfîrșit, discutau despre tot ce poate interesa sau afecta unul din cuplurile cele mai mondene, care nu se sinchisește de aparențe. Și astfel, înșelînd lumea, se amăgeau singuri — parțial, dar tragic — în duetele lor de conversație. Căci cumpărarea de mobilă, cînd ai la dispoziție o pungă fără fund, e o ocupație foarte plăcută. Iar ieșirea din spital, după o lungă boală, a unei citadele comerciale ca această sărmană City a Londrei, nu face decît să insufle cetățenilor ei curajul de a porni la activități sănătoase. Tăcerea aruncată peste ceea ce le împovăra inimile, avea însă efectul sinistru de a adumbri influența spirituală a lui Victor asupra femeii iubite, și de a o înstrăina pe Nataly de el. Cînd îi comunicase noutățile aflate de Fenellan de la avocatul Carling, în legătură cu

intențiile doamnei Burman, nu reușise să-și impună exploziva lui jovialitate, nici măcar o candidă veselie, atîta timp cît nu-și putuse corobora veștile cu altele mai noi, confirmative, care să demonstreze că lucrurile evoluează.

Fenellan căzuse din nou în obișnuita lui apatie ; putea pretinde că e imposibil să se miște mai repede decît femeia care făgăduise să-și transforme cruzimea în binefacere. Parcă-l auzea rostind asemenea cuvinte ! Victor nu-l mai văzuse din seara ultimului concert, și socoti c-ar fi cazul să audă cuvintele lui Fenellan din propria-i gură.

În după amiaza următoare, își croi drum prin puhoiul ce se revărsa dinspre est spre vest, și făcu o vizită la Oficiul de Asigurări.

CAPITOLUL XIII

ULTIMELE NOUTĂȚI DESPRE DOAMNA BURMAN

După cîteva remarci superficiale asupra mersului afacerilor de asigurare și a contribuțiilor prietenului său la revistele literare, colaborări care-l interesau atîta timp cît nu impietau asupra treburilor oficiale ce-i asigurau venitul, Victor începu să dea semne de nerăbdare. Fenellan îl aștepta să deschidă discuția.

— L-ai mai văzut pe omul acela, pe avocat ?

— Am luat masa cu domnul Carling ; un vin de Porto excelent.

Răspuns care nu spunea nimic.

Victor se aplecă în față și continuă :

— Sper că tu n-o să ai de-a face cu agentul ăla de bursă, Blathenoy. E un om cu o minte bine înșurubată îndărătul unor ochi care nu te privesc niciodată în față. Curînd, am să prezidez Consiliul de administrație al băncii

mele. Se aud tot felul de lucruri. Individul duce o viață în stil mare, la Wrensham. Apropo, Fredi a invitat-o la ea pe micuța Mab Mountney de la Creckholt ; locuiește la noi. Ții minte cînd ai spus de mica Mabsy : „Uită-te la ea, toată albă și roză ca o margaretă." Continuă să fie margaretă : ne aduce aminte de fata noastră la vîrsta ei. Așadar, iar am ajuns la un punct mort ?

— Nu, nu chiar. Știi, există o farmacie, dacă asta ne poate ajuta la ceva, unde își petrece ore întregi, aproape după-masă de după-masă, spuse Fenellan, foindu-se în scaun.

— Vrei să spui că *ea* își petrece acolo după-masă de după-masă ?

— Doamna. Îți spun totul, am aflat de la Carling, un om valoros ; și avocații își mai dezleagă limba la un pahar cu vin. E un om de inimă. Își închipuie că a ajuns să cunoască lumea, pentru că a cercetat și a sortat cîteva dintre lăzile noastre de gunoi. Așa cum pictorii moderni își imaginează că înfățișează natura umană reală cînd ne mută nasul în cele mai rele părți ale trupului. De fapt, realismul pungașilor ăstora constă în a ne duce de nas. Cînd ațiți nasul cuiva și-l faci să miroase lucruri urîte, devii pe dată extrem de realist. Se vede că nu citești literatură olfactivă. Oricum, prietenul Carling e un țărănoi binevoitor. Și mi-a spus că, de trei-patru ori pe săptămînă, doamna vine cu trăsura la farmacistul ei și se instalează în prăvălie ; imediat după colțul tejghelei, cînd intri. Și urmărește tot ce se petrece pe stradă, prin oglinda de pe peretele din fund. Oferind ea însăși un spectacol bizar, biata femeie, dacă avocatul nu exagerează. Ca să fie la modă, nu poartă bonetă, ci un coc fals în creștet și un cozoroc mare, verde pe frunte. Șade acolo ore întregi și ciulește urechile la cererile de doctorii. Uneori, cînd o rețetă, i se pare interesantă, se consultă cu farmacistul și declară că o s-o încerce și ea. Și aproape în fiecare zi i

se trimite în Regent's Park un coşuleţ cu sticlute medicinale.

— Ha ! În Regent's Park ! exclamă Victor, scuturînd din cap la amintirea cartierului şi a numărului casei, atît de respingătoare pentru el. Amintirea femeii fusese adînc îngropată, dar menţionarea făcută de Fenellan o propulsase iar în zbor peste Londra. Deci într-o farmacie ? Şi zace acolo ?

— Da, O farmacie pe lîngă care trecem des.

— Totdeauna a avut o atracţie pentru doctorii. Şi nu-i departe de aici, zici ? Şi aproape zi de zi ? Sub un cozoroc verde ?

— Dragul meu, nu făuri balade ! O să trecem acum pe acolo, spune Fenellan. E drept că îţi evocă un popas pe malurile Stixului.

Consultă un ceas slugarnic, care-l asigură că e timpul să-şi părăsească biroul.

— Şi altceva n-ai mai aflat nimic ? întrebă Victor pe un ton lipsit de speranţă.

— Doar că medicul ei din ultima vreme e Themison.

— Asta unde ai mai auzit-o ?

— La „Boyle şi Luckwort", farmacia doamnei. M-am dus pe acolo alaltăieri.

— Marele Themison ?

— Marele doctor Themison, care te ucide mai scump decît alţii, ceea ce-l face să fie atît de solicitat.

— Parc-ai fi ecoul lui Colney ! strigă Victor. Zău aşa, mi se face greaţă de ironiile astea răsuflate la adresa doctorilor. Nu te ucid, ştii foarte bine. N-au nici un interes să te ucidă. Îţi iau numai plăcerea de viaţă ; şi, pe cuvîntul meu, cred că asta-l împiedică pe pacient să moară.

Fenellan îşi măsură prietenul cu o privire discretă, amuzată.

— Se vede că activitatea în City s-a mai înviorat, spuse el. Nu ma ie aceeaşi văduvă vlăguită ca în ziua cînd am răsturnat cotidianul prin regala ta *Old Veuve*, spuse el,

cînd ieşiră în stradă. Curios popor, englezii ! Îţi oferă tot ce-i mai bun ca să te distrezi şi să te veseleşti, dar îţi postează şi o sentinelă ca nu cumva să te bucuri de ce ţi-au dat ; şi dacă dansezi în public, fie ca partener al cuiva sau singur, te trimit să faci penitenţă. Îi acuz că n-au o viziune filozofică asupra naturii umane.

— Ziceai că trecem pe lîngă farmacie ? îl întrerupse Victor.

— Ai s-o vezi peste un minut. Şi ce podium de dans îţi oferă, dacă vrei să te recreezi ! Şi ce popor, care transformă asemenea podium într-o tribună de agitaţie politică ! Şi ce ţară, supusă din zori şi pînă-n noapte unei continue frămîntări şi lupte pentru condiţiile elementare de existenţă. Bătrînul Colney are, din cînd în cînd, dreptate : englezii sînt progeniturile piraţilor şi au moştenit manierele şi gusturile acestor străbuni, precum şi deprinderea de a se sfîşia necontenit între ei pentru pradă. Aşa cum e adevărat că scîrţiitul roţilor de omnibuz e singura jalnică muzică a acestei Londre, tot atît de adevărat e că poporul ei nu a reuşit încă să-şi însuşească noţiunea unui mod omenesc de viaţă. Uite farmacia „Boyle şi Luckwort" drept în faţă !

Victor se uită în direcţia indicată. Îşi descheie haina, îşi trase în jos vesta, îşi bombă pieptul, îşi drese vocea :

— Farmacia aceea ? Apoi urmă : Fenellan, eu nu sînt un om superstiţios, dar ascultă ce-ţi spun. Îţi jur că în ziua cînd am băut ultima oară *Old Veuve* împreună — îţi aminteşti cînd — m-am întors acasă pe drumul ăsta, traversînd scuarul, şi eram gata să intru exact în farmacia asta, ca să comand o reţetă pe care o aveam în buzunar, pentru că uitasem să trec pe la farmacia favorită a lui Nataly, din City, cînd... îţi vorbesc de un fapt real... am simţit distinct... sînt sigur că asta-i farmacia... m-am simţit apucat de cot şi tras îndărăt ; îmbrîncit îndărăt ; ca atunci cînd trebuie să sari înapoi ca să-ţi menţii echilibrul.

Memoria incitată de emoții contribuie întotdeauna, prin adăugarea cîtorva amănunte în plus, la colorarea istoriei.

Victor își atinse cotul, făcu o mutră mirată și amuzată, ridică din umeri și își alungă incidentul din minte. Fenellan zîmbi cu indulgență.

— Se întîmplă în viață multe lucruri curioase. Îmi aduc aminte că în copilărie am citit despre un preot care a urcat la amvon în biserica din portul unde fusese lăsat la țărm, după salvarea lui, aproape ca unic supraviețuitor, dintr-o corabie ce luase foc pe mare. A povestit congregației că, în seara catastrofei, primise un avertisment din partea unui glas care-i vorbise direct în ureche, spunîndu-i că în acea noapte trebuie să doarmă complet îmbrăcat, *să nu-și scoată nici măcar ghetele,* stăruise glasul, repetînd de două ori porunca. Preotul s-a supus, în ciuda senzației de incomoditate încercată de bietele lui picioare. Și la strigătul „Foc !" a sărit în picioare, gata încălțat, și a izbutit să-și tîrască, în mod providențial, ghetele pe puntea în flăcări și să le facă să sară în prima barcă de salvare, și acum le urcase, tefere și bine lustruite, la amvon, de unde-și ținea predica de recunoștință pentru atît de miraculoasa lui salvare. Fusese vorba de un avertisment ! Cineva are grijă de noi acolo sus, fără îndoială. Dar în același timp ne cere : *„Aide-toi"* [1]. Adică fii gata îmbrăcat cînd e vorba să te salvezi dintr-o calamitate, altminteri n-o să stai cu ghetele în picioare la amvon, ținîndu-ți predica, în contrast cu ceilalți pasageri prefăcuți în scrum. Așa pare să sune morala.

— E posibil ca ea să mă fi văzut, riscă Victor o enervată presupunere.

Ideea unei atît de imediate apropieri a doamnei Burman îi stîrni ura.

— N-aș crede. Mi s-a spus că stă cu ochii și cu mîinile în poală, pîndind pe sub umbrarul ei verde, pînă cînd

[1] Ajută-te (fr.).

aude vreo comandă de tincturi sau de prafuri, sau vreun amestec care-i gîdilă fantezia. Dar e posibil să găseşti căi mai eficiente de sinucidere decît cea de a-ţi petrece după-meselе într-o farmacie, urmărind cum îşi iau bieţii oameni paşapoartele spre Orcus[1].

Victor păşi mulţeşte pe sub ferestrele înalte, împodobite cu urne de sticlă, pîntecoase, pline cu lături chimice. Femeia aceea ar putea fi şi acum înăuntru ! Poate că-l zărise prin oglinda farmaciei ! *Ea*, acolo ! Era ca şi cum povestea lui intimă ar fi pornit să colinde străzile. Şi cît de subţire era peretele despărţitor care o ascundea de întreaga lume ; abia de-i garanta imunitatea unei singure zile. Pentru că femeia asta se încăpăţîna să locuiască la Londra, ca să-şi poată alege o farmacie centrală unde să-şi hrănească fantezia lugubră cu diverse reţete... cînd ar fi fost atît de sănătos pentru ea să se stabilească într-un colţişor retras, la ţară. Mormăi :

— Boli... doctorii !

Cele două direcţii între care oscila pendulul vieţii ei.

— Şi ură mortală !

Aceasta din urmă era o emanaţie a monotonului, oribilului conflict pentru care şi prin care trăia femeia.

Atîta timp cît se găsea în vecinătatea farmaciei, nu se putea gîndi la ea decît cu senzaţia unui om pîrjolit într-un cuptor.

Cînd se îndepărtă un pic, se simţi în stare să exclame : „Biata de ea !“ Se mustră singur pentru faptul că, în ultima vreme, fusese furios pe ea, nutrise gînduri ranchiunoase, aşa cum nu i se mai întîmplase niciodată pînă atunci. Năzuise întotdeauna să privească atitudinea ei răzbunătoare cu o pitorească îngăduinţă ; chiar şi în urma suferinţelor îndurate la Craye şi la Creckholt. În sinea lui, o iertase. O acuza că îl împinge spre sentimente nedemne, inumane.

---

[1] Lumea subpămînteană, în mitologia latină.

Dar dacă izbutea într-adevăr acest lucru, însemna că deține o forță de un fel sau altul.

Faptul că se planta în farmacia pe lîngă care trecea el aproape zilnic, îi apărea ca o bruscă și înfricoșătoare ieșire a femeii la lumină. Nu se gîndi să farmacia se găsea la mică distanță de locuința ei din Regent's Park, cînd se eliberase din această casă, o împinsese în ceturile uitării, și-o șterse din minte. Fără îndoială, femeia aceasta deținea o putere malefică.

Gîndul i se întoarse la puterea pe care știa că o deține el ; capacitatea de a-și aservi oamenii — subjugase un regiment de oameni printr-un simplu efort de energie : bărbații îi erau robi în masă, femeile, individual. Putea conta pe sprijinul individual al femeilor — și se dovediseră susținătoare fervente.

Dar se îndoia că ar fi putut să le înroleze în colectivitate. Cînd se uita la bărbați, simțea că-i poate domina în masă. Dar cînd se gîndea la o congregație de femei, îl străbătea un fior rece. Soțiile și femeile nemăritate adunate într-un fantomatic complet de judecată ! Care n-ar fi decît fantoma femeii colective, ofensate. Adică atotstăpînitoarea Regină Convenția, extrasă din desfășurarea vieții noastre civilizate, pentru a guverna societatea, a proclama supremația a tot ce-i ordonat, tolerabil, legal, împotriva a tot ce înseamnă răzvrătire. Și această imagine a femeii colective nu ar putea fi decît împotriva lui.

Oare Nataly ghicise cum stau lucrurile, anume că femeia colectivă încoronată nu poate fi înfrîntă ? Și cum am putea aprecia o asemenea nedefinită dar puternică autoritate, cînd o susține pe doamna Burman și zdrobește o femeie ca Nataly ?

Meditațiile lui Victor îl apropiau treptat de concluzia prevalenței imponderabilului asupra ponderei. Nu mulți dintre cuceritorii noștri și-au calculat victoriile în funcție de asemenea index. Faptul că trecuse pe lîngă o farmacie unde o bătrînă dezolată ședea în umbra unui cozoroc

verde — o jaluzea ascunzînd o față de măselariță — îl precipitase spre prima sezisare reală a unui adevăr abstract, deschizîndu-i noi tărîmuri de speculații intelectuale. Dar Victor nu mersé mai departe. Se opri, pradă unei febrile sensibilități, să contempleze aburul amorf, emanat de o sursă care nu era alta decît acea femeie sleită și singuratică.

Victor Radnor ar fi putut declara oricînd cu sinceritate că iubește adevărul ; și că își plătește, cu scrupuloasă exactitate, orice datorie față de adevăr. Plătea cu bani, desigur, și cu scuze prompte ori de cîte ori își ieșea din fire. Încerca asemenea mustrări de conștiință pentru orice trecătoare izbucnire de irascibilitate, încît dorința de a fi adresat un prietenos cuvînt de scuză măgarului său aluia cu *convenționalismele* de pe Podul Londrei, îi îndulcise viziunea retrospectivă a căderii lui de atunci. Înclina spre bunăvoință cetățenească. Un om atît de social ca el nici nu ar fi putut înclina spre altceva. Dar cînd era vorba de examinarea conturilor dintre el și doamna Burman, spasmele de repulsie fizică, scîrba, firea lui excesiv de omenească îl făceau s-o elimine din tribunalul femeii colective.

I-ar fi fost imposibil să explice în fața oamenilor torturile prin care trecuse în acele zile ale odioasei lui alianțe. Numai cerul le cunoștea. Și își pleda întruna cauza pentru obișnuita ureche a cerurilor : „Un tinerel ispitit de bogăție, atras, implorat, prins în capcană, revoltat etc." Și cînd se trezise gelozia în doamna Burman, începuse să-l necăjească pentru a smulge de la el mărturisirea admirației pe care i-o purta frumoasei Nataly, neprețuita femeie care locuia sub același acoperiș, marcînd contrastul dintre viața în floare și cadavrul înfășurat în giulgiu. Și o vedea zi de zi, cîntau împreună, îi simțea răsuflarea, îi simțea neîncetat glasul dulce în fiecare fibră a ființei lui.

Își pleda cazul cu succes. Dar tăcerea care urma verdictului era grea ; o tăcere care conținea un tunet neauzit. Ca atunci cînd publicul care părăsește tribunalul e nemulțumit de verdictul dat. Era de așteptat oare din partea lui să co-

mită un ultragiu social, expunîndu-şi povestea în public ? Să ne imaginăm o clipă că ar face-o. Bărbaţii ar fi de partea lui de la primul cuvînt, sau, cel puţin, de la primul cuvînt care i-ar invita să ia atitudine. Femeilor, însă, ar trebui să le cîştige favorurile. O versiune curgătoare, pătimaşă, a torturilor îndurate, amestecată cu doza de curte îngăduită, ar cîştiga femeia individuală. Dar acea iraţională femeie colectivă, îngheţată, mortală, l-ar condamna pe nefericitul care s-a gîndit atît de puţin la ea. Femeia colectivă este inamica naturii. De ce ? Pentru că este sclava convenţiilor statornicite. Din ce pricină ? Pentru că este produsul artificial al unei stări de fapte care o exaltă, atîta timp cît face sacrificii pe altarul artificialităţii.

Aşadar, femeia colectivă va fi de partea doamnei Burman, vrăjmaşa Naturii ; care, cu vicleniile şi cu momelile ei aurite se afla acum în posesia Legii (idolul de alamă venerat de femeia colectivă), spre disperarea Naturii.

Se plasă în gînd la dreapta doamnei Burman pentru ca lumea să poată privi bine cuplul ; şi acorda lumii un fior de dezgust.

Ceea ce nu putea face însă, lucru care în alte chestiuni îi reuşea de minune, era să se ridice deasupra situaţiei, privind-o detaşat şi concepînd prompt mijloacele de a o răsturna.

Era un om prea sociabil pentru a se transforma într-o căpetenie a răzvrătiţilor. Aici, imaginaţia îi seca. Ah, dar dacă ar fi avut o Nataly combativă care să-l secondeze ! Cum ar fi fost atunci ? Ar fi căpătat sprijinul de care avea nevoie. Atunci ar fi fost gata să înveţe întreaga omenire că Natura — Natura cinstită — trebuie preţuită mult mai mult decît Convenţia. O nouă eră ar fi putut să ia naştere.

O clipă, gîndul se dovedi tonic şi îl ilumină. Dar curînd se prăbuşi din nou, la amintirea placidităţii Nataliei, a lipsei ei de cutezanţă şi de elementar spirit de aventură. Nu se lăsase entuziasmată de „Ţara Lacurilor" ; acum cumpăra mobila, cu o inimă împovărată, deşi avea la dispoziţie

o pungă fără fund. S-ar putea spune că era lipsită de instincte feminine. Prefera să trăiască obscur ; nu voia... dar gîndul ăsta era nedrept. Şi totuşi, acuzaţia că nu făcea eforturi şi nu se lăsa antrenată în strădaniile lui de asigurare a fericirii copilului lor se cerea repetată.

Aceste scurte izbucniri ale lui Victor erau ca reverberaţia unui instrument muzical lovit cu pumnul, care se jeluieşte independent de mîna iscusită a muzicianului. Victor ar fi spus că se simţea a fi el, cel adevărat, numai cînd mîna iscusită a muzicianului cînta pe strunele lui, făcîndu-l să-şi slăvească iubita ; şi ar fi fost extrem de mirat dacă ar fi contemplat în propria sa persoană natura pe care o tot invoca. Căci bărbaţii care invocă natura nu descoperă în ea acea mamă sfîntă, care li se înfăţişează, în asemenea cazuri, fiicelor ei atît de persecutate. Bărbaţii fac apel la natură ca să se apere, văzînd în ea un martor favorabil, un alibi ; natura nu-i decît o notă a retoricii lor. Faptul că-i susţine natura nu-i face mai buni ; şi nici nu se bucură, aşa ca femeile, de anemicul ei ajutor în momente de grea încercare. Nu vrem să facem uz de paradoxuri cînd afirmăm că pe cei pe care-i năpăstuieşte mai mult, pe aceia natura îi şi sprijină cel mai mult.

Un afiş de operă îi atrase atenţia, stimulîndu-i remarca următoare adresată lui Fenellan :

— Wagner pare să-i fi doborît cu totul pe italieni. Germanii au acum un împărat în fruntea oştilor, dar aş spune că împăratul german a făcut mai puţin pentru a le asigura gloria veşnică şi influenţa asupra omenirii, decît a făcut Wagner. I-a influenţat pînă şi pe francezi ; îi simt vîna în *Romeo şi Julieta* lui Gounod — şi n-aş spune că e un cîştig pentru muzică ; dimpotrivă, e o remunerare foarte parcimonioasă în schimbul melodicităţii care a dispărut ; gîndeşte-te la micul păstor care cîntă din fluier în *Mireille* [1] ; şi mai e un altul în *Sapho* [2] — delicios. Eu m-am împotrivit

[1] Operă în cinci acte de Charles Gounod.
[2] Operă de Ch. Gounod.

influenței wagneriene cît am putut. Italienii nu fac altceva decît să wagnerizeze în schimbul pierderii melodiei. Ar fi mai înțelepți dacă s-ar întoarce la Pergolesi, la Campagnoli. *Mefistofel* a fost bun — ținea de școala maestrului străin. În schimb, *Aida* și *Othello* nu-mi plac. Mărturisesc că am o slăbiciune pentru vechile siropuri ale lui Bellini sau Donizetti. Pe tine nu te încîntă cadențele melodioase ? În ciuda loviturilor baghetei de pedagog a lui Wagner, pe mine încă mă farmecă o cadență. Poate că din cauza nostalgiei după zahărul candel din copilărie. În *Attila* de Verdi este un marș care, ori de cîte ori îl ascult, mă face să merg în pas militar cînd plec de la Operă. Fredi o duce mîine seară la operă pe micuța Mab Mountney, pentru prima oară în viața ei. E destul ca să ne stîrnească invidia. Îți amintești de primul tău spectacol de operă, Fenellan ? *Somnambula* [1], și ai fost cu mine. Îți spun eu, ar fi nevoie de cel mai înalt simț poetic, s-ar cere să poți arăta tot ce-i mai nobil și mai splendid în sufletul unui tînăr, dacă ai vrea să descrii efectul pe care l-a avut asupra mea. Și după un an tot mai visam la *loja mea* de la Operă. Diseară, fetele merg la *Hughenoții* [2]. Nu-i lucrul cel mai potrivit pentru mica Mabsy, dar or să-i placă tobele. Capitală operă — o socoteam cea mai bună pînă cînd am cunoscut *Tannhäuser și Lohengrin* și *Maeștrii Cîntăreți* [3].

Victor fredonă cîteva măsuri din scena conspirației de la sfîrșitul actului trei al operei *Hughenoții*. Muzica sumbră îi aduse imaginea doamnei Burman în fața ochilor. Bătu cu degetele tactul marșului, și alungă imaginea. Revenirea poftei de o masă bună și de muzică îi desăvîrși emanciparea de sub influența maleficei creaturi care-și petrecea jumătate din timp în prăvălia unui farmacist ; dar gîndul la doctorii îi evocă mirosul farmaceutic, și mirosul îi readuse

[1] Operă în două acte de Bellini.
[2] Operă de Meyerbeer.
[3] Opere de Richard Wagner.

imaginea ; amenința să devină o apariție care avea să-l invadeze ori de cîte ori un miros medicinal îi va înțepa nările.

Îi vorbi lui Fenellan de foamea subită care-l năpădise, de nevoia de a mînca ; o nevoie ciudată la un om a cărui poftă de mîncare era sincronizată cu ceasul de bucătărie al Armandiei. Fenellan îi propuse un pahar de *sherry* cu *bitter* la „clubul lui" de peste drum. Fără vreun cuvînt de împotrivire, Victor intră în prăvălia unui negustor de vinuri, care nu-l cunoștea, comandă *sherry* sec cu *bitter,* bău, și apoi plecă, remarcînd către Fenellan :

— Colney și reflecțiile lui asupra cluburilor ! Are dreptate : cluburile sînt elementul medieval al timpurilor noastre, castelele baronilor, minus baronii ; mortăciuni ale vieții și îndatoririlor sociale. Afacerile mele îmi justifică apartenența la un club din City ; dar am să mă mut la unul din vestul orașului.

— Sînt mai curînd ca niște mînăstiri, cu un comitet în chip de stareț și jocul de *whist* în chip de slujbă, răspunse Fenellan. Sau ca niște tabernacole pentru cei aleși. Mă rog, sînt instituții cu caracter social.

— Sectarismul social poate să însemne orice, în afară de caracter social. Oricum, și mînăstirea are o sonerie pentru drumețul ostenit...

Sporovăia la întîmplare, amuzant pentru ascultătorul indulgent care era Fenellan și care se gîndea la bătălia lui Victor pentru cucerirea averii și la viața lui pe picior mare.

Victor vorbea ca un om a cărui gîndire se desfășoară în salturi, dincolo de subiectul discutat. Simțea din nou apropierea ideii pe care o sezisase și apoi o pierduse pe Podul Londrei.

Dorința de a înmănunchea cîteva vești bune care s-o mai încurajeze pe Nataly îl îndepărtă de la zadarnica încercare de a vîna ideea. N-avea nici o noutate pentru Nataly ; dimpotrivă, dacă ținea la liniștea ei, trebuia să-i as-

cundă anumite lucruri ; ceea ce însemna pasul negativ, sau starea pasivă, și ambele îi repugnau.

Se agăță de numele lui Themison.

Cu numele doctorului Themison în palmă, putea să-i dea un raport favorabil lui Nataly ; și chiar cu oarecare substanță.

Deci, Themison ; se bizuia pe Themison. Asemenea doctor avea probabil o influență vecină cu autoritatea asupra femeii.

Bunurile funciare din colonii alcătuiau tema discursului cu care-l trata pe Fenellan : să-și țină băncile ochii bine deschiși !

Fenellan îl văzu tresărind ca scuturat de un fior și frecîndu-și apoi baza craniului.

— E prea tare vîntul ? îl întrebă.

Victor îi răspunse pe un ton adînc, străbătut de acea simțire umană de care dădea uneori dovadă :

— Nu ; nu te speria. Diavolul e prea tare. Și atunci cînd ai avere și o dorință disperată, diavolul îți dă tîrcoale și sfaturi. Dar tot ce reușește în cazul meu este să mă facă mai înțelegător față de cei care-i cedează. Eu cred în existența diavolului.

— Cu coarne și coadă ?

— Cu șoșeli și momeli.

— Eu nu am avere și singura mea dorință ar fi să iau o masă bună, spuse Fenellan.

— Știi bine că Armandine nu întîrzie masa nici măcar cu un minut. Și dacă n-ai avere, mă ai în schimb pe mine.

— Și pentru asta îi mulțumesc lui Dumnezeu ! replică Fenellan, amintindu-și, printr-o spontană asociație, că-i recomandase prietenului său să se apropie de reverendul Groseman Buttermore, duhovnicul și consultantul spiritual al doamnei Burman, om care s-ar fi putut să-i fie de mare folos.

CAPITOLUL XIV

ÎN CARE NI SE ÎNFĂȚIȘEAZĂ O ETAPĂ A CĂLĂTORIEI LA PARIS

Două săptămîni mai tîrziu, a survenit o întîmplare cu totul și cu totul derutantă : Armăndine a întîrziat masa de seară cu zece minute. Dar surpriza și stupefacția exprimate de Victor, după repetate consultări ale ceasului, nu au fost nici pe departe atît de profunde ca mirarea lui Fenellan cînd s-a pomenit înclinîndu-se în fața unui domn care-i fu prezentat drept doctorul Themison.

Rapiditatea prietenului său în aranjarea a tot felul de combinații îi era bine cunoscută ; uimirea lui Fenellan nu se datora atît faptului că Victor îl uimise din nou, cît faptului că se mai putea lăsa uimit de el. Se miră ; și-i ținu sub observație pe doctor, pe Victor și pe Nataly, lăsînd, din cînd în cînd, să-i scape cîte o remarcă. Înainte de sfîrșitul serii, acumulase suficient de multe date, astfel încît se putu lansa în speculații asupra obiectivelor urmărite.

Doctorul Themison primise vizita soțului doamnei Victor Radnor, care se arătase îngrijorat de starea sănătății soției sale. Cînd veni s-o consulte pe doamnă, aceasta îl salută cu rîsete, negînd orice urmă de tulburare organică. Dar îl răsplăti, dîndu-i să înțeleagă că ea era cea îngrijorată de condiția fizică a soțului ei, care se surmena muncind prea mult, și că vizita soțului fusese un truc folosit de doamnă pentru a-l supune pe el atenției medicului. Îi împărtăși dorința ei de a schimba mediul, ceea ce doctorul socoti a fi un remediu bun și pentru soț. Schimbarea de mediu fu prescrisă amîndurora.

— De ce nu faceți o escapadă la Paris ? sugeră doctorul și Victor se arătă entuziasmat.

Îi comunică în acea seară lui Fenellan că aflase de plecarea doamnei Burman la mare, pe coasta sudică. Care dintre maladiile ei o determinase să plece, nu știa. Dealtfel

aflase foarte puțin. Își imagina că doctorul Themison ignora existența vreunei legături între el și doamna Burman. Fenellan își dădu și el cu părerea că doamna, probabil, nu-i vorbise despre problemele vieții ei particulare. Așadar, ce rost avea să alerge după doctorul Themison ? Acesta îi trata numai bolile trupești ; în timp ce părintele Groseman Buttermore putea avea influență asupra conduitei ei morale. Fenellan își aprecie propriul discernămînt cu privire la superioritatea foloaselor ce pot fi trase de la un duhovnic sipritual, și se felicită totodată pentru fapul că el, personal, nu făcuse nimic. Gîndea că o pasivitate fericită e preferabilă unei activități pline de neliniști. Soarta trebuie lăsată să-și facă mendrele și să-și tragă singură sforile, nu-i așa ? În nouă cazuri din zece, dacă-i întindem o mînă, nu facem decît să-i punem bețe în roate. Și cînd te poți bucura de o gamă atît de largă de plăceri ca acest Victor, de ce atîta neastîmpăr și continuă neliniște ? Din moment ce nu ești în pericol să te înec, de ce să te agăți de paie, care pot deveni instrumente cu două tăișuri ? Themison, în calitate de medic al doamnei Burman, ar putea să-i istorisească acesteia lucruri menite să-i irite punga cu venin.

Deși Fenellan își privea rareori prietenul cu un ochi critic, umbra pe care presiunea și clocotul lui Victor o aruncau asupra hedonismului său pasiv, îl făcea să-l judece. În consecință, la masă se dovedi un oaspete plicticos, și nu reuși să-l distreze pe doctorul Themison, care fusese avertizat de gazde că se va amuza copios. Nu făcu nimic ca să arunce o punte peste prăpastie și să spargă gheața chiar atunci cînd doctorul, intenționînd să-l provoace, povesti o istorioară, cuviincioasă dar picantă, despre o frumoasă membră a noului ordin de surori care militau împotriva instituției fixe a lanțului conjugal. Ar fi fost imediat necesară și de așteptat o altă anecdotă în chip de replică. Dar Fenellan rămase mut și stupid, întrebîndu-se dacă doctorul știa că vorbește de funie în casa spînzuratului. Așa încît discuția fu preluată de Lady Grace Halley, care dilată

subiectul cu entuziasmul şi umorul ei, ironizînd atît prejudecăţile puritanilor cît şi pe aventurierii sociali, şi terminînd cu concluzia :

— Deci asta va pune capăt divorţurilor.

— Prin trucul multiplicării legăturilor extramaritale, se mulţumi să spună Fenellan, a cărui curiozitate se mai potolise.

Dar petarda temei încă nu se stinsese ; era mînuită cu grijă, asemenea unui lucru inflamabil, nu-i nevoie să mai spunem, întrucît erau de faţă trei fete tinere.

Nataly îşi urmărea fiica şi fu mulţumită să constate la domnul Sowerby o oarecare tendinţă de a o seconda, prin încercarea de a devia conversaţia. În ce priveşte reacţiile ei personale, era absolut oţelită, atîta timp cît simţea în jur cortina ce o apăra de privirile inchizitoriale pe care societatea le aruncă delincvenţilor săi. Dar dorea să-şi cruţe fiica de orice infiltrare a sordidului vieţii, care ar fi pătruns pe alte canale decît cel ales de mama ei. Din punctul ăsta de vedere, avea mentalitatea femeilor pudice, care nu acceptă să reveleze prea mult. Aceasta era dilema ei de mamă : fiica ei — fiica lui Victor, cum era necesar să o considere în asemenea împrejurări — cea mai inocentă dintre copilele din lume, părea, şi probabil că aşa şi stăteau lucrurile, să culeagă orice firimitură căzută de la masa cunoaşterii, s-o rumege în minte, să o înalţe brusc în sferele observaţiei atente, unde aneţea ; şi numai tinereţea ei sănătoasă o readucea îndărăt la flori şi la iarbă. O dată sau de două ori, fata receptase cîte un impuls electric, sezisînd unele fapte în doze infinitezimale, lucruri intuite din explicaţiile evazive sau din răspunsurile ocolite ale mamei ei cu privire la chestiunile de sex care apăreau ici-colo prin ziare. Şi mama observase cu îngrijorare că înţelegerea speriată şoca inocenta sensibilitate a fetei. Îşi dădea seama că un suflet atît de înflăcărat va avea nevoie, ca logodnică, ca soţie, ca femeie, de-a lungul vieţii, de un bărbat cu cali-

tăți princiare, care să-i fie ghid și susținător. Și mama grijulie cunoștea un asemenea bărbat fără pereche, dar acesta avea o soție.

Nesta, cea plină de fantezie, nu trebuia să cunoască dezamăgirile și durerea dezamăgirilor ; dar și mai de temut ar fi fost o căsnicie nefericită — o înrobire sau o situație confuză — în care pasiunile ei nobile ar fi strigat după libertate. Nataly nu trebuia să uite nici o singură clipă că Nesta era fiica tatălui ei.

În prezent fata nu avea pasiuni ; înclinația ei de a răspîndi fericire în jur o făcuse să plutească lin prin golful anilor fecioriei, în care multe dintre surorile ei se simt descumpănite și își pierd simplitatea. Dacă Nataly, cu veghea ei neadormită și cu prevederile ei îți evoca tipul mamei franțuzoaice, fata, în schimb, se asemuia, prin independența-i arcadiană, cu versiunea transatlantică a tinerei englezoaice. Însufleţirea și multitudinea de subiecte pe care simțea nevoia să le dezbată o făceau să depășească obstacolele timidității feciorelnice și să se simtă la largul ei în discuțiile cu bărbații ; nu trecuse prin școala prefăcătoriei feminine, și nu avea aerul că cere iertare bărbaților pentru păcatul originar de a se fi născut femeie ; nu apela la trucul genelor plecate, al buzelor tremurînde, al roșeții pudice în obraji, al falsei măști frigide sau al alintatelor rezerve. Nici cu voie, nici fără de voie nu apăsa pe coardele seducătoare ale sexului frumos, conform manierelor inocentelor oficial ștampilate — fala englezilor și a matroanelor — care farmecă societatea cu candoarea lor ; și care, cînd scapă de sub supraveghere, întîlnesc un trubadur isteț ce le cîntă serenade, dar, care, de fapt, nu-i decît un bandit învăluit în mantie ; atîțat de jocul inocenței și cunoscînd antropologic natura care se ascunde îndărătul spectacolului ; un nemernic știutor, care ar trebui izgonit din cercurile societății noastre precum bătrînul diavol al Evei din paradis. Și, pe loc, de îndată ce li se oferă prilejul, atît fata naivă cît și cea vicleană, atît prințesa pură slăvită de insu-

larii britanici cît și cea prefăcută, se găsesc la o cotitură primejdioasă.

Fetele cu o minte ageră ca a Nestei nu pot fi ținute în ignoranță oarbă într-o lume în care aluziile se risipesc pretutindeni ca semințele. Nataly întîmpinase întrebările fetei cu atitudinea cu care încerci să potolești un dușman. Întrebările încetaseră curînd. Cînd cunoști atît de puțin, nu prea ai multe de aflat. Nataly putea ascunde sau confisca, ici-colo, cîte un ziar sau o revistă, dar nu le putea suprima sau interzice pe toate în fața unei tinere care ardea să fie la curent cu subiectele de interes public ; și ziarele sînt uneori ca niște sălbatici în pielea goală. Și-apoi străzile noastre sînt dichisite cu tot felul de mostre, chiar și în timpul zilei ; și mai există tipul de salon care spune anecdote ; și tînărul liber la gură, și cuconița eminamente prostuță ; și cea care vorbește echivoc ; și cea cu mintea murdară ; ca să nu mai vorbim de Mary, camerista și de William, feciorul. O mamă vigilentă trebuie să țină piept tuturor acestora. Și cum o poți face ?

Există o metodă : cea pe care o recomanda Colney Durance. Inteligența și temperamentul fetei îi invita s-o încerce. Și anume, spunea el, din moment ce nu poți înlătura cu totul cunoașterea otrăvitoare, mamele trebuie să-și pregătească și să-și călească fetele pentru întîlnirea cu aceasta, ridicînd treptat vălul, dezgolindu-le gradat lumea, infuzîndu-le noțiuni care să le înarmeze pentru lupta pe care vor trebui s-o susțină ; și ferindu-le, în acest fel, de prăbușirea morală care urmează inevitabil nutririi unui ideal fals. Acest ideal fals, spunea Colney, e cea mai serioasă maladie feminină a timpului nostru, o boală comună tuturor femeilor ; întrucît au prea mult răgaz să huzurească în soare și să se legene-n vînt ca florile dintr-o grădină.

Miezul științific al teoriei lui era ratat de ascultătorii englezi, din pricina frazelor seci și comprimate pe care le folosea Colney. Și-apoi el era burlac, deci nu putea vorbi

decît în principiu. Iar felul în care-şi ilustra teoria era grotesc ; Colney trata cu acelaşi acid coroziv sexul, naţiunea, rasa umană. Satiricul îşi îndrăgeşte prea mult cravaşa pentru a putea deveni un dascăl convingător. Nataly avea motive serioase să nu-i dea ascultare.

Unul dintre motive, care se contura clar în confuzia din mintea ei, era că ziua în care va trebui să-i mărturisească Nestei totul se apropia din ce în ce ; şi se temea ca nu cumva fata să fie şocată de contrastul dintre cele ce-ar trebui şă-i spună acum şi ce-i va spune atunci. Şi dacă i-ar îndulci revelaţiile de acum, ca să se poată armoniza cu cele din viitor, dacă ar înmuia şi ar netezi ascuţişurile şi ghimpii conduitei sociale condamnabile, s-ar putea să sădească în mintea fetei idei contrare preceptelor morale, ba chiar să deschidă drum unei răzvrătiri similare cu cea întreprinsă de ea.

Dar motivul principal şi cel mai reconfortant care o determina pe Nataly să urmeze sistemul convenţional faţă de această tînără excepţională, se lega de sentimentele cu care orice mamă alege dintre cei prezenţi pe tînărul cel mai vrednic, din punct de vedere moral, să devină soţul fiicei ei. Îl ţinea sub supraveghere pe domnul Dudley Sowerby ; nu era nici pe departe tînărul pe care l-ar fi ales ea pentru Nesta ; totuşi, practica bunei cuviinţe, discreţia şi o pardonabilă monotonie pot fi considerate, în măsura în care femeile pot prevedea comportamentul unor tineri sau pot acorda crezare aparenţelor, pot deci fi considerate drept o făgăduinţă de statornicie la un viitor soţ. Şi, desigur, un Dudley Sowerby ar fi neplăcut impresionat dacă ar constata că mireasa lui cunoaşte existenţa unei anumite forme de neruşinare pe acest pămînt.

În această privinţă, Victor nu-i putea fi de nici un ajutor ; nu avea habar de ceea ce se numeşte educaţia sexuală a tinerilor. Considera că rezerva şi misterul sînt foarte indicate pentru fete ; pe de altă parte, era de părere că o anumită doză de iluminare constituie o prudentă

armă de apărare. Ori o instruire prematură înseamnă să torni gaz peste focul tinerei lor înțelegeri ; iar inocența istrionică este, fără îndoială, eflorescența corupției. Faptele curente ale vieții omenești, relatate în toată goliciunea lor în ziare sau chiar transformate în material de predică, constituie o dietă foarte nocivă pentru fiicele noastre ; pe de altă parte, însă, nici nu le putem hrăni toată viața cu lapte. Și apoi vine o vreme cînd drăgălașa lor ignoranță, dacă aceasta există într-adevăr, devine dăunătoare. Dar cît de strălucitoare este simplitatea și naivitatea scumpelor noastre tinere englezoaice !

Victor era unul dintre acei numeroși bărbați a căror minte înregistrează femeile în chip de imagini și le acceptă așa cum se zugrăvesc singure. Dar se deosebea de semenii lui prin oroarea pe care i-o inspira ideea ca un tată să se pună în calea iubirii. Nesta n-ar fi avut decît să spună că iubește pe un altul, și Dudley Sowerby ar fi fost trecut în coada galeriei de aspiranți. Însă iubirea îi era încă necunoscută fetei.

Planul călătoriei la Paris prezenta, în aparență, toate semnele tradiționalei ospitalități a lui Victor. Nataly zîmbi la gîndul incorijibilei ei incapacități de a-i prevedea reacțiile, cînd auzi că invitase și un grup de prieteni :

— Lady Grace, pentru veselie ; Peridon și Catkin, viori ; Dudley Sowerby și cu mine, flaut ; părintele Barmby, intonație ; cu totul sîntem nouă ; și vom face vechea rută prin Normandia, de dragul drumului, ca pe vremuri. Turnurile din Dieppe în lumina zorilor ! Și voiajul splendid spre capitală ! Rămînem trei zile la Paris, apoi ne întoarcem pe altă rută. Drumul în sine ne interesează. Și dacă-i vreme umedă, vom sfida plictiseala : vom organiza micile noastre concerte. Un ceas de muzică seara, și somnul e asigurat.

Totul era atrăgător, simplu, și i se potrivea ; ca în vremurile de odinioară cînd călătoreau, bucuroși ca doi copii. Voiajul o făcea pe Nataly să se scuture de toate necazurile

ei și-i dădea ceva din înțelepciunea cu care copiii privesc viața — *a-ți trăi clipa, fără să te gîndești la ce va urma* — să nu privești mai departe decît privește vulpea, înainte de a fi vînată. Sufletul din noi, curios de noutăți, este cel care o ia înainte, și trupul îl urmează cu nerăbdare, înregistrînd plăcerile, într-o goană necontenită. A-ți aminti plăcerile înseamnă a le reînnoi, a le anticipa, înseamă a le retrăi.

Nataly îl copleșea pe Victor cu viziuni de fericire domestică, de care păruse să fi uitat din clipa cînd i se înfățișase „Țara Lacurilor". Unicul ei regret se datora faptului că Colney Durance fusese exclus din grupul de însoțitori. L-ar fi vrut pe Colney, pentru că era asociat cu amintirile frumoase din ținuturile Senei și pentru că o călătorie pe continent îi tempera întotdeauna criticile veninoase la adresa compatrioților. Însă Fenellan raportase că Durance era „ocupat cu distilarea acidului prusic într-unul din eseurile sale."

În schimb, Fenellan ar fi fost gata în orice minut să-i însoțească. Îl informase pe Victor, ca să pregătească terenul, că, în momentul de față, afacerea Asigurărilor pe viață, era „teribil de necrologică". Și totuși, în mod inexplicabil, nu fusese invitat. Să fi însemnat oare aceasta că începuse să devină plicticos ? Se analiză introspectiv în loc să analizeze împrejurările exterioare și pierdu cheia. Dar purtarea lui în ajunul plecării fu un indiciu limpede a ceea ce l-ar fi așteptat pe bietul domn Sowerby în călătorie, dacă Fenellan și Colney n-ar fi fost excluși dintre invitați.

Două trăsuri și un cupeu fuseseră pregătite să-i transporte pe excursioniști — cum le plăcea să se intituleze — la stație. Erau cu toții musafirii lui Victor ; nu aveau nici o grijă, nu suportau nici o cheltuială, nu cunoșteau nici unul din mărunțișurile sîcîitoare care ne strică plăcerea — nimic, decît o stare de fericire pură. Fenellan, ros de invidie, începu să-l hărțuiască pe părintele Barmby, pînă cînd acesta sări în trăsură, luîndu-și locul

lîngă Nesta ; Mademoiselle de Seilles şi domnul Sowerby erau aşezaţi în faţa lor. Lady Grace Halley, aflată în trăsura din spate, auzi rîsul Nestei, pe care domnul Barmby îl socoti lipsit de noimă, ca rîsul copiilor care se amuză de orice prostie. Nesta îl chestiona pe Fenellan.

— O, îi răspunse acesta, n-am spus altceva decît că părintele îşi poartă instrumentul muzical în fundul plămînilor.

Nesta zîmbi, apoi întrebă :

— Şi în cupeu, cine e ?

— Vioarele sînt în cupeu, în grija lui Peridon şi a lui Catkin. Aştia doi s-ar fi zvîrcolit precum capul şi coada unui vierme, dac-ar fi fost despărţiţi în drum spre gară. Dacă întinzi un deget spre Peridon, te pomeneşti că ai străpuns trupul lui Catkin. Sînt o pereche fabuloasă.

— Neg sus şi tare că cei doi ar fi un cuplu absurd, îi reteză Victor vorba.

— Şi cînd pe Catkin îl dor dinţii, Peridon se simte electrocutat, continuă Fenellan.

Nataly îl contrazise cu convingere. Peridon şi Catkin aparţineau imaginii idilice a cuibului lor dulce şi cald, unde nu răzbea niciodată răsuflarea de gheaţă de care se temeau.

Fenellan, vrînd să arate că poate fi şi el la fel de sardonic ca şi Colney, începu să-i foarfece pe absenţii Priscilla Graves şi Pempton, zeflemisind usturător sacrul ataşament dintre componenţii acelui cuplu atît de meritoriu şi atît de divergent, şi referindu-se cu tristeţe la implacabilele obstacole de principiu care-i separau. Cei doi ofensau colţişorul afectuos din inimile lui Nataly şi Victor ; care nu-i protejau cu prea mare ardoare, deşi toată lumea îi îndrăgea pentru calităţile lor, cu excepţia Lady-ei Grace, căreia îi făcea nespusă plăcere s-o intrige şi s-o scandalizeze pe domnişoara Graves. Un asemenea specimen de burghezie englezească puritană ca Priscilla Graves îi urzica epiderma, îi aducea greaţa în

gîtlej. Se mira singură cum de ajunsese în preajma unei persoane care, prin virtutea ei formalistă, respingătoare și rece, semăna cu o clopotniță cutreierată de vînt dintr-o suburbie londoneză sau dintr-un oraș de provincie pe lîngă care treci din cînd în cînd înfiorîndu-te, și unde cimitirul împrejmuiește biserica, această cloșcă glaciară care clocește mormintele, iar strigoii sînt chemați printr-un jalnic dangăt monosilabic să-și execute exercițiile de penitență. Caricatura făcută de Fenellan, care o înfățișa pe femeia antialcoolică privindu-și admiratorul urmărit de carafele pîntecoase ale Eumenidelor [1] — monstruozitatea carafelor goale ! — ce-l împingeau pînă la malul rîului negru al sinucigașilor, luminat de unicul felinar al nasului de beți ; și, pe de altă parte, oroarea violoncelistului vegetarian în fața lungii procesiuni de turme și cirezi care intrau în melodioasa arcă a gurii Priscillei, atița și încînta antipatia pe care le-o nutrea Lady Grace. Se amuză auzindu-l pe reverendul Barmby declarînd pe o voce de saxofon bas :

— Nu, eu nu duc nici un instrument cu mine.

Amintea, prin rezonanța glasului, de plasarea instrumentului în fundul bojocilor.

Seara, în timp ce ședea tolănită pe un șezlong de pe puntea vasului, Lady Grace șopti chiar sub urechea lui Victor :

— Unde sînt cei doi ?

— Dă-mi voie să aleg eu perechea de care întrebi.

— Prostuțule, murmură Lady Grace și își strecură, somnoroasă, mîna pe sub brațul lui, paralizîndu-i-l, astfel încît Victor, ca să acopere continuata joncțiune, spuse mai mult decît ar fi vrut.

— Bineînțeles, dacă cei doi vor ajunge la o înțelegere.

— Clară și vizibilă în ce privește una dintre părți.

— Și crezi că se potrivesc ?

[1] Divinități răzbunătoare din mitologia greacă, supranumite ironic „Binevoitoarele", care-i urmăreau pe păcătoși.

— La perfecție ; bine plănuită această călătorie pentru ca cei doi să descopere asemenea lucru.

— Asta-i ruta mea favorită ; iubesc apa sărată și noaptea petrecută pe punte.

— Continuă !

— Cu ce ?

— Enumeră-ți iubirile. O să-ți pună aritmetica la încercare.

— Pot să și urăsc.

— Dar nu pe mine ?

Ca să-i dovedească contrariul, Victor îi strînse impulsiv degetele. Rupseră legătura mîinilor, fără ca vreunul dintre ei să se simtă realmente afectat ; totuși, doamnei îi încolțiră în fantezie unul sau două dintre gîndurile ei pline de inventivitate ; și domnul învață că strînsoarea prelungită a degetelor unei femei, oricît ar fi de delicată, îți năvălește în trup, și-ți năpădește toate ungherele. Iată Natura, în toată nuditatea elementelor ei. Victor o iubea pe Nataly a lui cu sinceritate, chiar cu ardoare, deși erau împreună de douăzeci de ani ; și nu-l interesau alte femei ; se întîmplase doar că atingerea uneia dintre ele, o atingere fugitivă dar caldă, pusese în mișcare forțele mamei Natura, supraîncărcîndu-l. Fără să-l învăpăieze, însă. Doamna, cea mai calculată dintre cei doi, nu încercase nici măcar o licărire de flacără. Avea o capricioasă înclinație pentru acest bărbat care se bucura frenetic de plăcerile simple și pure, deși își putea îngădui orice lux. O fascina contrastul dintre acțiunile și inițiativele lui grandioase pe deoparte, și bucuriile lui copilăroase pe de alta. Femeile care dansează cu războinicii învingători, deși îi aud debitînd toate nimicurile unei seri de bal, simt totuși un miros de praf de pușcă, îmbătător.

Pe el însă, o mică schimbare a locurilor pe punte îl lansase în ceruri. Nataly se odihnea în cabină. Pînă cu puțin înainte, stătuse întinsă pe șezlongul pe care se afla

acum Lady Grace. Un fel de scuzabilă, nevinovată, transparentă halucinație a reînoirii galanteriilor față de Nataly, îl făcu acum să aranjeze perna sub capul frumoasei semiadormite, și să-i netezească pledul peste mătăsurile și șalurile în care era înfășurată. Își înclină capul spre gura moale care murmura mulțumiri. Femeile care, după ce-au trecut de treizeci de ani, cutează să mai petreacă o noapte albă pe punte, sub cerul înstelat, sînt rare și foarte prețioase. Totuși Nataly avea scuza că-și ferea gîtul de vîntul aspru al nopții, deoarece Canalul Mînecii nu-i niciodată traversat de o adiere mai blîndă. Briza pe care și-o dorise Victor. Norocul era de partea lui.

Nesta stătea aplecată peste parapet, alături de Louise a ei. Domnul Sowerby, care se plimba pe punte, schimbă cu ea, în trecere, cîteva fraze convenționale asupra frumuseții nopții — un subiect neutru pentru întîlnirile dintre sexele opuse ; nu c-ar fi vrut cu orice chip să fie neutru, dar subiectul îi furniza vocabularul potrivit. La un moment dat, vădi fățiș că dorea să se achite de toate îndatoririle protocolare, adresîndu-i și domnișoarei de Seilles aceleași remarci asupra frumuseții nopții. Iar franțuzoaica își spuse că dacă scumpa ei Nesta tot trebuia să se mărite cu una din creaturile astea neinteresante din țara ei natală care se numesc bărbați, atunci mai bine să-l ia pe ăsta decît pe un altul, ținînd seama că noaptea era într-adevăr foarte frumoasă. Raționament franțuzesc.

— Vorbește o franceză gramaticală, comentă Nesta.

— Reușește să nu-și ude ghetele, cu toate că se plimbă tot timpul, replică Mademoiselle.

Domnul Peridon era o mostră mai simpatică a insularilor, deși nu avea pretenția să vorbească franceza cu un accent corect. Ardea să se apropie de domnișoare, și trecu pe lîngă ele în repetate rînduri. Entuziasmul lui față de Mademoiselle de Seilles era de notorietate publică. Ea îi accepta omagiul, în maniera ei gravă ; cu o

rezervă de amuzat dispreț intelectual față de bărbatul care nu-și dădea seama că femeile, sau mai bine zis franțuzoaicele, sau mai bine zis ea, dintre toate femeile, trebuie să-și simtă propriul *lor* entuziasm stîrnit înainte de a se lăsa transportate de un val exterior, oricît ar fi el de violent. Și chiar dacă valul ar dezrădăcina-o, ar pluti nemișcată ca o buturugă. Totuși, strădaniile domnului Peridon de a-și perfecționa franceza o înduioșau.

O noapte de sfîrșit de mai nu-i decît un semn făcut cu ochiul în fața luminii de zi. Domnul Barmby, exilat de doamne din cauza pasiunii sale pentru tutun, părăsi prora navei la prima clipire a zorilor. Mantia nopții se subțiase pînă la transparență, cenușiul de perlă vestea curînda izbucnire a aurului, ziua își pregătea vizibil pulsațiile de arșiță. Marea molcomă era doar ceva mai cenușie decît cerul, o fuziune care-și schimba gradat nuanțele ; apa era mătăsoasă, pe alocuri de un gri ulejos : valuri reci, săltînd într-o jucăușă monotonie, păreau să alerge după adăpostul unei plase pescărești.

Domnișoara Radnor dormea, cu pleoapele blînd închise și buzele dulce întredeschise. Obrajii trandafirii păreau să se ia la întrecere cu zorii încă nedeșteptați, deși înfiripați. Fața i se odihnea într-un cuib de mătăsuri azurii și briza dimineții îi agita ușor un voal, sub bărbie. Șuvițe dionisiace desprinse dintr-o buclă aurie, dezordonată, fluturau pe o frunte albă, ce părea o pecete peste somnul senin.

Domnul Barmby îi aruncă o privire de venerație. Ambele fete erau furate de uitare ; cea mai tînără părea aureolată de puritate, dar întreaga privelițte a acestei perechi inseparabile era înălțătoare ; și părea o dojană la adresa pipelor lui. Se apropie de ele ; pleoapele domnișoarei de Seilles se înălțară tăcut și fata îl privi. O privire gravă, directă, lipsită de curiozitate, devenind însă curînd scrutătoare ; o săgeată a zeiței Artemis, care-l străpungea. Preotul trecu mai departe, simțind în gîtlej

sunetul unei păsări de pădure brusc deșteptate, care dă să-și ia zborul. Sări peste un piron înfipt în scîndurile punții, de parcă tînăra franțuzoaică își prefăcuse brusc piciorul într-o copită. Nici un bărbat nu putea fi mai nevinovat decît Barmby, totuși privirea fetei îl tulburase : și piroanele de pe punte făceau parte din conspirație. Vexat, simți că urăște tutunul. Și nu întrebați de ce, pentru că în asemenea chestiuni nu există rațiune.

Nesta se trezi gungurind tema pe care o discutaseră cînd adormise. Mademoiselle îi atinse părul cu un deget ușor ca un fulg, în clinchetul argintiu al silabelor lor franțuzești.

Domnul Sowerby le prezentă în termeni elogioși apariția zorilor, după ce fetele urmăriseră toate gamele de nuanțe pe cer. Le vorbi fericit despre plăcuta traversare a Canalului și despre noaptea încîntătoare ; mai cu seamă despre ideea excelentă a organizării expediției pe această rută lungă, cu traversarea nocturnă. Perspectiva rutei atît de lungi îi imprimase o grimasă meditativă, care se traducea printr-o ușoară acreală, inexistentă în realitate. Nesta avea impresia singulară, provenită din observațiile și intuiția unei fete tinere, că reacțiile acestui domn erau foarte lente, că înțelegerea lucrurilor survenea cu mare întîrziere în mintea lui. Cînd îi vorbi Louisei de Seilles despre aceasta, tînăra îi confirmă impresia și își aminti de multe prilejuri mărunte în care observase același fapt.

Victor o trimise pe fiica lui la Nataly ca-s-o grăbească să prindă răsăritul soarelui pe mare. Nataly ieși pe punte, și lumina exterioară o trezi pe cea interioară ; lăsă lumina să o scalde și vechile ei simțiri îi inundară ochii, ca niște bule de șampanie în ascensiune.

— Victor, Victor, îți amintești cînd am traversat Canalul, acum doisprezece ani — parc-ar fi fost ieri ! Era tot în mai, nu ? și am văzut bancurile de delfini, iar după cinci minute au apărut turnurile din Dieppe. Dragul popor francez ! Împărtășesc dragostea ta pentru Franța.

— Căminul vacanţelor noastre ! „Excursiile“ care au fost, poate, cele mai fericite din viaţa noastră. Şi cincizeci de minute mai tîrziu, am ieşit din golf. Natata mea a coborît la ţărm ca o străină, pentru ca în aceeaşi seară să ajungă eroina oraşului.

Victor se întoarse către un domn voluminos şi-apoi o informă pe Nataly :

— Sir Rodwell Blachington, un vecin de la „Ţara Lacurilor.“

Nataly văzu că Lady Grace Halley îl cunoştea pe Sir Rodwell — şi o boare de transpiraţie i se ivi în jurul buzelor, în timp ce sorbea amintirile fericirii din trecut, iar Victor se înfoia, vizibil aţiţat de norocul unei întîlniri întîmplătoare cu un vecin influent. Îi povesti lui Sir Rodwell cum întîlniseră, în urmă cu doisprezece ani, în sufrageria hotelului din Dieppe pe impresarul unui concert ce urma să aibă loc în oraş ; impresarul flutura în mînă certificatul medical care atesta imposibilitatea solistei principale de a cînta în spectacol, şi se găsea la un pas de sinucidere.

— Mă rog, ca să nu lungesc vorba, soţia mea, *„une noble dame Anglaise“*, cum a fost prezentată mai tîrziu de pe scena concertului, a interpretat unul dintre cîntecele solistei, şi a mai cîntat un altul din repertoriul ei personal — o superbă voce contralto. Rezultatul : un adevărat triumf. A doua zi, chelnerii din hotel i-au oferit soţiei mele un buchet de flori de primăvară, o cunună de flori albe şi în mijloc flori violete. A apărut vestea şi în ziarele din Paris, sub titlul *„Une amie d'outre Manche“* [1]. Aşa cred că suna ? întrebă el, adresîndu-se lui Nataly.

— Am uitat, răspunse ea.

Victor îi aruncă o privire : se înălţase un nor între ei. Se apropie iar de ea, îi aminti de crucea normandă de

[1] O prietenă de dincolo de Canalul Mînecii.

argint pe care i-o trimisese impresarul concertului, implorînd-o să accepte acest umil semn al recunoştinţei sale. Nataly încuviinţă din cap, cu falsă veselie.

Şi iată din nou coasta Franţei, conturîndu-se în soare, peste ape. Şi din nou se simţi invadată de regretul că nu intrase în rîndul cîntăreţelor profesioniste, care nu sînt supuse unor rigori morale de precizie microscopică. Era o dorinţă care o năpădea asemenea fluxului ce inundă grotele din stînca falezei, care au mai fost inundate şi apoi părăsite ; ştia prea bine că apele se vor retrage şi grotele vor rămîne din nou pustii. Nataly încerca acel sentiment trist care ne vizitează cînd, într-un moment de declin al forţelor fizice, mintea îşi pierde capacitatea de a plăsmui iluzii. Avea senzaţia că un zid se ridicase în faţa ei, un zid spre care o împingea o forţă inexorabilă, fără cea mai mică speranţă a unei devieri de drum. Şi acest zid orb e destinul ; nu-i lipsit de ochi, atunci cînd conştiinţa noastră îl sileşte să-i deschidă ca s-o privească.

Îndemnul de a trăi bucuria clipei îi veni, ca şi celorlalţi de pe vas, dintr-o rafală de aer sărat care le trezi o foame sănătoasă ; dar şi de la splendoarea luminii care aprinsese în apă mii de scoici de aur, dănsante, picate din globul de foc.

CAPITOLUL XV

UN PATRIOT ÎN STRĂINĂTATE

La nouă zile după plecarea patronului său, Daniel Skepsey, un om care în ultimele zile cîştigase oarecare notorietate, întrucît constituise subiectul unor relatări şi comentarii publicate în ziare, obţinu un paşaport, pentru ca persoana sa să poată fi identificată — în cazul unei eventuale dispariţii sau neînţelegeri într-o ţară străină —

un pașaport într-o limbă din care trei cuvinte imposibil de pronunțat îi jucau în minte, făcînd ca gîndul la existența documentului oficial să fie un sprijin de nădejde. În dimineața următoare, gonea prin Normandia ca să-și întîmpine stăpînul în drumul de întoarcere al acestuia de la Paris, într-un oraș al cărui nume se citea cu totul altfel decît se scria, după obiceiul poporului francez, cu care el ar fi trăit cu dragă inimă în relații de bună vecinătate. Da, noi englezii le-am și dovedit acest lucru, nu cu multă vreme în urmă, cînd bieții de ei s-au aflat la ananghie. Cu toate că domnul Durance, față de care Skepsey se simțea foarte îndatorat pentru că-i scrisese cu litere mari pe un cartonaș numele orașului de destinație, notînd în paranteză și cum trebuia pronunțat, plus gara unde trebuia să schimbe trenul, domnul Durance spunea că i-am ajutat cu un oftat cînd ei erau la pămînt și incapabili să mai reziste.

Un om foarte binevoitor domnul Durance, și Daniel Skepsey avusese recent prilejul de a constata acest lucru, dar, din păcate, adeseori etxrem de sumbru ; și nu atît de patriot pe cît ar fi fost de dorit. Și totuși, în chip ciudat, domnul Durance făcuse aprecieri foarte convingătoare asupra boxului și a sporturilor bărbătești în general și spusese că speră — afirmase acest lucru cu emfază — că poporul englez se va regenera. Voise, probabil, să spună că boxul va contribui în mare măsură la regenerare. Mai adăugase că e sănătos pentru noi toți să mai încasăm din cînd în cînd cîte un pumn. Recomandase cîte o cravașare lunară, în particular, a bătrînilor care se împotrivesc boxului — fără nici o excepție pentru judecători și magistrați. Nu se poate să fi vorbit serios. Rostise toate astea pe un ton de predică bisericească, zicînd că ar fi o binefacere pentru suflete ; și părea să fie convins. Spunea că bătrînii sînt aburi îmbuteliați și că le prinde bine să-i destupi periodic. Domnul Durance dovedea o supărătoare lipsă de respect.

Dar se poate să nu fi gîndit într-adevăr cele ce spusese. Skepsey era gata să-i treacă totul cu vederea, în afară de zeflemelile la adresa Angliei. Căci unde poţi găsi un popor mai viteaz, în ciuda aparenţelor ? Skepsey spera încă să-l convingă pe domnul Durance, cu argumente şi exemple bine culese din istorie şi din contemporaneitate, că englezii se pot considera pe bună dreptate poporul ales, din alte raţiuni decît aceea a acumulării mormanelor de aur — adică din raţiuni mai nobile decît cele „cămătăreşti", cum le numea domnul Durance. Multe dintre lucrurile afirmate de domnul Durance depăşeau înţelegerea lui Skepsey, deşi le ţinea minte cuvînt cu cuvînt ; pe acestea le pusese deoparte, întristat de limitele lui.

Şi în tot acest timp, auzea un răpăit de limbi volubile în jur, şi numele strigate ale localităţilor prin care trecea, la fel de inteligibile ca o avalanşă de prundiş sau ca rostogolirea buştenilor purtaţi de torent. Oamenii din gări, cînd nu alergau, îşi tîrşiiau greoi paşii. Dar la Dieppe văzuse nişte indivizi musculoşi ; recunoscu chiar că erau mai vioi în mişcări decît ai noştri ; lucru şi bun şi rău, îşi consolă el vanitatea patriotică. Cerceta figurile pasagerilor din vagonul de clasa a treia, reflectînd ce fel de ostaşi am avea de înfruntat, dacă ar fi vreodată voia Cerului, şi cum i-am putea birui. Pînă cînd privirea îi căzu pe clădirile din Rouen, şi îşi dădu seama după dimensiunile aşezării şi din informaţiile primite de la domnul Durance în legătură cu oraşul de pe rîu, că acesta trebuie să fie însuşi Oraşul Rouen, cel încălcat nu cu foarte mulţi ani în urmă, şi lăsat la discreţia unui vrăjmaş străin. Skepsey se simţi năpădit de un val de milă. Fortifică pe loc toate înălţimile, pentru a-i asigura apărarea, dar dintr-o privire îşi dădu seama că oraşul era nimerit ca teatru pentru artileria modernă.

Un bărbat din faţa lui îi urmărea cu prietenie ochii cenuşii, mobili. Skepsey îşi scoase cartonaşul din buzunar şi i-l întinse. Omul îl privi şi strigînd „Dreux ?" se

repezi la fereastra vagonului și își flutură brațul indicînd spre direcția vestică, în depărtare, și dînd a înțelege că nu Rouen era orașul Dreux, absolut deloc, ci cu totul altul.

Ceea ce ne arată că un comandant de oști care nu cunoaște limba trebuie să se mulțumească să-și desfășoare operațiunile de apărare la el acasă. Altfel, e o jucărie în mîinile oricui.

Mulțumindu-i prin semne, Skepsey extrase de la prietenul lui un adevărat curs de instruire în numele localităților franceze, foarte util pentru necesitățile unui marș de ocupare. În fond, și în birourile militare ale francezilor se găsesc marcate drumurile care duc la metropolele Marii Britanii, și rezervele de furaje și provizii existente la fiecare etapă a unui eventual marș spre Londra. Ceea ce poate justifica o replică beligerantă. Numai că noi nu dorim altceva decît să fim lăsați să trăim în pace.

Și o dorim cu fervoare cînd un om cumsecade, total necunoscut, conduce pe un străin ignorant de la o gară la alta, pe străzile din Rouen, după un scurt popas la bufet și după ce l-a ajutat să identifice monezile ; după care, își ridică șapca și se retrage.

De ce să ne gîndim la răniri și la uciderî ? E mult mai recomandabil să respectăm cele zece porunci. Dar cum e posibil să respecți poruncile cînd ai o soție care te scoate din sărite ?

Martha Skepsey îi dăruise un fiu pentru a-i demonstra cum se transmite ereditar energia scîncelilor și a tușitului. Și Skepsey ar fi putut oricînd să declare cu mîna pe inimă că numai din cauza apucăturilor ei și a limbii ei de viperă, și numai ca să evite o faptă și mai rea — anume aceea de a-i aplica o corecție binemeritată — se mai ducea și el din cînd în cînd pe la cîrciumă, ca să-și măsoare puterea brațelor cu alți bărbați. Ar fi putut să-i vorbească așa și magistratului, și să justifice împrejurările care l-au tîrît, cu scurt timp în urmă, în fața Înălțimii

Sale ; i-ar fi spus toate astea dacă nu şi-ar fi amintit de cuvintele căpitanului Dartrey Fenellan, anume că faţă de femei trebuie să ai întotdeauna o atitudine cavalerească. Cuvinte pe care Skepsey le interpretase în felul lui : aplică-le o corecţie cînd o merită, dar nu le expune niciodată în public ; nici măcar ca justificare a împrejurărilor care au făcut să-ţi apară numele în ziare.

Dar dacă, întrebă un al doilea glas, activ acum în conştiinţa lui Skepsey, dar dacă actul prin care ai contravenit legilor ţării, actul pentru care eşti mustrat şi pedepsit, ţi-a făcut de fapt plăcere ? Atunci cum stai ? În acest caz, accepţi fără să crîcneşti mustrarea şi pedeapsa magistratului, justificate din punct de vedere moral ; dar poţi oare încerca într-adevăr un sentiment de culpabilitate, deşi ştii bine că în faţa lumii apari vinovat ?

Patronul lui şi scumpele doamne vor afla totul ; poate că au şi aflat. Ele îl vor supune la un deprimant interogatoriu. Doamnele vor fi şocate, pentru că ele nu suportă nici cea mai mică violenţă — nici măcar pe cea camuflată de mănuşile de box — deşi ştiu bine că practicarea acestei arte virile este menită să le ocrotească.

Perspectiva apropiată a ceasului cînd va fi judecat de sexul care era pentru el o enigmă nedezlegată, întuneca viziunea lui Skepsey pe măsură ce se apropia de Dreux. Studia cu atenţie ţara şi oamenii, dar îşi interzicea să întreprindă mari operaţii militare. Domnul Durance îi vorbise de bătălii crîncene care se purtaseră în vecinătatea oraşului Dreux, şi de existenţa, acolo, a unui splendid mausoleu, mai puţin interesant însă.

Omuleţul nostru era mai melancolic decît după-amiaza ce expira într-un crepuscul violet, cînd trenul se opri şi urechea lui ageră prinse numele staţiei, rostit aşa cum îl pronunţase şi prietenul lui din Rouen.

Arătă cartonaşul şefului de gară. Acesta aruncă o privire, apoi făcu semn unui hamal, strigîndu-i : „Paradis".

Hamalul dădu să ia valiza lui Skepsey, dar campionul nostru îi încleştă zdravăn mînerul. Hamalul trăgea într-o parte, Skepsey trăgea în cealaltă. Ascultă torentul de explicaţii care urmă unei smuciri violente. Smuci la rîndul său valiza şi începu să explice în limba lui că nu o lăsa din mînă deoarece conţinea corespondenţa patronului pe care o purtase cu el tot drumul din Anglia pînă aici. Timp de un minut, avu loc o întrecere de forţă musculară şi de voinţă ; hamalul era mîniat foc, Skepsey semăna cu oţelul răcit. În cele din urmă francezul înălţă din umeri, cedă în faţa excentricei îndărătnicii a englezului şi-i explică prin semne că se mulţumeşte să-i fie ghid. Aşa da, Skepsey manifestă pe dată graba de a-l urma cu încredere. Continua să ducă valiza. Amintindu-şi de serviabilitatea şi amabilitatea omului din Rouen, se străduia să-i comunice hamalului că nu-i purta pică şi că relaţiile dintre ei erau cordiale. O fîlfîire a braţului drept, îndreptat către ceruri, ratifică tratatul în ce priveşte partea franceză. Semne din cap şi zîmbete şi gesticulări, însoţite de vocabule de dincolo de Canal, bolovănoase ca stîncile din Dover faţă de nisipurile din Calais, îndulcirâ drumul pînă la „Hotel du Paradis", pe lîngă colina Mausoleului. La uşa hotelului, Skepsey începu să se scotocească în buzunar după monede franţuzeşti, dar francezul, scuturat din cap pînă în picioare de un uragan de refuzuri, îl bătu pe umăr şi-i cîntă un catren. Skepsey, politicos, îl ascultă pînă la capăt, clipind des, cuprins de regretul totalei sale ignoranţe. Îşi imagină că textul se referea la faptul că, între prieteni, n-au ce căuta relaţiile băneşti. În realitate, era vorba de cuvintele calde de rămas bun pe care Henri IV le adresează alei sale *Charmante Gabrielle :*

„Percé de mille dards,
L'honneur m-appelle
Au champ de Mars" [1].

[1] Străpuns de o mie de săgeţi / Onoarea mă recheamă / Pe cîmpul de luptă. –

Cu aceste cuvinte, francezul își scuza necesitatea de a se despărți de englezul care-i cucerise inima.

În holul hotelului, Skepsey își prezentă din nou cartonașul. O cameristă cu o bonetă albă, scrobită, și cu un mers țanțoș, așa cum văzuse la mai toți oamenii de pe aici, i-o luă înainte, cu pași repezi, și îl conduse la o cameră de la etaj. Cînd coborî din nou, cu valiza în mînă, aceeași fată îi deschise ușa spre sufrageria unde luau masa un apreciabil număr de oaspeți, pălăvrăgind de zor. Un chelner îl conduse spre sectorul ocupat de grupul patronului său. Păstraseră un scaun liber, care-l aștepta ; patronul îi făcu semn cu mîna și scumpele doamne îi zîmbiră grațios. Își aranjă valiza cu grijă, și se simți fericit. Își imagina că încă nu văzuseră ziarele englezești. Dar o nouă privire aruncată în jurul mesei îl făcu să se simtă distrus, pierdut. Ovalul feței domnișoarei Nesta era un O ! lung, de mirare, provocat de nesăbuințele săvîrșite de el în timpul absenței lor. Dar îi zîmbi. Orice s-ar fi întîmplat, Skepsey trebuia să-și ia masa — excelentă, dealtfel, o supă foarte gustoasă — dar acrită de gîndul că, în timpul mesei, trebuia să-și țină limba legată și nu putea spune nici un cuvînt în apărarea lui.

— Nu, Skips, dragă ! Acum trebuie să te bucuri și dumneata de masă, îi porunci Nesta.

Îi răspunse confuz, încercînd s-o asigure că asta și făcea, și se înecă cu supa.

Patronul îi fixase întîlnirea cu douăzeci de minute mai devreme. Skepsey, tușind și bînd apă, îi vorbi despre întîrzierile trenurilor. Reverendul Septimus Barmby, împăciuitorul oficial, prezentă cîteva scuze sonore în favoarea întîrziatului. Nu mai încăpea nici un răspuns în fața rezonanței glasului său. Din sectoarele meselor franțuzești, privirile se îndreptară către posesorul unui asemenea prodigios organ vocal. Cîțiva tineri, sensibili la farmecul fiicelor Albionului, își exprimară prin semne și

remarci alarma față de ce s-ar putea ascunde dincolo de glasul sonor.

La sfîrșitul mesei, englezii noștri condescinseră să spună că a fost bună, fără să specifice felul care le-a plăcut mai mult, căci dacă ar fi numit o mîncare sau alta, ar fi însemnat să-i acorde o importanță deosebită și să se compromită în fața doamnelor prin recunoașterea unor josnice plăceri senzuale. Pînă cînd Lady Grace Halley vorbi despre sosul special al unui *tête de veau* [1], făcînd semne de aprobare în direcția lui Victor. Acesta recunoscu că oferise sugestii cu privire la meniul zilei și Nataly exclamă că-și închipuise ea. După care, începu și domnul Sowerby să elogieze meniul, domnii Barmby, Peridon și Catkin vorbiră despre celelalte feluri, și iată că urechea lui Victor primi în sfîrșit laudele așteptate, datorită acelei femei de lume care știuse să stîrnească natura din oamenii aceștia încătușați și-i făcuse să-și descătușeze inimile. Îi atinsese cu un deget, și își dăduseră drumul. Desigur, în momentele de după o masă savuroasă, cînd natura îți bate în poartă. Numai că atingerea de deget trebuie să pornească de la o doamnă, și de la una cu putere de convingere. Au nevoie (englezii noștri) și vor avea nevoie de-a lungul veacurilor în care se va desfășura procesul lor de transformare, de o regină.

Skepsey, cu valiza în mînă, îl urmă pe patronul său, la un semn al acestuia.

Curînd se întoarse ca să țină companie doamnelor în timp ce patronul parcurgea corespondența. Nataly decretase că nu era momentul să-l necăjească cu pățaniile lui din Anglia. Așadar, Nesta și Mademoiselle îl implorară să le povestească aventurile din Franța. Numai că, în chip ciudat, Skepsey nu avea nimic de povestit. Călătoria, amenințătoare la început, excitantă pe parcurs, se terminase cît se poate de banal. Francezii se dovediseră extrem de amabili ; nu avea nimic altceva de adăugat. Și totuși,

[1] Cap de vițel.

mai era ceva ; o remarcabilă plinătate a emoţiilor, numai că nu o putea converti în cuvinte. Omuleţul nostru nu ştia că e nevoie de timp pînă cînd imaginaţia să poată face ocolul faptelor acumulate, transformîndu-le în naraţiune ; doar dacă nu ţinem să inventăm o poveste. În timpul călătoriei, mintea lui fusese prea preocupată pentru a fi putut împrumuta veşmîntul cuvintelor tuturor impresiilor şi incidentelor de pe drum. Se întîmplaseră diverse lucruri, lucruri mărunte şi interesante, dar toate se spulberaseră ca apa printre degete. Şi cum Skepsey făcea parte din categoria oamenilor oneşti care nu ar accepta un ajutor de la ficţiune, stătea posomorît în faţa doamnelor, admiţînd o sterilitate de impresii pe care nu o resimţea cu adevărat.

Nesta îşi exprimă cumplita dezamăgire.

— Ei, Skips, dar dacă ar fi fost în Anglia ! Ce mai isprăvi ai fi făcut ! spuse ea, atrăgîndu-şi o uşoară încruntare de sprîncene din partea mamei ei.

Se supuse, cu ostentativă părere de rău.

— Ei, Skepsey, sîntem convinse că există o scuză temeinică pentru cele ce s-au întîmplat în Anglia, adăugă Nataly.

Femeile, cînd sînt adevărate doamne ca acelea aflate de faţă, reprezintă o binecuvîntare picată din ceruri. Skepsey se declară gata să le expună cazul său fără să se folosească de scuze, dar se temea ca gestul să nu fie interpretat drept un apel la binevoitorul lor ajutor pentru a obţine iertarea patronului. Domnul Durance îi promisese cu multă generozitate, că va interveni pe lîngă Victor. Skepsey făcu una sau două aluzii vagi la contravenţia comisă de el, conştient că ignoranta lor antipatie faţă de cea mai bărbătească dintre arte nu le va îngădui să privească lucrurile cu căldură.

— Ştii, Skips, la Paris am văzut o demonstraţie de scrimă, spuse Nesta.

— Doamnele pot privi la scrimă, oftă Skepsey, pentru că au de-a face cu florete și măști. Căpitanul Dartrey Fenellan spunea că francezii sînt maeștri în scrimă.

Se înclină, stîngaci, spre Mademoiselle.

— Dar dumneavoastră boxați, domnule Skepsey, răspunse tînăra.

Melancolia lui Skepsey spori.

— Nici un pic de încurajare din partea guvernului, a societății ! Dacă doamnele... dar nu vreau să mă hazardez. Doamnele acceptă jocurile sportive. Dar acestea nu constituie un mijloc de protejare a lor, la nevoie. Și nici de apărare a țării. Țara noastră pare să fie inconștientă de situația ei. Domnul Durance remarca... deși n-aș vrea să-l citez mereu pe domnul Durance... Eu nu sînt întru totul de acord cu domnul Durance, dacă pot îndrăzni să mă pun alături de un domn atît de inteligent. Dar măsurătoarea bustului la noii recruți, și a staturii celor înrolați vădesc că instituțiile noastre militare nu mai sînt în fașă.

— În schimb, îi scoatem pe soldați direct din fașă, Skips, dacă-i vorba să-l citățm pe căpitanul Dartrey, interveni Nesta.

— Ah, căpitanul Dartrey !

Skepsey părea să se fi înviorat la auzul numelui.

Comunicarea că-l cheamă patronul curmă ceea ce avea de gînd Skepsey să spună despre căpitanul Dartrey.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

ÎN CARE AFLĂM DESPRE CONTRAVENȚIA LUI SKEPSEY ȘI CUM A AFECTAT-O ACEASTA PE NATALY

Patronul deschise discuția atacînd direct subiectul delicat.

— Ce-i povestea asta cu numele tău în ziare, cu apariția ta în fața unui judecător și cu amenda care ți s-a aplicat ? Povestește-mi totul pe scurt.

Skepsey adoptă atitudinea lui de apărare : mîinile în față, frămîntîndu-se, capul respectuos înclinat pe un umăr. Dar la gîndul că-și satisfăcuse gusturile personale servind totodată interesele patronului, încerca sentimente amestecate, care-l făceau să se simtă stingherit ; o stare nedorită, menită să împiedice o relatare simplă a faptelor.

— În primul rînd, *sir,* vă cer iertare că numele dumneavoastră a ajuns să fie tipărit alături de al meu.

— Vax ! Zi-i mai departe.

— Dar a fost o necesitate dictată de circumstanțele cazului. Am citit că au fost rîsete în tribunal cînd m-am disculpat pentru conduita mea — cum sînt dator s-o numesc — și e posibil să fi fost. Poate că exprimările mele... Am arătat că țin mult la bunăstarea patriei noastre.

— Se pare că asta i-ai spus magistratului. Dar vrei să afirmi că ai încălcat legea din considerație față de

bunăstarea patriei noastre ? Treci la fapte.

— Faptele... e adevărat, domnule, n-am început de la capăt.

Skepsey își scutură în minte faptele, pentru a le pune în ordine. Dat fiind că începuse povestea de-a-ndoaselea, faptele se prefăcuseră în niște uscăciuni de care se împiedica. Fusese o greșeală că pusese sentimentele înaintea faptelor și pornise de la ele.

— Două persoane foarte, foarte respectabile — absolut respectabile — au dorit să asiste la o demonstrație a... sistemului meu, aș spune ; cei doi vorbeau despre știința mea.

— Nu fi nervos. Treci la subiect. Te-ai dus pe un teren aflat la cinci mile distanță de Londra, în plină zi, și te-ai bătut înconjurat de o șleahtă de derbedei.

— Am folosit mănușile de box, domnule, și n-am făcut-o pentru bani, ci doar pentru încercarea măiestriei. N-a asistat multă lume. Și nu reușesc să înțeleg prin ce-am încălcat legea.

— Asta i-ai spus-o și judecătorului. Și te-a amendat tocmai pentru această incapacitate de a înțelege. A trebuit să prezinți și garanții.

— Domnul Durance a avut bunăvoința de a garanta pentru mine ; îl cunoștea pe magistrat, domnule.

— Boxul ăsta al tău a devenit o adevărată manie, Skepsey. Dar ar trebui să te rezumi numai la foloasele pe care ți le aduce. Și-ai mai amestecat și numele meu. Se va spune acum despre mine că am în serviciu un pugilist înveterat, care încalcă legea din patriotism. Și persoanele acelea foarte respectabile erau femei sau bărbați — persoanele cărora ai vrut să le oferi demonstrația ?

— Bărbați, domnule. Cum să fie femei !... Adică, vreau să spun, doamnele respectabile...

— Pe viitor, respectă părerile doamnelor respectabile cu privire la comportamentul tău.

— A fost o simplă întrecere de măiestrie, domnule. Am vrut să dovedesc unuia dintre spectatori că știu ce vorbesc. Am dorit, în parte, să-l conving. Nu-i venea a crede... judecînd după statura mea... n-avea încredere... și a pariat pe adversarul meu, Jerry Scroom, un boxer foarte vînjos, care nu cunoaște însă principiile științifice.

— Și l-ai învins ?

— Cred că și-a dat seama că-i pot da lecții, domnule ; oricum, înainte de a ne despărți, mi-a făcut complimente. Își închipuia că n-am să rezist pînă la capăt. Dar după runda a doua, ne-am pomenit cu poliția.

— Și-ai luat-o la fugă.

— Nu, domnule ; pentru că n-aveam nimic pe conștiință.

— De ce n-ai oferit demonstrația de pugilistică în salonul unei cîrciumi din oraș, unde ai fi putut ciocăni și cără la pumni după pofta inimii ?

— Recunosc că ar fi fost preferabil, pentru că am fi evitat o intruziune a poliției, ca să spun așa. Dar unul dintre cei doi domni — și țineam să-i fac pe plac — e un mare iubitor al vechilor obiceiuri englezești, al timpurilor de odinioară și al priveliștilor de țară. A ținut ca demonstrația să aibă loc la iarbă verde. Am străbătut Hampsteadul în trei trăsuri și un docar, ca un grup de petrecăreți, ceea ce și eram. O dimineață foarte frumoasă. Am făcut un popas la o cîrciumă. Domnul Shaplow pretinde că de aici ni s-a tras totul. În schimb domnul Jarniman consideră — așa mi s-a spus — că ne-a vîndut cineva din sînul nostru. Eu unul n-am văzut nici un semn. Toți erau veseli și prietenoși.

— Jarniman ? sări Victor ca ars. Cine-i Jarniman ?

— Domnul Jarniman, din cîte am înțeles de la cunoștința noastră comună care ne-a prezentat unul celuilalt — un anume domn Shaplow pe care l-am întîlnit în tren cînd mă întorceam de la „Țara Lacurilor", și apoi din nou la un colț de stradă, lîngă Drury Lane — are legături

cu restaurantul unei măcelării, unde se vînd preparate din carne de porc și carne de vacă, ținut de o doamnă Jarniman, o femeie foarte corpolentă, care este mama domnului Jarniman. El lucrează într-un loc confidențial și deține un post de mare încredere. Skepsey își ridică privirea de la mîinile pe care le freca, de parcă le-ar fi săpunit. Domnul Jarniman e un om foarte ciudat, continuă el ; e entuziasmat de box, și pe de altă parte crede în stafii. Plînge după competițiile de odinioară, cu premii, și crede că sîntem invadați de spectre. Are o colosală poftă de mîncare, și un spirit deprimat. Domnul Shaplow m-a informat că e un om înstărit, în serviciul unei doamne bogate dar suferinde, și așteaptă din partea ei o moștenire, precum și vizita strigoiului ei. Pare să fie... dar domnul Shaplow m-a asigurat că nu e bețiv și că bea foarte rar.

Victor se încordă.

— O doamnă cu sănătatea ruinată, ai zis ?

— Domnul Jarniman a vorbit despre perspectivele moștenirii ca și cum ar fi imediate ; a mai adăugat că spiritul doamnei ar putea să-i părăsească trupul și să vină la întîlnirea cu el de pe o zi pe alta, de pe o noapte pe alta. Și domnul Jarniman dorește acest lucru. Spune că doamna i-a făgăduit solemn moștenirea, ba chiar a făcut un legămînt, așa spune, și va trebui să se țină de cuvînt înainte de plecarea definitivă, dacă dorește ca după aceea să poată apărea în fața lui în chip de strigoi onorabil. Dar e îngrijorat că poate n-o să i se arate, și spune că, în acest caz, n-o să aibă inimă să-i reproșeze. E un om cu principii și cu compasiune în fața suferinței ; îi place să fie făcut să plîngă. Doamna Jarniman, adică mama lui, pentru că domnul Jarniman nu e căsătorit, e la fel cu el, cu excepția stafiilor ; nu le acceptă ; numai după ce bea un ceai tare, zice ea, le simte cum i se apropie de pat. Și de asta doarme într-un pat cu perdele de jur împrejur. Dar sărmana femeie e atît de grasă, încît se teme că și o boare de vînt rece ar da-o gata.

Victor bătu, cu nerăbdare, din picior.

— Omul ăsta, Jarniman, zice că e în serviciul unei doamne, grav... ? A dat amănunte cînd a vorbit de starea ei ?

— Domnul Jarniman a vorbit de un mare număr de boli ; foarte complicate, afirmă el. Nu cunoaşte părerea medicilor. Zice că doctorul doamnei şi farmacistul ei — a, doamna şade în prăvălia unui farmacist şi înghite medicamentele prescrise altora, care crede dînsa că i se potrivesc. A mai zis că supravieţuirea ei e un miracol. El personal nu are motive să o grăbească, doar aşa, pentru satisfacerea unei curiozităţi firești.

— I-a menţionat numele ?

— Nu, domnule.

Ochii cenuşii, limpezi, ai lui Skepsey, întăriră răspunsul negativ, şi Victor era încredinţat că omuleţul nu-i capabil de o falsitate.

— Vezi, Skepsey, omul are un avantaj asupra ta. Tu şi cu magistratul l-aţi ajutat să afle în serviciul cui eşti *tu*.

— Vreţi să mă lămuriţi, domnule ?

— Altădată. Acum du-te şi dezmorţeşte-ţi picioarele într-o plimbare prin oraş. Peste o jumătate de oră avem concert. Ştiu că-ţi place. Distrează-te cît vrei.

Skepsey se întoarse să plece, murmurînd că voiajul îi făcuse mare plăcere.

Victor îl opri iar, ca să-l întrebe dacă acest Jarniman specificase vreuna, oricare, dintre numeroasele boli ale bătrînei sale stăpîne.

Jarniman îl uimise pe Skepsey rostind pe şleau numele cîtorva dintre bolile mai importante care o asaltau pe şubreda doamnă ; şi erau boli, gîndise Skepsey, ce nu pot fi menţionate în legătură cu nişte doamne ; ale căror organe şi funcţiuni, noi, aducîndu-le omagiul de a le plasa în sfera ocupată de mamele noastre, le păstrăm sub tăcere. Trebuie să ne purtăm cavalereşte cu doamnele şi să de-

plîngem temporara lor nevoie de doctori și de medicamente. Skepsey îl privi pe Victor cu o mutră nefericită.

— Urma să-i apară în chip de strigoi, domnule, pînă-n scurt timp — o săptămînă, poate o lună.

Victor îl eliberă, cu un semn din cap.

Una din plăcerile expediției (și Dudley Sowerby își deschisese îndeajuns carapacea încît s-o guste), erau serile petrecute în orașe, cînd sunetele muzicii vocale și instrumentale atrăgeau grupuri de ascultători pe sub ferestrele hotelurilor de unde auzeau *zon, zon, violon, flûte et basse* [1]. O destul de bună interpretare la flaut, două viori excelente, și niște voci pe care orice *maestro*, conducînd orchestra propriei sale opere, le-ar fi putut aproba. Așa vorbea Victor despre vocile dragelor lui. Glasul Nestei se armoniza perfect cu cel al mamei ei ; și trompeta din gîtlejul domnului Barmby confirma impresia generală că era vorba de artiști profesioniști. La plecarea din Rouen, fuseseră conduși oficial la trăsuri, cu expresii de gratitudine ; și administratorul hotelului din Gisors îi implorase să mai rămînă o noapte, ca să ofere un spectacol. Lui Victor îi făcea mare plăcere să le spună tuturor că ei sînt o familie linișită englezească, și că nu fac altceva decît să-și continue obiceiurile practicate în vechea Anglie. Oricine era binevenit să-i asculte în timp ce concertau ; dar nu ofereau spectacole.

Mîndria și plăcerea de a răsturna părerea vecinilor noștri că englezii sînt un popor plicticos, puseseră stăpînire și pe Dudley Sowerby, la Dreux. Se ducea din cînd în cînd la fereastră, ca să numere capetele adunate dedesubt. Și din această pricină, sau poate că din una mai bună, o rugă pe Nesta să înlocuiască un duet de flaut cu duetul vocal, soprană și contralto, din *Mefistofel*, numit Serenada : *La Luna immobile*. Nesta se consultă cu mama sa, și îl cîntară. Mulțimea de jos, adunată în stradă, păs-

[1] Vioară, flaut și bas (fr.).

trase o liniște de mormînt, vădind bunele maniere înăscute ale poporului. Mademoiselle îi ului pe toți cu o arie provensală, hughenotă, deși ea era catolică ; dar se potrivea de minune cu vocea ei de mezzo-soprană. Cîntecul își răspîndi tonurile răscolitoare, de o religiozitate marțială. La ce înălțimi s-ar fi putut ridica o Franță hughenotă !

Dudley Sowerby, pierzîndu-și capul sub impulsul unei emoții care-l tulburase adînc, comunicîndu-i prin muzică sufletul religiei, își revărsă entuziasmul în fața Lady-ei Grace Halley. Dar doamna nu înălță din umeri, ca de obicei, și nici nu-l ironiză, ci-i răspunse :

— Cu un cîntec ca ăstă în urechi, aș putea să plec la război.

Doamnei îi plăcea să-l vadă pe tînăr atît de fericit transformat ; și-i plăcea efectul pe care această transformare îl avea asupra Nestei, cînd Dudley i se adresa cu o față strălucitoare. Se deprinsese cu privirile fetei, ca niciodată pînă atunci. Un cîntec care exprima, în același timp, devoțiunea religioasă și cea combativă, atingea însești rădăcinile sîngelui lui. Căci Sowerby se trăgea dintr-un vechi neam de răboinici, care mocnea încă sub crusta groasă a devizelor voit pacifiste, a preocupărilor comerciale și a obișnuitei corectitudini rigide. Întocmai ca și vinul, muzica scoate la suprafață cele mai adînc îngropate înclinații ale omului civilizat ; și îl înzestrează cu grai.

Dudley părea desferecat ; întîlni ochii Nestei și se lansă într-un șuvoi de conversație care, mai tîrziu, i-a inspirat reflecții măgulitoare ; iar pe moment i-a conferit o poziție nouă și, într-o oarecare măsură, mai sigură, pe lîngă o fată atît de efervescentă. Fapt datorită căruia domnișoara se găsi în măsură să-i perceapă solidele calități ascunse.

Nataly îi observa, gîndindu-se la subtilitatea lui Victor. Sperase (întrucît văzuse limpede privirile galeșe aruncate de preot) că domnul Barmby va avea grijă să blo-

cheze relaţiile dintre cei doi ; şi din această pricină ţinuse morţiş la prezenţa lui printre însoţitori. Îşi aminti cu cîtă repeziciune consimţise Victor — pentru că îşi dăduse seama că domnul Barmby, în mod firesc, va oferi un frapant contrast faţă de orice bărbat mai tînăr. Pe parcursul întregii călătorii, domnul Barmby încercase să-şi joace rolul, dar strădaniile lui fuseseră tot timpul zădărnicite. Mai cu seamă într-o zi la Gisors, cînd prin cine ştie ce viclenie a soartei el şi Mademoiselle s-au trezit singuri în celula cu pereţii lucraţi de prizonier cu un cui, în timp ce Nesta trebuise să apeleze din cînd în cînd la mîna domnului Sowerby, în vizitarea vechilor coridoare strîmte ale castelului. Domnul Barmby făcuse să apară uneori gropiţa din obrazul Nestei, deşi Simeon Fenellan nu era de faţă ; de neînţeles cum o făcea să rîdă de el, decît dacă Victor dorise ca lucrurile să se petreacă astfel.

Din ziua în care îi prezentase „Ţara Lacurilor", Nataly înţelesese mai mult ca oricînd înainte dexteritatea şi puterea de prevedere a lui Victor ; şi îşi plecase şi mai mult spinarea sub povara lor. Se văzuse depăşită — ca şi toţi ceilalţi — dar ea în primul rînd. Persoana ei nici n-ar fi contat într-o ciocnire cu el. Dar după acea noapte cu zori purpurii de la „Ţara Lacurilor", avea senzaţia că, pentru ea, Victor încetase să mai fie un zeu şi devenise un pămîntean. Acum vedea şi partea muritoare a lucrurilor minunate pe care le înfăptuia el. Pentru că un spirit care se împotriveşte, are o viziune mai clară asupra ţelurilor cuiva, şi e în stare să le judece. Nataly le considera meschine.

Puterea lui de a o împinge, cu forţa unui torent, spre un obiectiv final de care se temea, îi făcea aproape rău fizic. Ca şi faptul că trebuia să-şi ţină gîndurile sub permanent control, ca nu cumva să răzbească ceva din obscura ei rezistenţă, deşi aceasta dădea să-i spargă pieptul. Dar ce rost avea să-l împresoare în gînd cu bănu-

ielile ei, cu criticile ei involuntare, stînjenitoare ? Ar fi preferat să se fi putut lăsa condusă orbește ; avea încredere în reușita planurilor lui. Iar gîndurile ei critice păreau uneori o trădare. Și totuși, nu se putea împiedica să nu-l judece.

Noaptea, luîndu-i amîndouă mîinile în mîinile lui, Victor îi spuse :

— Să-ți dau noutățile zilei, dragostea mea. În sfîrșit, moartea. Curînd vom mulțumi cerului pentru eliberarea noastră.

Degetele Nataliei se crispară în jurul degetelor lui și le încleștară, torturate de remușcare în ce-l privește pe el. Dar cu o tresărire a inimii se văzu în aceeași lumină și pe ea însăși. Căci așa se întîmplă cu femeia subjugată prin dragoste : îl poate privi critic pe bărbat, dar îi este totdeauna și complice.

— Ai primit vreo scrisoare, Victor ?

— Toți mi-o confirmă : Fenellan, Themison, și acum, Skepsey.

Îi povesti istoria lui Skepsey și a lui Jarniman, colorînd-o pe alocuri, așa cum ar fi făcut orice parte direct interesată. Nici unul dintre ei nu zîmbi.

Efortul de a privi lucrurile cu sobrietate o epuiză, făcînd-o să se retragă în credulitate.

Poate că nu se va întîmpla nici mîine, nici săptămîna viitoare, nici luna viitoare ; dar toate aceste mărturisiri indicau o zi vizibilă la orizont, fără îndoială.

Își lăsă capul în piept, implorînd iertarea cerului. Dar speranța asasină stăruia și se concretiza în forme și imagini.

— Barmby, dacă iubita mea îl preferă, spuse Victor pe un ton tandru, observînd jocul umbrelor de pe fața ei.

Numele o străpunse dureros, dincolo de puterea explicațiilor sau a înțelegerii ; nu pentru c-ar fi avut ceva

împotrivă ca reverendul Septimus Barmby să le oficieze cununia.

Încuviinţă din cap. Şi o lacrimă mare i se prelinse pe obraz.

Strigi unei femei : „Pămînt ! Iată uscatul la orizont, o ţară de palmieri, după atîtea furtuni pe mare !“ Şi pe dată te inundă într-un potop de lacrimi.

— O secundă, Victor, nu mai mult, îl asigură Nataly, printre rîs cu plîns, văzîndu-i mina disperată, pierdută, la priveliştea lacrimilor ei. Nu mă lua în seamă. Sînt şi eu ca spălătoreasa lui Fenellan, femeia aceea plîngăreaţă, al cărei echipament profesional consta numai dintr-o inimă duioasă şi o bucată de săpun. Te-ai împăcat cu Skepsey ?

— Da, da ; îmi dau seama ce-a fost toată povestea. Sîntem nişte oameni plini de curiozităţi, fiecare dintre noi, chiar şi cei mai buni ! Ai observat că Skepsey nu rîde niciodată ? Oricît ar fi de absurd lucrul pe care ţi-l spune, nu scoate un zîmbet.

— Dar poţi avea încredere în ochii lui ; îl poţi citi pînă în străfunduri. Căpitanul Dartrey îl socoteşte drept unul dintre oamenii cei mai cinstiţi şi mai serioşi din ţara asta.

— Şi, deci, Nataly gîndeşte acelaşi lucru. Şi mai are un merit, Skepsey : e un mic velociped preţios, după cum l-a caracterizat Fenellan. Îmi pare rău că nu-i şi Colney cu noi. Numai că el...

Da, dar în prezenţa lui Colney Durance, Victor nu şi-ar fi îngăduit să fie atît de încurajator, ba chiar de o camaraderie băieţească, faţă de Dudley Sowerby. Era o metodă de a sădi sămînţa imitaţiei în inima Nestei, ţinînd seama cît era aceasta de devotată tatălui ei.

Nataly oftă muncită de presimţiri negre, recunoscînd că acestea erau o superstiţie, dar simţindu-le ca pe o certitudine. E uşor să fim profeţi, şi încă siguri de profeţiile

noastre, cînd planurile privitoare la scopuri materiale au fost alcătuite cu o inteligență vecină cu perfecțiunea. Reproșurile pe care și le făcea pentru ineficiența ei de a-i oferi sfaturi lui Victor, sfaturi de care ar fi avut atîta nevoie, luau uneori forma convingerii că e o pereche nepotrivită pentru el, ceea ce era mai grav chiar decît denunțarea publică a păcatului lor împotriva societății.

Cu societatea, poate că-i era hărăzit să se împace pînă la urmă. Dar cînd se gîndea la Nesta, simțea o durere pe care o prevăzuse de mult, dar de a cărei adîncime nu-și dăduse seama. Nu se gîndise la contrastul dintre această nevinovată osîndită să îndure toată viața o umbră, și vinovații care, printr-o simplă ceremonie, se eliberau de ea. Pe vinovați, îi poate apăra natura. Dar în favoarea nevinovaților n-ai să auzi vreodată un cuvînt de apărare. Și nu era nimic de făcut ; nici devotamentul ei, nici un fel de sacrificiu, nici un tratat de pace, nici o bucurie viitoare, nimic nu putea îndepărta umbra care plana asupra copilului ei. Ea visa la sprijinul elocinței care va vrăji urechile celor ce o vor judeca. Dar elocința, puternică în cazul ei, devenea mută cînd se referea la Nesta. Un mister plin de cruzime. Cum de-l îngăduia preamilostivul care le aranja pe toate ? Raționamentele Nataliei se ciocneau de credința ei.

Nataly greșea, judecînd destinul omului după soarta individului. De fapt, marea ei greșeală era aceea de a încerca să gîndească în mijlocul încîlcelii de senzații care o asediau.

Se detesta singură pentru faptul că mai putea gusta din plăcerile acordate de o lume atît de prost alcătuită, atît de lipsită de echilibru, atît de nedreaptă. Privea totul cu o amărăciune firească, și nu-și dădea seama că ironia soartei, ironia veninoasă, o împingea să aștepte cu nerăbdare ceremonia de reabilitare, tocmai pentru că poziția ei avea nevoie de ocrotire în fața acestei lumi.

CAPITOLUL II

CARE DEZVOLTĂ TEMA ÎNCHIPUIRILOR UNEI DOMNIŞOARE

Mausoleul din Dreux ar putea să ne inspire gînduri elevate. Istoria pledează pentru trufia marii familii regale[1] descoronate, conferindu-i acolo glorificarea meritată. Trufia e expusă în chip reverenţios ; princiara manţie mortuară e împodobită la poale cu motivele umilinţei noastre de muritori în faţa supremului învingător ; pe care, deşi recunoaştem o vremelnică victorie a ţărînei, nu-l înfruntăm decît cu placida rivalitate a marmurilor şi a vitraliilor colorate.

Mademoiselle de Seilles, o orléanistă fervent㠄 primea mulţumiri din partea tuturor, deoarece îi sfătuise să devieze traseul drumului de întoarcere pentru a vizita „leagănul unui monument atît de impresionant", cum îl definea părintele Septimus Barmby. Expunerea pe care aceasta i-o făcu Nestei, în timp ce-i arăta frumoasele vitralii reprezentînd scene din viaţa lui Ludovic cel Sfînt, conducătorul de cruciade, fusese impresionant intonată — Colney Durance nefiind de faţă ca să se tînguie de patosul acestui neobosit „bătător de platitudini" ; platitudini care plîng în tăcere cînd nu se găseşte vreun cinic prin preajmă. Domnul Barmby îşi dăruia explicaţiile cu mare solemnitate.

În asemenea ocazii, devoţiunea profesională e mai potrivită decît harul poetic. Ne înfăşoară în mantia locului, ca la o înmormîntare. Domnul Barmby constatase, pe drept cuvînt, că devoţiunea religioasă e mult mai apreciată de compatrioţii săi, de toate categoriile. În fond, preoţii îţi arată cum să priveşti, să gîndeşti, să vorbeşti ; te învaţă şi ce să faci. În timp ce poeţii îţi crează nelinişti ; nu poţi să-i imiţi, sînt incerţi, nu au un caracter

[1] Referire la membrii Casei de Orléans.

prea integru ; decît dacă ai de-a face cu poeţii Curţii, îndreptăţiţi, prin stipendii şi decoraţii, să-şi spună cuvîntul. Dar poet al Curţii nu-i decît unul o dată, un şoarece de bibliotecă, bun cel mult să-l citezi. Persoanele oficiale care vorbesc în proză au însă o influenţă mult mai benefică asupra englezilor noştri. Publicul îi urmăreşte şi-i urmează cu mutre de ciocli.

Părintele Barmby îşi continua discursul, nelăsîndu-se întrerupt de obstacole întîmplătoare. Domnul Sowerby şi Nesta schimbară între ei cîteva comentarii referitoare la remarcile domnului Barmby : *„Soarta principilor !"* *„Cărările gloriei !"* —

Ludovic cel Sfînt era un monarh romano-catolic foarte îndepărtat ; tînărul gentilom cu educaţie evanghelică îşi putea îngădui să-l admire în calitatea sa de cruciat. Pentru Nesta, Ludovic cel Sfînt era o figură din bogata galerie a sanctităţii regale, îmblînzită de suferinţă pînă la a deveni o imagine familiară. O fermeca ideea unui rege încununat cu un nimb de sfînt, care plutea pînă jos, la noi, pentru a ne înălţa printre sfinţii de structură omenească. Îl asculta pe domnul Barmby aproape fără să-l audă, împrumutînd elocinţei lui tot ce simţea ea ; iar preotul emitea acorduri de orgă care acompaniau slujba cucernică oficiată de ea în gînd.

Mademoiselle spusese despre Ludovic cel Sfînt că „e vrednic să fie numit Regele Regilor", ceea ce o cufundase pe Nesta pînă la rădăcina gîndurilor, acolo unde gîndurile încă n-au prins formă şi încă nu s-au detaşat de emoţia-mamă. Louise de Seilles o pregătise să simtă o profundă şi ciudată emoţie. Fata avea o sensibilitate dotată cu multe corzi, gata să răspundă cu muzică la cea mai uşoară adiere. Cripta aceasta cu figurile ei de marmură, culcate, şi cu seria vitejiilor colorate ale sfîntului încoronat, care ţi se dezvăluiau din mers, i se părea a fi o flacără pe altarul Istoriei. Dar acest rege din şirul purtătorilor de cruce îi transmitea o lecţie de viaţă şi nu un

mesaj de moarte. Sub un asemenea rege, ordinea nouă s-ar uni cu cea veche, şi s-ar pune capăt tuturor nemulţumirilor.

Spera şi se ruga să se întîmple asemenea minune. Asupra unui singur subiect, conceput de mintea ei abia de curînd, într-un mod neexplicit şi necomunicabil, un subiect învăluit în mister, pe care-l sezisa doar pe calea intuiţiei feminine, ceva ce nu putea fi numit (tînăra făptură arzătoare îl vedea ca pe un veşmînt smuls de vînt pentru a dezvălui hidoase privelişti fugitive ale unui trup mistuit de pasiuni, aflat dincolo de văl), asupra acestui unic subiect speranţele şi rugile ei nu se opreau niciodată. Era ceva ruşinos. Nu înţelegea cum şi de ce, pentru că nu avea puterea de a-l contempla : era o convulsie a pămîntului, într-un vîrtej de nori de praf sîngerii. Dar dacă noul erou cruciat ar veni şi ar lupta împotriva *acestui* lucru — dacă vreun nobil prinţ ar porni în fruntea omenirii pentru a răpi nimicitoarea roşeaţă din obrajii femeilor, simţea că ea ar fi în stare să sărute urma tălpilor unui asemenea prinţ. Între timp, însă, se desfăta plonjînd în fîntînile imaginaţiei medievale, acolo unde minţile tinere, înflăcărate, pot descoperi, printre obscurităţi, multe lucruri înrudite cu simţirile lor.

O amuza şi micul Skepsey — sărmanii oameni mărunţi, faţă de care dorim atît de mult să ne arătăm prietenoşi ! O amuza străduinţa lui evidentă de a face paradă şi de a-şi manifesta deferenţa faţă de superiorii lui, în legătură cu mica-i aventură. Atenţia pe care i-o acordase Dudley Sowerby, căutînd să-i justifice pătania prin evocarea unor celebre răfuieli şi ciorovăieli istorice, îi făcuse plăcere. Dar cel mai mult o preocupa reverendul Septimus Barmby.

Mademoiselle nu mai contenea să primească repetatele lui expresii de gratitudine pentru ruta pe care o recomandase. Fără să aibă ceva împotriva unui cleric bine intenţionat, a cărui unică scuzabilă greşeală era aceea că ţintea

mult mai sus decît creștetul capului său, manifesta față de el muțenia grăitoare a unei franțuzoaice cu buzele pecetluite. Nici un zîmbet, dar nici un semn de ostilitate, cînd se înclina în fața repetatelor lui complimente, rostite în franțuzește.

Domnul Barmby observase (și sentimentele sale îi ascuțiseră, fără voie, spiritul de observație) acea alertă imobilitate a buzelor ei, indicînd reacții adverse la cutare sau cutare fenomen englezesc : o imperceptibilă scurtare a liniei buzelor, o dispariție a colțurilor gurii, cînd se vorbea, de pildă, despre căsătoriile preoților. Mai cu seamă o dată, cînd el citise cu glas tare un reportaj dintr-un ziar asupra ceremoniei nupțiale a episcopului său favorit. Își amintea de expresia ochilor domnișoarei de Seilles, de felul în care această expresie îi cuprinsese toată fața somnolentă, cînd îl auzise pe el povestind că episcopul era văduv și se recăsătorea la vîrsta de cincizeci și patru de ani. De ce nu ? O întrebare pe care o putem pune cerului și pămîntului, de ce nu ? Mademoiselle era o persoană agreabilă ; era tînără sau arăta tînără ; mă rog, clericii lor cultivau celibatul, dar asta nu înseamnă... nu, nu-și putea argumenta teoria față de o persoană tînără de sexul ei. Ar putea oare exista vreo femeia rezonabilă — dar o femeie, nu o fată ! — care să dezaprobe sfînta cununie a păstorilor turmelor omenești ? Nu ne putem însă imagina cum ar decurge discuția și ce argumente am putea aduce în fața unei doamne : Luther... dar nu mai trăim în vremurile lui Luther. Natura.. nu, nu poți face aluzii deschise la natură.

Domnul Barmby se întreba ce le-o fi venit unor părinți protestanți să angajeze o preceptoare papistașă pentru bobocul lor englezesc de față ? Oricum, Mademoiselle de Seilles îl venera pe Ludovic cel Sfînt ; și Barmby așijderea ; aici se întîlneau. Și-apoi, trebuia să admită că, pentru o franțuzoaică, avea o față frumoasă, și o ingenuitate agreabil artificială, care putea fi atît de îndoielnică, încît apărea doar neîndoielnic ostilă.

Vraja care o învăluise pe Nesta nu se risipi nici cînd se întoarse pe pămînt englezesc. Cînd tatăl şi mama ei schimbau între ei amintiri, fata îşi ferea cele mai profunde dintre impresiile ei. La Château de Gisors, încercase o senzaţie de romantică melancolie şi de uimire, cu rezonanţe ale cunoştinţelor ei istorice infuzate de Mademoiselle, un sentiment de reverenţă pentru munca atît de migăloasă a prizonierului, pe care şi-l imaginase ţinînd cuiul în mînă şi pîndind, zi de zi, ca lumina soarelui să cadă pe zidul circular al donjonului şi să pătrundă prin lucarnele înguste, ca să-şi poată desăvîrşi arta pe pereţii celulei. Dar mausoleul din Dreux îi vorbise în graiul religiei ; antrenase capacităţile domnului Barmby, glasul acestuia îl reedificase. Faptul că îi vorbise acolo, deşi nu îşi amintea o vorbă din tot ce-i spusese, îl asocia pe preot cu spiritul unei zile a cărei sanctitate sporea pe măsură ce se îndepărta în timp, lăsînd-o mai puţin posesoare şi mai mult adoratoare a impresiilor încercate.

Mademoiselle îşi spusese în sinea ei *„Impossible !"* cînd văzuse ochii colosalului cleric englez căutînd şi oglindind privirea dragei ei Nesta. Îşi nutrise indignată incredulitatea, în ciuda dovezilor care i-o anihilau. Nataly devenise conştientă de intonaţii neobişnuite, triplu accentuate, în glasul domnului Barmby, la concertele lor serale, cînd cînta *Bethesda* şi *Galileea* ; glasul lui de orgă tremura. Acel *„Care ?"* adresat în cîntec de reverendul Septimus Nestei, şi răspunsul ei : *„Oricare"*, îi pricinuiau o uşoară şovăială, urmată de o privire ce o implora parcă să-şi facă alegerea. Asemenea lucruri nu puteau trece neobservate de ochii unei femei.

Ştia oare preotul un anumit lucru ? Şi visa să aibă cîştig de cauză pentru indulgenţa cu care trata problema părinţilor ?

Asemenea întrebări răscolitoare erau ca nişte pumnale de conspirator, gata în orice clipă să iasă la lumină, sărind apoi îndărăt în teacă şi tulburînd perpetuu liniştea Nata-

liei. Dar avea încredere că umorul Nestei va pune la punct orice dezechilibru al balanței sentimentale. Nataly părăsea domeniul meditațiilor materne serioase, cînd și-l imagina pe domnul Barmby bătînd la inima Nestei, în calitate de îndrăgostit. Merita să cerceteze ?

Mademoiselle fu întrebată în legătură cu domnul Barmby. Franțuzoaica își ondulă umerii.

— În clipa de față, pare înamorat doar de *Bethesda*.

Cum această tînără hipervigilentă nu dădea semne de alarmă, mama socoti bănuiala ei absurdă.

Nataly fu obligată să primească noi oaspeți uimitori : Lady Rodwell Blachington ; doamna Fanning, soția generalului ; tînăra doamnă Blathenoy, soția marelui agent de bursă ; alte doamne din Wrensham și din împrejurimi. Ceea ce însemna un consum de energie egal cu cel al valurilor recurente care se izbesc în apa mării. Doamnele o așteptau cu nerăbdare să se mute la „Țara Lacurilor". Află că Victor îl angajase pe cel de-al treilea fiu al Lady-ei Blachington în mult rîvnitul post de funcționar al „Casei Mărfurilor Indiene, Inchling și Radnor." Erau zilele năpăstuite cînd pînă și aristocrația își revărsa binecuvîntările asupra omului care procura o slujbă comercială unuia dintre fiii ei mai tineri, respins și ofensat de barierele examenelor pentru intrarea în Serviciul Civil.

— Ce pas înainte, să-l știm pe Adolphus al nostru sub ocrotirea domnului Victor Radnor ! exclama Lady Blachington.

Nataly trăia într-o atmosferă de aluzii și revelații. Se organizau dineuri în City unde erau invitați pe rînd rezidenții din jurul „Țării Lacurilor", înainte de a fi poftiți în casa din Londra a lui Victor. Acesta își cucerea drumul, aparent fără efort ; dorea să ajungă omul popular al ținutului. Nataly obținuse de la el promisiunea că nu-i va cere să se mute la „Țara Lacurilor" înainte de a-și fi dobîndit libertatea. Dar, cu toate că se încredea în cuvîntul lui, esența promisiunii fu irosită cînd o auzi pe Lady Blaching-

ton mulțumindu-i (această Lady ar fi putut să se scuze, într-un sezon monden atît de aglomerat, că nu-i întorsese vizita, în schimb venise a doua oară la ea, prietenește, doar ca să-și exprime caldele mulțumiri) pentru că li se punea la dispoziție, în august, sala de concert de la „Țara Lacurilor" în vederea organizării unui spectacol de binefacere pentru strîngerea fondurilor necesare unei case a copiilor săraci. Fără îndoială, o operă filantropică.

Nataly știa să răspundă îndatoririlor pe care ți le impune banul. Dac-ar fi fost vorba de o simplă donație, n-ar fi avut acea trecătoare încruntare a sprîncenelor, în care Lady Blachington văzu un contrast cu generozitatea soțului.

Nataly citi, în această veste, o pagină a destinului ei. Ba mai mult, se văzu cu ochii cu care lumea din afară privește, scandalizată, o creatură împinsă să facă anumite lucruri împotriva voinței și rațiunii ei. Lumea din afară nu se gîndește la situațiile care ne obligă să acceptăm inacceptabilul, cu o voință paralizată ; în cazul în care nu aparținem, ca această lume din afară, tagmei celor gata în orice clipă să se erijeze în eroi. Nataly își condamna slăbiciunea ; și intuia adevărul, mai manifest ca oricînd, că deficiența care-i afecta caracterul consta în sărăcia ei de limbaj. Dacă ar fi avut o limbă care să poată vorbi și să poată susține o părere, ar fi putut să-și croiască drum cu mult mai mare ușurință. Dar o limbă care să poată vorbi ar trebui să poată și reproșa, să poată lovi în greșeli ; să poată duela, și să apeleze continuu la noi resurse pentru a putea face față vitalității electrice a unui om ca Victor. Era unul din miracolele vieții lor conjugale, o notă de sanctitate pentru amîndoi, faptul că niciodată nu-și făcuseră măcar o umbră de reproș unul celuilalt. Nataly renunțase de mult la orice mustrare. Recunoașterea unei fatalități a spiritului înseamnă slăbiciune iremediabilă. O știa ; dar, pe de altă parte, se putea justifica prin felul

de a fi al bărbatului care-i era pereche ; şi aceasta era o scuză fundamentală.

Nataly îşi spunea că domnul Barmby merită, în oarecare măsură, gratitudinea ei, pentru că se plasa între Nesta şi domnul Sowerby. Fata nefiind însufleţită de sentimente speciale, iar tînărul domn fiind lipsit de orice strategie, nu era greu să-i ţină separaţi.

Mademoiselle ar fi jurat că nici păstorului nu-i era dat să petreacă vreun minut singur cu mieluşelul ei. Incredibil, dar la un moment dat, reuşi să discearnă la el semnele unui şoc. Secretul acestor semne fu trădat de Nesta, în schimbul unei tandre strîngeri a mîinilor şi a unei ciudate fluturări a genelor. Ţîşni din ea, întîi sub forma unei încuviinţări din cap, apoi prin menţionarea unei întîlniri şi a unui incident, care făcu să devină totul comprehensibil. Domnul Barmby — hotărască cine poate dacă dragostea e în măsură să eludeze orice supraveghere, sau dacă preoţii îndrăgostiţi sînt mai aerieni decît eterul — reuşise să înşele vigilenţa franţuzoaicei, într-o zi la „Ţara Lacurilor", şi să fure destule minute încît să-şi facă declaraţia de iubire. Nu-i de mirare că Nesta arăta atît de nefericită : preotul zgîlţîise şi zdruncinase romanticul ei castel medieval din sticlă colorată, şi o lăsase speriată, ca o căprioară de munte care, după ce a izbutit să scape de hăituiala dulăilor de vînătoare, adulmecă un iz de pîngărire. Îi alarmase instinctele, în loc să-i stîrnească imaginaţia.

Nesta nu-şi amintea cuvintele pe care i le spusese ; aşa îi mărturisi, cu sinceritate, dragei ei Louise ; dovedind prin aceasta că avea o memorie searbădă, mai cu seamă pentru cuvîntul „iubire" rostit de gura unui bărbat.

Visase la acest cuvînt ; la viaţa nouă pe care o va deştepta în ea, la umilinţa care-i va inunda sufletul, îndărătul veşmîntului aurit al trupului ; un vis vag, aerian, ca legănarea firelor de iarbă în răsuflarea asfinţitului. Trăia o viaţă prea spiritualizată ca să se agaţe de un vis ; şi nutrea o teamă înăbuşită — soră cu dorinţa virginală —

legată de acest vis, teama ca iubirea să nu se dovedească o forță fatală, care s-o tîrască în jos, să-i răstoarne echilibrul, să-i decoloreze viziunea. Și acum îl auzise : cuvîntul magic, acel cuvînt însuși ! Răsunase în urechile ei — adresat ei — de glasul unui bărbat. Îl auzise rostit pentru prima dată, și totul se terminase ; se încheiase capitolul cărții plină de făgăduințele unor splendori și mistere — cu pădurile ei licărinde, cu luminișurile, pogorîrea pe o elipsă cerească, și recunoașterea reciprocă — strigătul îmbinat al afinităților ; iar deasupra capului, despletirea rubinie a flamurii tuturor înfăptuirilor fericite, făurite mînă-n mînă. Toate acestea luaseră sfîrșit. Astea sînt, probabil, decepțiile asupra cărora ne avertizează cei vîrstnici. Glasul bărbătesc pe care-l așteptase ar fi trebuit să vestească începutul unei lumi noi. Glasul pe care-l auzise nu făcuse decît să năruie lumea în care trăise pînă atunci.

Mademoiselle se abținu, în mod prudent, de la remarci satirice asupra persoanei preotului și a purtării lui. Nesta nu avea nimic de apărat. Păși într-un pustiu pleșuv.

— Oare sînt vinovată, l-am făcut, fără să vreau, să-și închipuie... ? întrebă ea la o a doua discuție, pe un ton care se crispa la amintirea acelei nefericite întîmplări.

— Așa le place lor să gîndească, răspunse Mademoiselle. Fiecare își spune că dacă nu e vesel, va fi un altul. Scumpa mea scumpă, ai intrat în cîmpul în care zboară săgețile din plin, ca pe front ; și dacă vreuna din ele te atinge, nu-i nici vina ta și nici a altuia.

Nesta o imploră din priviri, exclamînd :

— Louise !.

Mademoilselle răspunse pe dată tonului ei.

— Vrei să știi dacă mi s-a întîmplat și mie ? Am douăzeci și opt de ani ; o înfățișare acceptabilă ; da, draga mea, am trecut și eu prin așa ceva. Ca să-ți cruț întrebările care te rod, am să-ți spun, scumpa mea, că, pe undeva, experiențele noastre se aseamănă. Primul bărbat care mi-a

făcut onoarea de a mă informa asupra sentimentelor lui, era un cocoşat.

Nesta exclamă un „O !", năpădită de un val de compătimire şi îşi apăsă palmele pe urechi, ca să alunge teribilul tunet cu care domnul Barmby, rostise cuvîntul primit de Louise din partea personajului diform.

Deziluzia ei căpătă o coloratură comică. O fată cu sînge iute şi spirit activ sesizează pe dată latura umoristică a contrastului dintre speranţele şi experienţele reale ale tinerelor domnişoare.

— Scumpa, nepreţuita mea Louise ! Cîtă nedreptate există pe lume, dacă Louise a mea a trebuit să audă prima declaraţie de dragoste din partea unui cocoşat !

— Draga mea, dar nu mi-a făcut nici un rău !

— Dar dacă s-ar fi ştiut !

— Dar s-a ştiut !

Nesta îşi stăpîni un fior.

— De contat, contează ceea ce ştim noi, în mintea noastră. Dar gîndul că ţi s-a putut întîmpla una ca asta tocmai dumitale, dragă Louise, care meriţi ceva mult mai bun. Şi stai şi te întrebi... Vai, de ce nu sîntem lăsate în pace ! Uite în cel fel de obiecte ne transformă !

Mademoiselle îşi dădu seama că dezamăgirea fetei îi întunecase umorul şi gustul de aventură.

— Dar e mai rău cînd nu-ţi vorbeşte, urmă Nesta ; cînd eşti nevoită să împărtăşeşti cu el taina nerostită, şi să ai senzaţia că ascunzi o păpuşă oribilă, de teamă ca lumea să nu rîdă de mutra ei. Fata îşi réluă înfăţişarea serioasă şi continuă : Îmi vine foarte greu să mă supăr pe el, pentru că, realmente, îmi place. E un om bun. Dar nimic nu-l scoate dintr-ale lui. E deprimant ; pentru că pe viitor nu ne vom mai putea comporta unul faţă de celălalt ca pînă acum. În seara concertului de miercurea trecută s-a ferit de mine. Şi îmi pare rău că m-am bucurat.

— Fluturii trebuie să treacă prin rafale de ploaie şi să-şi menţină frumuseţea nevătămată, spuse Mademoiselle.

Nesta se prefăcu pe loc într-o discîpolă a filozofiei :

— Da, şi toate aceste simţăminte ale noastre nu sînt decît polen pe aripi de fluturi. Le încerci. Apoi trec. Trebuie să treacă. Dar spune-mi, Louise, suflet drag, bietul tău pretendent inform, a fost primit măcar cu milă binevoitoare ?

— Conform prescripţiilor regulamentului pentru domnişoarele solicitate să cedeze comoara pe care o au în custodie. E uşor să cazi în excese primejdioase cînd mînuieşti acel articol foarte labil, care se numeşte milă.

— Şi el.. el a... el ţi-a mărturisit că nu poate accepta un „Nu“ drept răspuns ?

La această întrebare ingenuă, rostită pe un ton jalnic, Mademoiselle zîmbi. Apoi, scuturîndu-se de aburii amintirii, Nesta îşi dădu singură răspunsul.

— E o onoare să fim cerute ; dar nimeni nu se aşteaptă să şi consimţim. O să treacă şi asta, murmură ea, ca pentru sine.

Două săptămîni, domnul Barmby nu-şi mai făcu apariţia.

— L-o fi jignit ceva ? întreba Victor, consternat, pentru că aprecia atît valoarea omului cît şi bogata lui voce de bas ; şi-apoi avea nevoie de el la „Ţara Lacurilor“, pentru concertul de binefacere din august.

Nataly îi scrise personal o invitaţie domnului Barmby. Nu primi nici un răspuns, dar presupunerile ei fură curmate de Victor, care-i înmînă o notă adresată lui şi semnată de preot, prin care aceasta îi solicita o întrevedere particulară.

Formalismul acestei cereri îl nedumeri pe Victor :

— Îţi dai seama, iubito, ce vrea să spună Colney cînd afirmă că există oameni care nu au simţul intimităţii ? Uite un om care vine la mine în casă o dată pe săptămînă, sau mai des, cu care sînt în raporturi familiare de ani de zile — cel puţin de patru ani ; şi dacă are ceva să-mi spună, trebuie să obţină „privilegiul“, cerîndu-mi să-i

acord o audienţă specială. Ce poate să însemne asta ?

— Ai să afli mîine după-masă, răspunse Nataly, care vedea foarte limpede ce poate să însemne asta.

— Nu cumva e... n-are nici o legătură cu Fredi, nu ?

— Nu am auzit nimic în acest sens.

— Imposibil ! Barmby e un om cu mintea la cap. Nu se poate să încerce să cînte pe struna asta. În orice caz, nu vreau să-l pierdem. E unul de-ai noştri. La un concert de binefacere, Barmby contează mai mult decît tot restul programului, mai ales la ţară. E un băiat excelent, nu ?

— Aşa este, încuviinţă Nataly.

Victor expedie o notă scurtă, amuzantă, prin care se declara de acord să-l primească pe domnul Barmby în după-amiaza următoare.

Nesta, care se întorcea de la o plimbare în parc, exact la ora întrevederii, fără să ştie de vizita domnului Barmby, auzi dangătul glasului său reverberîndu-se din bibliotecă, şi simţi că-i piere cheful de viaţă.

CAPITOLUL III

PRETENDENŢI LA MÎNA DOMNIŞOAREI NESTA VICTORIA

Cînd fermecătorul cîntăreţ Orfeu a coborît în infern, în căutarea a ceea ce cunoaştem cu toţii, ajungînd în dreptul bătrînului Cerber, s-a prefăcut, viclean, a nu observa cîinele cu trei capete ; a atins cu plectrul coardele lirei şi, la răspunsul instrumentului, şi-a înălţat vocea. Pînă aici, cunoaşteţi totul. Dar trebuie să mai aflaţi că în acea clipă a putut fi văzut cel mai neobişnuit spectacol care a avut loc vreodată la graniţa difuză dintre viaţă şi moarte. Pentru că acele vrăjite acorduri muzicale, plutind în ultima subţiratică adiere de aer pămîntesc, au fost atît

de răscolitoare, încît au străpuns inima bătrînului cîine credincios, înainte ca simţămintele sale ofensate să fi avut timp să-şi ridice capul împotriva unui obraznic de muritor. Extraordinara dulceaţă care a picurat în el, a acţionat ca otrava, pricinuindu-i un conflict şi o zbatere ; exprimate, dealtfel, de bateria celor trei rînduri de fălci, care s-au căscat. Dar ochii i s-au închis de plăcere. Lacrimi înfiripate din cumplita îmbinare lăuntrică între dulce şi amar (cu preponderenţa celui dintîi) i s-au prelins pe cele trei boturi.

Dacă n-o să pretindeţi o similitudine exactă între sunetele lui Orfeu şi cele emise de preot în altă octavă, atunci veţi putea sesiza savoarea analogiei şi vă veţi lăsa purtaţi, dintr-o bătaie de aripi, în inima scenei în care reverendul Septimus Barmby i-a solicitat domnului Victor Radnor să poată vizita pe viitor casa acestuia în calitate de pretendent la mîna domnişoarei Nesta Victoria.

Meritul comparaţiilor şi metaforelor este acela de a ne sălta în înalturi, făcînd să dispară din faţa ochilor noştri gropile şi hăţişurile şi locurile urîte. Da, aşa cum se întîmplă şi cînd ne vizitează zeii, trebuie să fim pregătiţi să le primim. Altminteri, mare atenţie la o cercetare minuţioasă ! Cum le examinezi îndeaproape, cum se evaporă.

Comparaţia făcută de noi se potriveşte însă atît de bine, încît putem spune că domnul Barmby *a trecut* graniţa : i s-a oferit libertatea de a căuta ceea ce urmărea.

Victor n-ar fi putut explica în ce fel ajunsese să acorde această libertate. Dar n-ar fi putut nici să ascundă uimirea pe care i-o pricinuise domnul Barmby, aşa cum n-o putea convinge pe Nataly de lipsa de importanţă a favoarei acordate. La urma urmei, amîndoi n-ar fi vrut să-l piardă pe Barmby. În ce-o privea pe Fredi, nu exista nici o primejdie, spunea Victor. Şi în fond, de ce să nu i se acorde şi bietului Barmby o şansă în cursa pentru mîna lui Fredi ? Şi apoi, draga lui Nataly ştia prea bine că Victor nu putea fi lipsit de amabilitate. În City, da, acolo putea să tune

și să fulgere cu „nu"-uri. Dar într-o chestiune ca asta ! Cînd un om nu-i cerea altceva decît dreptul de a o vedea pe fiica lui. Și încă pe ce ton...

— Te asigur, dragostea mea, mi-a atins toate coardele simțitoare.

— A făcut vreo aluzie la avantajele pe care le-ar avea măritîndu-se cu el ? întrebă Nataly, moale.

— A vorbit doar de pasiunea lui, de nimic altceva. Destul de sincer. Și pe ce ton... el *are* un ton, știi prea bine. Nu contează atît cele ce-a spus. S-a referit la convingerea lui că avem o părere bună despre el... că a primit oarecare încurajări... din partea mamei. Ea a ținut să ne însoțească în călătorie ! Am prevăzut eu că așa va fi.

— Și totuși ai fost uimit de declarație.

— Ne mirăm întotdeauna.

Victor o tachină ușor pentru că-l încurajase pe domnul Barmby.

Nataly se gîndise la acest lucru, dar nu-i acordase prea multă importanță. Cu un suspin de disperare, își spusese uneori că măritișul fetei cu domnul Barmby ar netezi o perspectivă spinoasă. Și actualul resentiment pe care i-l pricinuia conștiința slăbiciunii ei, o făcea să caute, cu șiretenie, viclenia sub care Victor își ascundea propria slăbiciune de același gen. O slăbiciune de care dăduse întotdeauna dovadă în chestiunile sentimentale, dar care nu fusese parcă niciodată atît de evidentă pentru mintea ei. Și nici nu se arăta foarte chibzuit în cazul de față, căci dacă aprecierile pe care le făcuse Mademoiselle asupra sentimentelor Nestei erau corecte, atunci Victor îl plasa pe domnul Barmby într-o situație deopotrivă ridicolă și crudă.. Își spuse pînă la urmă că, de acum înainte, bietul om nu avea alt rol decît acela de a-l contracara pe pretendentul de care Nataly se temea mult mai mult ; dovadă că gîndirea ei nu era prea ascuțită.

După ce-l ironiză pe Victor pentru că-i vorbise astfel ca să-și justifice slăbiciunea, Nataly recunoscu justețea con-

traacuzației lui, și anume că-și pierduse veselia naturală. Îi promise să revină la vechiul ei fel de a fi, dar își însoți promisiunea de un zîmbet aspru, pe care buzele lui îl imitară pe dată. Și atunci, zîmbetul ei se îndulci. Pentru a-i insufla curaj, Victor începu să-i vorbească, pe tonul omului care ar fi primit informații proaspete, iarăși despre doctorul Themison și despre chirurgi ; inconștient de adîncurile tragediei în care lovea și de greutatea din inima ei. Expresia feței Nataliei îl alarmă. Părea dăltuită în marmură, atît la vedere cît și la atingere. Semăna cu o veche gravură care reprezintă un martir sub primul sărut al focului care-i cuprinde rugul.

O strînse în brațe, simțindu-i trupul țeapăn, de parcă ar fi fost atins de degetele reci ale morții.

Scurta criză luă sfîrșit înainte de a deveni pricină de spaimă. După ce Nataly își recăpătă zîmbetul, și-l mustră pentru excesiva lui îngrijorare, Victor își alungă temerile sau, mai curînd, și le converti în furie la adresa femeii bolnave care refuza să asculte de porunca bolilor ei și se încăpățîna să trăiască, în loc să piară pe dată pentru a o cruța pe scumpa lui Nataly de necazuri.

În consecință, cu o întîrziere mai mare ca de obicei, își efectuă obișnuita penitență mintală. Drept care, mînia și dorința și căința puseră pe rînd stăpînire pe mintea lui, copleșindu-l. Pînă cînd toate trei fuzionară într-un plonjon în memorie, care-l făcu să-și regrupeze oștile de acuzații la adresa doamnei Burman.

Fapt care-l determină, ulterior, să se rușineze și să-l atribuie indulgenței pe care ne-o acordăm cînd ne lăsăm furați de reflecții ; reflecțiile, o boală care nu-l supărase niciodată înainte de acea stupidă cădere pe Podul Londrei. Instinctiv, își frecă inexistentul cucui al conveționalismelor, și își convinse fantezia că simțea într-adevăr o rămășiță de umflătură în ceafă, jos, în dreapta, unde un frenolog chemat cîndva de Nataly, identificase protube-

ranța filoreproducerii pe creierul lui voluminos și demn de invidiat. Era conștient că nu-i decît o fantezie. Dar era și o realitate faptul că, din ziua acelei căderi (și niciodată înainte, decît în strălucirări sporadice) căpătase obiceiul de a privi în trecut, de parcă prin căzătură i se deschisese un ochi în ceafă.

Și oare ziua cînd o dusese pe Nataly să-i prezinte „Țara Lacurilor", putea fi considerată o zi tristă ? N-ar fi vrut s-o eticheteze astfel.

În prezent, Nataly era fericit preocupată de cumpărarea mobilierului, Fredi de lecțiile ei de canto, iar el de afaceri. Afacerile lui erau ca un mănunchi mare de sfori ale căror capete le ținea în mînă, pe unele încordîndu-le, pe altele lăsîndu-le mai laxe. Dar în ultima vreme i se întîmplase ca, în timp ce se găsea acasă, să se gîndească cu plăcere la orele petrecute la birou, ca la o relaxare. Era un lucru curios, dar o realitate. Și cînd se afla în City și se gîndea la orele care-l așteaptă acasă, simțea o împunsătură de deziluzie, cu excepția serilor în care avea concert. Familia Cormyn, soții Yatt, Priscilla Graves, nebunul de Pempton, pacostea asta de Barmby, și Peridon și Catkin constituiau căptușeala îmbietoare a cuibului său. Mă rog, așa fuseseră și înainte da se fi ivit problema cu „Țara Lacurilor". Ce oare provocase... ! Brusc, se simți înstrăinat de sine însuși. Fantoma, învăluită a ideii pierdute pe Podul Londrei trecu pe lîngă el.

Totuși, îi fu dat să întrezărească, printre faldurile vălului, o infimă părticică din idee : E un adevăr, oare, că atunci cînd sîntem foarte bogați, sîntem împinși de o forță care nu ne aparține și care ne precipită să săvîrșim acte contrare gusturilor noastre ?

Punea această întrebare gusturilor sale, care aveau prostul obicei să bombăne, fără nici un control, cînd erau nemulțumite, astfel încît nu se putea aștepta la un răspuns rațional din partea lor. Totuși continua să gîndească în diatribe violente împotriva banilor. Satire ale lui Colney,

frînturi de discursuri ale unor oratori socialişti, reproduşi în vreun ziar, care defăimau banii şi pe posesorii de bani, îi năpădeau acum mintea şi urechile.

Cu toatele încetară, însă, în faţa prezenţei lui Lady Grace Halley, care îl vizită la birou ca să-l anunţe că pleca din Londra la Whinfold, reşedinţa familiei soţului ei, unde dragul de el zăcea rău bolnav. Îşi marcă resemnarea faţă de hotărîrea Celui de Sus, spunîndu-i cu generozitate :

— Dar *dumneata* arăţi tulburat, prietene. Veşti proaste în City ?

— Arăt tulburat ? răspunse Victor rîzînd şi întrebîndu-se care o fi pricina tulburării. Veştile din City nu m-ar putea tulbura, urmă el. Ah, da : deunăzi discutam în stradă cu un prieten al meu care era călare. Observam mereu tresăriri ciudate ale calului. Pînă ne-am dat seama că nişte puşti se jucau în şanţ, chiar lîngă coada calului, şi că unul dintre ei îl tot trăgea de un fir. „Vă rog, domnule, îi spuse prietenului meu, îmi daţi voie să smulg un fir din coada calului ?“ Am mîngîiat bietul animal care avea o coadă stufoasă, doar pentru ca derbedeii să smulgă fire din ea. Tot aşa, bărbaţii vin la tată ca să le ceară fata. Convingerea mea este că mamelor le vine mult mai uşor să spună nu. Dacă au învăţat acest cuvînt pe vremea cînd erau fete mari, le vine uşor să-l rostească. Oricum, cu fata mea nu-mi fac griji. Fredi nu poate fi prinsă în capcană cu una cu două. Şi ce te aduce în City ?

— Vreau să ştiu dacă să vînd acţiunile minei Tiddler.

— Ţi-au adus de zece ori suma pe care ai investit-o în ele.

— O, dac-aş fi investit mii !

— E limpede, vinde ; sari întotdeauna afară dintr-o mină înălţată-n slăvi, ca să nu te pomeneşti la fundul ei.

— Au apărut azi dimineaţă în ziarele din City articole împotriva minei ; altminteri aş fi fost de mult în drum spre Whinfold. Acţiunile au scăzut.

— Băieţii veseli se amuză să-ţi tragă balonul la pămînt, ca să le fie lor mai uşor să se cațăre în el. Tiddler are duşmani, ca orice mină valoroasă ; sau, dacă vrei, nu-i numi duşmani, ci îndrăgostiţi. Şi minele care au săltat foarte mult, mai coboară un pic înainte de a se înălţa din nou ; e o problemă de fluctuaţii ; minele care se înalţă brusc ca o rachetă, nu sînt foarte sănătoase. Poveştile despre ea sînt false. Am aflat ultimele ştiri ieri, de la Dartrey Fenellan. Luna viitoare, în august, va sosi aici.

— E căsătorit, nu ?

— A fost.

Laconismul lui Victor o intrigă pe Lady Grace.

— E militar, dacă nu mă înşel, urmă ea.

— Ostaşii şi preoţii ! exclamă Victor.

Lady Grace începu să înţeleagă. Sesizase ea mai de mult tîlcul predilecţiei domnului Barmby pentru anumite cîntece şi tremurul din glasul lui cînd intona tulburătoarea *Bethesda*.

Dar doamna venise în City pentru interesele ei ; şi după ce făcu observaţia că acolo unde există o răsplată ademenitoare trebuie neapărat să existe şi o competiţie, altminteri Anglia şi-ar coborî drapelul, îşi declară hotărîrea de a menţine acţiunile minei Tiddler, exclamînd :

— Numai cînd e vorba de o mină, înzecirea capitalului investit poate deveni o realitate.

— Şi terenurile verzi din Riviera te aşteaptă oricînd, îi spuse Victor.

Lady Grace îşi întinse mîna spre mîna lui.

— Nu, dacă dumneata eşti pentru investiţiile în mină. Cînd urmez sfatul dumitale, ştiu că nu risc. Şi dacă voi rămîne văduvă, ştiu că mă voi putea bizui pe un prieten clarvăzător, cum eşti dumneata. Mie îmi place aventura, primejdia, dar numai alături de dumneata ; doar ca să văd cum se comportă căpitanul meu la vreme de furtună. Şi dacă lucrurile vor ieşi rău, atunci ne vom scufunda

împreună. Amîndoi detestăm monotonia ucigătoare a vieţii moderne ; amîndoi am moştenit dragostea pentru luptă.

— Să spunem savoarea îmbătătoare ca de coniac a luptei.

— Domnul Durance nu te acuză că ai devenit un adept al coniacului ?

— Colney poate să spună tot ce-i trăsneşte prin minte. Dar eu, cînd citesc literatură, vreau să fie literatură, adică ceva mai aerian şi mai înflorit decît faptele brute ; cînd văd un balet, dansatoarele, în fustiţele lor vaporoase, să nu-mi bocănească greoi ca un poliţist pe trotuar. Şi cînd doresc acţiune, nu pot citi plicticoasele eseuri analitice ale „stiliştilor" — dacă simt nevoia să citesc ceva. Reflecţiile le pot face şi eu singur. Din punctul ăsta de vedere, sînt englez — dacă Colney are dreptate cînd spune că englezii infuzează întotdeauna unei povestiri propria lor vînă de supranatural. Eu nu cer vărsări de sînge, şi asta urmăreşte el prin „coniacul" lui.

— Dar domnul Durance are dreptate cînd afirmă că avem cu toţii nevoie de o evadare ; mărturisesc că eu o asociez cu iubirea, îţi asigură echilibrul balanţei şi îţi justifică emoţionalitatea. Cum altfel ai putea ajunge la momentul culminant al crizei ? Eu una trebuie să citesc şi să trăiesc ceva care să nu semene cu viaţa banală din jurul meu.

— Fenellan spune că există o viaţă a lui Adam şi o viaţă a lui Macadam. Astea-s bune însă pentru literatură ; în viaţa reală putem încerca destule emoţii provenite din propriile noastre trăiri. Nu-i nevoie de „savoarea îmbătătoare a coniacului !" Şi nici de nume frumoase pentru a defini preferinţele sau lucrurile pe care le facem sub camuflajul unui domino.

Victor spuse toate acestea ţinîndu-i mîna în mîna lui, dar cu un zîmbet plăcut, care făcea ca prelungita strîngere de mînă să pară firească ; urmărea să ajungă la o concluzie clară. Se gîndea, fără voie, la cealaltă femeie frumoasă, a

cărei mînă îi aparţinea, şi care-i prezenta o faţă întristată, învinsă, în ciuda faptului că şi ea avea încredere în căpitanul ei. Era o comparaţie absolut involuntară, de care gîndirea conştientă nu era vinovată. „Iată aici femeia în care m-aş putea încrede, în calitatea mea de căpitan sau de tovarăş de drum." Îi strînse mai tare mîna, înainte de a i-o elibera.

— Ar însemna să mă judeci superficial dacă m-ai considera o persoană schimbăcioasă, spuse Lady Grace.

Skepsey intră în birou cu unul din pachetele lui de corespondenţă, şi Lady Grace îşi aminti de problema trenurilor şi a soţilor bolnavi.

Îl părăsi pe Victor, lăsîndu-l pradă unei stingheritoare tulburări. Şi cum se explică acest lucru ? Pentru că ea nu deţinea acele farmece fizice care-l atrăgeau în mod special pe omul acesta îndrăgostit de grandoarea formelor. Lady Grace aparţinea tipului fizic care, în general, îi displăcea.

O vizită a unei femei frumoase în birourile din City, care poate avea asemenea efect, ne sugerează o mentalitate insuficient detaşată de cea a Orientului gelos. Cînd bărbaţii şi femeile sînt separaţi fie şi pentru un ceas, locul din care unul dintre sexe este exclus, sau în care vizitele sale sînt foarte neuzuale, devine inflamabil la cea mai întîmplătoare apariţie a respectivului. Şi neobişnuita întîlnire dintre un el şi o ea în asemenea loc, trezeşte emoţii foarte profane. Să presupunem că bărbaţii din occident şi-ar dezorientaliza veselele şi strengăreştile lor concepţii despre femei şi s-ar desturciza pînă într-atîta încît le-ar invita să muncească, cot la cot cu ei, în treburile şi locurile destinate exclusiv bărbaţilor, aşa cum muncesc în mediul casnic. Vă asigur, că, foarte curînd, ochii şi privirile femeilor ar deveni total inofensive pentru bărbaţi, cu excepţia momentelor cînd i-ar măsura stăruitor, cu intenţie.

Părerile lui Victor în această chestiune erau cele ale majorității înregimentate. Se împotrivea la ideea forței oculte a femeilor crescute în seră, așa cum se întîmplă în societatea noastră, dar sprijinea legislația care le păstrează astfel. Erau păreri conservate undeva în zonele obscure ale minții lui, și foarte rar deșteptate la viață. Dar vizita Lady-ei Grace le agitase și le scosese la suprafață, și acum se frămînta, tulburat, vexat de faptul că tulburarea se datora mai curînd intruziunii sexului slab în lumea lui de afaceri, decît farmecelor individuale ale doamnei.

În timpul traversării Canalului Mînecii, tulburarea lui fusese de altă natură, dar era un lucru lipsit de importanță. „De ce vine la mine, aici ? se întreba el. De ce nu se duce la soțul ei ? Se împotmolește în încîlceala din City, se afundă orbește, și pe urmă se agață de prima mînă care i se întinde ! Totuși e o femeie plăcută !" Da, dar îl irita faptul că-i trezea senzații care își atingeau cu necruțare ținta, făcîndu-l totodată să fie neloial față de femeia iubită, care era divinitatea firească a acestor senzații. Comunicarea făcută de Skepsey în orașul Dreux, determinase ca între el și femeia iubită să se interpună, noapte de noapte, spiritul doamnei Burman — rece ca un cadavru. Îl simțeau amîndoi. Se sărutau cu răceală, își strîngeau mîinile și își spuneau „noapte bună". Încetase orice efuziune între ei.

În cursul după-amiezei de a doua zi, Skepsey îi anunță vizita Onorabilului Dudley Sowerby, ceea ce-l făcu pe Victor să-și înalțe, surprins, sprîncenele, și să revadă în minte vizita Lady-ei Grace.

Nu știm dacă atunci cînd Colney Durance descrisese nobilimea engleză ca pe o rasă scofîlcită fusese sau nu inspirat de expresia de „vultur pleoștit" ce caracteriza trăsăturile frumoase ale domnului Sowerby, dar figura lui de acvilă invalidă îl izbi în mod neplăcut pe Victor în timpul întrevederii, deși tînărul, așa cum observase și

Colney, era departe de a înviora condiția păsăretului domestic prin vreo ereditară tendință „prădalnică". Ba dimpotrivă : avea o reputație morală de prima calitate, era muncitor, un cetățean respectabil. Iată-l însă acum obligat să-și facă declarația — în asemenea cazuri este de așteptat, măcar ca o formalitate, să se vorbească și de „dragoste" ; lucru greu de realizat pentru Dudley chiar și în vecinătatea obrajilor împurpurați ai domnișoarei, darmite în prezența tatălui. Dudley se simțea perplex ; aruncă un văl peste subiectul rușinos ; și fără să-și schimbe tonul, trecu la chestiunile materiale. Venitul lui actual, situația lui în marea bancă Shotts and Co, perspectivele lui, sănătatea precară a moștenitorului titlului de conte de Cantor și a comitatului. Considera că se adresează unui reprezentant al comercianților din City, a căror preferință pentru detaliile financiare concrete, ce prevalează asupra problemei alianței de clase sociale prin căsătorie, o echivalează pe cea a lorzilor. Cînd nu cunoști prea bine caracterul unei persoane, poziția lui și profesiunea sînt cele chemate să-și lase amprentele digitale.

„Nu va fi ușor pentru sărmana Fredi !" gîndi Victor îndărătul zîmbetului cu care se înclină în fața acestui Cupidon bont. „Biata Fredi merita un îndrăgostit mai poetic !" Compătimirea paternă pentru fata cerută spre a fi iubită, îi redeșteptă sentimentele din trecut, cu care își făcuse el declarația de iubire. Numai teama de influența pe care sonora elocință a părintelui Barmby, ar putea-o avea asupra fetei, după ce aceasta l-ar fi ascultat pe Dudley Sowerby, îi mai tempera disprețul față de noul pretendent. În fond, nu putea să disprețuiască pretendentul cu care ținea el, în competiția acestuia cu un rival aparent mai primejdios. Incapabil să-și frîneze disprețul, încercă pe dată să-l folosească în interesul lui. N-are rost să fii scrupulos de formal și de precis în expunerea datelor materiale în fața unui tînăr care ar trebui să mulțumească cerurilor dacă asemenea splendoare de fată accepta numai

să-l asculte. Aceasta era concepția lui Victor asupra generozității fetei. Mai mult, cum în inima lui se împlîntase ochiul unei Alma Mater lucrețiene, gîndea că are dreptul să pretindă făgăduința unei efuziuni amoroase din partea solicitantului la postul de soț al neprețuitei sale fiice. Și cum asemenea efuziune era absentă, evident inexistentă, pentru moment era suficient să procedeze și el asemenea tînărului, adică să-i livreze detaliile materiale.

Acestea au fost enumerate cu o superbă nepăsare față de masivitatea sumei ce avea să fie depusă pe numele Nestei Victoria, și cu îndepărtata dar febrila dorință, permanent prezentă, ca pretendentul din fața lui să fi fost un tînăr care să-l fi mișcat, să-l fi îndemnat să-și deschidă inima, inspirîndu-l — așa cum s-ar fi putut întîmpla — să-i dezvăluie, odată pentru totdeauna, toate lucrurile care trebuiau dezvăluite. Victor iubea onestitatea așa cum iubea lumina ; și, cu toate că detesta acuzația că nu prezintă lumii o față curată, cel mai mic semn de afecțiune l-ar fi determinat să-și mărturisească toate păcatele pe loc.

Totuși lipsurile spirituale ale lui Dudley Sowerby erau contracarate de avantajele palpabile ale clasei sale, ale perspectivelor și ale ireproșabilei sale conduite morale ; la care se adăugau și manierele de gentilom. Victor oftă din nou de mila lui Fredi. Și, aducîndu-i domnului Sowerby la cunoștință că alegerea trebuia lăsată în seama fetei, încercă regretele unui om conștient de puterea lui de convingere și de felul cum ar fi putut aceasta să fie folosită, și se mulțumi să-și spună că, de fapt, alegerea o făcuse el.

Observați cum omul care ticluiește un plan devine însuși motorul planului : el încetează să mai fie un om cu gusturile sale și principiile sale ; se înscrie, pur și simplu, pe calea ferată care-l duce la stația terminus ; oricîte priviri nostalgice ar arunca în dreapta și în stînga, e blestemat să meargă tot înainte, devorat de foamea după lucrul rîvnit. Natura l-a blestemat să-și piardă plăcerea de viață.

Tînărul Dudley a fost de acord că alegerea trebuia să-i revină domnişoarei Radnor ; făcu aluzie la virtuţile ei, la talentele ei. Încerca să alunece spre fervoare. Adăugă că se aştepta să aibă rivali. Deodată îşi aminti că trebuia să comunice din partea mamei lui că aceasta, în cazul în care ar exista intenţia de a o prezenta pe domnişoara Radnor la Curte...

Victor puse capăt discuţiei cu o fluturare din mînă şi cu o expresie de parcă tocmai îşi scosese capul dintr-un cazan cu apă clocotită. Sacrifica onorurile curţii regale pentru necesităţile şi interesele lui, dar o făcea cu un surîs dispreţuitor.

— La Curte ! Fiica mea ? Dar arzătoarele îndatoriri ale Curţii sînt deocamdată suspendate, pentru sezonul de vară. Un prieten de-al meu spune că noi sîntem un popor democratic, care se lasă atras de seducţiile monarhiei. Firește, unei fete tinere i-ar putea plăcea să se numere, pentru o zi, printre florile regatului, pe lista prezentărilor la Curte. Nimic rău în asta. Numai că avem destul timp. Prezentarea la Curte ameţeşte capetele multor fete, deşi nu mi-aş putea imagina că şi fiica mea şi-ar putea pierde capul. O să mai discutăm, o să vedem.

Dudley fu condus în biroul domnului Inchling şi prezentat persoanei din capul firmei „Inchling, Pennergate şi Radnor". Domnul Inchling era un comerciant respectabil din City şi Dudley îşi dădu seama, dintr-o privire, că putea fi socotit exact contrariul partenerului său. Auzise el observaţii întîmplătoare asupra negustorilor serioşi şi respectabili din City, de la Colney Durance. O scurtă privire analitică îl ajută să-şi facă o părere asupra forţei omului care-l ţinea în picioare.

Domnul Inchling era un tip rotofei, amator de mese bune, descendent al unei ramuri de negustori din City ; trăsăturile lui distinctive ar fi fost uşor de identificat doar pentru o soţie. După cum se spune că ciobanii se deosebesc unii de alţii doar după rotunjimea pîntecelor oilor. În

trecut fusese patronul firmei, iar acum, după repetate crize de răzvrătire, în care izbise nărăvaş cu copita, prezicînd ruina băncii, devenise supusul cal de povară al lui Victor. Suspina după vremurile de odinioară cînd firma, asemenea păstrăvilor prinşi de curentul apei, nu avea decît să caşte gura pentru ca toată plevuşca să pice în ea ca s-o îngraşe : o poveste a idilicei prosperităţi englezeşti, narată interjecţional, cu tertipurile din City, şi aşteptînd doar maestrul care s-o transforme într-o epopee naţională. Domnul Inchling nu nega că i se serveau încă troacele cu ovăz de aur, ba chiar în mod constant. Soţia lui credea în Victor şi socotea că pierderea şovăielnicului Pennergate fusese un cîştig pentru firmă. După această tristă pierdere, domnul Inchling care era, prin ironia împrejurărilor, un conservator al lumii comerciale, pornise în trap şi în galop oriunde fusese mînat, gonind zănatic împotriva voinţei sale ; plus că acum mai interveniseră şi naţiunile străine care forţau ritmul comerţului. Imediata vecinătate a unui om ce făcea speculaţii comerciale şi care, ca să vorbim deschis, trăia numai din agerimea minţii, îl împingea înainte tot înainte ; mereu codindu-se, muşcîndu-şi zăbala, mormăind, mirîndu-se într-o derutantă gratitudine, şi aşteptînd ca la colţul drumului să apară o întunecată Nemesis care să nimicească totul cu un bici la fel de şfichiuitor ca şi acest Victor Radnor. Nu-i iertase niciodată faptul că o enormă cantitate de bumbac din India, pe care el, Inchling, o refuzase, fusese acceptată de Victor. Domnul Inchling îşi data din această perioadă prima indigestie. Se arăta de acord cînd Victor era lăudat pentru geniul lui comercial, şi admitea beneficiile care-i reveneau ; dar inima lui refuza să-l ierte şi, în consecinţă, mintea lui refuza să acorde deplină încredere omului care-i răpise sentimentul siguranţei de altădată.

Adeseori, cînd se afla singur cu soţia lui, mulţumea cerului că el personal nu avea nimic de-a face cu minele şi terenurile de păşunat din America de Nord şi America

de Sud, sau cu minele de aur și diamant din Africa de Sud. Și o soție e nevoită uneori să asculte, înfrîngîndu-și comparațiile pe care le face întruna mintea ei. Doctorul Schlesien studiase și meditase asupra acestui exemplu de energie insulară. Doamna Inchling nu-i prea îngăduia soțului ei să fie oaspetele casei Radnor din cauza frecventelor întîlniri cu Colney Durance. Umorul satiric al lui Colney își scotea întotdeauna țepii la vederea acestui demn reprezentant al comerțului englezesc din City, „peste trupul căruia, spunea epitaful scris de Colney, nemții disciplinați și instruiți nu calcă pentru a nu-și devia marșul, iar americanii șmecheri și aventuroși îi aruncă o privire din mers și-l ocolesc cu compasiune." Colney și doctorul Schlesien se puneau de acord în privința domnului Inchling ; în timp ce acesta din urmă se ospăta copios la mesele companiilor mai bogate din City și își menținea înfățișarea robustă.

Camera africană a lui Victor, conținînd hărți uriașe ale regiunilor aurifere, fu inspectată de domnul Sowerby ; precum și un alt birou, în care funcționarii se ocupau de variate continente.

Dudley Sowerby spera că va putea cuceri fata.

El și Victor plecară împreună în direcția vest. De astă dată, nu trecură pe lîngă farmacia „Boyle și Luckwort". Dudley își exprimă părerea de rău că va trebui să lipsească de la următorul concert, întrucît îi promisese mamei sale să plece la reședința familiei, lîngă Tunbridge Wells. Victor pomeni de rudele lui, domnișoarele Duvidney, care locuiau lîngă Wells. Măsurară distanța dintre cele două reședințe, din Cronidge pînă în Moorsedge și căzură de acord că era cam de o jumătate de oră, călare.

Cînd sosi acasă, Nesta îi spuse că fusese văzut braț la braț cu domnul Sowerby, discutînd confidențial cu acesta.

— Și despre ce crezi tu că discutam ? o întrebă Victor.

Nesta refuză să prindă micul fluture albastru al ghicitorii.

CAPITOLUL IV

ÎN CARE SE VORBEȘTE DESPRE NATURĂ ȘI CIRCUMSTANȚĂ ; DESPRE DISENSIUNILE DINTRE ELE ȘI DESPRE ATACURILE RĂUTĂCIOASE ALE UNUI UMORIST LA ADRESA PATRIEI SALE

În inimile oamenilor de acțiune se desfășoară uneori un dialog dramatic între două străvechi antagoniste : Natura și Circumstanța. Dialogul are loc cînd misiunea celor două, care ar trebui să fie pașnic unitară, se divide cu ostilitate ; și atunci, Doamna Natură se oțărăște și se răstește la progeniturea ei, Circumstanța, întrebînd-o care-i motivul comportamentului său bizar ? De ce a împins-o în asemenea impas ? Și ce cîștig are de pe urma acestui lucru ? Și dacă progenitura nu e prea înstrăinată de buna ei mamă, atunci o să admită că s-a dat de partea unui mecanism ce urmărește s-o detroneze. Ostașii, eroii, pînă și cei cu galoane, pînă și cei cu pană de cocoș la pălărie, cei care dobîndesc onoruri și cei care-și umflă buzunarele, cunosc cu toții electrizanta elocință a naturii. Și nu-i pot da nici un răspuns, în afară de un index la mecanismul care-i împinge tot mai departe, sub linia de foc a inamicului, unde cîștigă sau cununa de aur sau jerba mortuară ; dar în nici unul dintre cazuri nu-i mai ascultă glasul matern. Îi glorifică înțelepciunea în timp ce mărșăluiesc împotriva ei, gata s-o nimicească. În felul ei, Natura e înțeleaptă. Dar antagonista ei ridică întrebarea : dacă ar fi să urmăm exclusiv natura, unde am ajunge, nici nu ne-am îndepărta măcar de punctul de plecare.

Ca să menții un echilibru între aceste două bătrîne vrăjmașe, e o încercare grea atît pentru bărbații cu experiența vieții, cît și pentru tinerii descumpăniți, stăpîniți încă de instincte. Și, probabil, cînd omul va ajunge la realizarea acestui echilibru, va fi atins vîrsta de aur a pensionării din serviciul de bărbat.

„La ce bun să făurești strategii ?" se întreba Victor. Spre deosebire de ostașul erou, el își punea această întrebare în miezul realizării unui succes, dar după ce examinase calitatea lucrului dobîndit ; deși acesta nu se schimbase cu nimic față de momentul cînd fusese mult rîvnit ; era, evident, același ; dar ce nuia uscată obținuse drept plată în schimbul neîncetatei lui agitații, în schimbul pervertirii gusturilor sale naturale ! Poftim, iată-l pe Dudley Sowerby, rezultatul direct al conceperii „Țării Lacurilor", dacă nu cumva îi concepuse pe amîndoi laolaltă, adică pe Dudley și „Țara Lacurilor". Tînărul domn avea o înaltă moralitate, substanță de bun cetățean, poziție, rang nobiliar, prespectiva moștenirii unui titlu ; și Victor îl ținea în mîna lui, bine înșfăcat. Totuși, se simțea atît de puțin fericit, încît auzindu-l, pe un satiric de profesie, de talia lui Colney Durance, vorbind despre buna cuviință și decența puritană a omagiilor pe care Dudley le aducea Nestei, sub privirea aprobatoare a părintelui ei ce părea să întrebe pe fiecare din jur : „Nu găsiți că voi fi un excelent tată de filistini ?" Victor simțea o împunsătură de ciudă la gîndul că Dudley îl împinge și-l silește să fie bunic. Și biata Fredi ! — în mod necesar, mamă ; osîndită de soartă să fie mîndră de pruncii ei filistini. Deși femeile se împacă foarte curînd cu orice situație. Sau poate că nu ? Pe vremuri se împăcau. Dar dacă Fredi a lui se va dovedi una din tinerele astea moderne, îmbătate de felurite idei ? Începu să mediteze asupra acestei ipoteze, privind-o ca pe un pericol. Alianța cu Dudley părea să-l întoarcă din nou cu fața spre trecut.

S-ar putea ca Durance să nu fi fost sub influența Nataliei cînd îl ironiza pe Dudley, dar Victor nu putea suporta figura ei cînd își stăpînea un rîs sarcastic, închizînd cu putere ochii, de parc-ar fi vrut să izgonească imaginea ridicolă a acestui tînăr decan al filistinilor.

Avea întruna senzaţia că Natura îl ia la întrebări şi-i reproşează că păşise pe un drum care-l despărţea de iubita lui. O fisură infinitezimală. Şi totuşi, între doi amanţi, cea mai mică dintre fisuri e o despărţire ; şi aceasta poate deveni o rană mortală pentru viaţa lor împreună. De ce oare deşteptase o lume care somnola ? Întrevedea imagini ale unei placide lumi adormite, cu o demodată scufie de noapte în cap, deşteptată cu lovituri de picior de însişi favoriţii ei.

Era la fel de puţin dispus să se împotrivească acestei lumi, pe cît era de nedoritor să-şi oprească cursa spre ţinta lui. Totuşi, o ţintă cu profituri care nu-l prea entuziasmau, nu-l putea determina să săvîrşească, de dragul ei, un act umilitor. Socotea deci că nu era imperios necesar să-şi facă acum mărturisirile în faţa acestui uscat tînăr Dudley. Va veni şi ziua în care va vorbi.

Nataly era ocupată cu alegerea şi cumpărarea mobilei şi cu repetiţiile pentru concertul din august. Victor îi administra şi îi doza încurajările, pînă la limita ultimelor cuvinte murmurate de doctorul Themison, cu privire la sănătatea doamnei Burman, cuvinte de care se ferise alarmat, ca nu cumva să o paralizeze din nou : anume că paloarei acestei sărmane femei dragi devenise spectrală, ca o fantomă adăpostită dincolo de obrajii ei, gata să-şi facă apariţia.

Fenellan îl adusese pe Carling la ei la cină. Şi Themison fusese confirmat de Carling, cu dovezi şi exemple ; la rîndul lui, Carling fusese confirmat de Jarniman, de asemeni cu exemple. Dintre care unul era foarte bizar, sau aşa părea la prima vedere : Skepsey pretindea că amicul său Jarniman îi povestise despre un vis al doamnei Burman, relatat de ea, anume că stafia ei îi va apărea lui Jarniman în noaptea de 29 august ; doamna Burman notase data pe calendarul de pe biroul lui Jarniman.

— Şi i-a dat întîlnire în camera de zi, nu în dormitor, raportă Skepsey. A fost întotdeauna o doamnă care se respectă.

Bineînţeles că doamna Burman avea să se respecte şi în chip de stafie ; doar n-avea să-şi trădeze caracterul. Jarniman aştepta cu nerăbdare să verifice visul ; era o femeie care se ţinea de cuvînt. Jarniman bănuia că doamna avusese o revelaţie asupra apropierii evenimentului, iar el se pregătea pentru marea scenă.

Victor prefera să ţină sub tăcere acest lucru şi să discute, în general, cu Nataly despre situaţia lor ce părea să ia o întorsătură favorabilă. În timpul zilei, îl ajuta nesecata lui vivacitate. Dar Nataly îl auzea noaptea gemînd „Biata bolnavă !“ şi, o dată, se intorsese brusc în pat spunînd cu glas tare : „Poate că s-a şi întîmplat !“ Nataly se învăţase să-şi stăpînească respiraţia agitată.

Neputînd să-i împărtăşească deprimanta sursă de curaj pe care o deţinea el, Victor îşi inhibase sentimentele. Şi exclamaţiile lui nocturne erau consecinţa inhibiţiei. Un somn neliniştit însemna întotdeauna o pricină de serioasă îngrijorare în familia Radnor. Domnişoarele Duvidney, Dorothea şi Virginia, ar fi citat exemple ancestrale, demonstrînd că somnul tulburat însemna cea mai cumplită dintre prevestiri. Noaptea, zăcînd pe spate, strivit de povara întunericului, cu mădularele crispate, vizibil în beznă ca o pată de cerneală pe o foaie de hîrtie neagră, acuza tenebrele din sufletul lui, pînă cînd mintea îi făgăduia să revadă întregul caz în lumina dimineţii. Plin de compătimire, apela la bunul simţ ca să-i ratifice sofismele ; înflăcăratul lui simţ de umanitate îl expunea la acuzaţia de inumanitate, pentru că se ruga ca doamnei Burman să i se întîmple lucrul cel mai bun pentru ea, care nu putea fi decît moartea. Simple sofisme, fabricate ca să răspundă nevoilor lui, purtînd însă ştampila bunului simţ. Îl înviorau precum o adiere proaspătă într-o cameră îmbîcsită.

Şi asta tot pentru că nu-şi putea deschide sufletul în faţa Nataliei, din pricina slăbiciunii ei. Şi nici nu se putea simţi fericit că pusese, în sfîrşit, mîna pe tînărul Dudley. Mergea însoţit de el, în direcţia de vest a oraşului, şi avea senzaţia că tîrăşte un baston uscat. Din lemn foarte bun, fără îndoială, dar uscat şi lustruit doar pentru uzul convenţional. Sărmana Fredi va trebui să fie cununa acestui baston, asemenea coroniţelor pe băţ pe care le primea în prima zi de mai de la puştii din Creckholt şi de la Craye Farm !

Dudley dorea ca marele negustor din City să-l aprecieze ca pe un sîrguincios cunoscător al problemelor comerciale : discutară despre rivalităţile dintre marile bănci ; creditele acordate de străinătate şi împrumuturile municipale ; căile ferate americane şi argentiniene ; noi companii sănătoase sau putrede ; trusturi şi fundaţii ; fabrici de bere care inundă piaţa cu lături şi Anglia care se tăvăleşte pe lîngă şanţuri, lipăind însetată să-şi ia partea de acţiuni. Dar cînd, aşa cum spunea Colney, Anglia recunoscătoare acordă berarului titlul de lord, acesta, recunoscător la rîndul lui, îşi cedează statului întreprinderea ; şi atît berarul cît şi statul rămîn surzi la miorlăielile oştilor de acţionari. „Sîntem învinşi de germani pînă şi în fabricarea berei ! Doctorul Schlesien are tot dreptul să croncăne. Eram înaintea lor şi nemţii au venit la noi să ne studieze metodele, dar au studiat şi chimia ; iar noi ne-am culcat pe lauri şi am mers din jos în mai jos ; după aceea a trebuit să angajăm tineri specialişti de la ei, şi pe urmă a trebuit să importăm berea lor. Oare nemţii au mai multă minte decît noi, englezii ? Sîngele urcat la capul lui Victor îi bătea în creştet patrioticul răspuns negativ. Dar, aşa cum spune bătrînul Colney (fir-ar să fie, mereu se bagă ăsta !) cei încununaţi de succes au obiceiul de a se culca, ceea ce nu le odihneşte atît persoana cît le moleşeşte creierul. Prin urmare sîntem

depăşiţi ; abia acum am început să ne dăm seama că participăm la o cursă."

Victor marcă un punct în favoarea unuia dintre proiectele sale. Un ziar bine condus, care să reunească condeiele cele mai corozive, ar putea, cu sacrificiul unor sume de bani generos risipite, să le arate englezilor în ce măsură sporturile lor, şi ospeţele lor, şi împotrivirea lor la gîndire, şi timiditatea în faţa oricărei schimbări, şi ura faţă de orice critică adresată lor, şi adoptarea unanimă a criticii ca armă îndreptată exclusiv împotriva altora, constituie semnalele unei mult prea prelungite cuibăriri în culcuşul moale. Victor îşi dădea seama de acest lucru. Dar şi alţii vor reuşi să-l vadă, oare ? Era de acord cu Colney, trecînd cu vederea veninul satiricului : ziariştii ar trebui să se unească sub vergeaua redactorului şef şi să scrie toate aceste lucruri într-o engleză curajoasă, fără metafore, fără comparaţii, fără insubstanţialitate cu înfloriturî ; într-o saxonă onestă. Şi să repete lucrurile, chiar dacă se tem de reiterări ; să ciocănească în moalele capului englezesc, pînă cînd o să-i înveţe pe englezi, prin durere, să gîndească. Un jurnal — cu Colney Durance ca redactar şef ? — şi cu titlul *Vîrful şfichiuitor* ? De ce nu, dacă asemenea titlu redă întocmai semnificaţia jurnalului şi dacă ţara va învăţa că trebuie să ţintească spre vîrf ? Un titlu care exprimă o intenţie nu poate fi vulgar. Victor îşi aşternu, seara, proiectul pe hîrtie, numindu-l pe Colney redactor şef, şi repartizînd o mare sumă de bani pentru publicare. După care, aruncă proiectul printre hîrtiile de pe birou.

Tînărul Dudley manifesta o ciudată curiozitate în legătură cu Dartrey Fenellan ; fără îndoială, curiozitatea lui se datora faptului că Fredi reproducea sau imita romantica admiraţie a mamei ei pentru Dartrey. În descrierea pe care i-o făcu, Victor urmări să stîrnească un pic gelozia tînărului, presupunînd că şi omul ăsta uscat putea avea sentimente : Dartrey era fratele vitreg al lui

Simeon Fenellan, mult mai tînăr decît acesta şi total diferit.

— Mama lui Dartrey a fost Lady Charlotte Kiltorne, din familia Clanconan. O femeie mai bună ca mamă decît ca soţie. Fără să doresc a-i face vreun reproş, Doamne fereşte ; numai că a tocat toţi banii soţului ei, generalul Fenellan. Şi ce-i curios — dacă crezi în ereditate — dintre cei doi fraţi, Simeon, a cărui mamă a fost o femeie foarte chibzuită, e cel mai risipitor. Dartrey s-a însurat cu una din fetele Hennen, toate puţin cam sărite, dar foarte frumoase. Am întîlnit-o o dată pe soţia lui. Colney spunea despre ea că a venit pe pămînt cu o misiune din partea diavolului. Există femei care aţîţă instinctele animalice dintr-un om, cu sau fără voia lor, ştii.

Dudley îşi ţuguie buzele, remarcînd că el n-avea cum să ştie. Foarte bine pentru Fredi dacă nu ştia şi nu voia să ştie ! Dar era ca oamenii care se feresc de răceală înfofolindu-se, în loc să-şi pună sîngele în mişcare.

— I-a jucat bietului Dartrey multe renghiuri înainte de a o fi îngropat. Dar el s-a purtat cavalereşte cu ea ; ceea ce spune multe, pentru că Dartrey e foarte iute la mînie. Am văzut cum i se umflă vinele, gata să i se spargă. E un gentleman însă ; şi pentru că era vorba de o femeie, niciodată nu şi-a dat drumul la mînie de faţă cu ea. Deşi avea motive, slavă Domnului ! Îl înşela şi îl iubea ; îl iubea cu pasiune, cred. Nu-i aşa că nu poţi înţelege femeile care, deşi îşi iubesc soţul, îl trag în mocirlă ?

Dudley nu le înţelegea. Îşi subţie buzele într-o acră negaţie mută.

— Aţi spus că a îngropat-o ? E văduv ?

— Nu am informaţii certe ; am să aflu cînd se întoarce, răspunse Victor cu mare grabă. O dată, într-o zi de paradă, generalul lui l-a făcut cu ou şi cu oţet pentru ţinuta nereglementară a unui ostaş — îi lipsea un nasture sau cartuşiera, sau nu mai ştiu ce — iar Dartrey al nostru s-a întors la baraca lui, şi-a frînt sabia în două şi

și-a trimis demisia. O pierdere serioasă pentru armată. Eu, însă, nu mă pot plînge : a fost mîna mea dreaptă în Africa. Dar un om ca el trebuie să-și controleze firea, mai cu seamă cînd e militar.

Dudley încuviință cu mare emfază.

— Mai rău decît impulsivitatea e faptul că Dartrey nu poate uita niciodată o insultă. Drept care, poartă pică întregii țări. L-ai auzit pe Colney Durance cum înjură Anglia. Ei bine, la Colney e o chestie artificială, un exercițiu literar. E lapte dulce pe lîngă disprețul lui Dartrey. El are convingerea că sîntem un popor mort, dacă ne mai putem măcar numi un popor : „trăim din propria noastră osîndă", cum spune Colney.

— Nu cred că așa arătăm, observă Dudley.

— Nu arătăm, încuviință Victor.

Îl enerva tonul fastidios, de monumentală încredere, al tovarășului său de drum, și ar fi dorit nebunește ca Dartrey sau Simeon Fenellan sau Colney să-i fi fost alături în locul acestui ultrarespectabil cetățean, care nu și-ar fi putut închipui cîtă revoltă stîrnea în pieptul domnului ce se manifesta atît de cordial. Dar Dudley nu avea darul de a citi dincolo de cuvinte și de aparențe.

Se aflau în Hyde Park și își croiau drum printre trăsuri ; aici își găsi tînărul Dudley să spună, pe un ton de lăudabil regret :

— Păcat că nu avem mijloace de a menține parcurile noastre mai selecte.

Victor i-l zvîrli în gît pe Simeon Fenellan, bine-înțeles în închipuire. Își aminti de o fabulă a lui Fenellan, despre o Societate a celor Blagosloviți, a căror mare plăcere era să descopere printre ei vreun intrus din păturile de jos ; excluderea acestuia le accelera și le intensifica fervoarea cu care își înălțau imnurile.

— Ai văzut ceva care te-a ofensat ? întrebă Victor.

— Se pot vedea persoane cu faimă dubioasă, răspunse el.

Dudley vorbea de la înălțime ; „din podul lui friguros", ar fi spus Fenellan.

Victor încuviință din nou ; cu sentimentul acela de gheață pe care-l încearcă fiecare dintre noi cînd acceptă pentru prima oară să ia viața așa cum e. Își dădu seama și de comicul situației că trebuia să se resemneze la îmbrățișarea părintească a cuminteniei.

„Țara Lacurilor" îl cucerise cu repeziciune, și acest tînăr Dudley era sîmburele „Țării Lacurilor". Dac-ar fi fost măcar ceva mai flexibil în principiile lui. Dar nu ! își purta moralitatea din creștet pînă-n tălpi, așa cum își purta un cavaler medieval armura. Trebuia să-l aprobi. Și n-aveai cum să scapi de el. Avusese bunăvoința să rămînă în oraș pentru repetițiile uverturii la concertul de amatori și pentru duetul de flaut, deși familia lui îl căuta pe la Tunbridge Wells ; și, aproape zi de zi, Victor se ciocnea de el la cîte un colț din Strand.

Uneori, Victor apărea la punctul de intercepție înarmat cu Colney Durance; pe care-l lua din Temple, ca mijloc de autoapărare, deși Colney era de multe ori la fel de amar pentru gustul lui Victor ca și pentru cel al lui Dudley. Dar în ultima vreme, amăreala devenise un tonic. Ne face plăcere să ne aflăm în prezența cuminteniei, așa sperăm cel puțin ; și totuși, prezența perpetuă a cuminteniei personificate ne deprimă. Dudley îl împingea să-și caute consolarea la Colney. Și-apoi, Nataliei îi plăcea să-l aducă pe Colney acasă ; avea impresia că, în acest fel, Victor îl supunea pe Dudley unui examen critic înainte de a decide un anumit lucru de care sufletul ei se temea ca de moarte. Venirea lui Colney o liniștea. Și încă ceva, Nataliei îi plăcea să-l știe pe Victor alături de Colney pentru că acesta din urmă îl mai tempera ; era ca un fel de diapazon pentru fanfara lui nebunească. Se părea că-i făcea bine și pesimismul lui Colney ; era reconfortant după ce asculta și era nevoită să împărtășească atîtea proiecte înaripate. În felul ei ciudat, atît de feminin, o liniștea faptul că Victor su-

porta compania lui Colney — că putea îndura examenul la care-l supunea acesta și înțepăturile lui satirice.

Acum, grație operației Dudley care avusese loc în mintea lui, simțea și Victor nevoia de Colney. Deși prefera umorul facil al lui Fenellan, se simțea întărit de satira acidulată a lui Colney, care constituia un antidot împotriva lui Dudley, cu toate că, în mod abstract, își păstra întreaga opoziție față de Durance.

Victor Radnor și Colney Durance reprezentau Optimistul și Pesimistul societății. Ar fi putut să se afle în fruntea acestor două triburi din țara lor. Victor și Colney fuseseră campionii duelului dintre trandafiriu și mohorît încă de cînd primul slujea vesel pentru un salariu de nimic în acea City a visurilor lui, iar cel de-al doilea intrase în posesia unei moșteniri parcimonioase, care îi îngăduise însă unui avocățel fără procese să renunțe la banca lui amărîtă din tribunal. Fiecare dintre ei îi prezisese celuilalt un viitor care nu se împlinise ; și fiecare pretindea că situația actuală a celuilalt era rodul prezicerilor lui. Conform acestora, Victor ar fi trebuit să fie de mult ruinat, iar Colney prada femeilor singure și rapace. Colney scăpase de harpiile lui, iar Victor era milionar, chiar mai mult de atît. Profețiile fuseseră încununate doar de veninoasa dispepsie a lui Colney într-un caz, și de instabilitatea situației conjugale a lui Victor. Mila pe care o simțeau unul față de celălalt, calda considerație pe care și-o purtau erau autentice. Numai că temperamentele lor erau total opuse ; și trebuie să ținem seama că la majoritatea persoanelor respectabile și dotate, calitatea sîngelui este aceea care dictează curentul de opinii.

Victor îl opunea pe Colney lui Dudley atît pentru satisfacția lui personală cît și pentru a o calma pe Nataly și a o face să rîdă. Dar nu izbutea, așa cum sperase, să-i mărturisească lui Colney toate gîndurile lui. Cu atît mai mult cu cît optimistul, sub impulsul exuberantei lui încrederi anticipative, e un constructiv, *face* lucrurile ; în

timp ce pesimistul este criticul oficial, un destructiv care *desface* lucrurile.

Iată-i pe cei trei plimbîndu-se în parc : concepţia luminoasă de viaţă, cea întunecată şi cea neutră — un trio comic. Sînt acele zile dogoritoare ca un cuptor neventilat, caracteristice Londrei la început de august. Victor suporta căldura cu aceeaşi nepăsare cu care suporta şi frigul ; tînărul Dudley era însă o adevărată secetă, iar Colney un medicament menit să-l învioreze. Şi de ce se cocea Victor în Londra ? Din pricina acestui tînăr Dudley, care semăna cu o Londră din acelea cu şosele prăfuite şi asfaltul încins de arşiţă şi cu blocuri de locuinţe greoaie ca nişte fortăreţe, printre care trece din cînd în cînd o căruţă stropitoare, scuipînd jeturi de apă clocotită ; sau cu o Londră a dineurilor de bunrămas, la care hazosul consacrat al societăţii povesteşte pentru a zecea oară aceeaşi anecdotă cu barbă. De ce nu o scutea pe Nataly de turneele ei obositoare pentru cumpărarea mobilierului ? În momentul de faţă, ar trebui să se găsească cu toţii în Elveţia sau în Tirol. Nesta răsfoise de curînd un album despre Tirol, care-i devenise drag după ce făcuse, într-un splendid august, o plimbare din Innsbruck pînă în Dolomiţi.

Victor revedea cu ochii memoriei glorioasele privelişti ale acelei ţări muntoase, privelişti care-i făceau semne îmbietoare să iasă din cuptorul Londrei : iată crestele calcaroase din Tirol, cu piscuri alburii şi vine de zăpadă adăpostite printre crăpăturile stîncilor ; faldurile de pădure de pin ondulîndu-se pe lîngă clinele înzăpezite ce sticlesc profilate pe albastrul cerului : cîte o turlă de munte sumeţindu-se argintie peste pajiştile alpine de smaragd ; culmi avîntîndu-se în înalturi ca spuma talazurilor spulberată de vînt, creste unduind peste imaculatul giulgiu de la poale ; încremenite într-o vibrantă imobilitate ; o splendidă imagine a străduinţei spre înălţimi, cît mai sus, spre cununile victoriei. Şi văile lun-

guiețe, cîmpurile legănate de porumb, viile și turnurile verzi ale bisericilor !

Mergînd alături de tînărul Dudley, conversînd, studiindu-l, Victor urmărea în minte salturile și șerpuirile unui rîuleț de munte, străbătînd depresiuni, conducte și canale eșafodate, pînă cînd apele îi erau captate pentru nevoile unei manufacturi. Auzea cîntecul muntenesc al apei zglobii : pitulice-prihor-sturz dansînd în jurul unui faun, pînă cînd era prinsă și amuțită, talpa ei de argint lunecînd de-a lungul canalului, iute ca razele de lună prefirate printr-un nor, cu un aer de : „dacă vrei, fie și așa" ; la fel de fericită să servească unor scopuri utile, precum era și în sălbatica ei libertate. Și apoi curtea hanului, cu apa aceluiași rîuleț săltînd zburdalnică în bazinul cu păstrăvi, unde se astîmpăra, supusă, păstrîndu-și însă vitalitatea pentru drumul ei mai departe : datorii față de util, datorii față de plăcere ; îmbinarea acestora două, cea mai înțeleaptă cununie de pe pămînt. Cum ? Asta seamănă cu cineva pe care-l cunoaștem, și Nataly e cea care a făcut comparația. La prînz, *forellen* [1] — cuvînt care rimează cu Fenellan, îi spusese el Nataliei. Și această amintire sporise parcă și mai mult strălucirea zilei. Prietenul lui, Fenellan, era pe atunci un militar ruinat care trăia din roadele condeiului. Își amintea de glasul tandru al Nataliei : „Victor, dragule, n-ai putea să faci ceva pentru el ?" — ceea ce arăta încrederea ei absolută în puterea lui de a izbuti orice. Și, într-adevăr, s-a gîndit la biroul de asigurări pe care l-a înființat de la bun început, pe baze prospere, cu Fenellan la conducere. Fenellan, care fusese pînă atunci cel mai neastîmpărat pîrîu de munte.

Dar ce rost avea să răscolească amintirile din vacanțe ; acum, „Țara Lacurilor" pusese stăpînire pe el. Își aduse aminte de o vorbă a lui Colney : „Cu cît mai mari sînt succesele noastre, cu atît mai mult de-

[1] Păstrăvi (germ.).

venim sclavii lor". „Dar trebuie să urmărim un scop, prietene, și succesul trebuie să fie scopul scopurilor." „Ea nu, răspunsese Colney, trebuie să te bucuri cînd ai greșit ținta, pentru că în felul ăsta nu te mai găsești sub amenințarea propriului tău glonte înfipt în centrul ei." „Ești un om mort, bătrîne Colney, în ciuda aparențelor." „Asta înseamnă că sînt portdrapelul Libertății." „Amputîndu-ți un braț."

Victor o acuza pe doamna Burman pentru că-i altera și-i corupea cele mai nobile și altruiste gînduri ; și își făgădui că acest lucru o să înceteze în momentul cînd circumstanța, pe care natura, în neglijența ei, n-o forța să acționeze cît mai rapid, își va fi făcut datoria. Își dădea foarte bine seama de suferința care se ascundea sub obișnuita mască de totală supunere a Nataliei. Și efortul ei de a-și camufla groaza pe care i-o inspira perspectiva marii adunări de la „Țara Lacurilor" era jalnic.

În duminica din săptămîna ce preceda această adunare, doctorul Themison îi însoți pe muzicienii amatori într-o călătorie cu trenul la Wrensham, ca să asiste la „verificarea acusticii" sălii de concert. Erau o companie veselă și se amuzară în vagon ascultîndu-l pe Colney descriind marea caracatiță a maladiilor din Londra mondenă, care-i îngăduise doctorului Themison să se îndepărteze pentru un ceas, doar pînă la capătul celui mai lung dintre tentaculele ei, și aplicîndu-i lipitori în același timp. Într-adevăr, doctorul avea înfățișarea unui om care evadase numai pe jumătate.

Victor observă felul în care doctorul o privea pe Nataly. O privire asemănătoare cu o ușă care se leagănă, ba lăsînd să se întrezărească, ba ascunzînd interiorul. Nataly nu era sau nu părea a fi frapată de privire ; poate că îl considera doar un profesionist extrem de ocupat care-și luase o mică vacanță și calcula orele pînă la sosirea trenului următor, ce avea să-l reintroducă sub jug. Nataly arăta din nou fermecătoare și majestuoasă, sfi-

dînd parcă orice suspiciune, așa cum era normal să arate în preajma unei mari încercări.

Interpretarea unui duet, împreună cu Nesta, îi atrase calde aplauze din partea doctorului Themison. O compară cu cele mai renumite voci contralto.

La masă, Colney făcu o figură mai bună decît Fenellan : o distră pe Nataly și captă atenția doctorului cu povestirea lui despre formidabila expediție a emisarilor europeni, care au plecat la curtea împăratului Japoniei pentru a pleda cauza limbilor vorbite în diversele lor țări ; o povestire satirică, în mai multe episoade, care lovea în stupiditatea țărilor din Europa și, firește, în cea a bătrînei Anglii. Nesta îl încurajă s-o istorisească. Chiar în momentul cînd Colney dădea să-și înceapă narațiunea, Nesta îl făcu pe tatăl ei să rîdă de entuziasmul cu care strigă : „O, povestea cu Delphica !" Pentru că știa foarte bine că Dudley Sowerby detesta povestea și era dezgustat de purtarea domnișoarei Delphica.

Nesta îi prezentă doctorului Themison o schiță preliminară a obiectivului marii întreprinderi — una din cele mai importante expediții din lume ; demnă de a fi subiectul unei epopei ; deși, din păcate, rolul nostru, al englezilor, nu-i menit să inspire un bard din partea europeană a Atlanticului. Toate onorurile aparțin, de la început pînă la sfîrșit, Americii.

Așadar, Japonia hotărîse să renunțe la limba ei și să adopte, la alegere, una din cele mai importante limbi europene. Japonia e vestită pentru transformările miraculoase prin care poate trece poporul ei la o simplă atingere de baghetă ; și de ce n-ar fi engleza noastră cel mai prețios și mai puternic mijloc de exprimare al acestui popor ? Un trimis japonez a vizitat principalele lăcașuri de cultură din Europa. Manifesta o gravitate care nu putea fi egalată decît de solemnitatea insolitei și uimitoarei sale misiuni. El însuși un lingvist fluent, vorbind engleza cu un ușor accent american contractat în

timpul unei şederi mai lungi în Statele Unite, s-a simţit îndemnat de patriotism să facă o vizită de expunere a planului său şi de invitare la curtea japoneză distinsului englez, doctor în teologie, Bouthoin. Renumele de care se bucura doctorul Bouthoin printre cărturarii japonezi a făcut ca invitaţia să-i fie adresată lui. Era un învăţat înzestrat cu o amplă cunoaştere şi o convingătoare elocinţă care-l ajutau să citeze precum să şi ilustreze avantajele superioare pentru civilizaţie şi pentru Japonia, dacă aceasta din urmă ar fi îmbrăţişat cu dragoste filială materna limbă engleză. „Dealtfel e o chestiune de predestinare", spuse fantasticul solicitant. „Da, vedem şi noi potrivirea", răspunse meditativul reverend doctor. „O insulă ca Anglia va putea realiza minuni în ce priveşte comerţul în apele noastre", adăugă cel dintîi. „Noi ne gîndim la chestiuni mai importante", replică celălalt, cu o lucire de cunoaştere ecleziastică în ochi, şi în cea mai pură limbă saxonă.

Fonduri băneşti, cea mai convingătoare dintre acreditări, au fost puse la dispoziţia doctorului Bouthoin ; şi i s-a cerut numai ca, pentru moment, expediţia să fie ţinută în taină. „Mai bine aşa !" răspunse asul saxonei pure. Într-o zi brevetată ca ultrasecretă, reverendul doctor Bouthoin, însoţit de ajutorul său, reverendul Mancate Semhians, împleticindu-se printre geamantane burduşite cu lexicoane şi dicţionare şi alte canale ale glasului lui Hermes, intrară în stăpînirea cabinelor lor de pe vasul *Polifem,* îmbarcîndu-se, aşa cum ştiau amîndoi, pentru a trăi cea mai mare aventură în care s-au lansat vreodată doi învăţaţi patrioţi, cu minţi inspirate şi elevate şi vorbind cea mai pură saxonă.

Colney, scuzîndu-se faţă de auditorii săi, evită obiceiul epocii noastre (denumită realistă), de a spori credibilitatea povestirii stîrnind greaţă şi rău de mare în rîndurile publicului. Aşadar, trecu sub tăcere contactul reverendului doctor cu forţele lui Neptun şi temporara

prăbuşire fizică a părintelui Semhians. Preferă să prezinte comentariile celor doi înalţi misionari asupra curiozităţii manifestate de anumiţi pasageri străini aflaţi la bord ; le schiţă pe dată portretul învăţatului, demonstrativului, zdrobitorului, arogantului, pedantului, dogmaticului filolog german, doctor Grannius, exaltînd iz de profesor teutonic, aşa cum o carte de bibliotecă exală mirosul pielii în care e legată. Doctorul Grannius era însoţit de blonda şi inocenta sa fiică, Delphica. O pereche interesantă ca să-ţi omori timpul pe parcursul unei călătorii. Şi cît de plăcut modera fata irascibila incisivitate a tatălui ! Şi totuşi, discuţiile lor aveau un ton ciudat. Dar ce să mai spunem despre politicosul, hazliul gal, Monsieur Falarique, care o antrena pe domnişoară în conversaţie ori de cîte ori domnul Semhians se străduia să spună şi el o vorbă. Sau de volubilul, explozivul, impulsivul domn Bobinikin, un mongol care avea forma, trăsăturile şi culoarea unei găluşte rotunde şi pufoase, aburind în oala în care a fost fiartă. Şi ce să mai spunem de un altul, cu un nas coroiat ca de vultur, al cărui nume pare a fi Pisistratus Mytharetos. Îl aude pe doctorul Bouthoin recitînd cîteva versuri din Homer, şi-l imploră să-i spună în ce limbă a declamat. În greacă ? Greaca vremurilor antice de la începuturile cînturilor poetice ? Doctorul Grannius se prăpădeşte de rîs. Doctorul Bouthoin face pe ofensatul. Domnul Semhians deschide o jumătate de ochi şi întreaga gură. „Pe undeva, trebuie să fie un mister", îşi spun cei doi în tăcere. Delphica îl trage pe domnul Semhians deoparte. Roşind ca racul peste gulerul lui alb, domnul Semhians raportează doctorului despre o convorbire particulară avută cu ingenua blondă ; şi ea s-a arătat tot atît de nerăbdătoare ca şi el să audă incomparabila noastră engleză saxonă în gura tuturor raselor din lume. Dar, un lucru bizar ! Domnişoara Delphica bănuieşte că francezul, mongolul şi tăcutul grec au cu toţii aceiaşi destinaţie : curtea japoneză. Concurenţi ?

E posibil ? E nevoie să ne luăm la întrecere cu rivali ? Doctorul Bouthoin cere părerea doctorului Grannius. Acesta din urmă e uluit, nu şi-ar fi putut imagina una ca asta. „Dumneata ţi-ai fi închipuit ?" îl întreabă doctorul Grannius. Entomolog, botanist, paleontolog, filolog şi, la un sunet de goarnă, gata să-şi îmbrace uniforma de caporal, doctorul Grannius îşi poartă bunele maniere ca pe o pereche de papuci de baie, pentru a-l zeflemisi şi a-i trage un papuc în fund acestui bătrîn copil englez. Care, venerînd faima şi puterea celuilalt, îşi face un titlu de onoare din a fi ultraamabil ; deoarece el nu a fost instruit, nu are aliaţi şi relaţii, şi trebuie să fie diplomat. Iar germanul e un om puternic ; şi o rudă, în fond e vărul saxonilor, ca să spunem aşa. Dar germanul ăsta are obiceiul de a depăşi limitele politeţei şi de a-şi duce războiul de argumente pe terenul inamicului ; e înconjurat din toate părţile de meterezele recentelor lor isprăvi vitejeşti şi trîmbiţează că e gata să pornească la altele noi, dacă i-ar trece cuiva prin cap să-l atace. În faţa lui sîntem cu toţii ca nişte sărmane creaturi care şi-au lepădat carapacele sau carcasele ; neajutorată carne vie pentru pliscul său. Dar sîntem în relaţii de rudenie.

Mai mult amuzat decît mirat, doctorul Grannius află de la „prostănacul de ţărănoi" cum îl numeşte el faţă de fiica sa pe reverendul doctor, că acesta şi domnul Semhians au pornit la grandioasa încercare fără să aibă nici un fel de sprijin din partea guvernului lor. Doi copilaşi care au rătăcit drumul în pădure ; încrezîndu-se în mila Domnului la fiecare cotitură primejdioasă unde ar fi fost nevoie de viclenie, şi neputincioşi să arate vreun semn sau simbol al puterii engleze care stă în spatele lor, oferindu-le reazim — şi asta cînd au pornit să cucerească cea mai mare răsplată naţională ! Cînd te gîndeşti la oraţiunea văicăritoare pe care o vor prezenta în faţa unei curţi de oameni aleşi, de eruditi ai unui popor inteligent, dar încă pe jumătate barbar ! eruditi care vor

oscila între o elocinţă şi cea rivală, între o viclenie şi cea rivală. Oare englezii ăştia *nu l-or fi citit niciodată pe Shakespeare* de se dovedesc atît de neştiutori în ce priveşte natura umană, ca să nu mai vorbim de cea semibarbară ? Prin această cunoaştere, noi, germanii, dovedim sau pretindem că sîntem fiii spirituali ai lui Shakespeare. Plin de dispreţ, doctorul Grannius îşi zvîrle masca : şi el e un concurent. Şi nu numai că a fost delegat, prin vot, de principalele universităţi din ţara lui, dar mai avea în spate, precum Achille pe zeiţa Atena, pumnul încleştat al Prinţului care stăpînea tunetul şi fulgerul în acele vremi. Germană va fi Japonia ! se jură el în faţa tuturor. Un surîs dur crestează faţa domnului Falarique : două gropiţe apar în budinca de faţă a domnului Bobinikin ; domnul Mytharetos îşi trece un deget peste ciocul nasului ; doctorul Bouthoin îşi pironeşte privirile pe un firicel de praf care dansează în soare. Acesta este efectul unei francheţi diplomatice : cînd una din părţi îşi arată mîna, celelalte părţi şi-o ascund.

Doctorul Bouthoin şi domnul Semhians se văd nevoiţi să suspecteze că sînt împresuraţi de rivali, susţinuţi cu toţii, pare-se, de guvernele respective. Bieţii domni care speraseră să pice drept în inima norocului, după buna tradiţie englezească. „Asta a fost întotdeauna soarta Angliei ! Vom izbuti, neajutaţi de nimeni !“ exclamă reverendul doctor. E deşteptat din melancolie de glasul domnului Semhians care-i vorbeşte timid (domnul Semhians a publicat versuri) despre fosforescenta admiraţie a domnişoarei Delphica, cea cu cosiţe aurii, faţă de galaxia poeţilor britanici. Susţinut de domnul Semhians, doctorul începe să-şi imagineze că are, în persoana candidei blonde, o aliată care, din veneraţie pentru poeţii noştri va sacrifica (trădîndu-şi tatăl, o nimica toată) limba ei guturală, înlesnindu-i lui (prin farmecele şi intrigile ei, altă nimica toată), să obţină aprobarea erudiţilor japonezi. Delphica joacă aceeaşi comedie cu fiecare dintre

rivali în parte. Încă din momentul cînd marea flotă de vapoare (înțesate de ziariști și reporteri) a putut fi zărită de pe puntea vasului *Polifem*, Delphica și-a dat seama că rivalul ei cel mai redutabil era Monsieur Falarique.

Aici Colney își întrerupse povestirea, promițînd să le prezinte altă dată episodul următor al serialului.

Nesta îi aruncă o privire lui Dudley Sowerby. Îi plăcea încruntarea dureroasă a acestuia cînd auzea de rolul pe care erau făcuți să-l joace compatrioții săi ; dar se ferea să-și exprime indignarea. Îl întrebă răutăcioasă :

— Îți place Delphica ?

— N-aș putea spune că-mi place, răspunse el, cu evidentă sinceritate.

Oare domnul Semhians fusese croit după chipul și asemănarea lui Dudley ?

— Firește, cînd avem de-a face cu Colney Durance, ar trebui să pariem pe german, îi spuse Victor doctorului Themison, conducîndu-l să viziteze terenurile de la „Țara Lacurilor".

— În orice caz autorul ne-a făcut să urmărim cu interes concurenții. Aș vrea să știu cum se sfîrșește competiția, răspunse doctorul.

— Fiți sigur că se va sfîrși cu o satiră la adresa bătrînei noastre Anglii. După Colney, noi nu excelăm în nimic.

— Eu nu cred că există o altă țară care să poată oferi o după-amiază atît de încîntătoare ca aceasta pentru care vă sînt îndatorat.

— Ah, prietene ! V-au plăcut vocile ? Ați apreciat-o pe cea de contralto ?

— Superbă.

Doctorul Themison nu rostise numele Radnor.

— Putem conta pe prezența dumneavoastră la următoarea noastră seară de concert din Londra ? întrebă Victor.

Auzind menționîndu-se cuvîntul „privilegiu", ochii lui strălucitori se luminară, devenind aproape transparenți.

— V-ați dat seama care-i situația noastră, aici.

Pe dată începu să povestească ceea ce doctorul Themison bănuise, spunîndu-și că ar putea fi cazul.

Doamna Burman Radnor scăpase cîteva aluzii cu privire la existența unui soț și la dorința ei de a-l vedea pe acesta, în eventualitatea că va fi dată pe mîna chirurgilor. Spusese că soțul ei era un om foarte talentat și, rostind aceste cuvinte, clătinase din cap cu tristețe. Mărturisirea ulterioară făcută de soț clarificase totul. Și felul omenesc în care vedea domnul Radnor lucrurile era mișcător. Nu avusese un ton de autojustificare și nu fusese lipsit de sentimente umane cînd vorbise despre femeia mai bătrînă ; făcuse, în schimb, apologia celei mai tinere, care sfidase întreaga lume de dragul lui și-i dăruise unicul lor scump copil. Victor luase toată vina asupra lui. „E necesar să cunoașteți adevărul", îi spusese doctorului, cînd acesta căzuse pe gînduri ; și își accentuase și mai mult vina : un fulger trecuse prin pupilele lui. Încercase să-l facă pe confidentul lui să înțeleagă uraganul prin care trecea un om răvășit de pasiune ; explicîndu-i că a cere unui bărbat cu temperamentul lui Victor Radnor să se supună restricțiilor moralei, era ceva ce depășește puterile omenești.

Doctorul Themison îl întrebă :

— Ați fi de acord, în cazul că... firește, noi amînăm *asta* cît ne stă în putință, dar presupunînd că sărmana doamnă ar...

— Înțeleg dorința ei. Sînt de acord.

Fermitatea răspunsului se reverberă, anulînd șovăiala întrebării.

Sîntem recunoscători cînd cineva ne scutește de a duce pînă la sfîrșit o frază care a debutat cu o bîl-

bilială. Dac-ar fi numai pentru atît și doctorul strînse călduros mîna lui Victor.

— Îmi îngăduiți deci să-i comunic pacientei mele asigurarea că dorința ei va fi îndeplinită ?

— Nu are altceva de făcut decît să mă cheme, răspunse Victor, îndreptîndu-și spatele.

CAPITOLUL V

MAREA REUNIUNE DE LA „ȚARA LACURILOR"

Toți vecinii de la „Țara Lacurilor" fuseseră informați de prezicerea domnului Victor Radnor că ziua în care se va organiza marea reuniune va fi însorită și senină. Făcuse această profeție în ciuda furtunii și a vîntului de sud-vest, obișnuit în această lună de yachting. Și, realmente, inspirase încredere în prezicerea lui ; unii presupuneau că își extrăgea siguranța din experiență acumulată, alții preferau s-o atribuie luminii înaripate din ochii lui. Așa gîndea Lady Rodwell Blachington ; și tînăra doamnă Blathenoy ; și doamna Fanning ; erau pur și simplu înamorate de strălucirea ochilor lui. Și cînd femeile sînt ambasadoarele speranței, iar un bărbat mult îndrăgit reprezintă făgăduința, nimic nu poate dizolva asemenea uniune.

Cu o seară înainte, o vijelie făcuse cerul țăndări. Încrederea Nataliei în plăcutul pronostic al lui Victor se clătinase rău sub tunete. Nataly nu avea puterea de a dori intens un lucru de care sufletul ei se temea. Vuietele și bubuiturile furtunii o calmau, o alinau. Dar ar fi dorit ca iubitul ei să fie cruțat de o decepție, gîndind că Victor merita toate succesele din lume, mai ales acum cînd avea de înfruntat actuala ei apatie psihică și fizică. Răceala ei față de Victor nu se datora unui sînge frigid sau

lipsei de afecțiune. Sentimentele tandre, înăbușite de anumite privațiuni impuse fără voia ei, deși le împărtășea cu bună știință, îi înecau toate gîndurile într-un soi de gratitudine, stîrnită de revelarea unei noi fațete a lui Victor ; așa cum se poate întîmpla, dar cum nu se întîmplă întotdeauna, ambilor parteneri ai unei uniuni conjugale ; un sentiment familiar femeilor ai căror bărbați se pliază în fața delicatelor lor intuiții și stări de spirit. Nataly era oprimată de o imagine constantă, aproape vizibilă, a lucrului monstruos pe care îl dorea, pe care avea datoria de a nu-l dori, pe care dorea să nu-l dorească, și care o umplea de remușcări ; în consecință, spiritul ei devenise teatrul unui permanent conflict între senzațiile firești și acea dorință supusă la o mie de ipocrizii invocate să-i mascheze urîțenia și meschinăria ; conflict care îi ținea orice emoție în suspensie. Știa, cu luciditate, că o mîngîiere a lui Victor ar fi înmuiat-o, oferindu-i o vremelnică fericire. Dar cu aceeași luciditate știa că, opunîndu-se și îndepărtînd acea mîngîiere, își salva sufletul de o nouă înjosire. Îi mulțumea, în inima ei, iubitului, pentru că știa să fie un gentleman. Suferința comună îi lega dincolo de robia cărnii.

Noaptea, în pat, Victor îi vorbea ; doar cîteva fraze ; de cele mai multe ori, lucru neobișnuit la el, despre afacerile din City :

— Individul acela, Blathenoy, deține o mulțime de acțiuni la bancă. Nevastă-sa-i drăguță. Apropo, dacă îl vezi mîine pe lîngă mine, laudă clima din Spania ; nu uita. E în capul listei de subscripții pentru acțiunile filantropice ale Lady-ei Blachington.

Victor rîdea de semnele sceptice ale lui Colney în fața furtunii, care părea să țină isonul unui pesimist mohorît.

— Dacă bătrînul Colney m-ar fi ascultat pe mine cînd s-a descoperit aur în India și cînd pămîntul Africii de Sud a început să se umfle de minereu, ar fi fost azi un

om bogat... ha ! Ar fi devenit peste noapte un om vesel și jovial. Mă rog, un om poate fi zgîrîie-brînză în ce privește banii ; dar trebuie să se adune și să decidă de care parte se află, în loc să se repeadă la toți compatrioții lui, fără deosebire, și să-și atragă ura tuturor. În fine, nu ne-am putea imagina un Colney popular ; dar dacă ar fi avut prieteni și ar fi primit lume la el, i s-ar mai fi diluat acidul. Trăiește tot din șase sute și ceva de lire pe an, ca atunci cînd și-a început cariera de holtei. La care se mai adaugă și drepturile mizerabile pe care le primește pentru eseuri. Literatură ! E și natural că s-a acrit. Dar să nu mai aud de celibatari moraliști ! Stă la biroul lui din Temple și clocește epigrame.. pretinde că are misiunea de critic ! E un băiat cinstit, atît cît îi îngăduie jalnica lui condiție. Și i-am spus că mîine *va fi* o zi frumoasă.

— De obicei tu nu te înșeli, dragule, spuse Nataly.

I se auzea respirația din ce în ce mai domoală.

Victor o îndemnă, cu tandrețe, să adoarmă ; rugînd cerul să o binecuvînteze și susurîndu-i dulce în ureche, ca unui copilaș. Îi strînse mîna, îi sărută buzele. Nataly îl auzi instalîndu-se la sînul nopții pentru a suge laptele dulce al somnului, ca un băiețaș cuminte. Ar fi putut să se întoarcă spre el, să-i arate că și ea se armoniza cu sfinția nopții, cu iubirea universală, dar o împiedica teama de a nu stîrni masculul din el. O teamă care o înghețța, prefăcînd-o în statuia funerară a unei doamne culcată lîngă domnul și stăpînul ei, în nișa din biserică unde groaza populează tenebrele cu legiunile ei fantomatice. Și, într-adevăr, stafia doamnei Burman se strecurase între ei doi.

Între timp, soarele menit să confirme popularitatea lui Victor Radnor se pregătea să urce pe firmament, deși norii alergau mînați iute de vînt, fagii delirau, stejarii mîrîiau și își arătau colții, iar pinii păreau să se surpe. „Mîine va fi frumos, cu certitudine !" spusese

Victor. Îndoiala îşi avea greutatea ei, dar balanţa înclina spre prezicerea domnului care devenise atît de popular : pentru că îşi atrăsese această popularitate cu atîta repeziciune, ca printr-o forţă vrăjitorească. Şi apoi prezicerile veneau de la un om în carne şi oase, nu dintr-un zodiac din alea presărate cu stele, care se vindeau cu cîţiva bănuţi bucata şi care o mai plesneau cîteodată cu ghiceala, deşi toată lumea rîdea de ele. Raţionamentele mergeau şi mai departe — dacă reuşise să devină atît de popular peste noapte, după ce adunase una dintre cele mai mari averi ale zilelor noastre, nu însemna că era înzestrat cu puteri supranaturale ? „Nimeni nu poate să prevadă vremea !" strigase un sceptic de crîşmă. Dar muncitorii care zidiseră „Ţara Lacurilor" îl asigurară că o prevăzuse în mai multe rînduri. Şi alte poveşti despre el veniră să-i amuţească pe scepticii de doi bani şi să sporească frenezia pe care-o provoca menţionarea numelui Radnor.

Cum de ajunsese însă atît de popular încît să aţîţe curiozitatea domnului Caddis, candidatul la deputăţie al districtului (despre care se spunea că are scaunul de deputat în buzunar) şi care dorea foarte mult să-i cunoască vederile politice ? Domnul Radnor era bogat, într-adevăr ; dar în zilele noastre oamenii avuţi, însetaţi de notorietate, nu se dovedesc întotdeauna fideli intereselor clasei lor. Unii dintre ei nu precupeţesc nimic ca să-şi atragă sufragiile maselor. Dacă domnul Caddis avea într-adevăr scaunul de deputat în buzunar, acesta se datora sprijinului unei clase care-şi pusese în el încrederea că-i va reprezenta interesele. El se putea bizui pe marii latifundiari, pe cler, pe comercianţii în retragere, din Wrensham, cu buzunarele bine căptuşite, pe prăvăliaşii mieroşi. În fiecare an îşi deschidea porţile reşedinţei, subscria pe listele de subscripţie, patrona, făcea tot ce era de aşteptat din partea lui. Şi totuşi nu era popular, ba chiar era nepopular. De ce ? De ce soarele acestei zile

de douăzeci și nouă august începuse din zori să strălucească princiar peste oștirile de nori înregimentați și disciplinați, mai agreabil după furtună decît în anemica-i apariție într-o zi melancolică și reumatică de ianuarie, cu nas roșu și ochi lăcrimoși ? Neîndoielnic, Victor Radnor risca să fie considerat profet.

Și totuși, popularitatea lui ar fi supraviețuit chiar dacă furtuna ar fi continuat ; chiar și unui potop. Misterul acesta care-i nedumerea pe suspicioși nu avea nici un element miraculos : în afară de o bunăvoință transparentă, Victor răspîndea în juru-i încredere ; siguranța că avea o părere bună despre oameni pentru că și ei aveau o părere bună despre ei înșiși. Ideea venise întîi de la constructorii casei : „E soi bun, nu unul de-alde ăia. Îi place să te arăți om." Asemenea aprecieri pregătiseră terenul pe care putea încolți pe loc orice sămînță. Oameni aspri, din popor, înconjurau cu un nimb de glorie numele gentlemanului — un străin, dar prietenul lor, și la un prieten nu te poți gîndi niciodată ca la un străin — un prieten care izbutește să aducă sărbătoare în Wrensham și în împrejurimi ; ca să poată și ei, măcar o dată, să-și arunce în aer ponosita pălărie a unei tremurătoare umilințe și să pășească în sunetele muzicii pe care a declanșat-o pentru ei.

— Zicea așa : „E un concert filantropic ! Dar filantropia trebuie să înceapă la tine acasă, așa zicea. Și dacă vă salut în numele săracilor din Londra, îmi veți da dreptul să mă ocup și de săracii de prin părțile astea." Așa a pus problema și nimeni, nici un domn și nici o cucoană n-au putut să-l refuze. Țineți minte cînd muncitorii zidari care au construit casa se luau într-una de antreprenori și au intrat în grevă. Și domnu numai ce ia trenu, vine aici, le face o vorbire muncitorilor și-i domolește pe toți. Zece minute, cu ochii pe ceas, a durat ; și s-a-ntors cu trenu următor la treburile lui din oraș. I-a îmbunat numai cu mintea și cu inima lui ; și

bieţii oameni n-au mai vrut nimic. Muncitoru', oricînd şi oriunde ar fi, nu cere decît dreptate şi un pic de distracţie : vrea şi el puţină carne pe os.

Domnul Caddis, membru în Parlament, încercînd să dezlege dilema popularităţii care-l irita şi îi repugna în aceeaşi măsură în care-l atrăgea, ar fi putut învăţa mai multe despre această temă dacă ar fi ascultat asemenea comentarii ale unor oameni simpli, mai curînd decît pe cele din suita echipajelor aristocratice, printre care se găsi şi el la o oră mai tîrzie din acea după amiază. Remarcile celor tolăniţi pe perne moi şi purtaţi confortabil pe patru roţi, chiar dacă sînt elogioase pînă la extravaganţă, sînt lipsite de consistenţă şi se evaporă repede ; în substanţa lor, nu sînt decît oase aruncate cinicilor.

Domnul Caddis auzi enumerări ale bogăţiilor domnului Radnor, care le eclipsau pe ale sale. Era comerciant, proprietar de mine, director al unei bănci foarte puternice, proiector de căi ferate, milionar şi hotărît să se bucure de mare popularitate. De ce ? Care era scopul acestui om ? În zilele noastre, niciodată nu poţi fi sigur de scaunul tău în Parlament, chiar dacă-l ai în buzunar. Romanii ne-au lăsat maxime de aur cu privire la inconstanţa gloatei. Ne-a vorbit în sensul ăsta Horaţiu şi Juvenal, ba chiar şi Johnson al nostru. Şi în acest veac care se laudă că ar fi epoca raţiunii, sîntem totuşi la discreţia gloatei. *Panem et circenses* [1]. Domnul Caddis repeta aceste cuvinte, după cum o făcuseră şi străbunii săi. Şi totuşi, nici străbunii săi şi nici el nu potoliseră voracitatea originară a plebei. Era nevoie de legislatori plătiţi ca să astîmpere poftele maselor. Şi ăsta era unul din punctele legislaţiei sale : să ţină plebea în loc.

Cumpărătorii biletelor pentru concertul de binefacere se lăsau ademeniţi de momeala lui Radnor care le oferea

[1] Pîine şi jocuri de circ — Juvenal, *Satirae X*. În sensul de a oferi maselor pomeni, pentru a le distrage atenţia de la revendicări.

pîine unsă cu un pic de distracţie. Zvonuri pline de savoare străbăteau ţinutul. Că domnul Radnor ar fi împrumutat valeţi de la toate reşedinţele din jur. Fuseseră văzute care întregi încărcate cu alimente. Biletele de cinci şilingi fiecare erau cumpărate ca pachetele de la băcănie. Veştile despre pregătirile domnului Radnor erau o somaţie pentru sucurile gastrice, chiar şi ale celor care nu-l cunoşteau.

În curtea casei fuseseră aşternute trei mese de o extraordinară lungime. La acestea poposiseră în special negustoraşii din vecinătate, ţăranii, copiii. Se ghiftuiseră preţ de două ceasuri plăcute, şi acum se ridicaseră. Erau cu toţii numai friptură de vacă şi budincă pe două picioare ; prin unele colţuri, berea se manifesta vesel, în sunetele unei fanfare militare. Băieţii, care se bîţîiseră atîta încît creaseră spaţiu pentru o nouă înfruptare, se apropiară iar de cornul abundenţei pe care-l părăsiseră cu regret în urmă cu un sfert de oră, şi îngropară în străfundurile lor noi porţii. Mesele erau încă garnisite din belşug : aşa sunase voia stăpînului.

Dar, resemnaţi, înarmaţi cu un comic stoicism, bogaţii trebuiră să-şi îndrepte atenţia spre programul de concert, care le fusese înmînat, odată cu biletul, la porţile parcului. Ei n-aveau dreptul să se gîndească la gustări ; în fond, veniseră pentru concert, ca să fie filantropici, caritabili. Signora Bianca Luciani : despre care cei mai avertizaţi citiseră atîta, încît aveau impresia că o şi auziseră. Marele violonist Durandarte — oprit în preziua plecării spre America de cecul în alb pe care i-l trimisese domnul Radnor ; dar şi de rugăminţile personale ale acestuia. Domnul Radnor e irezistibil ; el însuşi un mare muzician — care a adoptat stilul modern de interpretare. Se zice că vor cînta şi o serie de nobili englezi, la corn, la tobă. Să reconstituim pentru o după-masă bătrînă veselă Anglie, cu nobilii noştri în frunte !

Nobilii englezi, grupați într-o formație muzicală și conducînd poporul care mărșăluiește și dansează, sugerau în mod fericit imaginea unei patriarhale țări conservatoare care-și menține aristocrații în posturi de vază, cerîndu-le fățiș să-și facă datoria, slujind cu folos. Dacă distinșii lor strămoși i-ar fi văzut, ar fi fost mulțumiți de felul în care urmașii lor au salvat onoarea aristocrației ; poate s-ar fi simțit chiar mîndri auzindu-i cum cîntau din flaut și la tobă.

Dar membrii burgheziei de mijloc, care au plătit cinci șilingi pe un bilet ca să asculte muzică plăcută, și nefiind siguri că vor avea și ei acces la mesele cu bunătăți pentru gloată, sînt adeseori înclinați să-și trateze superiorii cu ironie ; în țara asta, cel puțin, au înviorătoarea siguranță că germenii concepțiilor democratice încolțite în sînul lor pot face casă bună cu aristocrația. Dar nu luați aminte la ce spun ei. Cînd vine vremea alegerilor, fiți siguri că votează cu cine trebuie, dacă nu-s trași cu forța de partea cealaltă.

Constată în pragramul concertului numele Onorabilului Dudley Sowerby, care va interpreta un duet împreună cu domnul Victor Radnor, acompaniați la pian de domnișoara Nesta Victoria. Ce să însemne asta ? ... doriți să ascultați șușotelile care să vă lămurească ce poate să însemne asta ? „Tatăl are o avere uriașă ; mama e o femeie frumoasă, în floarea vîrstei. Și, vezi bine, cîntă ; are o voce extraordinară. Uite puțin mai jos, cîntă un duet împreună cu fiică-sa... ia-te uită, și mai jos, viori și clarinet ; ce interesant, e ceva unguresc ! Și în partea a doua, *Ave Maria* de Schubert — O, bucata asta ne dă gata pe toți ! Cică nevastă-sa a fost cîntăreață înainte de a se mărita cu el, dar de familie foarte bună, una dintre cele mai de vază familii din comitat. Dar avea talent, și talentul nu poate fi ținut în frîu — și, cînd s-au cunoscut, a fost dragoste de la prima vedere. Cel mai desăvîrșit duet ! Ea a părăsit scena de dragul lui. Știți doar că pe vremea aceea artiștii erau

priviți cu dispreț, nu li se acorda stima de azi. Așa că el organizează concerte acasă, pentru plăcerea ei. E născută Fredericks — o veche familie englezească. Domnul Radnor o strigă Fredi pe fiica lor, așa spune domnul Taplow, arhitectul. Le place muzica modernă, dar și cea veche. Uite, *Tannhäuser* de Wagner, vezi. Dar și Pergolesi. Și un duet de flaut de Mercadante. A, uite aici, Durandarte ! *Air Basque* — variații, compusă de el. Ujte-l încă o dată. Señor Durandarte cîntă Mendelsohn-Bartoldi. Și pe urmă a treia oară, execută o piesă englezească. E un omuleț atîtica, nu dai doi bani pe el, un ostaș voinic l-ar putea ține în palmă cele cincisprezece minute cît interpretează o bucată ; dar de cîte ori cîntă, sala-i plină și cînd îl auzi, te unge pe inimă, te face să zbori, nu alta ; și cîntă cu-o degajare de parc-ar discuta în șoaptă cu iubita lui din Andaluzia despre pasiunea amîndorura pentru șocolată. Așa a scris criticul muzical de la *Tirra-Lirra.*"

Trenuri expres sosesc de la Londra din jumătate în jumătate de oră ; își fac apariția toate notabilitățile orașului. Și domnul Radnor îi întîmpină cu o dezinvoltură regală. E cu totul alt om decît bogatul comerciant din City : tînăr, viguros, elegant, un om de gust, de înaltă cultură, vorbește cîteva limbi europene, patronează artele, un gentleman desăvîrșit. „Mama lui se trage din familia Montgomery, așa zice domnul Taplow. Și taică-su era generalul Radnor, un foarte distins ofițer, înnobilat înainte de moarte. Dar domnul Victor Radnor a refuzat să accepte alt titlu decît cel de baron, și numai cu dreptul de a-l lăsa moștenire fiică-si."

Domnul Taplow spusese atît cît considerase domnul Radnor că e bine să spună.

Timp de un ceas, echipajele s-au tot perindat unul după altul, iar cei veniți pe jos formau un convoi lung, șerpuitor. Judecînd după numărul participanților, concertul avea să fie un mare succes. Dar or să încapă cu toții

în sală ? A fost un adevărat miracol : fiecare posesor de bilet a intrat și s-a integrat in mulțimea spectatorilor. Majoritatea au găsit chiar și locuri pe scaune. Tinerii nobili, desigur, stăteau în picioare. O generozitate a șezutului — un sacrificiu voluntar și inimos în favoarea sexului slab, pentru restaurarea echilibrului între sexe ; distribuirea lucrurilor bune și plăcute trebuie făcută în favoarea reprezentantelor sexului frumos, cum li se și cuvine ; cu un mic avertisment : pretenția lor la emancipare și la egalitate ar pune capăt tuturor acestor neprețuite privilegii. Femeile care își atrag un asemenea avertisment trebuie să fie nebune ; din fericire, majoritatea doamnelor vădesc, cu supușenie, că au mintea întreagă. Și nu fac decît să exale miresme amețitoare, întregul buchet de parfumuri al droghiștilor ; întregind astfel concepția de femeie în nasul bărbatului. Iar pentru urechi, nu sînt decît foșnet de mătăsuri și museline, o magică întrețesere de parfum și foșnet, sau o mitologie, dacă preferați. Vedeți-le, auziți-le, mirosiți-le, vor fi pentru dumneavoastră Junona, Venus, Hebe. Trebuie să le învăluim în poezie, altminteri ar însemna să le trimitem la tigaie. Nu poate exista printre cei de față vreun bărbat care să prefere imaginea șocantă a femeii emancipate, dure, care se înstăpînește pe senzațiile și pe visurile noastre, pietrificîndu-le de cum au dat în floare. Iată, colonelul Corfe este bărbatul potrivit ca să dezvolte asemenea subiect. Un colonel de salon. Femeile sînt distracția omului monden din el, așa cum armata britanică este distracția războinicului. Un răsfățat al femeilor, un fluture care zboară din floare în floare, un superb specimen dintr-o specie foarte banală. Și a tot fost legănat în poala cucoanelor un lung răstimp de ani ; făcînd necesară scînteierea unei concentrări tot mai dense a cristalelor de zahăr pentru a camufla înghesuirea anilor. Avea nevoie să fie permament fascinant, altminteri ar fi arătat vlăguit, năruit. E încadrat într-o parte de Lady Carmine și în cealaltă de Lady Swanage ; doamne sădite în înfloritoarea

maturitate a serelor englezești. Soții domniilor lor (respectiv un conte și un baron) fac parte dintre nobilii care frecventează City, încercînd să-și însămînțeze titlul pentru a-și mai spori veniturile subțiratice, și care merită complimentați pentru că știu să accepte dispensele și compensațiile noului, păstrînd totodată multiplele avantaje ale imuabilului vechi. Și astfel, materna bătrînă Anglie se descotorosește de grija lor.

Proiectori de întreprinderi, directori, fondatori, magnați ai căilor ferate, regi și nobili ai vremurilor de azi (deși vechea reverență față de aristocrație nu se lasă convinsă să aducă omagiu cu aceeași ancestrală spontaneitate și acestor personaje neîncoronate și neblazonate), deținători de acțiuni ale minelor de aur, ale petrolului din Africa, ale scînteietoarelor podoabe pe care frumoasele Angliei le poartă în urechi,-la gît, la încheietura mîinii ; bancheri și soții de bancheri. Victor trecea nonșalant printre ei, aruncînd o remarcă în dreapta, o vorbă în stînga.

— Putem conta pe sosirea lui Durandarte ? îl întreabă Lady Carmine.

— Sigur sînt numai de Luciani, răspunse el.

Lady Carmine înțelege. Artiștii sînt o specie aparte, care-și îngăduie libertăți și al căror spirit boem înlocuiește strălucirea titlului nobiliar. Așa cum strasurile pot trece drept diamante.

Victor dorea să o prezinte pe Nesta. Fata se afla pe podiumul orchestrei, unde Nataly îi arăta un sul de partituri.

Domnul Peridon, trist din pricina absenței și totodată cauza absenței Louisei de Seilles, care fusese chemată subit în acea dimineață la Bourges, unde fratele ei zăcea accidentat în urma unui exercițiu de artilerie, domnul Peridon era dirijorul general al concertului. Dar Victor urma să dirijeze formația de amatori în vioaia uvertură la *Zampa*. Zări o ușoară agitație în grupul alcătuit din Nataly, Nesta și Peridon. „Au sosit !" își spuse el. Sări

peste podium și se grăbi să-i întîmpine pe Luciani și pe Durandarte și să-i conducă în camera de odihnă.

Dispariția lui stîrni zvonul că se pegătește să mînuiască bagheta dirijorală. Circula printre oaspeții nobiliari o părere nerostită. Numele lui în duetul de flaut executat împreună cu Onorabilul Dudley Sowerby nu pricinuise nici un fel de rezervă. Ba chiar era drăguț din partea lui să condescindă la așa ceva ; sentimentul pe care-l stîrnea nu era adumbrit defel de această apariție pe podium. Dar actul de a dirija orchestra avea o coloratură prea ostentativă. Sufleul de sentimente era gata să se turtească la cea mai mică răsuflare. Sir Rodwell Blachington ar fi preferat ca Radnor să nu dirijeze și nici să nu cînte. Colonelul Corfe și domnul Caddis considerau că asemenea comportament, la un om cu poziția lui socială, era absolut neenglezesc... cu toate că același lucru făcuse și alteța sa regală care, oricum, era măcar parțial englez. Rostim cuvîntul *parțial* pe sub mustață, amintindu-ne de vechiul nostru ideal în ceea ce privește un gentleman englez, în opoziție cu gusturile germane. Ce să-i faci, întreaga țară se schimbă, decade !

Colonelul dori să afle părerea Lady-ei Carmine. Și Lady Swanage ce gîndea ? Ambele distinse doamne se arătară de acord ca domnul Radnor să conducă începutul concertului. Femeilor le place să-și vadă favoritul într-o poziție proeminentă, atîta timp cît norocul îl poartă, nevătămat, sau mai bine zis nestrivit, pe creasta valului celui mai înalt. Și apoi aceste doamne nu aveau, asemenea colonelului, rămășițe ale unui juvenil orgoliu englezesc al bărbăției adevărate, nici intoleranța lui puerilă față de excentricitate, nici suspiciunea și disprețul lui față de o presupusă afectare, care nu era vizibil menită să cucerească sexul slab. Ori nu poți dirija un concert fără să dai impresia de afectare. Și numai cu cinci ani în urmă unul din cluburile londoneze cărora le aparținea colonelul exclusese din rîndurile sale un compozitor englez, care pe

atunci era sărac lipit pămîntului, și care, ulterior, prin nu știu ce împrejurări misterioase, ajunsese să fie înnobilat și să cîștige cincisprezece mii de lire pe an. „Un lăutar ?" Nu ; un lăutar nu putea fi niciodată tratat la egalitate cu un gentleman. Numai cu cinci ani în urmă fusese dat afară din club ; și acum te izbești de lăutari la tot pasul.

O minoritate dintre doamne declarară și ele că ar fi fost bucuroase ca domnul Radnor să se fi vădit ceva mai exclusivist. Doctorul Schlesien auzi unele remarci asupra cărora mintea lui teutonică se lăsă cu o greutate zdrobitoare. Oare englezii ăștia nu se sinchisesc de muzică nici cît negru sub unghie ? Nu le pasă de nimic altceva decît de bunurile materiale ? Ceea ce individul ăla, Durance, numește „berea lor, carnea lor de vită și locul lor rezervat în eternitate" ? În furia stîrnită de pălăvrăgelile lor meschine, doctorul Schlesien se îndoia că le mai pasă și de altceva.

Și totuși le pasă. Arta are putere asupra lor. Plătesc pentru artă ; și lucrul pe care-l cumperi cu bani te ține în stăpînirea lui. Cu timpul o să le ajungă și la inimă ; o să le înfrîngă gustul și nostalgia feudalismului, care încă îi mai face să obiecteze cînd văd un gentilom în chip de conducător al unor muzicieni. E un popor cu reacții lente, care se dezvoltă cu întîrziere, iar țara lor nu prea are trăsături caracteristice, de cînd lumea s-a aflat într-o stare de tranziție, ca o anumită specie de pești marini ce înaintează rostogolindu-se, și nu poți distinge niciodată care-i capul și care-i coada. Dacă poporul ăsta n-ar avea în compoziția lui velși, irlandezi, și scoțieni, ar fi lipsit de drojdia care-l face să fermenteze ; dar nu trebuie uitat că velșii, irlandezii și scoțienii s-au integrat acum în mare măsură în rîndurile poporului englez ; și odată cu ei a pătruns gustul pentru eleganță, pentru rostirea literară, pentru cîntec, ba chiar pentru idei, deși, în ochii străinilor mai ales, acesta nu acopere întreaga suprafață zgrunțu-

roasă. De pildă, în ochii unor străini ca doctorul Schlesien și Louise de Seilles ; străini lipsiți de ostilitate față de acest popor, pe care se simt obligați să-l critice însă, deși sînt de acord că are în spate o mare istorie.

Cu toate acestea, acolo unde e putere, este și speranță. Și dacă puterea nu se face simțită, satiricii și ironiștii îți sar în circă. S-au repezit cu zecile, băștinași și străini, pe spinarea bietei bătrîne Anglii : un tribut adus calității, dar, în același timp, o iritantă năpastă. Ironiștii băștinași sînt mulți la număr ; și trebuie să mărturisim că ceea ce văd ei nu poate decît să le ascută pana satirică : potentatul, o apatică fiară a puterii, care nici nu-și manifestă forța dar nici nu curtează grațiile ; și care pretinde că ar fi mult deasupra fiarei, mimînd, fără rezultat, manierele omului civilizat. Colney Durance își poate găsi scuză. Ținîndu-și vioara sub bărbie, privește de-a lungul sălii supraticsite, care nu înseamnă pentru el decît o gigantică plăcintă națională de sicofanți, farisei, farsori, idioți ; drojdia adîncurilor și spuma de la suprafață ; înclinîndu-se în fața celui mai mare ca să-l poată disprețui pe cel mai mic ; instituind acțiuni filantropice pentru ca cei mai puțin bogați, care se gudură pe lîngă ei, să-și ușureze pungile, ajutîndu-i să arunce praf în ochii lumii și ai divinității. Și așa mai departe, o tiradă obositoare. Dar cum în momentul de față nu-i țîșnea de pe buze ci i se zbătea în stomac, să-l lăsăm să-și învîrtească singur flașneta. Prietenul lui, Victor, o declanșase : Victor avea aici lumea după care jinduia. Cum își mai bate joc succesul de ambiție ! Și pentru așa ceva, primejduia fericirea femeii aceleia minunate pe care o iubea. O expunea miasmelor de mocirlă și șerpilor veninoși, care erau prezenți, fără îndoială, și în adunarea de față. Totul din cauza dorinței lui morbide de a fi dopul de plută care saltă pe coama valului.

Interjecțiile lăuntrice ale lui Colney se condensau în obișnuita sa înălțare din umeri în fața nebuniei omenești cînd Victor, înfruntînd privirea de gheață a colonelului

Corfe, ciocăni cu bagheta în pupitru și orchestra lui atacă cele dintîi măsuri săltărețe din uvertura la *Zampa*.

Și curînd recunoscură cu toții că domnul Radnor, oriunde s-ar fi aflat, era omul potrivit la locul potrivit. *Zampa* își luă avînt din primele clipe. Nu era vorba de un dirijor amator și de o formație de muzicieni amatori : viorile, violoncelele, pianul : Peridon, Catkin, Yatt, Cormyn, Colney, doamna Cormyn, Dudley, Sowerby ; iată-i înaripați, îmboldiți, temperați, frînați, amuțiți, redeșteptați, mînați în galop, îmblînziți, ținuți de mînă, în ambele mîini. Seriozitate și sinceritate, nu de suprafață, ci înălțîndu-se din adîncuri ; nu un simplu conducător de orchestră, ci un conducător de oameni. Nimbul de milionar de pe creștet ne asigură că s-a produs o transformare în caracterul prinților comerțului englezesc. Omagiul pe care i-l aducem ne flatează în primul rînd pe noi.

O uvertură încîntătoare, interpretată magistral ; prea curînd terminată ; din păcate, programul încărcat împiedică aplauzele prelungite. Domnul Radnor este unul din oamenii care fac orice treabă cu temeinicie și nu se lasă pînă nu o duc la desăvîrșire. Și ne muncește presimțirea că această generoasă ofrandă de bunuri spirituale va fi urmată de niște gustări substanțiale. Felul satisfăcut în care domnul Radnor dă din cap spre membrii orchestrei, rîsul lui, cuvintele elogioase pe care le adresează, ne sugerează, nu știm în ce chip misterios, că urmează bunătăți comestibile. La ușă, doamna Luciani și domnul Durandarte îl felicită călduros. Acum urmează domnișoara Priscilla Graves care va cînta un *lied* de Schumann. După care va interpreta un duet cu reverendul Septimus Barmby. N-avem de ce să ne rușinăm cu ea în fața unei cîntărețe italience de operă. După prima parte a programului, înghețată.

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic XXXV

PARTEA INTII

Capitolul I
Traversînd Podul Londrei 1
Capitolul II
Plutind prin vag către lucruri infinitezinale 11
Capitolul III
Old Veuve 18
Capitolul IV
Cea de-a doua sticlă 28
Capitolul V
Direcția spre vestul Londrei 40
Capitolul VI
Nataly 53
Capitolul VII
Între un om de lume și un profesionist 65
Capitolul VIII
Cîțiva prieteni de familie 80
Capitolul IX
Vizita la „Țara Lacurilor" 91

Capitolul X
Skepsey în mișcare 107
Capitolul XI
În care perechea zărotită de iubire își întrezărește osînda . . 121
Capitolul XII
Mostre ale muțeniei ce poate lovi membrii unui cămin, uniți printr-o singură inimă 130
Capitolul XIII
Ultimele noutăți despre doamna Burman 146
Capitolul XIV
În care ni se înfățișează o etapă a călătoriei la Paris 158
Capitolul XV
Un patriot în străinătate 171

PARTEA A DOUA

Capitolul I
În care aflăm despre contravenția lui Skepsey și cum a afectat-o aceasta pe Nataly 181
Capitolul II
Care dezvoltă tema închipuirilor unei domnișoare 192
Capitolul III
Pretendenți la mîna domnișoarei Nesta Victoria 203
Capitolul IV
În care se vorbește despre natură și circumstanță ; despre disensiunile dintre ele și despre atacurile răutăcioase ale unui umorist la adresa patriei sale 218
Capitolul V
Marea reuniune de la „Țara Lacurilor" 230

Lector NICOLAE TEICĂ și TRAIAN RADU
Tehnoredactor AURELIA ANTON

Bun de tipar 29.04.1986.
Coli ed. 15,05 coli tipar 9,5.

Tiparul executat sub comanda nr. 50 518 la CPCS
Republica Socialistă România

george meredith

«Meredith e făcut ca să fie imitat. Misiunea lui nu a constat în a istorisi întîmplări, ci în a iniția o metodă cu totul nouă în arta romanului. El s-a ferit de cărările bătătorite și și-a croit drum pe căi spinoase și anevoioase... Nu facem o profeție falsă afirmînd că influența lui va fi resimțită cu tărie de către multe generații de scriitori din viitor.»

CONAN DOYLE

editura minerva

Vol. I—II, lei 16